

Riksdagens protokoll

2009/10:130

Onsdagen den 2 juni

Kl. 09.00 – 19.03

Protokoll
2009/10:130

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 27 maj.

2 § Meddelande om val

Andre vice talmannen meddelade att val av justitieombudsman skulle äga rum *torsdagen den 3 juni*.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2009/10:381

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:381 Jobb- och utvecklingsgarantin
av Monica Green (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 19 maj 2010

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2009/10:383

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:383 Förmaksflimmer och jämlik vård
av Per Svedberg (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 19 maj 2010
Socialdepartementet
Göran Hägglund (kd)
Enligt uppdrag
Marianne Jenryd
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2009/10:384

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:384 Åtgärder mot regionala klyftor
av Peter Hultqvist (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:389

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:389 Barnfattigdomen i Sverige
av Monica Green (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 maj 2010

Socialdepartementet

Göran Hägglund (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2009/10:390

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:390 Kärnkraft och brytning av uran i Sverige
av Patrik Björck (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:393 Utveckling av turismen
av Marie Nordén (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:395

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:395 Flygplatser i Norrland
av Jasenko Omanovic (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella möten och resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Åsa Torstensson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:401

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:401 Förhållanden för förare av tunga fordon
av Marie Nordén (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella möten och resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Åsa Torstensson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:403

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:403 Bilprovningen
av Patrik Björck (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Skälet till dröjsmålet är nationella möten och resor.
Stockholm den 27 maj 2010
Näringsdepartementet
Åsa Torstensson (c)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2009/10:405

Till riksdagen
Interpellation 2009/10:405 Bilbesiktningen
av Lennart Axelsson (s)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010.
Skälet till dröjsmålet är nationella möten och resor.

Stockholm den 27 maj 2010
Näringsdepartementet
Åsa Torstensson (c)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2009/10:431

Till riksdagen
Interpellation 2009/10:431 En regionalpolitik för att hela Sverige ska
leva
av Krister Örnfjäder (s)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.
Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010
Näringsdepartementet
Maud Olofsson (c)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2009/10:442

Till riksdagen
Interpellation 2009/10:442 Styrningen av statliga bolag
av Eva-Lena Jansson (s)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.
Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010
Näringsdepartementet
Maud Olofsson (c)
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:443 Statliga bolag till försäljning
av Eva-Lena Jansson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:460

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:460 Utvinning av naturgas

av Göran Persson i Simrishamn (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2009/10:461

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:461 Besöksnäringen i Skåne och Sverige

av Göran Persson i Simrishamn (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 27 maj 2010

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2009/10:222 till socialförsäkringsutskottet

2009/10:228 till kulturutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2009/10:MJU22
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2009/10:MJU27
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU37
Näringsutskottets betänkanden 2009/10:NU23 och NU24
Försvarsutskottets betänkande 2009/10:FöU9

*Upphandling
från statliga och
kommunala företag
och Nya rättsmedel
m.m. på upphandlings-
området*

6 § Upphandling från statliga och kommunala företag och Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU33
Upphandling från statliga och kommunala företag (prop. 2009/10:134)
och
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU22
Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet (prop. 2009/10:180).

Anf. 1 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! I denna debatt behandlas två olika betänkanden, och jag tar upp dem i tur och ordning. Jag börjar med det första betänkandet på dagordningen, nämligen FiU33 om upphandling från statliga och kommunala företag. Det är ett för den offentliga sektorn, staten, landstingen och kommunerna, viktigt betänkande, för där regleras förhållandet mellan till exempel kommun och de bolag kommunen äger i relation till lagen om offentlig upphandling, LOU.

I betänkandet föreslås lagändringar i LOU med innebörd att statliga och kommunala myndigheter inte behöver tillämpa LOU vid upphandling från egna bolag som till exempel kommunen äger, under förutsättning att de så kallade Teckalkriterier som slagits fast av EU-domstolen gäller. Kriterierna innebär bland annat att den upphandlande myndigheten ska utöva kontroll över företaget på samma sätt som den utövar kontroll över sin egen förvaltning.

Jag välkomnar i huvudsak lagförslaget eftersom det underlättar för kommuner och statliga myndigheter att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Enligt min mening har de kommunala bolagen tillkommit för att tillgodose samhällsbehov och de måste kunna samverka effektivt med sina ägare.

I betänkandet redogörs endast kortfattat för bakgrunden. Eftersom jag engagerat mig i frågan tidigare vill jag utveckla denna något. Frågan om LOU:s tillämpning mellan till exempel kommun och dess bolag ställdes på sin spets när kammarrätten i mars 2008 i en dom fastslog att Simrishamns och Tomelilla kommuner inte hade rätt till undantag från LOU när det gäller upphandling av avfallshantering från det av 14 skånska kommuner samägda bolaget Sysav eftersom undantag enligt EU:s Teckalkriterier inte omfattades av svensk lag. Det är en dom som, om den skulle tillämpas strikt, skulle få stora konsekvenser för hela den offentliga sektorn och försvåra en effektiv samverkan mellan kommunerna och deras bolag. Jag interPELLERADE därför kommunminister Mats Odell i

frågan i juni 2008. Odell svarade då att frågan var av stor vikt att utreda och att det inte fanns någon tid att förlora.

Nu så här två år senare – kanske ett mått på vad Odell menade med ingen tid att förlora – kommer ett lagförslag som enligt Teckalkriterierna medger undantag från LOU. Jag välkomnar som sagt i huvudsak lagförslaget – bättre sent än aldrig. Men jag har två invändningar.

Jag menar att lagförslaget innehåller en för snäv begränsning av vilka andra verksamheter det aktuella företaget får utföra för att kommunerna fortfarande ska kunna göra de här undantagen från LOU. Den föreslagna lagtexten innebär att företaget endast får utföra verksamhet tillsammans med någon annan än den upphandlande myndigheten om denna verksamhet är av ”marginell” karaktär. Jag anser att den delen av lagförslaget borde omformuleras så att det räcker med att företagets huvudsakliga verksamhet bedrivs med den upphandlande myndigheten. Det framgår av vår reservation 1, som jag dock för tids vinnande avstår från att yrka bifall till.

Regeringen föreslår att de nya bestämmelserna endast ska gälla till den 1 januari 2013, med hänvisning till att frågan om kontroll- och verksamhetskriterierna, Teckalkriterierna, är föremål för en pågående utredning. Jag anser dock att det är fel att redan nu slå fast att de nya bestämmelserna ska upphävas vid denna tidpunkt. Det skapar onödig osäkerhet hos de berörda aktörerna. Jag anser därför att den föreslagna lagen under avsnitt 2.2 ska avslås och yrkar därmed bifall till reservation nr 2.

Fru talman! Nu några ord om betänkande FiU22, *Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet*. I betänkandet behandlas en proposition med samma namn med följdmotion och 65 motioner från allmänna motionstiden i höstas. Det handlar om kännbara påföljder om reglerna inte följs, regelförenklingar med mera. Såväl lagen om offentlig upphandling, LOU, som lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, LUF, berörs.

Jag vill inledningsvis lyfta den gemensamma rödgröna reservationen nr 4 som bland annat handlar om att kräva kollektivavtal vid upphandling. Jag yrkar bifall till reservation nr 4 i detta betänkande.

Varje år köper stat, kommuner och landsting varor och tjänster för 400–500 miljarder kronor. Offentliga upphandlare ställer i dag ytterst sällan krav på sina leverantörer vad gäller kollektivavtal, efterlevnad av deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna eller ILO:s kärnkonventioner.

Sedan LOU infördes och efter en dom av Kammarrätten i Stockholm har frågan om rätten att ställa sociala, etiska och miljömässiga krav, bland annat på kollektivavtal, i samband med offentliga upphandlingar debatterats. Motståndare till rätten att ställa sådana krav har ofta hänvisat till EU-rätten, trots att LOU aldrig prövats av Europeiska unionens domstol.

Upphandlingsutredningen drog 2006 slutsatsen att det inte fanns rättsliga hinder i vare sig EU-rätten eller svensk lagstiftning mot att ställa sådana sociala, etiska eller miljömässiga krav – inklusive krav på kollektivavtal – vid offentlig upphandling. Men vi anser att i grund och botten är frågan ändå politisk och inte juridisk. Det står riksdagen fritt att ändra lagen om offentlig upphandling så att krav på kollektivavtal kan ställas. Stat, kommuner och landsting bör aktivt delta i kampen mot social

dumpning, utnyttjande av svart arbetskraft och skattefiffel genom att kräva kollektivavtal vid köp av tjänster från privata entreprenörer.

Fru talman! Jag vill även lyfta frågan om så kallad innovativ upphandling.

Innovativ upphandling innebär att det i en upphandling finns krav på teknikinnehåll och teknikutveckling som kräver en viss FoU-insats. Sådan upphandling bör användas i större omfattning, inte minst för att främja en grön, smart klimatomställning.

Vinnova har föreslagit att offentliga innovationsupphandlingar av miljö, energi, hälsa, säkerhet, IT och telekom ska ges en kraftfull statlig stimulans genom ett särskilt stöd för att minska de risker som möter enskilda statliga myndigheter, landsting och kommuner i deras upphandlingsprocesser och som därmed hämmar upphandlingar av så kallade innovativa lösningar. Offentliga aktörer kan på så sätt använda offentlig upphandling för att driva utvecklingen framåt vad avser FoU, innovationer och teknikutveckling inom dessa områden.

Jag yrkar därför också bifall till vår reservation nr 5.

Avslutningsvis står jag naturligtvis bakom övriga reservationer där Vänsterpartiet är med men avstår från att yrka bifall till dessa.

Anf. 2 JÖRGEN HELLMAN (s):

Fru talman! Jag vet inte om det är vanligt att man citerar sig själv i riksdagens talarstol, men då vi onsdagen den 1 april 2009 hade det här ärendet uppe sade jag så här:

”Staten måste förtydliga lagstiftningen i relationen mellan kommuner och kommunala bolag. De så kallade Teckalkriterierna, som fastslagits av EU-domstolen, medger undantag från upphandlingsreglerna för företag som på ett visst sätt är knutna till den upphandlande myndigheten. Sverige saknar lagregler om sådana undantag, och Regeringsrätten har i ett avgörande funnit att Teckalkriterierna därför inte kan tillämpas. Eftersom Sverige inte har några sådana undantag tvingas kommuner och landsting upphandla egen verksamhet som de har valt att driva i bolagsform. Följden kan vara att kommunerna tvingas omvandla kommunala bolag till förvaltningar eller driva bolagen i kommunalförbunden i stället.

Samtidigt finns det exempel från andra EU-länder, bland annat Finland, på att man har infört regler om Teckalkriterierna i lagstiftningen. Vi anser att regeringen bör se till att samma typ av regler införs även i Sverige. Dessa kriterier bör tas in i lag, så att kommuner och landsting inte tvingas upphandla egen verksamhet som man har valt att driva i bolagsform.”

Hade riksdagen röstat på vår reservation hade vi inte haft detta ärende i dag. Då hade översynen redan varit i gång. Regeringen borde ha lyssnat mycket tidigare på oss, SKL och andra som påtalat att lagstiftningen inte fungerar optimalt.

Det är två ärenden som vi behandlar när det gäller upphandlingslagstiftningen i kammaren i dag. Det är viktiga frågor. Stat, kommuner och landsting köper varor och tjänster för runt 400 miljarder kronor. Denna stora omfattning av upphandling gör att den har stor potential att styra den offentliga konsumtionen i till exempel mer miljövänlig riktning. Principiellt anser vi socialdemokrater att offentlig upphandling bör användas som ett verktyg för att genomföra sociala förbättringar i samhället

och förbättra miljön i väsentligt högre grad än vad som görs i dag. De stora utmaningar vi har på miljöområdet, inte minst klimatproblemen, pekar på ett stort behov av fortsatt energieffektivisering och utveckling av miljövänliga produkter. Utan effektiva styrmedel är det inte sannolikt att marknadskrafterna på egen hand förmår uppnå dessa effekter. Vi anser att den offentliga sektorn ska vara mer aktiv, ta ansvar och driva på i dessa frågor.

I propositionen föreslås att bestämmelser ska införas i LOU och LUF som anger att upphandlande myndigheter och enheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn i sina upphandlingar om upphandlingens art motiverar detta. Vi anser att upphandlande myndigheter och enheter inte bara bör utan ska ta sådana hänsyn. Först då kommer den offentliga upphandlingen att bli ett så effektivt verktyg för samhällsförbättringar, särskilt på miljöområdet, som vi anser att den bör vara.

Vi socialdemokrater anser att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att kollektivavtal kan och ska krävas vid offentlig upphandling. Offentliga upphandlare ställer i dag ytterst sällan några krav på sina leverantörer när det gäller kollektivavtal, efterlevnad av deklarationen om mänskliga rättigheter eller ILO:s kärnkonventioner. Sedan LOU infördes och efter en dom av Kammarrätten i Stockholm har frågan om rätten att ställa just sociala, etiska och miljömässiga krav, bland annat på kollektivavtal, i samband med offentliga upphandlingar varit föremål för debatt. Motståndarna till rätten att ställa sådana krav har ofta hänvisat till EU-rätten, trots att LOU aldrig har prövats av Europeiska unionens domstol. För att utreda frågan tillsattes Upphandlingsutredningen, som kom med sitt slutbetänkande 2006. Där dras slutsatsen att det inte finns några rättsliga hinder att ha detta i svensk lagstiftning.

Men frågan är egentligen inte juridisk utan politisk. Det står riksdagen fritt att ändra lagen om offentlig upphandling så att krav på kollektivavtal kan ställas. Det borde vara en självklarhet att stat, kommuner och landsting aktivt deltar i kampen mot social dumpning och utnyttjande av svart arbetskraft genom att kräva kollektivavtal för att köpa tjänster av privata entreprenörer.

Därför bör regeringen genomföra de förändringar av lagstiftningen som krävs för att kollektivavtal kan och ska krävas vid all offentlig upphandling. Även möjligheten för sociala företag att konkurrera vid offentlig upphandling bör utredas liksom möjligheten att använda så kallade sociala kriterier.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 4 i FiU22.
(Applåder)

Anf. 3 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, 2 och 4 i FiU22.

Jag kan väl knyta an till föregående talare, Jörgen Hellman, som tydligt visade att vi kunde ha varit utan denna debatt om regeringen hade haft lite mer framförhållning och framtidssyn. För det är egentligen det som debatten om detta förslag handlar om. Vågar man gå vidare? Vågar man redan i dag ta beslut om framtidsinriktning, eller inte?

*Upphandling
från statliga och
kommunala företag
och Nya rättsmedel
m.m. på upphandlings-
området*

I Miljöpartiet menar vi att politik är att våga, att gå före, att bryta mark och skapa en framtid – i dag, inte i morgon. Det är det som är det viktiga i frågan om rättsmedel på upphandlingsområdet: Bör man ta miljöhänsyn eller ska man ta miljöhänsyn? Bör vi tro att det finns en klimatfråga, eller ska vi ta hänsyn till klimatfrågan? Ska vi våga ta ansvar för framtida generationer, eller bör vi kanske göra det, som regeringen anser?

Nu kan vi inte fråga de framtida generationerna rent fysiskt, men om vi skulle kunna fråga dem är jag övertygad om att de skulle säga: Ni ska ta hänsyn till framtida generationer. De skulle inte bara säga ”bör”.

Det är det som upphandling handlar om. Det är ett mycket effektivt verktyg. Jag har som småföretagare många gånger deltagit aktivt i upphandlingar. Jag har läst digra handlingar och undrat: Varför ska man skicka med det här papperet? Vad har detta med saken att göra?

Jag har också som kommunalråd suttit och beslutat om upphandlingar, även med kommunala företag, och lärt mig hur viktigt det är att säga ”ska” och inte ”bör” och hur viktigt det är att tydligt ta ställning från början. Man vet nämligen att om inte politiken pekar tydligt kommer alltid några tjänstemän att vika undan och säga: Det räcker nog med de där vanliga bilarna. De är ju ganska bra. Vi behöver inte ta miljöhänsyn.

Därför är det otroligt viktigt att i dag säga ”ska”. Och därför är det bedrövligt att regeringen inte vill gå så långt.

Vi kommer aldrig att nå de här miljömålen om vi inte klarar av att tydligt ta ställning i dag. Då kommer vi att stå där om 20–30 år och undra: Varför gjorde vi inte något när vi kunde?

Det är det som FiU22 om rättsmedel på upphandlingsområdet handlar om. Hur långt vill vi gå i dag för att bana väg för framtiden? Eller ska vi vänta tills i morgon? Då är det kanske för sent.

Vi behöver utbildning för upphandlare. Det kan jag intyga när jag har läst alla dessa upphandlingspapper från kommunala tjänstemän som nog hade behövt gå en och annan utbildning.

Vi behöver skapa möjligheter för lokala matproducenter. Vi behöver se till att kollektivavtal krävs och att sociala företag får möjligheter att medverka. Framför allt handlar det om att ställa tydliga miljökrav i allting. Om vi vill ta ansvar för framtiden och om vi vill ställa om samhället måste vi vara tydliga i dag och inte i morgon. Det är det som den här regeringen tyvärr inte verkar inse.

Trots alla kurser i miljö- och klimatfrågan som Fredrik Reinfeldt gick efter valet verkar han inte ha lärt sig så mycket. Han hade inte lärt sig någonting före valet 2006. Jag vet inte om han har lärt sig något ännu. Men det är detta som är den stora och viktiga frågan. Det är en pytteliten fråga, som låter väldigt byråkratisk, om rättsmedel på upphandlingsområdet. Men det handlar om vilken framtid vi vill ha. Därför yrkar jag, som sagt, bifall till reservation 1, 2 och 4. Vi i Miljöpartiet står naturligtvis också bakom våra övriga yrkanden.

Anf. 4 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m):

Fru talman! Lagen om offentlig upphandling som behandlas i de betänkanden som vi i dag debatterar har debatterats i flera år sedan den trädde i kraft i januari 1994. Under tiden har mycket hänt, och det sker förändringar hela tiden.

I finansutskottets betänkande *Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet* tydliggörs möjligheter med nya upphandlingsförfaranden och förenklingar i systemet. Samtidigt föreslås kännbara följder när regelverket inte följs, men det handlar även om hur dessa påföljder kan förhindras. Det blir på så sätt tydligt för både upphandlare och leverantör vad som gäller.

Flera hjärtefrågor kring hur man vill förbättra kvaliteten förs fram i de 65 motionerna från den allmänna motionstiden. Dessa hjärtefrågor kan ibland inte tillgodoses då de blir icke likabehandlande och direkt diskriminerande med favoriserande av en part på ett sätt som strider mot intentionerna i offentlig upphandling. Men i flera av motionerna lyfts tankar som redan i dag kan uppfyllas om man bara följer de principer som gäller inom upphandlingens område och funktion.

Till exempel går det redan i dag att ställa krav på sociala och miljömässiga hänsyn. För att man ska kunna använda sig av dessa möjligheter har till exempel Miljöstyrningsrådet tagit fram en vägledning för miljökrav och sociala och etiska krav i offentlig upphandling.

Incitament för att integrera hänsyn är positivt. Jag tycker att det är bra att man i den nu aktuella propositionen föreslår en målsättningsparagraf där man skriver att enheter bör beakta sociala hänsyn och miljöhänsyn om upphandlingens art motiverar det.

Men det är, fru talman, också viktigt att understryka att det bör vara upp till varje upphandlande enhet att avgöra om nödvändiga resurser och kunskaper finns för att införa och följa upp sådana krav. För det är inte i alla lägen vare sig enkelt eller rätt att föra in krav, då det kan skapa helt fel effekt.

I detta sammanhang blir det därför viktigt att påminna om syftet med offentlig upphandling, nämligen att ge skattebetalarna maximal välfärd för varje skattekrona och att skapa ett rättssäkert system.

De som är leverantörer i en offentlig upphandling ska kunna tävla om de olika ordena på lika villkor för att man ska få en så bra slutprodukt och tjänst som möjligt. Konkurrens är ett medel för att nå detta positiva resultat.

Därför är det också glädjande att vi nu ser att det blir enklare för mindre företag att delta i offentlig upphandling genom att fler aktörer kan delta. Från kommunernas och landstingens sida ska man annonsera före en upphandling, så att fler kan delta, och också tydliggöra vad upphandlingen kommer att innehålla. Företag har också möjlighet att gå samman eller att åberopa annan leverantör för att stärka sin kapacitet. Detta är några exempel.

För att vara tydliga och stärka konkurrensen införs fasta beloppsgränser i lagtexten, och begreppet ”lågt värde” tas bort. I lagen om offentlig upphandling får direktupphandling göras till ett värde av högst 15 procent av tröskelvärdet för stat, kommuner och landsting och offentligt ägda bolag. Vid upphandling av varor och tjänster blir det taket då 287 000 kronor.

I det som kallas för LUF, försörjningslagen som trädde i kraft i januari 2008 om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, gäller också 15 procent av tröskelvärdet för varor och tjänster. Därför blir taket där 577 000 kronor som mest.

När det gäller krav på kollektivavtal, som oppositionen förespråkar i talarstolen i dag, har frågan prövats rättsligt. Det anses enligt förvaltningsdomstolarna strida mot upphandlingsreglerna. Det gäller till exempel ett mål i länsrätten i Halland och Ruffertmålet i Tyskland. Därför måste det i dag anses olämpligt att föra in ett sådant krav.

Oppositionen önskar också att Sverige ska införa ILO:s konvention 94 som säger att offentliga myndigheter vid upphandling ska ställa krav på löner och villkor som gäller för den aktuella branschen i Sverige och på orten. Domar som i dag har avkunnats enligt EG-rätten talar emot detta, och det finns ett osäkert rättsläge i frågan.

Fru talman! Statliga myndigheter, kommuner och landsting har under en lång tid försökt hitta sätt och former för att bedriva sin verksamhet, precis som tidigare har påtalats. Bolagisering är ett sådant sätt där en enhet inom förvaltningen blir självständig och får en egen styrelse. I det läget har frågan uppkommit om förvaltningen kan fortsätta att köpa sina tjänster direkt av bolaget eller om man måste genomföra en offentlig upphandling där det bolaget ska kunna vara en av aktörerna.

I betänkande FiU33 föreslås nya bestämmelser som innebär att statliga och kommunala myndigheter inte behöver tillämpa lagen om offentlig upphandling när de anskaffar varor och tjänster från en leverantör som är en juridisk person som de äger eller är medlemmar i, till exempel ett aktiebolag, eller en gemensam nämnd.

Det finns dock två kriterier som måste uppfyllas. Det är Teckalkriterierna. De säger att man måste ha kontroll motsvarande den som man själv har i den egna förvaltningen. Och det finns ett verksamhetskriterium som säger att man ska bedriva huvuddelen av sin verksamhet tillsammans med den eller de myndigheter som innehar den.

För närvarande pågår det en utredning. I avvaktan på den är bestämmelserna som nu förs in i LOU av temporär karaktär med ett slutdatum i januari 2013.

Fru talman! Med alla dessa olika möjligheter, eller inskränkningar beroende på hur man ser det, är det av stor vikt att vid offentlig upphandling fråga efter rätt saker. Som exempel kan nämnas att man ska bygga en väg. Då kan det bli lätt att sätta upp kriterier som gör att man helt plötsligt börjar fråga efter och begära att man ska säga vilka olika lager vägen ska bestå av.

Börjar man gå in på sådana saker kan man förbise det som den egentligen är till för, det vill säga funktionen. Därför är det viktigt att det görs på rätt sätt från början och att det ställs krav på att man ska uppnå det man ska, det vill säga en väg som ska hålla i till exempel 20 år för en speciell trafik. Man kan förbise de material eller annat som finns. Där kommer vi in på innovationsupphandling.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 5 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag blev lite nyfiken när jag lyssnade på Ann-Charlotte Hammar Johnssons anförande och argumentationen kring ”bör” och ”skall” när det gäller miljöhänsyn. Som jag hörde sade Ann-Charlotte Hammar Johnsson att det finns områden där det inte behövs miljöhänsyn. Då undrar jag vilka områden det är.

Det vore intressant med en konkretisering av varför regeringen väljer att stanna vid ”bör” och inte gå till ”skall”. Vilka konkreta områden är det där det inte behövs någon miljöhänsyn?

Anf. 6 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill själv påstå att jag inte sade att det inte behövs någon miljöhänsyn. Jag sade att det bör finnas, att man kan tillämpa det och att det kanske inte alltid är det optimala sättet att använda det. Det finns andra sätt utanför offentlig upphandling. Man kan använda morötter eller subventioner och på olika sätt nå målen.

Man får också tänka på effektivitet när man gör offentlig upphandling. Som ett exempel kan jag ta att man ska köpa in miljöbilar, som Mats Pertoft själv var inne på. Om man från en kommun säger att det är viktigt att man har miljövänliga däck och att de inte innehåller oljor som är giftiga kan det visa sig i slutändan att de som har gjort upphandlingen får ett företag som kan konkurrera på den marknaden.

Det visar sig att däcken är dyrare, att miljöeffekten är marginell och att man får byta däck ofta. Då blir det en större kostnad för kommunen. Därför gäller det att titta på olika aspekter från olika håll.

Anf. 7 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick något svar på min fråga. I en upphandling måste alltid kostnader vägas mot varandra. Men min konkreta fråga är: Varför ska man inte kunna ställa skall-krav på miljöhänsyn i lagen?

Det är något annat än att gå in i detaljfrågan vilka däck man ska välja. När man skriver ”bör” kommer man alltid att överlåta åt lokala tjänstemän och politiker att enbart ta ett kortsiktigt ansvar i stället för ett långsiktigt.

Om man skriver ”skall” kommer det naturligtvis att finnas möjligheter att välja både det ena och det andra däcket. Framför allt kan man pressa fram nya producenter.

Jag undrar: Varför menar regeringssidan att det inte ska behövas ett strikt miljökrav?

Anf. 8 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Det är också så, Mats Pertoft, att man måste garantera att man i alla delar alltid kan följa det långt bak i leden. För att ta ett extremfall skulle man kunna säga att för en miljöbil som är en elbil och kör på el ska man garantera i slutändan att denna inte framställs av kol.

Det finns delar i det här som gör att man måste kunna göra det. Säger man alltid att det är ett skall-krav kan det vara svårt att uppfylla det. ”Bör” är ett sätt att ta sig fram på vägen för att uppnå målet med att plocka in så mycket kriterier som man kan utan att komma ifrån funktionen när det gäller själva upphandlingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

7 § Riksrevisionens årsredovisning

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU27
Riksrevisionens årsredovisning (redog. 2009/10:RRS10).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

8 § Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU28
Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (framst.
2009/10:RB5).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

*Offentlig förvaltning
för demokrati,
delaktighet och tillväxt*

9 § Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU38
Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop.
2009/10:175).

Anf. 9 AGNETA GILLE (s):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att jag yrkar bifall till vår reservation i detta betänkande FiU38.

Det är förvaltningens uppgift att genomföra de beslut som fattas av oss här i riksdagen och även i regeringen så att medborgarna känner förtroende för förvaltningens verksamhet. För att vi ska kunna skapa en hållbar tillväxt, utveckla välfärden och säkerställa demokratin är det för oss socialdemokrater helt avgörande att den offentliga förvaltningen fungerar väl och har tydliga mål.

Merparten av våra politiska beslut här i riksdag och regering blir verklighet först i mötet mellan förvaltningen och medborgaren. Därför är det också viktigt att verksamheterna i den offentliga förvaltningen håller hög kvalitet och att man i alla sammanhang ser till att ställa medborgaren i centrum.

Den svenska välfärdsmodellen har alltid kännetecknats av en hög kvalitet. Den offentliga förvaltningen behöver ständigt reformeras och utvecklas för att svara upp mot nya krav och nya förutsättningar.

Medborgarperspektivet och den demokratiska insynen måste alltid hållas aktuella och finna former i samklang med tiden. Internet behöver användas både för att förbättra servicen till medborgarna och för att öka möjligheterna till demokratisk insyn och påverkan.

Utvecklingen under den senaste mandatperioden med det borgerliga styret har visat på nödvändigheten att säkerställa att välfärden håller en hög och jämn kvalitet. Vi socialdemokrater vill att kraven på kvalitet och insyn ska skärpas i alla skattefinansierade verksamheter. All offentligt finansierad välfärd ska uppfylla högt ställda krav på kvalitet, och resultaten ska vara likvärdiga över hela landet.

Fru talman! Den fortsatta reformeringen måste bäras upp av ett tydligt medborgarperspektiv och ske i god samverkan med de anställda och deras fackliga organisationer. Det är viktigt att göra det. Den ska vara en del i skapandet av möjligheternas Sverige.

Det ska vara lätt att få kontakt med förvaltningen och få stöd och hjälp i olika ärenden. Medborgarnas möjligheter att få insyn och att påverka myndigheternas arbete bör stärkas. Det är också viktigt att statliga myndigheter tar del av den nya tekniken och följer den förvaltningspolitiska utvecklingen så att de hela tiden använder sig av de mest kostnads-effektiva lösningarna. Det är inte alltid så i dag.

Vi socialdemokrater vill på ett helt annat sätt än vad denna blå allians ger uttryck för i detta förvaltningspolitiska betänkande sätta medborgaren i centrum för arbetet med att utveckla och förbättra den statliga förvaltningen under de närmaste åren.

Många medborgare är kritiska i dag till hur myndigheterna hanterar deras klagomål. Exempelvis har vi de långa handläggningstiderna för utbetalning från Försäkringskassan. Det har uppmärksammats, och det har kritiserats. Bristerna i samordningen mellan olika myndigheter när det gäller rehabilitering av långtidssjuka är väl dokumenterad.

Myndigheterna måste bli bättre på att samordna sina insatser när den enskilde behöver stöd och hjälp från flera olika myndigheter. Det gäller inte minst för nyanlända invandrare eller medborgare som har varit långtidssjukskrivna. De behöver rehabilitering, och de arbetslösa behöver få hjälp med utbildning, praktik eller med att starta ett eget företag.

Vad gör majoriteten åt de problem som finns i dag? Vad gör man i den blå alliansen? Ingenting, kan jag se i detta betänkande. Det är luddigt skrivet och otydligt.

Att skapa en sammanhållen offentlig förvaltning som samverkar utifrån den enskilde medborgarens behov och förutsättningar är en av de största utmaningarna i det framtida arbetet med att utveckla den offentliga förvaltningen. Staten och kommunerna ska i ökad utsträckning samordna sina ansträngningar i detta arbete.

Rättssäkerheten för medborgarna måste alltid vara i fokus. Vi kan se att denna högerregering har släppt greppet om förvaltningens utveckling på lokal nivå genom att det har skett så omfattande neddragningar av lokala kontor, främst inom Försäkringskassan. Detta är inte bra för medborgarna.

Ett av målen för oss socialdemokrater i regeringsställning är att etablera ett servicecentrum i varje kommun för att möjliggöra för medborgarna också i glesbygden att få personlig service från olika statliga myndigheter.

Under nästa mandatperiod vill vi utveckla den offentliga förvaltningen så att den ännu bättre svarar upp mot medborgarnas behov av stöd och service. Vi vill också tillsätta en kommission för att göra ett brett pro-

gram för att stärka medborgarnas ställning i förhållande till den offentliga förvaltningen.

Dagens blå regering har inte redovisat några konkreta förslag i denna förvaltningspolitiska proposition. Den består mest av allmänna bedömningar.

Däremot redovisar vi i vår motion ett flertal förslag. Vi vill se en samlad polismyndighet i stället för dagens 21 polismyndigheter. Två av våra förslag bygger på statliga utredningar, nämligen ett samgående mellan Statens kriminaltekniska laboratorium och Rättsmedicinalverket och ett samgående mellan Statens bostadskreditnämnd och Boverket. Vi har också förslag på att ett antal andra myndighetssammanslagningar ska utredas.

Vi vill få till stånd en effektivare lokalanvändning för att minska lokalkostnaderna. Det är en viktig fråga. Vi ser att det behövs en ökad samordning av inköp och införande av gemensamma administrativa lösningar för fler myndigheter.

Jag vill också säga något om behovet av att utveckla regeringens styrning av myndigheterna. Den blå alliansregeringen har avskaffat verksamhetsstrukturen och nedbrytningen av verksamhetsmål i sin budgetproposition. Men den har ännu inte utvecklat någon ny tydlig struktur för styrningen. Varför inte? Var är styrningen någonstans?

De grundläggande principerna för styrning finns i grundlagen. Men det finns ett behov av att utveckla styrningen av de statliga myndigheterna så att förvaltningens arbete utvecklas i enlighet med de beslut som riksdag och regering fattar. Styrningen bör ha ett tydligt medborgarperspektiv i de sammanhang där det är relevant.

En betydande del av myndigheternas verksamhet riktar sig till medborgarna och handlar om att tillhandahålla tjänster som medborgarna, företagen och organisationerna behöver ha tillgång till. Därför är det väsentligt att regeringen så långt som möjligt formulerar styrningen av myndigheterna i form av resultatkrav utifrån medborgarnas rättigheter, skyldigheter och förväntningar på kvaliteten i de offentliga tjänsterna.

Även uppföljningen och utvärderingen av myndigheternas verksamhet bör ske utifrån medborgarperspektivet – medborgaren i centrum. Mål- och resultatstyrningen bör även fortsättningsvis vara grunden för regeringens styrning av myndigheterna men göras enklare.

Vi anser att det demokratiska inflytandet måste öka. Antalet myndigheter med styrelse bör utökas, och styrelsernas roll som styrinstrument bör stärkas. Rekryteringen av styrelseledamöter bör bli mer strukturerad. Insynsrådets roll bör i ökad utsträckning bli att följa upp verksamheten, dels i förhållande till riksdagens beslut, dels ur medborgarens synvinkel.

Utnämningmakten är en central del av regeringens styrning av förvaltningen. Utvärderingsmakten ska användas för att säkerställa en professionell styrning av våra myndigheter för att nå de politiska mål regeringen har satt upp. Man måste sätta upp mål! Ansvaret för att utnämna myndigheternas högsta tjänstemän bör ligga kvar hos regeringen, men vi vill skapa både en större yrkesmässighet i rekrytering av verksamhetschefer och en ökad öppenhet.

Den regionala statliga förvaltningen, dagens länsstyrelser, bör ges en större samordningsroll för statens insatser på regional nivå. Samordning-

en bör ta sikte på strategiska frågor och bygga på att utveckla ett samspel med regeringen.

För att åstadkomma en effektivare förvaltning är det väsentligt att tillvarata de anställdas kompetens och idéer om hur verksamheten kan utvecklas. Därför måste förändringsprojekt genomföras i nära samarbete med de anställda i myndigheterna och med de fackliga organisationerna.

Statsförvaltningen står inför en stor utmaning under de kommande åren, då ungefär en femtedel av personalen ska gå i pension. För att de statliga myndigheterna ska kunna konkurrera om den bästa arbetskraften ställs det stora krav på en offensiv och modern personalpolitik i den förvaltningen. Viktiga instrument är konkurrenskraftiga löner, individuella utvecklingsplaner, goda karriärmöjligheter och jämställdhet i statsförvaltningen. Vad gör regeringen och den blå alliansen åt dessa frågor i dag? Jag hoppas att vi alldeles strax får svar på detta.

Fru talman! Staten har ett ansvar för att alla medborgare i alla delar av landet tillförsäkras en god välfärd på jämlika villkor. Vi socialdemokrater har lösningen på detta.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationen.

(Applåder)

Anf. 10 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den gemensamma reservationen från s, v och mp.

Jag kan i mycket ansluta mig till föregående talares ord och kanske lägga till ytterligare ett perspektiv som jag funderade på när jag förberedde den här debatten.

Det finns en politikersjuka. Den sjukan är att man alltför lätt, särskilt när man sitter i majoritet, går i symbios med förvaltningen i stället för att styra den. När jag läser betänkandet och regeringens förslag måste jag säga att jag tycker att denna sjuka har smittat allianspartierna väldigt fort. Från att de tidigare har varit väldigt kritiska har de nu inte så mycket att komma med.

För det handlar ju om att styra och att ställa frågan: Vem är myndigheterna till för? Är de till för sin egen skull? Är de till för politikens skull? Nej, de är till för medborgarnas skull. De är till för att skapa ett likvärdigt rättssamhälle för alla våra medborgare i hela Sverige, att serva dem. Det är det som är det viktiga, och det är det jag saknar när jag läser den här ganska intetsägande texten.

Det är det som vi rödgröna betonar i vår reservation: Vi vill väldigt tydligt peka ut vad myndigheterna har för uppgift. De har uppgiften att se till att medborgarna i vårt avlånga land får en bättre vardag där samhället fungerar och man får den service man är utlovad.

Det är där jag ser att Alliansen väldigt fort har drabbats av denna politikersjuka. Det finns nämligen inte den här tydligheten. Var är beskrivningarna av öppenheten, servicen, nya innovativa lösningar, användningen av IT och frågan om att man också ska trycka på för att använda öppna källkoder – allt det där som ett modernt samhälle egentligen kräver för våra medborgare och som åtminstone de medborgare som jag har pratat med vill ha?

Vi kan se motsatsen i min hemkommun Södertälje. Där har det gått så långt att kommunen har fått ta över delar av Arbetsförmedlingen ef-

tersom det inte sköts. Kommunen måste dels anlita Manpower, dels tillsammans med Peab grunda byggbolag för att skapa ungdomsarbetsplatser och arbetsplatser för invandrare.

Det är beklagligt. Då har man missat själva poängen. Arbetsförmedlingen är jätteduktig, så varför ska inte den sköta detta? Detta perspektiv verkar saknas. Det kan hända att det är för många omorganisationer också. Det är mycket möjligt. Men då är det regeringen som har satsat så mycket på andra saker att man har missat medborgarperspektivet och vad myndigheterna är till för och vad de ska göra.

Det är precis det som är poängen för oss rödgröna. Myndigheterna är inte till för sin egen skull. De är inte till för att vi ska omorganisera dem. De är till för att serva medborgarna. Det är det som vi betonar i vårt arbete. Det är därför som det är bedrövt att regeringen inte kan inse det och stärka sina skrivningar. Det hade varit trevligt om man hade gjort det. Jag tror att våra medborgare i Sverige hade uppskattat det.

(Applåder)

Anf. 11 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Namnet på den aktuella propositionen är *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*. Valrörelsen 2006 var kanske den första då förvaltningspolitiken var en bestående del av en valrörelse. Det tycker jag är oerhört positivt därför att förvaltningspolitiken är viktig och alla statsanställda förtjänar att deras arbete uppmärksammas också i valtider.

Alliansen var väl förberedd när man kom till makten när det gäller förvaltningspolitiken. Bland annat fanns det en demokratiutredning som jag själv deltog i och som lade fram sitt betänkande i början av 2000. Den hade den socialdemokratiska regeringen i allt väsentligt stoppat in i en byrålåda och inte gjort mycket av. Men vi jobbade också i en särskild arbetsgrupp inom alliansen för att förbereda vår syn på förvaltningspolitiken. En av de mest uppmärksammade delarna som vi jobbade med var utnämningsspolitiken som fick en framträdande roll i valrörelsen. Men det var inte det enda som vi jobbade med.

Detta skapade en god grund för det omfattande arbete som har skett inom förvaltningspolitiken av den sittande regeringen. I denna proposition ges en samlad bild av regeringens reformering och hur regeringen ser på statsförvaltningens roll och dess vidare utveckling.

Sedan är det många av de praktiska frågorna som sköts inom respektive myndighet och inom respektive departement.

Ett nytt förvaltningspolitiskt mål föreslås, och även en ny lag föreslås för att fler ska kunna tillgodogöra sig värdet av myndigheternas information. Därmed underlättas framväxten av en informationsmarknad. Det är oerhört viktigt, inte minst för att främja nya företag och utveckla företagsidéer.

Många åtgärder har vidtagits. Jag ska ge några exempel. Utnämningsspolitiken har, som jag sade, reformerats. Det har gjort att vi har fått en helt annan öppenhet, en annan förutsägbarhet i rekryteringsprocesserna och en möjlighet att utvärdera rekryteringsprocesserna. Kravprofiler tas konsekvent fram för att man ska kunna definiera vilken typ av kompetens man söker, och utannonsering är huvudregel vid nya tjänster. Jag personligen tycker att regeringen kunde ha varit ännu snabbare och ännu mer

konsekvent. Men jämfört med hur det fungerade på den socialdemokratiska regeringstiden är det en avsevärd förskjutning mot öppenhet, förutsägbarhet och tydlighet i utnämningsspolitiken.

Resultatet av detta, förutom en ökad öppenhet och en ökad möjlighet att i efterhand granska processen, är att vi också har fått fler kvinnor på ledande befattningar. Vi har fått fler människor med annan etnisk bakgrund än den renodlat svenska på de höga befattningarna. Vi har därmed också fått en bättre spegling av hela samhället när man utser de nya myndighetscheferna.

Vi har gjort omfattande förändringar i myndighetsstrukturen. Antalet myndigheter har minskat med 87 under mandatperioden. Arbetet med e-förvaltningen har intensifierats. Det är till exempel e-fakturor inom hela statsförvaltningen nu. Det har gjorts flera satsningar på upphandlingsområdet som underlättar för företagets tillväxt, till exempel ett nationellt upphandlingsstöd. Ytterligare åtgärder har också aviserats i denna proposition. Ett nytt mål för förnyelse och kontinuitet slås fast i propositionen och som riksdagen föreslås ta ställning till. En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete, heter det nu i den nya målformuleringen.

Jag skulle vilja kommentera den samlande förvaltningspolitiken i ett antal punkter. Det handlar, som sagt var, om att tydliggöra myndighetsrollen. Det handlar om att markera mot opinionsbildande aktiviteter, som det har funnits tendenser till från myndighetssidan, och tydliggöra när och på vilket sätt myndigheten ska bedriva informationsverksamhet. Här har det funnits en hel del exempel bakåt i tiden på övertramp från olika myndigheter som har deltagit i sådant som det politiska systemet faktiskt ska diskutera.

Här ger vi också en tydlighet kring vad som är myndighetens roll och vad som är kommersiella företags roll. Exempelvis vet vi att det finns en rad olika tjänster, statistik, väderinformation och annat, som Lantmäteriverket har, och det finns många kommersiella tjänster som man kan utveckla utifrån detta. Det handlar om vad som är myndighetens roll i detta och hur man ska ta betalt för sina tjänster – det är självkostnadsprincipen som ska gälla – och vad som är och ska vara möjligt för privata aktörer att tillgodogöra sig i fråga om dessa tjänster för olika kommersiella produkter.

Detta är ett sätt att tydliggöra detta som jag tror är oerhört väsentligt och som också förtydligas i lagstiftningen.

Vi lägger stor betoning på det omfattande arbetet för att utveckla det offentliga etoset i statsförvaltningen. Det handlar om att stärka och förtydliga ämbetsmannens roll. Syftet är en gemensam myndighetskultur, en bred och öppen diskussion om tjänstemannarollen och det offentliga uppdraget, en tydligare vägledning för myndigheter och anställda, att stärka ämbetsmännens integritet och självständighet samt att förtydliga uppdraget gentemot medborgarna.

Ett omfattande utbildningsprogram genomförs, informationsmaterial tas fram, goda exempel sprids etcetera. Det är ett oerhört värdefullt arbete som nu pågår i statsförvaltningen och som jag vet att de fackliga organisationerna uppskattar oerhört mycket. Varför gör de det? Jo, därför

att man lyfter fram ämbetsmannarollens vikt i demokratin. Demokratiutredningen uttryckte saken på följande sätt: Ämbetsmannen är demokratis väktare.

Detta arbete genomförs, men oppositionen vill avskaffa det. Oppositionen vill gå emot de fackliga organisationernas önskan. Oppositionen vill inte att man ska arbeta med att förtydliga och informera om ämbetsmannens roll och därmed också stärka deras ställning. Det är mycket anmärkningsvärt.

Frågan till socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är: Varför går ni emot de fackliga organisationernas önskan? Varför följer ni inte upp Demokratiutredningens betänkande där ni var för dessa saker? Varför ogillar ni att man jobbar med just värdegrundsfrågorna inom statsförvaltningen?

Ytterligare en punkt som jag vill betona är vikten av ökad lokal samverkan och att den statliga närvaron finns i alla delar av landet. Det är viktigt att man samverkar mer med varandra men också med kommunala myndigheter och organisationer för att man ska finnas överallt. Inte minst med tanke på att ny teknik utvecklas och att olika typer av effektiviseringsdiskussioner pågår gör det viktigt att man betonar vikten av lokal närvaro men också ökad tillgänglighet för medborgarna när det gäller att komma i kontakt med statlig förvaltning. Här har vi servicekontor och liknande saker som utvecklas och öppnas.

Dessutom vill jag lägga till en sak som kanske inte berörs direkt i denna proposition men som berör hela den offentliga servicen, nämligen den starka betoningen på kvalitetsfrågor som görs. Som exempel på offentlig service kan jag nämna äldreomsorg, sjukvård och många andra områden där man nu utvecklar kvalitetsjämförelser. Det blir lättare för medborgare, men också för anställda, att jämföra sig med andra, vilket därmed driver på kvalitetsutvecklingen. När man ser att äldreboendet som finns i den andra ändan av kommunen får bättre värden i vissa mätningar diskuterar man självklart hur man själv kan bli bättre. Alla vet att alla sådana mått inte är fullkomliga, men de driver på en diskussion, och medborgarna och brukarna kan också jämföra och därmed ställa krav på att kvalitet och olika serviceinsatser ska förbättras. Det är en oerhört viktig del som präglar en stor del av regeringens arbete med offentlig service.

Vad är då oppositionens alternativ till detta? Läser man reservationen är det mycket svårt att utläsa vad som egentligen är den substantiella skillnaden. Det är mycket allmänna formuleringar. Det som man möjligtvis kan utläsa är att det blir fler utredningar. Man ska alltså stanna upp i utvecklingsarbetet och utreda i kommissioner.

Men vad blir det av detta? Det är det mycket svårare att utläsa. Ja, en sak kan man mycket tydligt utläsa, men då får man slå upp ett annat dokument, nämligen de rödgröna vänsterpartiernas gemensamma budgetalternativ. Där ser man att det handlar om att lägga ett sparbetning om 2,8 miljarder på statlig förvaltning – detta utöver vad många i dag bedömer som ett ganska tufft effektiviseringsstryck på statlig förvaltning via den modell vi har för pris- och löneomräkning som faktiskt har ett kontinuerligt tryck på den statliga förvaltningen. Det gör att många statliga myndigheter kanske känner att de har ett väl så tufft tryck på sig. Utöver det

lägger alltså Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet fram ett förslag om 2,8 miljarder i besparingar.

Hur många människor motsvarar det? Det motsvarar ca 3 000 statligt anställda. Min fråga till Agneta Gille, Mats Pertoft och vänsterpartister som kanske inte vågar delta i den här diskussionen är vad ni säger till de fackliga organisationerna. Efter valet ska ju ni utöver det effektiviseringsstryck som redan finns plocka bort ungefär 3 000 anställda.

Vilka statliga tjänstemän ska bort? Kan vi få ett svar på den frågan?

Agneta Gille säger att det är väsentligt att offentlig förvaltning fungerar väl. Men hur ska den kunna fungera när man vill utreda vidare och sedan plocka bort 3 000 anställda – detta utöver det effektiviseringsstryck som redan finns?

Nej, fru talman, jag föreslår riksdagen att bifalla utskottets förslag i FiU38.

Anf. 12 GÖRAN PETERSSON (m):

Fru talman! Offentlig förvaltningspolitik, som utskottets betänkande handlar om, är kanske inte det mest publikdragande ämnet. Det är ändå i grunden ett väldigt viktigt ämne, för det är hur vi organiserar och leder stat och kommuner som på många sätt är ryggraden i en stat, i ett samhälle.

När man lyssnar på en sådan här debatt kan man tro att ämnet är mycket alternativskiljande mellan de båda blocken. Men studerar man det lite närmare kan man konstatera att det är väldigt mycket som vi är överens om. I en debatt bör man lyfta fram det som man tycker olika om, och det tänker jag försöka göra.

Jag börjar med att kommentera Mats Pertofts inlägg om politikersjukan. Han lyfte fram fenomenet att man i majoritet har lättare att identifiera sig med myndigheterna och att det är när man är i opposition som man kanske har en större förmåga att förnya sig och titta framåt.

Jag tror att Mats Pertoft har rätt i den observationen. Jag tror också att den motion som s, v och mp har skrivit mycket väl skulle kunna ha lett till en spännande debatt om motionen hade lagts till förra regeringens förslag inom området.

Oppositionen har en viktig roll i att vara lite argare, att vara lite mer krävande och att vara en blåslampa på majoriteten. Till delar lyckas ni kanske med den uppgiften, men i vissa delar brister ni.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna genom Agneta Gille framför kravet på ständig reformering. I en statlig förvaltning måste det finnas en önskan till ständig reformering. Det är också bra att medborgarperspektivet lyfts fram, för det har väl inte riktigt varit det vägledande för Socialdemokraterna när de i många år varit i regeringsställning. I stället har man verkligen identifierat sig med staten. Om man gick ut och frågade medborgarna skulle de nog svara att staten var Göran Persson. Jag tycker alltså att det är trevligt att ni börjar se medborgarperspektivet.

När det gäller rättssäkerheten är det inga problem.

Myndighetssammanslagningar föreslår ni, och det är verkligen något som Alliansen kan bejaka. Att det ska vara mål- och resultatstyrning är också sådant som vi alla står bakom.

När utskottet skulle behandla motionen blev vi inte eniga. Majoriteten och majoritetstexten i betänkandet tar egentligen upp att det som lyfts fram i motionen också nämns i propositionen. Möjligtvis kan det finnas en nyansskillnad i argheten, men precis som man säger att vissa saker hör ungdomen till hör väl vissa saker oppositionens roll till.

Jag vill belysa några frågor där det faktiskt skiljer sig – frågor där majoriteten är hungrigare än oppositionen och där majoriteten har mer av utvecklingsperspektiv och förändringsperspektiv än oppositionen.

En skillnad rör myndigheternas opinionsbildning. Regeringen lyfter i propositionen fram att det är väldigt viktigt att vi inte har myndigheter som lägger sig i opinionsbildningen, att vi inte har opinionsbildande myndigheter. I grunden är det en demokratifråga, för det är i denna kammare som folkets makt utövas. Det är i denna kammare som de valda ombuden finns, och det är vår uppgift att opinionsbilda. Det är inte upp till våra myndigheter att överta den rollen. Här finns det ibland en sammanblandning.

Givetvis ska myndigheterna bedriva informationstjänst avseende de ämnen som de ansvarar för. Men när det glider över till att mer bli opinionsbildning är det fel. Då är det inte en bra demokrati.

I propositionen lyfter regeringen fram att det gäller att vara väldigt noggrann och att särskilda krav ska ställas när man är ute i gränslandet.

En annan fråga där jag tycker att propositionen är lite vassare gäller uppföljningen av förvaltningsutvecklingen. Givetvis finns sådant med även i motionen. Men i propositionen tar man upp vikten av jämförelser med förvaltningar i andra länder och talar om att använda expertorganisationen OECD och det arbetet. Det tycker jag saknas i motionen.

Det som mest lyser med sin frånvaro i motionen – det finns säkert politiska skäl till det – är förvaltningen och EU. I propositionen lyfter man fram behovet av att den statliga förvaltningen blir duktigare på att jobba med Europafrågor. Trots allt är det så att det genom vårt medlemskap i Europeiska unionen förvaltningsmässigt blir en starkare kontakt med EU. Det finns ett stort behov av att vår förvaltning är duktig inom det området, av flera skäl.

Ett skäl är att man kan vara ett bra stöd för politiken och förvarna om olika saker som kommer. Det handlar också om att man är duktig på att genomföra de direktiv som kommer. Ibland upplevs just sådana här regler från EU som ett hinder för medborgarna och för politiker på olika ställen. Men ofta bottnar det i att vår förvaltning inte är tillräckligt kunnig, snabb och förtänksam när det gäller EU-frågor. Det är tre viktiga skillnader som jag har funnit.

Ytterligare något som jag gratulerar s, v och mp till när det gäller att tycka nästan som vi gäller utnämningmakten. Er motion är mycket bra eftersom ni lyfter fram att det ska vara öppenhet och professionalitet – det är nästan så att jag kan känna en konkurrens. Vid utnämningen av verkschefer får det inte vara så att statsministern i innerfickan har en svart bok där han har en lista över personer som han tycker ska bli verkschefer. När vi rekryterar till en så viktig befattning som den att vara verkschef ska det göras öppet och konkurrensutsatt så att vi får den bästa mannen eller kvinnan på jobbet, oavsett vilken relation personen i fråga har till politiken.

Anf. 13 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman, åhörare, riksdagskolleger! I samband med detta betänkande debatterar vi målen för offentlig förvaltning. Precis som Mats Pertoft sagt i ett tidigare inlägg här finns inte offentlig förvaltning till för sin egen skull utan för medborgarnas skull.

För mig som centerpartist är det därför viktigt att lyfta fram regeringens och propositionens perspektiv: en samhällsgemenskap där alla medborgare, invånare – både kvinnor och män – har goda möjligheter att förverkliga sin egen potential samt att utöva sina rättigheter och fullfölja sina skyldigheter.

Medborgarna ska ha ett så stort inflytande som möjligt över förhållanden som påverkar deras egen tillvaro. Förvaltningspolitikens uppgift och mål är att uppnå detta och leva upp till de demokratiska ideal vi alla är eniga om. En effektiv förvaltning är dock ett viktigt medel för att nå regeringens övergripande mål om en hållbar tillväxt och fler jobb i fler och växande företag. Jag upplever att vi är väldigt eniga om detta – brett, i alla partier i den här kammaren. Oppositionen reserverar sig, men jag upplever som sagt att vi ändå är rätt så eniga.

Om vi då är eniga om förvaltningspolitikens inriktning på lång sikt – att den ska vara effektiv, rättssäker och ha ett tydligt medborgarperspektiv – kan jag inte se att vi är lika eniga om förvaltningspolitiken och hur vi ska styra statens myndigheter och förvaltning på kort sikt. Tvärtom tycker jag att vänsterpartiernas förvaltningspolitik är väldigt oansvarig gentemot de statliga myndigheterna och inte minst gentemot de statligt anställda på kort sikt.

Stefan Attefall pratade i sitt anförande tidigare om att man i vänsterpartiernas budgetalternativ vill ha myndighetsbesparingar på 2,8 miljarder på två år. Det är allvarligt, men det mest lömska i denna besparing är att man gör en indragning av myndigheternas anslagssparande. Det är 730 miljoner 2011 och 710 miljoner 2012. Totalt är det 1,4 miljarder på två år, bara i indragning av anslagssparande. Detta är lite lömskt, för det är en ofarlig besparing. Man smetar ut den över alla myndigheter, och man behöver inte specificera eller stå till svars inför lokala fackklubbar som undrar varför just de ska drabbas av neddragning. Neddragningarna finns dock där, annars är det luft i oppositionens budget.

Det som är tydligt och viktigt för kammaren och åhörarna att se är att det om man gör en indragning av anslagssparande kortsiktigt bara är förvaltningsanslaget myndigheterna kan ta av. Av förvaltningsanslaget är det på kort sikt bara kostnader för anställda som går att påverka. Jag kan dela oppositionens förslag om ett myndighetsbesparingsprogram där man utöver de siffrorna jag nämnt lägger 400 miljoner 2012. Det är på två års sikt ett bra program som innebär att man ska minska lokalkostnaderna, till exempel. Men när man på kort sikt gör anslagssparandet är det mot de anställda det kommer att slå.

Agneta Gille pratade vackert om att man ska ha en rättssäker och effektiv service åt medborgarna, men hur förbättrar ett anslagssparande – en indragning av förvaltningsanslaget – myndigheternas möjlighet att ge en rättssäker och effektiv service åt medborgarna? Man drar ju in pengarna. Agneta Gille pratade om att man skulle ta till vara de statligt anställdas kompetens, men hur tar man till vara de statligt anställdas kompetens om man skickar ut dem? Man tvingar statliga myndigheter att dra

ned på antalet anställda. Detta är frågor jag hoppas kan bli besvarade i denna debatt.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 14 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jag stod i talarstolen och överskred min talartid med en minut, så jag hade 11 minuter. Jag berättade vad vi vill och vad vi har för politik när det gäller detta, och jag markerade de olika delarna tydligt.

Vi är i opposition. Jag tycker att det är lite intressant att majoriteten står här och inte med några ord beskriver sin egen politik utan på något sätt sätter sig i oppositionsställning. Det är jag och vi som är opposition. Det är vi som markerar och talar om vad vi skulle vilja göra om vi hade regeringsmakten. Vi markerar och berättar om vår politik. Men vad vill ni? Vad har Roger Tiefensee för förslag på åtgärder och förbättringar? Jag skulle vilja veta vilket mål som finns i förvaltningspolitiken. Kan du beskriva det för oss här i kammaren i dag?

(Applåder)

Anf. 15 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! Jag kan läsa upp målet i förvaltningspolitiken, så finns det i kammarens protokoll. Målet är ”en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete”. I detta med service, kvalitet och tillgänglighet har du medborgarperspektivet. Jag upplever att vi är väldigt eniga om inriktningen och medborgarperspektivet. Statens förvaltning ska vara rättssäker och effektiv.

Det jag lyfte upp och det jag tycker är intressant att få en diskussion med Agneta Gille om är att Agneta Gille säger att de är i opposition. Ja, men ni har ändå ett förslag i er budget, som ni går till val på, som innebär att ni ska dra in 2,8 miljarder genom myndighetsbesparingar. Jag lyfte specifikt upp de 1,4 miljarderna i anslagsbesparingar på två års sikt. Vilka statligt anställda och vilka myndigheter är det som ska drabbas av dessa anslagsbesparingar? Det tror jag är viktigt att få fram. Agneta Gille nämnde inte detta. Jag vet inte om det är utanför ert mål för förvaltningspolitiken, men det är ändå ett väldigt konkret exempel på det som kommer att drabba statlig förvaltning och statligt anställda på kort sikt.

Anf. 16 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Om bara Roger Tiefensee hade lyssnat på mitt anförande och lyssnat på vad jag hade att säga om den förvaltningspolitiska propositionen, som jag lyfte fram med vad vi har för mål i vår motion, hade han också sett och hört att vi har olika förslag. Vi har strukturerat upp en mängd olika förslag som vi tycker är viktiga att jobba med, som är tydliga och konkreta och där det också finns besparingsmöjligheter.

Det handlar inte om att göra sig av med personal, men tänk om man inom statlig förvaltning kunde samverka lite bättre! Tänk om man kunde se till att få ett direktiv, om man hade en regering som vågade ta beslut och en majoritet som vågade driva på så att den statliga förvaltningen kunde effektiviseras på ett bättre sätt. Det handlar om samordning, att

hitta nya former och att hitta nya möjligheter med Internet, vilket vi lyfter fram. Det är sådana saker man måste börja jobba med.

Om ingen driver denna fråga händer heller ingenting, utan då står man och stampar. Då står också hela förvaltningen och kostar samma summa pengar men utvecklas inte i den riktning man vill, nämligen för medborgaren i centrum och för medborgarens bästa. Det är det som är viktigt. Dessutom skulle jag när det gäller budgetarna från när Centerpartiet var i opposition kunna säga: Vilka besparingar hade ni då? Vi har på den rödgröna sidan kompetens om vad ni har lagt för besparingskrav tidigare. Då fanns det från Centerpartiet höga besparingskrav för den statliga förvaltningen, medan du nu står och kritiserar precis detta. Det är alltså någonsans det inte stämmer.

Dessutom har jag nu lyssnat till tre anföranden från Alliansens sida, och det spretar väldigt mycket. Jag skulle alltså vilja ha en enhetlig kommentar, och jag måste säga att de mål ni har målat upp är väldigt luddiga.

(Applåder)

Anf. 17 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! Jag lyssnade nogsamt på Agneta Gilles anförande. Det ni i ert budgetalternativ kallar ett myndighetseffektiviseringsprogram, där ni har budgeterat 400 miljoner i besparing 2012, tycker jag precis som jag sade i mitt anförande är sympatiskt och rimligt. Det är på två års sikt, och det handlar mycket om att effektivisera, samordna och minska lokalkostnader.

Då återstår dock av det jag lyfte fram 1,4 miljarder i indragning av anslagssparande från myndigheter på två års sikt. På kort sikt finns inget annat att ta av än förvaltningsanslaget. På kort sikt kan du inte göra några förändringar av lokalkostnader och så vidare. Det kommer att gå rakt på antalet anställda. Den fråga Agneta Gille kan passa på att svara på gäller vilka anställda i statliga myndigheter som ska få lämna myndigheterna och vilka statliga myndigheter som ska pekas ut för anslagsindragningar. Det går inte att få in 1,4 miljarder att använda till andra saker i budgeten utan att det får effekter i verkligheten. Det kommer att gå ut över de statligt anställda. Det är vad jag hoppas att den här debatten kan klargöra.

Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottsbetänkandet och avslag på motionen. En följdmotion har ju väckts med anledning av propositionen.

När det gäller motionens krav på ett nytt förslag till förvaltningspolitik behandlas övervägande delen av motionens innehåll i propositionen. Några av de områden som tas upp i motionen behandlades även i motionsbetänkandet 2009/10:FiU25 *Statlig förvaltning*.

Utskottsmajoriteten välkomnar propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*, som tydliggör att förvaltningen har en central roll i utvecklingen av Sverige. Även EU:s arbete berörs i propositionen.

En rättssäker och effektiv förvaltning stärker demokratin. Medborgarna ska ha förtroende för och känna tillit till dem som arbetar inom svensk statsförvaltning. Bemötandet av allmänheten ska kännetecknas av

värdighet och respekt. Ämbetsmannarollen är också demokratins väktares roll. En välfungerande förvaltning är grunden för att nå en hållbar tillväxt och är en viktig del i regeringens och Alliansens politik.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ett nytt mål för förvaltningspolitiken. Utskottet konstaterar att det föreslagna målet är mer konkret än tidigare mål. Utskottet vill erinra om att tidigare uttalanden om att målet kan preciseras och utvecklas nu fullföljs. Dessutom är det ett tillståndsmål, vilket också välkomnas.

Förvaltningspolitiken rör många delar av den statliga verksamheten, inte endast utgiftsområde Samhällsekonomi och finansförvaltning. Resultat från en mängd områden måste bedömas genom att resultaten från olika områden följs upp.

Det nya målet ges följande lydelse – jag upprepar det eftersom målet har tagits upp i debatten: ”En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.”

I propositionen behandlas förslag eller delar av förslag från flera olika utredningsbetänkanden, rapporter och promemorior. Bland dem finns Ansvarskommittén, Förvaltningskommittén, Styretredningen och Stabsutredningen.

Konstitutionsutskottet har yttrat sig till finansutskottet och tar i sitt yttrande upp frågor som berörs i följdmotionen. Konstitutionsutskottet redovisar sina tidigare ställningstaganden och vidhåller dem samt ställer sig bakom regeringens bedömningar. Utskottet avstyrker motionen i alla dess delar.

Fru talman! En väsentlig fråga gäller de myndigheter som har betydande intäkter från försäljning. Den berörs i propositionen på s. 154–157. Där sägs, och i lagen anges, att lagen inte gäller för handlingar som en myndighet tillhandahåller i sin affärsverksamhet. I de fallen påverkar således inte lagen förhållandena. Det kan vara på sin plats att påminna om att regeringen anser att statliga myndigheter bör som regel inte sälja varor och tjänster på marknaden. Det framgår av propositionen på s. 61. I propositionen framhålls vidare att riksdagen nyligen har beslutat om nya regler i konkurrenslagen.

Det är medborgarna och företagen som ytterst avgör om förvaltningen har god service och kvalitet i sina tjänster. Det framgår av propositionen på s. 58.

Regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder som kan bidra till mer förutsägbara och kortare handläggningstider i myndigheterna. Det framgår av propositionen på s. 58–60.

När det gäller digital samordning av myndigheter gentemot företagare bör det påminnas om den så kallade kontaktpunkt som inrättats som en del av det svenska genomförandet av tjänstedirektivet. Det framgår av propositionen på s. 69–70. Kontaktpunkten har integrerats i den befintliga portalen verksamt.se, som Tillväxtverket, Bolagsverket och Skatteverket har tagit fram. Jag vill uppmana till att besöka www.verksamt.se. Där finns information för den som funderar på att starta företag, som driver företag, som utvecklar företag och som vill avveckla företag.

Regeringen redovisar även att E-delegationen har sedan i december 2009 övergått i en ny fas. Det framgår av propositionen på s. 69. Man

avser att ta fram och utveckla vägledningar för e-förvaltning och belysa frågor om myndigheternas ansvar för att utveckla e-tjänster. Bland annat ska en vägledning tas fram för samverkan där det slås fast att öppna standarder är förstahandsval, att öppen programvara alltid ska övervägas vid val av lösning och att all programvara ska utvärderas baserat på den totala ägandekostnaden.

När det gäller motionsförslaget om att utveckla Regeringskansliet kan det erinras om att i propositionen på s. 100–101 påtalas att en översyn av Regeringskansliet bör göras. Konstitutionsutskottet har i sitt yttrande framhållit att det inte är riksdagens uppgift att fatta beslut i frågor som rör Regeringskansliets organisering.

Beträffande ökad samordning av inköp anförs i propositionen på s. 92–95 att det finns ett fortsatt behov av centraliserad inköpssamordning. Regeringen menar att statsförvaltningen kan effektiviseras och medel sparas genom att centralisera vissa administrativa förfaranden.

På s. 88 i propositionen påtalas också att myndigheterna bör pröva om den administrativa stödverksamheten ska utföras i samverkan eller i annan regi i syfte att öka effektiviteten.

När det gäller statens grepp om den nationella informationsförsörjningen påtalas att det bör tas fram en strategi för statens styrning inklusive vilken informationsförsörjning som behövs för att staten ska kunna bedriva en långsiktig och samlad styrning av den kommunala sektorn. Det framgår av propositionen på s. 82.

Beträffande staten som arbetsgivare anförs på s. 121 att det är angeläget att de statliga arbetsgivarna arbetar strategiskt med sin kompetensförsörjning.

I betänkande 2009/10:FiU2 erinrade utskottet om sitt tidigare uttalande om att det är viktigt att myndigheternas lokalförsörjning är effektiv. Därmed avstyrktes den aktuella motionen.

När det gäller motionens redovisning av ett antal tidigare förslag om myndighetsförändringar kan konstateras att dessa förslag tidigare har avslagits av riksdagen, nämligen 2009/10:FiU1 och 2009/10:JuU1.

Därmed, fru talman, hoppas jag att jag har kunnat redogöra för en del av de förslag som faktiskt finns i propositionen och med sidhänvisningar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

10 § Barn under 15 år som misstänks för brott

*Barn under 15 år
som misstänks för brott*

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU25
Barn under 15 år som misstänks för brott (prop. 2009/10:105).

Anf. 19 KERSTIN HAGLÖ (s):

Fru talman! I dagens debatt behandlar vi justitieutskottets betänkande och regeringens proposition *Barn under 15 år som misstänks för brott* och vår gemensamma rödgröna motion. Med anledning av den motionen har vi också en gemensam reservation, som jag här och nu yrkar bifall till.

Förutom frågan om tvångsvisa drogtest, som jag ska återkomma till, innebär lagförslaget att när barn under 15 år misstänks för allvarliga brott ska som huvudregel alltid detta utredas av polis. Polisen ska också kunna utreda mindre allvarliga brott som har inneburit antingen en allvarlig integritetskränkning för offret eller stor ekonomisk skada. Genom lagförslaget stärks också brottsoffrets ställning, och det tycker vi är bra.

Det blir också tydligare regler. Socialtjänsten ska hos polisen begära att en utredning inleds om ett barn under 15 år kan misstänkas för ett brott och utredningen kan antas ha betydelse för att avgöra socialtjänstens insatser för barnet. Det gäller då främst brott som äventyrar den unges hälsa och utveckling eller om det är ett led i en upprepad brottslighet.

Barnets rättssäkerhet stärks genom att ett juridiskt biträde för barnet ska förordnas i större utsträckning. Detta tycker vi är bra, och det är också ett krav som vi rödgröna har ställt. Alla utredningar ska bedrivas med särskild skyndsamhet, det vill säga att utredningarna ska vara klara inom tre månader.

Fru talman! Vi inom De rödgröna har inget emot att fler utredningar görs av polisen om ett barn under 15 år misstänks för brott. Men vi är väl medvetna om att många brott också utreds i dag enligt § 31 i lagen om unga lagöverträdare. Det visar inte minst Brottsförebyggande rådets rapport, *Barn som begår brott*, som kom 2007. Den gällde polisens hantering av misstänkta personer under 15 år. Det man kom fram till var att knappt hälften av de brotten är stöld och snatteri och att de utreds i de allra flesta fall, medan mer allvarliga brott som grov misshandel och narkotikarelaterade brott som begås av barn under 15 år utreds i ännu större utsträckning. Och de brott som utreds allra mest är brott som har med rån att göra.

Det finns inom några av de 21 polismyndigheterna ett väl upparbetat och gott samarbete där socialtjänst, åklagare och vårdnadshavare ser till att barn, ungdomar och anhöriga får stöd och fler tidiga insatser. Exempelvis i Värmdö och Eslövs kommuner samverkar man, och samverkan bygger på samsyn och också att man finns under samma tak.

Det som ändå är oroväckande i Brås rapport är att Rikspolisstyrelsens riktlinje att varje polismyndighet ska sluta avtal med socialtjänsten i kommunerna om hur man ska arbeta med § 31-utredningar inte finns i någon polismyndighet. Detta har regeringen inte brytt sig om att följa upp, vilket är anmärkningsvärt. Om regeringen hade tagit Brås rapport på allvar, sett till att de här avtalen hade skrivits och om socialtjänst och åklagare med flera hade suttit ned vid bord och samtalat om hur man ska samverka kring barn är jag övertygad om att vi inte hade haft detta lagförslag på vårt bord i dag.

Anmärkningsvärt är också, om vi går tillbaka till den debatt vi hade här i kammaren för en tid sedan om Riksrevisionens rapport som gällde granskningar av handläggningstider när det gäller unga lagöverträdare, att Riksrevisionen kommit fram till att det är betydligt längre handläggningstider än vad den lagstadgade tidsgränsen medger. Inte heller skyndsamhetskravet var uppfyllt. Vi såg också en tendens att återfallsbrotten bland unga ökar. Varken regeringen eller de ansvariga myndigheterna lever upp till de mål och krav som vi här i riksdagen har fattat beslut om.

Vi menade i debatten som hölls med anledning av Riksrevisionens rapport att styrning och uppföljning från regeringens sida har brustit och att regeringen måste vidta de åtgärder som Riksrevisionen pekar på. Vi vann inte den omröstningen här i riksdagen.

Varför tar jag då upp detta i dagens debatt? Jo, just med anledning av att dagens debatt också handlar om ett lagförslag där det ställs krav på polisen att utreda i större omfattning, och det ska då ske skyndsamt och utredningen ska vara klar inom tre månader. Mot bakgrund av hur det i dag ser ut under den borgerliga regeringen finns det all anledning att höja ett varningens finger för att tidsfristen på tre månader inte kommer att kunna hållas. Det är förödande för unga som begår brott att vänta och eventuellt bli kvar i sitt destruktiva liv därför att vuxenvärlden sviker från att reagera snabbt och sätta gränser, gränser som kan reparera och ge trygghet på vägen bort från ett destruktivt liv. Och för brottsoffret innebär det ett onödigt lidande i väntan på att målet blir avgjort.

Fru talman! Jag tänker nu lämna debatten om förslaget att barn som misstänks för brott ska utredas i större utsträckning än tidigare och gå över till en annan del av förslaget som vi i dag har på vårt bord. Det gäller drogtest i form av kroppsbesiktning. Det är här vi rödgröna har en reservation och vill att denna del i lagförslaget avslås av riksdagen.

Regeringen har föreslagit att polisen ska ges möjlighet att tvångsvis drogtesta barn under 15 år, vilket också majoriteten i justitieutskottet har ställt sig bakom. Med detta ställningstagande visar den moderatledda regeringen och utskottsmajoriteten en respektlöshet, främst mot barn men också en respektlöshet mot Lagrådet och experternas avstyrkan av drogtest på barn under 15 år. Vi delar Lagrådets uppfattning att förslaget inte motsvarar de krav som proportionalitetsprincipen ställer. Förslaget till tvångsvisa drogtest på barn under 15 år innebär en inskränkning av det i regeringsformen föreskrivna skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp. För att en sådan rättighetsinskränkning ska få göras krävs det att inskränkningen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet och det som har föranlett inskränkningen.

Lagrådet pekar i sin skrivelse på den kränkning det innebär för ett barn att behöva lämna ett urinprov inför främmande människor. Hur känns det för ett barn på 14 år, som eventuellt har rökt hasch, att tas med till polisstation eller sjukhus av polis för att lämna urinprov och vara utlämnad i ett tillstånd där känslorna inte riktigt finns med, då man som barn mest av allt behöver trygghet, omtanke och omvårdnad, då man är i ett rus och kanske också berusad av alkohol? Det är samma sak om ett barn hittas redlöst berusat som om det hittas drogpåverkat, man är inte kontaktbar just då. Man försätts i en situation där polisen har möjlighet att ta med en till polisstation eller sjukhus, detta också utan att vårdnadshavare eller någon annan vuxen som har ansvaret för fostran behöver kontaktas.

Att bekämpa droger är en av de allra viktigaste åtgärderna för att förhindra utslagning och kriminalitet. Därför är det också viktigt med tidig upptäckt och vuxna som reagerar och agerar för att vi ska kunna ge de här tidiga insatserna till våra barn. Samtidigt är det så viktigt på vilket sätt vi vuxna tar oss an drogproblematiken, att vi bygger förtroende och tillit och visar: Jag bryr mig, jag är orolig för dig. Det är därför ledande

experter i dag, till exempel på Maria Ungdom, just arbetar med att bry sig, med respekt för barnen och med värme, trygghet och krav.

Drogtester görs i dag, enligt den lagstiftning som finns, med vårdnadshavarens och den unges samtycke. Man måste inse att detta är en process, att det handlar om motivation. Det handlar om att ge motivation till barnet och det kan handla om motivation även till föräldrarna. Men att just föräldrarna, vårdnadshavaren, finns med och medverkar från början är en av nyckelfaktorerna för att kunna gå vidare i denna process.

Drogproblematiken är ofta också en del av en större problematik, och det är nästan alltid nödvändigt att analysera barnets hela situation och att stötta det inom ett flertal områden. Tyvärr väljer regeringen i sitt förslag att fästa alltför stort fokus på polisens möjlighet att göra drogtest tvångsvis utan närvaro av och information till föräldrar, vårdnadshavare eller annan vuxen som står nära barnet.

Tvångsvisa drogtestar på det sätt som regeringen föreslår är fel väg att gå. En av riskerna är att förtroendet för vuxenvärlden minskar och därmed också viljan hos barnet att ta emot hjälpen.

Vi är inte emot drogtestar, men de ska ske på det sätt som det i dag ges möjlighet till i den lagstiftning vi har, via samtycke. Låt mig upprepa att processen kan vara lång både för föräldrarna och för barnet men att ge det tid är nödvändigt för att få i gång motivationen.

Fru talman! Att vara hård mot de mjuka och mjuk mot de hårda är regeringens och utskottsmajoritetens förslag. Man tar inte fasta på det man borde, nämligen tillgången på narkotika, organiserad brottslighet, ekobrottslighet och narkotika på Internet.

Vi har valt att vara hårda mot de hårda i vår politik. Därför har vi också lagt fram ett antal förslag vad gäller ekobrottslighet, organiserad brottslighet och narkotika på Internet.

Dessutom har vi valt att vara mjuka mot de mjuka, barnen. Det gör vi genom en politik som har kvar medmänsklighet, solidaritet, rättvis fördelningsekonomi och förebyggande arbete så att barn och ungdomar inte ska tappa sin kompass och irra ut på fel vägar.

Den moderatledda regeringen har ökat klyftorna katastrofalt. När mamma eller pappa inte har ett jobb att gå till, när ungdomar inte får jobb – vi är snart uppe i 30 procents ungdomsarbetslöshet – när barnfattigdomen fördubblas, när pappa blir utförsäkrad, när skolklasserna blir större, när det blir färre vuxna i skolan, när mobbningen ökar enligt Skolverkets rapporter och när kommuner och landsting inte får de pengar som de så väl behöver till vår gemensamma välfärd är det klart att det drabbar våra barn och ungdomar.

Det finns andra vägar att gå. Man kan stärka föräldrastödet och ge ideella föreningar möjlighet att växa med idrott och kultur. Det är mötesplatser för våra unga där de möter vuxna som också är förebilder. Vi behöver möten mellan generationerna.

Det är våra barn och ungdomar som får betala skattesänkningarna på nu snart 100 miljarder.

Fru talman! Vi väljer att sätta barn och ungdomar före skattesänkningar till dem som redan har det gott ställt. Vi väljer att våga se att barn och ungdomar som är på glid behöver social omsorg, trygghet, tolerans, kärlek och vuxna som reagerar och agerar. När ett barn misstänks använda droger ska enbart misstanken leda till åtgärd. Vi vuxna ska reagera

och agera, och barnet ska få stöd och hjälp. Det finns inga läktarplatser för oss vuxna, oavsett om vi är lärare, poliser, fritidsledare, fältassistenter eller föräldrar. Lagen är tydlig; vuxna har en skyldighet att anmäla när ett barn far illa.

Alliansen vill införa en lagstiftning om tvångsvisa drogtester. Detta riskerar att göra barnet illa, stöta bort barnet och leda till en misstro mot vuxenvärlden. Regeringen och utskottsmajoriteten väljer konfrontation före motivation. Man väljer kränkning före respekt. Man väljer tvång före frivillighet. Man väljer att själv sätta sig som expert före Lagrådet och andra experter som har uttalat sig om detta. Man väljer att vara hård mot de mjuka, våra barn.

(Applåder)

I detta anförande instämde Christer Adelsbo, Margareta Persson och Maryam Yazdanfar (alla s) samt Lena Olsson (v).

Anf. 20 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet om barn under 15 år som misstänks för brott. Jag instämmer i allt det som Kerstin Haglö sade på ett mycket bra sätt. Jag yrkar också bifall till reservationen och koncentrerar mig på den eftersom vi inte har någon annan åsikt i de övriga delarna.

Det mesta i frågan är redan sagt. Jag vill dock göra ett inlägg om barns förtroende till vuxenvärlden. Jag har egen erfarenhet av hur det är att ha noll tilltro till vuxenvärlden och myndigheterna, och min erfarenhet vägleder mig. Att med tvång drogtesta barn kommer att leda till att problemet döljs ännu mer och blir svårare att upptäcka.

För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att vara mjuk mot de mjuka, precis som Kerstin sade. Våra barn är det viktigaste vi har. Vi vet att tilltron till vuxenvärlden är viktig för alla barn.

Vad kommer förslaget att leda till? Vi i Vänsterpartiet menar att det inte löser problemen. Det blir i stället svårare att komma till rätta med ungas droganvändande till exempel. Unga med drogproblem har ofta en större problematik runt sig som man bör titta närmare på och analysera om man verkligen vill hjälpa. I regel behöver vi stötta dessa barn på alla möjliga sätt och på alla möjliga områden. Det är därför tilltron till vuxenvärlden och hur vi som vuxna beter oss är så viktigt.

Tittar man på remissvaren är vi långt ifrån ensamma att tycka så här. Vi vet att det är många som instämmer i kritiken. UNF ser allvarligt på förslaget att tvångstesta barn och skriver: Vi anser att förslaget att under tvång kunna drogtesta barn strider mot grundlagen och kan motverka det drogförebyggande arbetet.

Det talas också mycket om socialtjänsten och dess ansvar. Jag passar på att fråga majoriteten: Vad får socialtjänsten för verktyg för att komma till rätta med bland annat ungas drogproblem och ungas kriminalitet?

I 90 procent av landets kommuner har antalet utbetalda försörjningsstöd ökat med i snitt 40 procent. Om socialtjänsten ska kunna arbeta under rimliga villkor med att komma till rätta med unga som misstänks ha drogproblem eller vara kriminella måste man få förutsättningar att klara denna uppgift. Socialtjänsten är viktig, precis som föräldrarna, men

*Barn under 15 år
som misstänks för brott*

kanske ännu viktigare för de barn som får problem och inte har stöttning hemifrån.

Jag tycker att ni är skyldiga att ge oss svar på varför ni lade ned Mobilisering mot narkotika. Varför lade ni ned projektet MVG, Motverka våld och gäng?

Att förebygga är tydligen inget för Alliansen. Hur tänker ni?

Det behövs personal på dagis. Det behövs stöttning för föräldrar som har problem. Det behövs skolor och fritidshem. Det är så man måste förebygga. Det är det viktigaste vi kan göra för att komma till rätta med detta.

Alla vi som sitter i den här kammaren vet att stora ekonomiska klyftor är grogrunden till kriminalitet och missbruk. De unga måste ha framtidshopp. Det kan man inte se så mycket av i dag. De ekonomiska klyftorna har ökat under er regeringsperiod. Det har vi sett i rapporter om barnfattigdom. Ni har skyldighet att svara på hur ni ska förebygga och varför ni har lagt ned MVG. Kan ni förstå att inte alla föräldrar och barn har de förutsättningarna att det är självklart att föräldrar ställer upp? Det vet jag av egen erfarenhet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Christer Adelsbo, Kerstin Haglö, Margareta Persson och Maryam Yazdanfar (alla s).

Anf. 21 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Nästa vecka går många barn i Sverige på sommarlov – ett välförtjänt sommarlov efter ännu ett läsår då de förhoppningsvis har fått gå i en skola som levererar kunskap och framtidsmöjligheter.

Som har påpekats har de unga många olika livschanser. Det är verkligen inte rättvist. Många barn får åka på semester och en del får åka på kollo för att föräldrarna ser till att de får göra det. Vissa barn lämnas vind för våg hemma. För vissa barn kommer kanske den här sommaren att bli steget in i en alltmer fördjupad brottslighet. En del unga kommer att förstöra bara för sig själva. De kommer att skada sig själva och därmed många andra, men för en del är det, som jag sade, ett kliv in i brottslighet.

Från regeringshåll har man lagt fram en proposition som tar sikte på att möta dessa problem och se till att chanserna förbättras något för de unga som halkar snett tidigt. Vi tror att tidiga och tydliga insatser är den största hjälp vi kan ge de unga som far illa och hamnar i någon typ av brottslighet.

Någon nämnde orättvisor. Livet är väldigt orättvist på många sätt, men det kanske är mest rättvist i Sverige. Om man tittar på hur barn har det i världen, Europa och Norden framgår det tydligt att Sverige är ett av de bästa länder man kan växa upp i. Vi har mvc, bvc, barnbidrag, föräldrapenning, förskolor, skolor och särskolor. Vi har barn- och ungdomspsykiatri som nu har fått förkortade handläggningstider för att barn ska få hjälp. Vi har socialtjänst som är proaktiv. I de flesta kommuner i Sverige finns socialsekreterare ute på nätterna för att möta, hjälpa och rädda unga. Vi jobbar också aktivt med den breda penseln när det gäller att förebygga. Den här regeringen har fokuserat på att arbete är grunden för

välfärd. Det är grunden för skolan. Det är grunden för att unga ska kunna möta en socialsekreterare ute på natten.

Vi har integration och kamp mot drogmissbruk på den breda scenen. Jag fick en fråga om Mobilisering mot narkotika. Det var ju ett stabsorgan åt den socialdemokratiska regeringen som höll kurser och konferenser på engelska om hasch. Det var jättebra. Men arbetet mot droger bedrivs i varje stad, varje kommun och varje län. Jag har god inblick i det arbetet i Örebro kommun. Det har inte att göra med hur man organiserar sig på regeringshåll. Arbetet har fortsatt och är minst lika intensivt i dag.

Till detta läggs nu denna proposition. Bakgrunden är *Barnbrottsutredningen*, eller egentligen *Utredningen om handläggning av ungdomsmål* från 1998. Ja, jag sade 1998. Oppositionen påstår sig ha ett starkt engagemang för barn och ett starkt engagemang för att gripa in tidigt. Vad hände under era år vid makten? Nu kommer det en proposition som skärper synen när det gäller att vidta åtgärder när unga begår brott. Det borde ni välkomna, tycker jag. Vi har väl ändå ett problem när Brottsförebyggande rådet skriver rapporter som visar att ungdomar under 15 år begår rån och att inte alla utreds. Unga under 15 år begår misshandelsbrott och det utreds inte. Det leder inte till några konsekvenser. Kan vi ha det så? Kan vi stå och se på när unga människor förstör sina egna och andras liv utan att det utreds så att man kan sätta in åtgärder?

Propositionen om barn under 15 år som misstänks för brott möter ett samhällsproblem. Det visar sig att utredningar inte har gjorts och att åtgärder inte har kunnat vidtas. Innehållet är i stort att man från polisiärt håll ska utreda särskilt allvarliga brott även när den unge är 15 år. Om unga är inblandade i allvarlig brottslighet ska det utredas. Det är bra för den unge. Det är bra för brottsoffren, och det är bra för samhället. Det kan leda till sociala åtgärder som hjälper den unge att sluta förstöra sitt eget och andras liv. Det handlar också om att man ska kunna initiera utredningar och klarlägga vad som har hänt om barnets egen utveckling och hälsa är hotad av brottsligheten eller om det gäller upprepad brottslighet. Det framgår ju av propositionen att mycket unga barn agerar tidigt och blir mycket brottsaktiva innan de är 15 år. Om någon begår brott på brott helg efter helg är det i stort sett att jämställa med barnmisshandel att inte ingripa. De här ungdomarna förstör sina egna och andras liv i rasande fart. Nu skapas en tydlig lagreglering som säger att vi ska agera. Samhället ska agera. Socialtjänsten ska agera. Polisen ska kunna utreda.

Om det handlar om stöldgods, gods som har kommit någon tillhanda genom brott, ska det också kunna utredas. Man ska dessutom kunna utreda om det finns föremål som ska förverkas, till exempel narkotika och brottsverktyg som ofta hänger ihop med narkotika. Dessa ska kunna förverkas med tvång och man ska kunna utreda hur det ska ske. Det är mycket tydliga skärpningar. Varför? Barn ska inte ha vapen. Vi ska kunna agera. Vi ser till att det blir lättare. Socialtjänsten kan sedan sätta in åtgärder.

Vi markerar också att det kan finnas fall med särskild betydelse där man ska inleda utredningar. Det kan vara av hänsyn till ett allmänt intresse eller till ett enskilt intresse. Om det exempelvis visar sig att delar av Örebro eller Jönköping plötsligt drabbas kraftigt av skadegörelse, klotter och liknande som förstör, inte minst för unga som kanske vill vistas på fritidsgården eller skolan, ska polisen av allmänt intresse kunna

göra utredningar för att stoppa det. Det handlar om ungdomar som annars riskerar att dra på sig skadestånd på hundra tusen, kanske miljoner kronor som de får leva med hela livet.

När det gäller enskilt intresse kanske man ska se till brottsoffren. Utredningar som har gjorts har visat att den som har blivit misshandlad av någon som är under 15 år har mycket svårare att få ut ersättning. Varför ska det vara så? Så kan vi inte ha det. Upprättelsen för det enskilda brottsoffret är också viktig. Det skapar vi nu en tydligare möjlighet för så att vi får en rättssäker tillämpning i hela landet. Det har varit hipp som happ och hur som helst. Det har pågått så länge oppositionen regerade. Vi från Alliansen har i opposition krävt tidigare och tydligare insatser för att hjälpa de unga som hamnar i brottslighet. Med denna proposition genomförs det.

Vi förstärker också kraven på socialtjänstens medverkan i utredningar. Det är inte något fritt valt arbete. Socialtjänsten ska medverka. Det ska leda till åtgärder för att rädda unga på glid. Vi skärper rättigheten för vårdnadshavare att bli informerade om utredningarnas resultat. Det tycker jag är mycket centralt. Föräldrarna bär ju ansvaret för sina barn.

Ibland möter jag personer som säger: Det är sådana problem med ungdomarna, jag undrar vad skolan ska göra, vad socialtjänsten ska göra, vad fritidsnämnden ska göra. Vad ska politikerna göra? Då brukar jag fråga: Vad ska föräldrarna göra?

Kan det vara så att föräldrar har en enda viktig uppgift i livet? Det är inte att bli riksdagsledamöter. Det är inte att lyckas i någon golftävling, inte att göra karriär. Det handlar om att ta hand om sina egna barn, att fostra dem, att ge dem en chans att bli goda och hyggliga medborgare som får chansen att förverkliga sina livsdrömmar. Det är föräldrars viktigaste uppgift.

Här skakar man på huvudet från oppositionens sida, fru talman. Det är fantastiskt. Föräldrars viktigaste uppgift är tydligen inte att ta hand om sina barn. Det vill jag gärna höra er utveckla i en replik sedan.

Detta är det ingen annan som kan göra. Vi kan stödja från skolan. Vi kan stödja från socialtjänsten. Vi kan stödja med mvc, bvc, barnbidrag, föräldrapenning och så vidare, men föräldrarna har ansvaret. Därför har vi också i annan lagstiftning markerat föräldrars ansvar. Om ens barn misshandlar andra, om ens barn förstör andras egendom är det föräldrarna som har ansvaret, men föräldrarna ska också få stöd.

Sedan kommer vi till frågan om unga som använder narkotika. Jag blir förfärad när jag läser att man säljer syntetiska haschkakor i godisaffärer i Göteborg. Köp en skumbanan, köp lite hasch och en påse chips! Vad är det för Sverige vi lever i? Detta utspelades senast i Lund där en affär säljer dessa syntetiska droger.

Det är så här, fru talman, att den tekniska och kemiska utvecklingen går med förfärande fart. Drogbaronerna, de cyniska människor som lever på att sälja droger, kan i dag ändra sammansättningen på drogerna med raketfart på grund av den tekniska utvecklingen. Man skapar nya droger, sätter samman nya droger och pumpar hela tiden ut droger för att tjäna pengar, sälja droger till unga och förstöra deras liv. Efteråt kommer staten och försöker narkotikaklassa och förhindra detta.

Vi måste möta den verklighet som unga lever i, och jag menar att ungas exponering för droger i dag är ett stort problem. Vi vet också att

det finns för många unga som kommer i kontakt med och prövar droger. Det vill jag säga, att håller man på med droger är sannolikheten enormt stor att allt vad som heter mänskligt liv, respekt och integritet försvinner väldigt fort.

Jag har under mina år i politiken och när jag jobbade på Örebro tingsrätt sett många unga människor som har en gemensam nämnare, det är att deras liv har blivit förstört av droger. Det börjar med sprit. Det börjar med cigaretter. Det börjar med öl. Sedan går det vidare. Man prövar droger, och sedan kan det gå utför i en faslig fart och livet blir ett rent helvete.

Därför föreslår vi att man från samhällets sida ska kunna genomföra drogtester om det finns en subjektiv misstanke om att också den som är under 15 år använder narkotika. Syftet är att se till att det finns ett underlag som kan ge klart besked om att den här unga människan behöver hjälp. Är man 14 år och knarkar, mina vänner, behöver man hjälp och stöd för att ta sig ur detta.

Jag är med i Folkpartiet och tillhör en allians som respekterar rättssäkerheten och rättstryggheten väldigt högt. Jag tycker att man ska ha klara besked innan man griper in. Jag tycker att det borde vara helt självklart att man ska agera med åtgärder. Jag menar att det krävs kraftfulla åtgärder om någon använder narkotika. Vuxna människor ska naturligtvis kunna mötas av ett straff, gärna i form av vård, men unga människor måste möta någon form av åtgärd. Då måste det kunna klarläggas tidigt och tydligt om unga människor använder narkotika.

Oftast behövs inte detta, det är ju självklart. Det sätts in åtgärder ändå. Men det kommer att finnas fall ute på gatan fredagsnätter och lördagsnätter den här sommaren, där polisen, socialtjänsten och andra som är ute och jobbar för ungdomars bästa kommer att hamna i narkotikamiljöer där det finns 35-åriga gubbar, eller 42-åriga gubbar som jag själv, tillsammans med 13-åriga flickor, och det knarkas. Vad är då problemet med att man ser till att det ska kunna klarläggas om denna unga människa, som först och främst inte ska vara där utan borde vara hemma, har använt droger och att åtgärder sätts in? Då menar jag blixtnabbt, för här är det fara å färde. Vad är det för fel med att man klarlägger detta?

Dessutom, om det nu finns en oro för att det ska kunna vara ofta förekommande eller att det skulle kränka den enskildes integritet, har vi sagt att det är åklagaren som ska besluta om detta. Det är inte polisen själv som får besluta om denna tvångsåtgärd heller.

Så som vi nu har beskrivit att det ska gå till, det vill säga att det är under läkarkontroll och inte alls som någon annan påstår, ska man kunna göra det här drogtestet, men det krävs ju att det tas om hand på ett bra sätt och att den unge får hjälp och stöd. Det är klart att det finns en orsak till att den unge hänger ihop med den 42-åriga gubben i narkotikakvarten i stället för att vara hemma med sina föräldrar. Det värsta av allt är att föräldrarna kanske inte ens är närvarande.

Den här åtgärden, tillsammans med dessa andra åtgärder för att utreda tidigare och tydligare insatser mot brottslighet kommer att vara ett verktyg som kommer att hjälpa många unga att få ett bättre liv.

Jag har, fru talman, för att avsluta, inte besökt alla Sveriges fängelser, men jag har besökt rätt många av dem. Jag har aldrig i hela mitt liv när jag har besökt dessa fängelser träffat en enda person, en enda människa

som har suttit inlåst i allt från ett år till tio år, en del på livstid som aldrig vet när de kommer ut, som har sagt till mig: Vet du Johan, jag sitter här därför att samhället agerade för tidigt, för att samhället agerade för tydligt, för att samhället agerade med kraft. Tvärtom säger alla: Varför var det ingen som gjorde något när jag var 13 år? Det gick ju åt pipan. Tänk om någon hade gripit in tidigt och hjälpt mig.

Nu lägger vi fram en proposition som ger denna möjlighet. Jag yrkar, fru talman, bifall till betänkandets förslag.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp) och Johan Linander (c).

Anf. 22 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Johan Pehrson, och det hade nog varit bra om Johan Pehrson hade lyssnat på mitt anförande. Det är så att vi står bakom det mesta i det lagförslag som läggs fram. Det sade jag också i mitt anförande vad gällde att man ska utreda fler fall och vad gällde brott som misstänks ha begåtts av de barn som är under 15 år.

Jag håller också med Johan Pehrson om att det ska vara tydliga och tidiga insatser. Jag sade också det i mitt anförande – tydliga, tidiga och att vuxna vågar sätta gränser, gränser som reparerar det som har gått galet.

Jag är också förfärad över den försäljning som pågår. Jag är förfärad över att det finns lagliga droger i dag, därför att det tar för lång tid innan de klassificeras som olagliga.

Men i detta ärende har vi i De rödgröna tillsammans en reservation mot att polisen ska få göra dessa tvångsvisa drogtest. Vi är inte emot drogtest, Johan Pehrson. Vi är emot att ni ställer ute vårdnadshavare, alla vuxna som finns i barns närhet, att polisen ska ha möjlighet att ta med den unge till polisstationen eller sjukhuset för att göra ett drogtest utan att den unge har någon annan vuxen med sig, utan att föräldrar eller vårdnadshavare informeras.

Vad är det nu värt, Johan Pehrson, ditt tal om föräldraansvaret? Helt plötsligt behöver inte föräldrarna finnas med i den här processen, trots att alla experter säger att har man inte föräldrarna med från början går det inte att komma framåt. Man måste kanske ha ett motivationsarbete även för föräldrar.

Anf. 23 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Föräldrar, detta underbara släkte, denna resurs, denna uppsättning människor som faktiskt ser till att var och en av oss blir det vi blir. Det är ingen slump att ni på läktaren är de ni är i dag. Det är ingen slump att någon här i kammaren är den han eller hon är i dag. Vi är oftast, vill jag påstå, frukten av våra föräldrars insatser, våra föräldrars engagemang för oss när vi var små. Så ser det ut.

Men då måste jag meddela Kerstin Haglö att det ändå är så att det finns föräldrar som är väldigt dåligt närvarande.

Om de inte är närvarande eller inte finns tillgängliga måste man kunna agera ändå. Jag vill bara säga: Tror ni inte att socialtjänsten och polisen gör sitt yttersta för att hjälpa unga människor att få kontakt med föräldrarna? Det är klart att de gör det! Men jag ska berätta att jag har

varit ute och åkt med polisen på nätterna. Då har vi kört hem ungar klockan två. Sedan har jag klivit ur polisbilen klockan fyra på morgonen, och vet ni vem jag har träffat när jag cyklat hem? Jo, samma unge som är ute på stan igen. Vad ska vi göra då? Vad gör den föräldern för nytta som släpper ut den unga människan igen på stan där han eller hon inte ska vara, i alla fall inte klockan fyra på morgonen?

Fru talman! Min uppfattning är att det är nödvändigt att kunna se till att de här testerna kan genomföras för att se om någon har använt narkotika. Det bidrar bara till att man kan se till att insatser sätts in tidigare och tydligare. Det blir inget snack om huruvida Pelle, Lisa, Kalle eller Ahmed har varit i den här miljön eller om de har använt narkotika. Det tycker jag vore väldigt bra, för det skulle kunna korta insatstiden för att hjälpa unga.

De här testerna ska, som man kan läsa innantill i propositionen, genomföras av sjuksköterskor och läkare och så vidare.

Anf. 24 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Johan Pehrson, du talar med kluven tunga. Ena minuten är föräldrarna jätteviktiga. Nästa minut är föräldrarna inte så viktiga, för det finns föräldrar som inte tar det ansvar de ska.

Vi talar om föräldrar, vi talar om vårdnadshavare och vi talar om andra vuxna i barnens närhet som är betydelsefulla. Det är de som vi vill ska vara med från början. Vi vill inte att polisen ska få dra in en unge som påträffas ute på stan. De kan till och med hålla unga i förvar i sex timmar.

Jag tror inte att det hjälper den unge, Johan Pehrson. Jag tror inte det. Jag tror att det behövs ett motivationsarbete, och drogtestet kan vi ta senare när vi har fått ett samtal, en dialog, med den unge.

Jag återkommer till det här med föräldraansvaret. Jag vet inte hur många motioner jag har läst från Folkpartiet där ni hela tiden talar om föräldrar. Ni talar inte om vårdnadshavare eller andra vuxna som lagstiftningen säger, utan ni talar om föräldrar, och föräldrar är alltid så viktiga för er. Till och med justitieministern var med på en reservation när vi behandlade lagen om unga lagöverträdare där ni skrev hur viktigt det var att föräldrar skulle ha närvaroplikt vid förhör. Vi sade att det inte alltid behöver vara föräldern som ska närvara, för det kan vara vårdnadshavaren. Vårdnadshavaren är inte alltid föräldern. Det kan vara någon annan vuxen. Men då var det viktigt för er med närvaroplikt för föräldern.

Tala om för mig vad du har för starka skäl till att inte föräldern, vårdnadshavaren eller någon annan vuxen i barnets närhet ska vara involverad i ett samtal i första hand innan man går vidare med ett drogtest! Tala om vad du har för starka skäl till att gå emot Lagrådet och all expertis och göra dig själv till expert!

(Applåder)

Anf. 25 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det blir lite surrealistiskt, det här.

Om polisen möter en ung människa som man objektivt och subjektivt misstänker har drogat försöker man få tag på föräldrarna. Det görs massor av drogtestar i dag på 12-åringar, på 13-åringar och på 14-åringar. Varför då? Jo, för att föräldrarna får godkänna det. Föräldrarna har an-

svar för sina barn och kan se till att detta genomförs. Men får man inte tag i föräldrarna – det finns föräldrar som tyvärr är utslagna, som tyvärr inte är kontaktbara eller av andra skäl inte kan medverka till detta – och det bedöms nödvändigt handlar det om att se till att testet kan göras. Vad är det man kan upptäcka? Man kan upptäcka att en unge har använt droger. Detta är obehagligt att få reda på. Men vad är problemet? Vad är man rädd för ska hända med informationen? Det som kan hända är att en åtgärd kan vidtas.

Sedan när det gäller om det är en förälder, en vårdnadshavare eller någon annan vuxen som involveras är det klart att det finns massor av vuxna som är viktiga för att bygga ett samhälle runt unga. Det är allt från lärare och fritidsledare till morfar och mormor och släktingar. Det är helt självklart. Men i lagen är det vårdnadshavarna som bestämmer, och det är oftast föräldrarna, tack och lov, som bestämmer vad barnen ska få göra och inte få göra och vilka åtgärder, exempelvis drogtest, man ska få vidta för att hjälpa unga.

Anf. 26 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har lite frågor att ställa till dig, Johan Pehrson. Du frågade vad som hade hänt under föregående regeringsperiod. Med anledning av det vi vet i dag kan jag ju fråga dig: Vad är det som har hänt under er regering?

Jag kan återkomma till revisorernas kritik när det gäller unga lagöverträdare. Det är oerhört allvarligt. Man kan inte påstå att det är snabba åtgärder och handlingskraft som har gällt här. Om man tycker att det här skulle vara något slags medicin att lösa problemen med ungdomars kriminalitet eller droganvändandet är det ju konstigt att den här propositionen dyker upp så sent. Det är en reflexion jag gör.

Du säger också att det är sociala myndigheters skyldighet att utreda, och att man ska utreda det här. Jag ställde en fråga i talarstolen: Vad får de sociala myndigheterna för möjligheter? Vad får man för verktyg? Vad får man för resurser? Jag är fast övertygad om att de inte vill något hellre än att hjälpa de här barnen. Det blir lite konstigt då, för vi vet att 25 000 personer i offentlig sektor sägs upp. Här finns det en problematik som jag också tog upp i mitt anförande.

Jag kan också hålla med Kerstin Haglö i att vi inte har något emot förslaget i sig, utan det är det här med drogtesterna på barn som vi är emot. Du återkommer till föräldrarnas ansvar. Men just när det gäller det här får de inte vara delaktiga och ta det ansvaret. Hur tänker ni?

Anf. 27 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag måste återigen börja i slutet. Det finns ju föräldrar som inte har kapacitet att ta ansvar. Jag deltog i ett seminarium med Bris, Barnens rätt i samhället, för inte så länge sedan. Då berättade de historier om hur det kan vara att vara barn. Man fick höra häpnadsväckande saker. En förälder hade till exempel sagt: Jag vägrar. När socialtjänsten hör av sig säger jag att de ska strunta i det.

Det var pappan som var vårdnadshavare. Pappan var själv grovt kriminell och tyckte inte att det gjorde någonting om ungen höll på med lite brott. Jag tänker inte vidta några åtgärder, för det är ingen fara och jag vill inte ha med det att göra, sade han.

Vad leder det till? Jo, att man måste tvångsomhänderta barnet. Det är väl väldigt dåligt? Det ska man ju undvika. Det är i alla fall Alliansens och Folkpartiets åsikt.

Lena Olsson måste hålla med om att de flesta föräldrar är med, tar sitt ansvar och ska ta sitt ansvar för barnen. Men om det är föräldrar som inte har kapacitet måste ju någon annan agera. När det inte finns föräldrar som är ute på natten och hämtar hem barnen, när det finns föräldrar som inte kommer till föräldramötena i skolan och när föräldrar inte dyker upp eller hör av sig när polisen ringer och är oroliga för att en unge är på stan och gör någonting, då måste någon annan agera. Och det är då, Lena Olsson, som den här lagstiftningen måste användas. Det är då den kan användas, och det är då den kan göra nytta och rädda en ung människa.

Socialtjänstens möjligheter och insatser stärks nu. Socialtjänsten kan mer tydligt få veta när man ska beställa en utredning av ett brottsfall för att klarlägga vem som har gjort vad. Jag kan bara konstatera att vi genomför det här nu. Utredningen blev klar för ett och ett halvt år sedan. Den har remissbehandlats, och vi lagstiftar. Det är så lång tid som det tar. Men jag kan konstatera att problemen har varit kända i årtionden då ni inte har vidtagit några åtgärder. Men det bygger på att ni inte tycker att det är så viktigt att man ska vidta några åtgärder, utan det kan hänga lite i luften.

Nu kan man inte begå ett brott om man är 14 år utan att det utreds. Det tycker jag är bra, både för den unge och för det potentiella brottsoffret.

Anf. 28 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det var väl att tänja på sanningen ganska mycket att säga att vi rödgröna inte har gjort någonting! Till exempel var väl inte förslaget om unga lagöverträdare Alliansens, om jag kommer ihåg rätt, och det gör jag.

Johan Pehrson säger att socialtjänsten stärks. Det är inte de signaler vi får från kommunerna eftersom det sägs upp en massa människor. De kommer att ha mycket mer att göra.

När Johan Pehrson tar upp att det inte finns fungerande föräldrar vill jag påminna om, eftersom jag har en hel del erfarenheter av detta, vad det betyder att ha noll tilltro till vuxenvärlden. Det är ett jätteproblem. Det finns flera vuxna runt en ung människa eller ett barn som kan ställa upp och till exempel vara vårdnadshavare.

Det viktiga är, Johan Pehrson, att man har tilltro till den vuxne, oavsett vem det är. Det är A och O för att ungdomen eller barnet över huvud taget ska få tilltro till myndigheter etcetera. Det vet vi redan, och det har också kommit kritik från remissinstanser där man säger samma sak. Om det inte fanns fungerande föräldrar fanns det andra som tog ett ansvar och man kunde känna tillit till dem. Det var så det hela byggdes upp. Det fanns alltså på den tiden en solidarisk tanke, ett mer verkningsfullt sätt, som jag har erfarenhet av. Det fanns ett nätverk som ställde upp.

Därför behövs andra vuxna. Ett barn kommer inte att känna någon tilltro till vuxna om det ska tvångstestas av en polis.

Anf. 29 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Mot den berättelsen står alla berättelser från de personer jag träffat i fängelser, som unisont sagt: Tänk om någon hade ingripit tidigare. Tänk om någon hade gjort någonting för att stoppa mig när jag var 13–14 år och höll på med droger och brott. Alla säger så. Nu ges den möjligheten.

Självklart finns det, som jag sade i ett tidigare inlägg, massor av föräldrar som gör fantastiska insatser. Det finns massor av morföräldrar, fritidsledare, grannar, syskon, kusiner, fastrar, mostrar som hjälper unga som har det svårt, som dyker upp, finns där och alltid stöttar. Men det finns också barn som inte har någon, och när det inte finns någon och man träffar på en 14-årig flicka i en narkotikamiljö med 42-åriga gubbar är det min uppfattning att det är viktigt att klarlägga om den unga människan använt narkotika.

Varför är det viktigt? Jo, för att vi ska kunna hjälpa henne. Den unga människan har förhoppningsvis ingen tilltro till den 42-åriga gubben som sitter i narkotikakvarten eller för den delen till andra som inte kommer och hämtar henne. Det är synd om den flickan, och det kommer att ta årtionden att bygga upp ett förtroende hos henne.

En bra början är att hon får hjälp med att sluta använda droger. Det är Alliansens bestämda uppfattning.
(Applåder)

Anf. 30 HELENA BOUVENG (m):

Fru talman! Äntligen, tror jag att många med mig säger i dag. Bestämmelserna i LUL, lagen om unga lagöverträdare under 15 år, har inte varit föremål för någon samlad översyn sedan början av 1980-talet. Att det funnits behov av en sådan översyn har påtalats av såväl 2002 års Ungdomsbrottsutredning som 1998 års utredning Handläggning av ungdomsmål. Trots detta hände ingenting under Socialdemokraternas tolvåriga maktinnehav. Det var tolv år utan spår.

Detta har resulterat i att osäkerheten om vad som händer när unga under 15 år begår brott har varit både stor och mycket varierande runt om i vårt land, inte minst i vilken utsträckning brott utreds när den misstänkte är under 15 år. I en polismyndighet utreds 50 procent av anmälningarna, i de sämsta fallen endast 3 procent.

Det är ett svek mot både gärningsmän och brottsoffer, en orättvisa gentemot unga människor. För oss i Alliansen är det viktigt att ha ett fungerande rättsväsen oavsett om du är gammal eller ung, om du bor i Vetlanda eller Stockholm, om du är straffmyndig eller inte. Ska våra unga människor känna förtroende för rättsväsendet i vuxenlivet måste de ha bemötts med rättssäkerhet också i unga år. Ett rättvist rättsväsen torde vara det mest grundläggande i en fungerande demokrati, även för unga människor.

Med dagens proposition, fru talman, säkerställer vi att det inte ska spela någon roll var i landet du bor, att betydligt fler brott som begås av unga verkligen utreds och att brottsoffers ställning stärks. Med andra ord säkerställer vi att tidiga och tydliga signaler blir mer än bara vackra ord.

Polisen ska inleda en utredning när barn under 15 år misstänks för allvarliga brott såsom mord, dråp, grov misshandel, rån, våldtäkt, mordbrand, för att nämna några. Här införs också en möjlighet till kropps-

besiktning. Så långt är vi och oppositionen överens. Vi är också överens om att polisen ska kunna utreda brott om det är viktigt ur ett allmänt intresse. Det kan exempelvis vara viktigt för polisen att få klarhet i en utbredd skadegörelse eller stöldvåg inom ett område, vilket Johan Pehrson var inne på tidigare.

Oppositionen stöder även förslaget att polisen ska kunna utreda ett brott där målsäganden, det vill säga brottsoffret, blivit utsatt för en allvarlig integritetskränkning, såsom misshandel eller sexualbrott, som inte anses grov. Det gäller även när det inneburit stora ekonomiska förluster för brottsoffret. Inte minst viktigt är detta för den utsattes möjlighet att få skadestånd eller brottsskadeersättning.

Om en förundersökning inleds innebär det att brottsoffret får möjlighet att höras om det som denne varit med om. Den utsattes röst blir hörd, vilket är oerhört viktigt för att ett brottsoffer ska kunna gå vidare. Inte minst kan Stödcentrum för Unga Brottsoffer intyga detta.

Fru talman! Tidigare har brottsoffret inte kränkts en gång utan flera gånger. Bara för att gärningsmannen varit under 15 år och inte straffmyndig har ingen varit intresserad av att höra vad jag sett, varit med om och utsatts för. Det tycker jag är orättvist. Är det dessutom en ung person kan det få katastrofala konsekvenser. En dag rinner bågaren med obearbetade känslor av sorg, rädsla och ilska över, vilket i värsta fall leder till att en ung person som för en tid sedan utsattes för brott själv utsätter någon annan för samma sak. Dagens brottsoffer, morgondagens gärningsman.

De rödgröna är med oss även i frågan om att socialnämnden anser att det är viktigt för framtida insatser. Vid mina besök på landets socialtjänster är detta ofta en mycket efterfrågad möjlighet. Alltför ofta får man ett vitt papper om att en ung människa misstänks för brott och sedan inget mer. I en del fall kommer dessa tomma underlag om och om igen. Jag talar om upprepad brottslighet. Det kanske inte handlar om den grövsta sorten men är ett tydligt tecken på att en ung person är på väg att bli vanekriminell och löper stor risk att fortsätta på en karriär med brottsliga förtecken. Att utreda vad som ligger bakom en sådan livsstil kan vara avgörande för om vi lyckas avbryta detta i tid eller inte.

Där vi inte får med oss De rödgröna är i kampen mot att våra unga inleder ett narkotikamissbruk. Generellt sett är brottsligheten bland de barn som är i närheten av straffmyndighetsåldern likartad den som förekommer bland 15-åringar. Så är icke fallet vad gäller narkotikabrott. 4 procent av de brott som 15-åringar misstänks för gäller brott mot narkotikalagstiftningen. Motsvarande andel hos dem som är yngre är enligt Brå endast en halv procent. Enligt Brå kan den stora skillnaden bero på att polisen inte har möjlighet att drogtesta barn under 15 år.

När det gäller barn som begår narkotikabrott handlar det ofta om ringa narkotikabrott och behandlas också som sådant i straffskalan. Påföljdsdelen är med andra ord inte det viktiga i detta sammanhang. Det viktiga är konsekvenserna, vad ett tidigt narkotikamissbruk kan leda till. Barnets fysiska och psykiska hälsa kan allvarligt äventyras, och risken att barnet utvecklar ett kriminellt beteende är stor.

Långt ifrån alla barn som prövar narkotika blir vaneförbrytare eller socialt utslagna. Vad vi vet är dock att vuxna som utvecklat en kriminell livsstil ofta uppger att de redan som 13–14-åringar börjat använda narko-

tika. De jag har mött säger ofta att stödet, engagemanget och ingripandet lyste med sin frånvaro under de tidiga åren. Med möjligheten att drogtesta barn under 15 år hoppas jag och Alliansen att de i stället ska kunna säga: Jag är glad över att man reagerade både tidigt och tydligt. Utan ett ingripande vet jag inte vad som hade hänt.

Jag är övertygad, fru talman, om att de flesta av oss föräldrar blir mycket oroliga om vi får information om att vårt barn använder narkotika. I dessa fall behövs det oftast inget tvång utan barnet går frivilligt med på att testas.

Enligt socialtjänsten är det dock en problematik när barnet förnekar att det finns problem. Grovt kan dessa familjer delas upp i två grupper. Den första gruppen är de blåögda familjerna, som tvivlar på uppgifterna och inte vill inse att deras älskade barn använder narkotika. I den andra gruppen är föräldrarna inte speciellt förtjusta i myndigheter, och kontakten mellan barn och föräldrar är oftast urusel.

När det gäller den första gruppen är det viktigt att övertyga föräldrarna om vad som är på gång. Beträffande den andra gruppen förväntar man sig inte att vårdnadshavarna ändrar sin attityd, men att barnet får det omhändertagande det har rätt till som barn. Senast förra veckan fick jag en fråga av en ung tjej som nu är omhändertagen. Hon undrade om inte LVU kunde användas tidigare. För hennes del hade det betytt att det aldrig behövt gå så långt. Enligt socialtjänsten är detta den grupp som är i störst behov av deras insatser i dag. De nås inte alltid av de åtgärder som behövs. Det tycker jag är orättvist.

Fru talman! Det sista som jag vill ta upp är frågan om integritetskränkning. De rödgröna är med på kroppsbesiktning när det gäller grova brott, men inte kroppsbesiktning i form av ett drogtest. Anledningen är integritetskränkningen. Jag undrar varför. Varför är det då okej med kroppsbesiktning i brottsutredande syfte, vilket kan vara betydligt mer integritetskränkande än ett drogtest i form av urinprov för barnets bästa? Integritetskränkningen måste väl ändå vägas mot risken för ett långvarigt och allvarligt missbruk? För mig väger omsorgen om våra barns hälsa och utveckling tyngre i vågskålen än den kränkning som kan tänkas uppfattas i form av lämnande av ett urinprov.

Fru talman! För min egen del tillhör jag nog den där blåögda gruppen föräldrar. Jag skulle ha svårt att tro att min dotter skulle ha använt narkotika. Ett positivt drogtest skulle göra ont, men skulle vara en nödvändig ögonöppnare. Som mamma tror jag oftast det bästa om mitt barn. Känner jag min dotter rätt skulle det vara tufft för henne att erkänna att hon använder sig av droger. Hon vet hur ledsen och besviken jag skulle bli och skulle därför inte be om hjälp eller tala om sanningen.

Vad som dock skulle göra mig ännu mer ledsen vore det faktum att jag aldrig fick veta förrän det var för sent. Med drogtestet finns nu en möjlighet att få veta, även om det gör ont. Utan vetskap är det svårt att vara till hjälp och stöd för våra barn.

Vi i Alliansen tar nu ytterligare krafttag för att med tidiga och tydliga insatser förhindra att unga människor väljer den kriminella vägen. Men dagens förslag ger också de verktyg som behövs för att våra barn inte ska halka in i ett liv kantat av droger, med allt vad det innebär.

Att den rödgröna oppositionen inte är med oss i kampen mot narkotika är bara att beklaga, men det är kanske inte helt förvånande med

tanke på att Vänstern förespråkar en legalisering av narkotika. Vad vi inte har fått svar på är hur Socialdemokraterna och Miljöpartiet ställer sig till det förslaget. Det vore intressant att få veta det i dag. Tystnaden tar jag som ett tecken på acceptans.
(Applåder)

Prot. 2009/10:130
2 juni

*Barn under 15 år
som misstänks för brott*

Anf. 31 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Det är bra att tydliga och tidiga insatser kommer nu i slutet av mandatperioden, Helena Bouveng. En sak som jag ändå måste ta upp med Helena Bouveng är detta: Du står uppe i talarstolen och säger i ditt anförande att det var en frånvaro av insatser mot unga lagöverträdare under förra mandatperioden. Du säger att lagen om unga lagöverträdare inte har varit föremål för någon översyn. Detta är inte sant, Helena Bouveng.

Under förra mandatperioden och mandatperioden dessförinnan fattades beslut om medling – det var vårt förslag – liksom särskilda kvalificerade kontaktpersoner och ungdomstjänst. De särskilda kvalificerade kontaktpersonerna tillkom för de ungar som behövde det stödet, som en ryggsäck: Jag finns här, jag tänker inte lämna dig i sticket, jag finns här som vuxen om du så begår ett brott och åker dit! Ungdomstjänst kanske Helena Bouveng har hört talas om. Det infördes som ett obligatorium att alla kommuner skulle ha ungdomstjänst. Jag vet inte vad Helena Bouveng har fått det där ifrån.

En annan sak: Stå inte och raljera mot oss och säg att vi inte vill ta upp kampen mot narkotika! Stå inte och raljera och säg att vi inte har gjort någonting! Jag har några sekunder på mig, så jag kan i alla fall tala om för Helena Bouveng att mobiliseringen mot narkotika, som jag förstår att ni inte tyckte var så bra eftersom ni lade ned den, nu ligger utspridd på olika departement och att ingenting händer. Det visar också tydligt resultatet när man i dag ställer frågor till ungdomarna på skolorna om huruvida de har fått information om alkohol, narkotika och tobak.

Anf. 32 HELENA BOUVENG (m) replik:

Fru talman! Om Kerstin Haglö hade lyssnat ordentligt på mitt inlägg hade hon hört att jag väldigt tydligt sade att översynen av lagen om unga lagöverträdare efterfrågades redan i början av 1980-talet. Två utredningar har passerat, år 1998 och 2002, och ingenting har hänt. Det var därför jag talade om tolv år utan spår. Detta har också lett till att det ser väldigt olika ut vad gäller i vilken grad man utreder ungas brott. Kerstin Haglö har förmodligen samma erfarenhet som jag har från våra besök på polismyndigheter där vi frågar i vilken grad man utreder brott. På flera ställen ser det väldigt bra ut, men på alldeles för många ställen händer det absolut ingenting, vilket har lett till att rättsväsendet för unga ser väldigt olika ut. Framför allt har det framkommit att brottsoffrens ställning är väldigt varierande när vi mötts ute i landet.

Det är bra med medling, kontaktpersoner och ungdomstjänst. Det är bra saker.

Beträffande mobiliseringen mot narkotika håller jag med Johan Pehrson om att det inte kan vara så intressant att ha något slags s-märkt sidorganisation som driver de här frågorna. Vi har lagt in dem i de stora instituten, så att man kan få ett helhetsgrepp på detta.

Vad alliansregeringen har gjort är två viktiga utredningar som nu behandlas i departementet och som jag tror kan få reella effekter, så att våra unga människor inte inleder vare sig narkotikamissbruk eller kriminalitet. Mats Löfving har lagt fram ett jättebra förslag för effektiva insatser mot ungdomsbrott, vilket jag tror kan leda till väldigt mycket. Carin Götblads stora utredning kommer att leda till skarpa förslag för hur vi ska undvika att unga människor inträder i den grova organiserade brottsligheten.

Anf. 33 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem som har fattat beslut här i riksdagen om medling och översyn av lagen om unga lagöverträdare. Helena Bouveng vidhåller fortfarande att det inte har gjorts någon översyn av lagen om unga lagöverträdare. Men det får vi återkomma till.

Jag går tillbaka till de tvångsvisa drogtesterna. Det är dem vi är emot. Vi är inte emot drogtester i allmänhet. Vi är emot att ni ger detta verktyg till polisen. Det gör att polisen har rätt att ta med den unge som man hittar redlös och hög – man kan också hitta dem redlöst berusade, men i detta fall gäller det misstanke om narkotikabruk – till polisstationen eller sjukhuset och göra ett drogtest, utan att informera föräldrar, vårdnadshavare eller någon annan i barnens närhet. Däremot kan informationen ges i efterhand, står det, till både socialtjänst och föräldrar.

Det är detta som vi är emot. Vi är emot att polisen ska få göra detta på barn under 15 år. Vi vill i stället att barnen ska få omtanke och omvårdnad om polisen hittar dem. Det är väl det de behöver? Nyckeln är väl inte att göra ett drogtest? Nyckeln är väl att se till att de får lite trygghet, omtanke och omvårdnad?

Sedan, Helena Bouveng, kan man föra ett samtal och en dialog dagen efter med den unge. Det kan vara ett långt motivationsarbete, precis som du själv sade. Jag tror kanske inte som förälder att mitt barn missbrukar narkotika. Det kan behövas motivationsarbete för föräldrarna eller vårdnadshavarna också. Men det är så oerhört viktigt att de finns med på resans gång. Drogtester, Helena Bouveng, kan tas i dag med den lagstiftning vi har efter samtal och dialog med den unge och med föräldrarnas eller vårdnadshavarnas samtycke.

Jag undrar vad ungdomarna här uppe på läktaren tycker om att behöva komma till polisstationen mitt i natten.

Anf. 34 HELENA BOUVENG (m) replik:

Fru talman! Det var många spännande inlägg här av Kerstin Haglö. Jag går direkt till frågan om drogtestet, för det är vad det handlar om. Mitt besök tillsammans med justitieministern förra veckan talar väldigt mycket för drogtest. Jag träffade unga tjejer som är 16–17 år och som har haft ett drogmisbruk ända sedan de var 12–13 år. Nu är de LVU:ade och kommer att sitta där ett bra tag.

Jag fick en fråga av en tjej som nu är 16 år. Hon frågade mig: Varför kan man inte bli LVU:ad tidigare? Varför fick jag vara kvar i min familj där ingen av mina föräldrar var ett dugg intresserad av om jag drack, rökte eller använde narkotika? Jag kom inte hit förrän jag var 16 år. Tänk om jag hade fått hjälp hit mycket tidigare.

Det blir oerhört viktigt att vi nu har det här verktyget för att socialtjänsten ska kunna argumentera: Den här unga tjejen kan inte längre vara

kvar där hon bor. Hon behöver tidigare och tydligare insatser än att det gått så här lång tid. Här tror jag att drogtestet ger ett väldigt bra underlag och verktyg för hur illa ställt det är. För henne hade det betytt en jättestor skillnad. Hon fick hålla på alldeles för länge.

Jag tror att de flesta av oss föräldrar ändå är bra. Men det finns de föräldrar som inte har förmåga eller som har kommit alldeles för långt själv i sitt eget missbruk och som inte har möjligheten att hjälpa sina barn i nästa steg. Därför tror jag att det är oerhört viktigt att drogtestet kommer till stånd. Det ger ett bra underlag så att det tidigt kan ges den hjälp, den omsorg och den omtanke som man behöver som en ung person.

Anf. 35 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Vi är överens om förslagen, men det finns en reservation som handlar om tvångsvisa drogtestar av unga. Helena Bouveng tar upp att det finns olika kategorier av föräldrar. Det gör det. Men jag tror att det finns många fler än två. Jag är ganska säker på att det är så.

Om man tillhör den blåögda kategorin, eller vad det var för exempel som togs upp här, är det väl lika illa om de väldigt blåögda föräldrarna får vetskap om att deras barn har tvångstestats. Jag tror att de skulle känna: Varför fick inte jag vara med?

Om man vill komma till rätta med detta tror jag att man måste vinna barns förtroende. Jag vet ganska väl vad jag talar om. Att vinna barns förtroende och försöka få en dialog med barnen eller de unga är bra mycket viktigare.

Jag gillar till exempel inte att polisen ska få det här redskapet. Jag inbillar mig att det skulle kunna leda till ett ganska stort misstroende och till och med hat när det gäller hur myndigheter behandlar mig som barn eller ungdom.

Vi vet att det finns problem på vissa ställen. Men det finns andra vuxna som kan kopplas in. Om man hittas och är skapligt berusad eller hög på någonting och ska tas in för ett sådant test tror jag att man känner sig hemskt ensam om man inte har någon vuxen i sin närhet som man har förtroende för som ställer upp.

Anf. 36 HELENA BOUVENG (m) replik:

Fru talman! Lena Olsson har väldigt många kloka ord, men jag tror att man måste vara tydligare. Ibland låter det på både Kerstin Haglö och Lena Olsson som att ett drogtest betyder att man inte får den kärleken, omtanken och dialogen med barnet.

Jag tror absolut tvärtom. Jag ser inte det ena i ett motsatsförhållande till det andra. Drogtestet kan vara ett väldigt bra underlag för att ha en bra dialog med den unga personen.

Vi vet att väldigt många unga människor förnekar saker och ting som de kanske inte är så där jättestolta över. Här blir det svart på vitt. Det blir väldigt svårt för de unga att förneka att de använder narkotika.

Tillsammans med det svart-på-vitt-underlaget tror jag – du skrattar, Kerstin Haglö, men jag tycker att det är jätteallvarligt – att man kan vidta rejäla åtgärder.

Jag som den blåögda, naiva föräldern har kanske skrattat åt socialtjänsten och sagt: Min lilla dotter använder inte narkotika. Nu får jag svart på vitt.

När det gäller den andra gruppens föräldrar som kanske inte bryr sig kan socialnämnden och socialtjänsten verkligen hävda gentemot den kommunala budgeten: Här är det fara å färde.

Det handlar om förtroende i förhållande till ett barn. Tjejen som jag träffade i förra veckan, som jag tidigare var inne på, sade: Jag hade behövt hjälp så mycket tidigare. Jag fick vara kvar alldeles för länge i en miljö som jag inte skulle ha varit i.

Det är orättvist att de barn som kanske behöver detta verktyg allra mest inte får de åtgärder som behövs. Jag tycker därför att det nu är väldigt bra att vi inför en möjlighet att få ett bra underlag för att gå vidare för den unga personens välfärd.

Anf. 37 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Vi är alldeles överens om tydliga och tidigare insatser. Men vi är inte överens om vad de ska innehålla och den förda politiken. Där är skillnaden mellan oss.

Vi har ett helt annat upplägg när det gäller att förebygga. Barn ska generellt så långt möjligt få växa upp i en trygg miljö. Vi skiljer oss där.

Vi vet att barnfattigdomen har ökat, och de ekonomiska klyftorna ökar. Det är en grogrund till ökat missbruk och ökad kriminalitet. Det vet vi. Det behöver vi inte diskutera.

Vi är överens om tidiga och tydliga insatser. Men vi har väldigt olika syn på hur de ska vara.

Helena Bouveng talar om tidiga och tydliga insatser. Jag är väldigt förvånad. Om man tror att den här propositionen har så stor betydelse vill jag bara ställa frågan: Varför kom den inte förut? Den skulle ha kommit i början av mandatperioden.

Ni har fått en massa kritik från revisorerna om unga lagöverträdare. Där om någonstans måste man ta till sig kritik. Där skulle ni ha varit snabba. Då skulle ni ha varit trovärdiga i den här frågan.

Stå inte och raljera om att Vänsterpartiet vill legalisera narkotika! Det är avkriminalisering av eget bruk som vi talar om, det som du har i kroppen. Vi har en annan åsikt om hur vi ska komma till rätta med drogproblematiken. Jag tycker inte det är lämpligt att stå och håna oss för någonting sådant.

Anf. 38 HELENA BOUVENG (m) replik:

Fru talman! Jag tar spåret direkt vad gäller avkriminalisering av det man har i kroppen. Jag blir oerhört ifrågasättande. Här talar vi om kampen mot narkotika. Frågan till Lena Olsson blir om hon tror att det blir fler eller färre ungdomar som fortsätter i narkotikamissbruk om det man har i kroppen avkriminaliseras.

Jag skulle se det som väldigt svårt i min argumentation mot min dotter om hon påträffades och sade: Men det är ju lagligt, mamma. Jag ställer frågan till Lena: Blir det fler eller färre ungdomar som inleder ett narkotikamissbruk med ett sådant förslag?

Vi är helt överens om att tidiga och tydliga insatser är viktiga. Det säger vi båda två. Men vad betyder ”tydliga”? Betyder det dialog, att barnet kan fortsätta att förneka och att det blir suddiga underlag för socialtjänsten för att sätta in åtgärder? Det tror inte jag. Tydliga åtgärder betyder att det blir svart på vitt.

Jag ser fram emot det Mats Löfvings rapport kommer att komma fram till. Det är spännande med det projekt som i dag drivs i Köpenhamn och som jag har tittat på. Där jobbar skolan, socialen, polisen och föräldrarna tidigt tillsammans. Man ser att det finns en tendens även fastän jag inte begår ett brott men finns i svansen. Jag finns där brott faktiskt begås. Det kan tyda på olika saker.

Här tror jag på och ser fram emot skarpa förslag som gör att vi kan förhindra att brott begås. Det är likadant med Carin Götblads utredning om hur vi kan stoppa oftast unga killar att gå med i en organiserad brottslighet som är öppen 24 timmar per dygn så att de inte kommer dit utan hittar bra och positiva fritidssysselsättningar i stället för att begå grova brott.

Anf. 39 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! I dag debatterar vi en mycket svår fråga: Hur ska vi hjälpa barn under 15 år som misstänks för att ha begått brott? Det är just denna ingång jag och Centerpartiet har: Hur ska vi *hjälpa* barn under 15 år som misstänks för att ha begått brott?

Det är ingen enkel fråga; det ska man börja med att säga. Men vi vet att det som vänsteroppositionen förordar härifrån talarstolen och som ni har försökt med under de år då ni hade regeringsmakten inte fungerar. Det fungerar inte att bara vara snäll och be den unge att sluta begå brott. Kerstin Haglö ville fråga den unge om han eller hon är motiverad att sluta begå brott. Jag tror inte att det fungerar. Jag tror att det är naivt.

Jag skulle vilja påstå att det allra värsta och det taskigaste vi kan göra mot ett barn som har börjat begå brott och som har kommit in på den kriminella banan är att låta honom eller henne fortsätta. Det är att svika barnet. Det är ett riktigt stort svek.

Om vi vill barnet väl – och det antar jag att vi alla vill – måste vi hjälpa barnet att komma ut ur den negativa spiral som han eller hon har kommit in i. En sådan hjälp måste i värsta fall innebära tvång. Men det är också viktigt att poängtera att sådant tvång i alla lägen måste uppfylla proportionalitetsprincipen – något som ingen hittills har tagit upp. Ingrepp får alltså endast göras om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den unge.

Fru talman! Den största förändring som vi genomför med dagens beslut är att vi inför en presumtionsregel som säger att polisen ska inleda en utredning när barn under 15 år misstänks för brott när brottet inte har ett lägre straff föreskrivet än ett års fängelse. Detta handlar egentligen om verkligt grova brott.

Även i övrigt ska polisen kunna inleda en utredning om det är av särskild betydelse för allmänintresse och särskild betydelse för enskilds intresse eller om socialnämnden bedömer att en utredning kan antas ha betydelse för att avgöra socialtjänstens insatser för barnet.

Detta är viktiga besked. Det är viktiga signaler att säga att när barn begår grova brott ska de klaras upp i största möjliga utsträckning. Samtidigt är vi tydliga med att barn under 15 år inte ska bestraffas. De är inte straffmyndiga och ska inte heller vara det. Det finns partier – åtminstone ett parti utanför riksdagen – som vill straffa tolvåringar och sätta fotboja på dem. Detta tar vi starkt avstånd ifrån.

Det är viktigt för brottsoffret och det är viktigt för barnet som har begått brottet att rätt insatser sätts in. Det är även viktigt att utreda brottet som den unge har begått eftersom det kan finnas äldre, straffmyndiga personer som har hjälpt till med brottsligheten. Det är inte sällan som unga under 15 år används för att begå ett brott helt enkelt därför att man vet att de inte är straffmyndiga medan det kanske är de äldre som tar hand om stöldgodset eller vad det nu kan vara.

Tyvär har oppositionen i stort valt bort att diskutera frågorna om hur vi ska kunna hjälpa unga killar och tjejer som begår brott. Det handlar också om att hjälpa brottsoffren, som också i många fall är unga killar och tjejer. Unga som begår brott begår ofta brotten mot andra unga.

I stället har vi här i dag fått höra den ena utläggningen efter den andra om hur hemskt det är att drogtesta ungdomar som misstänks för att ha missbrukat narkotika. Jag är den förste att säga att detta inte är någon lätt fråga. Jag blir besviken på vänsterdebattörerna som vill göra den till en självklar fråga. De tycker att det är så enkelt att man bara kan säga: Nej, detta ska vi absolut inte ha.

I de allra flesta fall tas redan i dag ett drogtest när en ung människa påträffas narkotikapåverkad. Föräldrarna eller annan vårdnadshavare – om man nu ska behöva förtydliga det för Kerstin Haglö – går allt som oftast med på att göra drogtestet eftersom de vill ha ett definitivt besked om huruvida barnet har missbrukat eller inte för att rätt insatser ska kunna göras. I de fallen har jag inte hört oppositionen beklaga sig över integritetskränkande drogtestar även om det även här kan ske mot barnets vilja.

Men sedan kommer vi till de situationer där till exempel föräldrarna själva är missbrukare och inte alls är intresserade av att få socialtjänsten involverad i sitt eget eller sina barns liv. I dessa fall, när föräldrarna säger nej till att testa barnet, blir det tydligen integritetskränkande för barnet att ta ett drogtest. Jag skulle vilja påstå att det är ännu viktigare att klarlägga ett narkotikamissbruk hos barnet i de fall då föräldrarna inte ställer upp för sitt barn och när föräldrarna eller andra vårdnadshavare inte kan ge tillräckligt stöd och hjälp för sina barn.

Fru talman! Med anledning av den reservation som de rödgröna vänsterpartierna har är det viktigt att återigen poängtera att tvångsvisa drogtestar måste följa proportionalitetsprincipen i rättegångsbalkens 28 kap. Drogtest får tas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den unge. Annars ska drogtestet inte tas.

Oppositionen skriver vidare i sin reservation – det är ju trevligt att ni är överens för en gångs skull – att drogtesterna skulle kunna leda fel eftersom vissa substanser inte ger utslag. Då frågar jag mig om det är bättre att alltid vidta åtgärder oavsett om man vet att det har varit ett missbruk av narkotika eller inte. Är det bättre att vidta åtgärder utan att veta? Är ovetskapen bättre än att få klara besked?

Vänsterpartierna skriver också att de oroar sig för att polisen ska överutnyttja möjligheten att ta drogtestar. Den kritiken är helt felriktad. Det är inte polisen som kommer att fatta beslut om drogtestar, utan det är åklagaren.

Trots detta – och jag vill betona att det här inte är någon lätt fråga – vill jag, fru talman, yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 40 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Nej, Johan Linander, jag är varken naiv eller blåögd. Det kan du se om du tittar på mina ögon. Men jag vill möta de här barnen med respekt i stället för kränkning. Jag vill möta dem i en dialog i stället för en konfrontation. Det är inte att vara naiv.

Vi är emot att polisen ska få göra tvångsvisa drogtester. Det är det enda av det vi har i dag på vårt bord som vi är emot. Och det är inte bara vi som är emot detta, Johan Linander. Vi fick höra nu i ditt anförande att det är vi i De rödgröna som tycker att det här är en så stor och allvarlig fråga. Men Lagrådet och alla experter som har uttalat sig tycker likadant. Ni har kört över Lagrådet, som säger att detta inte borde få förekomma. Lagrådet avstyrker denna del i förslaget.

Därför förstår inte jag varför Johan Linander står här i dag och så stenhårt ska försvara det här, som ni har mycket svårt att försvara. Drogtester är väl inte det första man ska ta när man hittar ett barn som man misstänker har använt droger. Vi är inte emot drogtester. Men man kanske bör ta samtalet med den unge dagen efter, när drogen har gått ur kroppen något så när så att han eller hon är vid sina sinnens fulla bruk. Däremot kan det ta flera veckor innan hasch är ute ur kroppen, så det är inte så naivt att vänta med drogtesten. Det viktigaste är att barnen känner trygghet i situationen. De kommer kanske att förneka. Det är ett motivationsarbete även för föräldrarna.

Anf. 41 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det låter på Kerstin Haglö som om man inte ska hjälpa barnet om barnet förnekar, utan då väntar man med att hjälpa barnet. Det är precis tvärtom. Man måste sätta in insatser så att man hjälper barnet från detta.

Man kan diskutera respekt och kränkningar väldigt länge. Hur visar man respekt för barnet? I de här fallen, när någon har börjat missbruka, tror jag inte att man visar respekt mot barnet genom att låta personen i fråga fortsätta missbruka. Då visar man respekt genom att mycket kraftfullt hjälpa barnet ur den situation som det har hamnat i.

Alla experter är emot det här förslaget, säger Kerstin Haglö. Hon är ofta snabb med att berätta att andra har fel och till och med står och ljuger, men om hon påstår att alla experter är emot det här tror jag inte att hon har läst propositionen och inte remissvaren heller för den delen. Det är knappast så att Socialstyrelsen är emot det. De är för det. Bris är för det. Statens folkhälsoinstitut är för det här förslaget. Det är alldeles fel att det bara skulle vara alliansregeringen som tycker att det här är en bra idé. Dessutom ligger det i grunden en utredning som har föreslagit det här även om det har blivit några förändringar.

Sedan måste jag ställa en fråga till Kerstin Haglö. Varför är det okej med tvångsvisa drogtester när barnet har föräldrar som bryr sig och ställer upp? Om föräldrarna säger ja kan det fortfarande vara emot barnets vilja, men då är det okej att ta ett tvångsvisa drogtest av den unge. Men

om den unge har föräldrar som inte bryr sig det minsta, som kanske själva är missbrukare, är det väldigt allvarligt med ett tvångsvis drogtest av den unge. Hur kan det komma sig?

Anf. 42 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur noga Johan Linander lyssnade på mitt anförande. Jag sade att man måste göra allt när misstänker att ett barn missbrukar droger. Man måste göra allt, och man ska också sätta in åtgärderna så fort som möjligt. Men det innebär inte att polisen släpar med sig den unge mitt i natten till polishuset eller till sjukhuset för att med tvång ta ett drogtest.

Vi rödgröna tror att det är betydligt bättre att genomföra ett motivationsarbete med den unge. Jag säger också att man kan behöva genomföra det med föräldern. I de allra flesta fall när man för den här dialogen och konfronterar den unge med en misstanke om missbruk kommer man också fram till att man ska lämna ett drogtest. Det är så Maria Ungdom jobbar. Det är så många fler jobbar med ungdomar.

Vi är inte emot drogtest, Johan Linander. Vi är emot att polisen ska få ta tvångsvisa drogtest utan att någon vuxen i barnets närhet är inblandad. Vi tror inte att det just då, när barnet är i ett rus, är det bästa att polisen ingriper och tar ett drogtest med tvång. Det är en kränkning, och det är respektlöst mot våra barn och ungdomar.

Jag vet inte hur Johan Linanders tonårstid var, men min var kaotisk. Jag sökte kärlek, tolerans, trygghet med mera. Jag förstår inte varför ni i Alliansen tycker att dagens barn och ungdomar inte behöver mötas på samma sätt utan att de ska mötas med hårda tag, hårda regler och tvångsvisa drogtest där polisen ska ha rätt att ta med dem till polishus.

Anf. 43 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Kerstin Haglö's bild av hur polisen arbetar med de här fallen är verkligen en svartmålning av polisen. Jag motsätter mig bestämt att man ger den bilden att polisen ska släpa med sig och dra med sig den unge och utföra de här testerna. Det är åklagare som ska fatta beslut om drogtest ska ske eller inte, och det är läkare eller sjuksköterska som genomför det här testet vid behov.

Kerstin Haglö säger att man ska göra allt för att hjälpa de här barnen, men ändå säger ni nej till de åtgärder vi föreslår. Att göra allt innebär tydligen att prata och motivera. Jag är ledsen att behöva säga det, men jag tror inte att man kan lyckas motivera alla ungdomar som har hamnat i den här situationen. Jag tror tvärtom att det är väldigt svårt. Det är bara att vara glad när det lyckas, men det kommer att behövas tvång också.

När barn har kommit riktigt fel och när de inte har föräldrar som bryr sig och ställer upp och hjälper dem på det sätt som behövs behöver samhället använda tvång. Det förvånar mig att Kerstin Haglö och Socialdemokraterna inte har förstått detta och är så fullständigt emot det.

Vad är respekt? Det är faktiskt att göra någonting och att hjälpa det här barnet. Det är att visa barnet respekt. Det är möjligt att barnet just vid det här tillfället inte tycker att det är någon bra idé och faktiskt är motståndare till det, men senare i livet kommer barnet att säga: Tack! Det var någon som grep in och ryckte ut mig ur det sammanhang där jag befann

mig, där jag hade börjat missbruka och begå brott. Tack för att någon hjälpte mig att komma ifrån det!

Det är inte att visa respekt att säga: Vi får vänta och se om vi kan motivera dig att sluta begå brott och missbruka. Det tycker inte jag är att visa respekt mot ett barn.

Anf. 44 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Barn och brott är ord som egentligen inte borde kunna kopplas ihop i samma mening, särskilt inte om det handlar om barn som är elva tolv år eller ännu yngre. Men tyvärr är det ett känt faktum bland poliser, socialsekreterare och andra yrkeskategorier som arbetar med barn att det inte är så ovanligt att barn under 15 år begår både mindre allvarliga och ibland väldigt allvarliga brott.

Det är barn som växer upp i kriminella miljöer där brott är en del av vardagen, men det är också andra som av olika anledningar dras till äldre kriminella gäng och lockas eller tvingas att begå brott med motiveringen att de är de enda i gänget som inte kan straffas eftersom de ännu inte har fyllt 15 år. Det här är ofta sårbara barn som inte har den vuxennärvaro i sitt liv som barn behöver och har rätt till. Ingen närstående vuxen frågar vad de har för sig.

Jag träffade en skolsköterska för ett tag sedan som berättade om en kille på högstadiet som ofta kom ned och satt hos henne. Han behövde prata av sig, och det han vill prata om var att han kände sig övergiven av sina föräldrar. Han hade både en mamma och en pappa, och de representerade en alldeles vanlig medelklassfamilj, men de hade inte tid med honom. Jag har till och med prövat att supa mig full, berättade han för skolsköterskan, för att jag skulle få en reaktion, men jag fick ingen.

Frågan är då hur samhället runt omkring ska hantera de här barnen när de börjar visa tecken på utanförskap. Ska vi också blunda eller vända oss bort? Eller ska vi reagera och på det sättet visa att det är någon som bryr sig om dem och vill få till en förändring? För min del är svaret enkelt.

Det är därför brott som misstänks ha begåtts av barn under 15 år ska utredas oftare och mer effektivt. Det ska alltid inledas en utredning om det handlar om ett brott som skulle ge minst ett års fängelse om det hade handlat om en vuxen person. Här talar vi om så allvarliga brott som mord, dråp, grov misshandel, våldtäkt och mordbrand. I de fallen ska det också göras möjligt att genomföra en kroppsbesiktning av barnet för att utröna om han eller hon har narkotika i kroppen. Så här långt instämmer oppositionen.

Men även andra brott som barn misstänks för ska utredas om det finns särskilda skäl för det. Det kan vara stöld, skadegörelse, klotter och annat. Socialnämnden ska också kunna begära att polisen gör en utredning om de bedömer att det behövs för att avgöra vilka insatser för barnen som socialnämnden ska sätta in. I de fallen ställs det också krav på att socialtjänsten ska närvara vid polisförhöret.

Det här är tidiga och tydliga insatser. Det är tydligt när och hur brott ska utredas. Många talar om det här med tidiga och tydliga insatser, men då måste man också visa vad tydlighet innebär. Nu har Alliansen gjort det genom att komma med de här förslagen, och så här långt instämmer också oppositionen. Det är bra. Den här tydligheten behövs.

Den bestämmelse som har väckt mest debatt och som oppositionen nu starkt opponerar sig emot är möjligheten att införa tvångsvisa drogtester, som det heter, av barn under 15 år som misstänks för att missbruka narkotika. Är det rimligt?

Ja, det är det av de skäl som jag angav i min inledning, inte för att sätta dit den unge och stämpla honom eller henne som brottsling utan för att kunna sätta in rätt stödåtgärder i tid. Det är vad det handlar om. I de flesta fall kommer drogtesterna också i fortsättningen att genomföras med barnens och föräldrarnas goda minne, precis som i dag, men vi måste komma åt undantagsfallen. De finns tyvärr.

Det är inte så att polisen inte gör allt för att försöka få kontakt med föräldrar eller vårdnadshavare. Det är inte bra för polisen att vara ensam om det, utan man gör allt. Jag har erfarenhet av detta, för jag har varit vårdnadshavare åt barn som har hamnat i sådana här situationer. Jag vet att polisen hör av sig och vill att man ska vara närvarande. Det kommer polisen att göra även i fortsättningen. Polisen kommer att göra allt för att få dit en förälder eller vårdnadshavare. Men det finns som sagt undantag, och nu öppnar vi för den här möjligheten.

För några år sedan drabbades Finsta, ett litet samhälle utanför Norrtälje, av en tragedi. En drogpåverkad 21-årig man gick bärsärkagång och gick på oskyldiga personer. Många blev skadade, jag minns inte om någon dödades. Det visade sig senare att han hade missbrukat narkotika sedan han var elva år. Hur hade det kunnat fortgå? Varför hade ingen reagerat och hjälpt honom i tid? Och han är som vi vet långt ifrån ensam. Det behövs krafttag för att förhindra nyrekrytering av barn och unga till ett liv i missbruk, för deras egen skull men också för omgivningens.

Nu är det ingen som tror, inte jag i alla fall, att de nya reglerna om drogtester är det enda som kan vända utvecklingen. Det kan vara ett yttersta verktyg i kampen mot droger. Men låt mig för tydlighetens skull få nämna andra insatser som den här regeringen gjort under sin tid vid makten eftersom oppositionen hela tiden påstår att inga förebyggande insatser görs.

Det har anslagits 260 miljoner kronor per år som nationella stimulansmedel för förebyggande arbete och utveckling av vård och behandling av personer som missbrakar narkotika. Det är långt mer än vad som satsades under den förra regeringens tid. När vi lade ned Mob, en s-märkt sidoorganisation, i departementet införde vi en annan organisation. Det är inte bara så att vi tog bort den. Nu finns det en fast struktur för drogfrågor inom Regeringskansliet – den kallas Samant – och ett så kallat ANT-råd där en rad experter på alkohol, narkotika, dopning och tobak deltar. Det finns minst en länsamordnare för motsvarande frågor i varje län.

Det är inte vi som påstått att det arbetet har gått bra, utan Folkhälsoinstitutet har gjort en utvärdering som visar att det har fått mycket positivt resultat. Mobilisering mot narkotika gjorde en del utåtriktade insatser som fick stor uppmärksamhet, bland annat annonskampanjen Knark är bajs. Hur bra resultat det har gett vet jag inte.

Ytterligare 115 miljoner kronor per år har satsats på ett antal folkhälsoinsatser, till exempel föräldrastöd som ni efterlyste. Jag utredde själv den frågan åt regeringen. Det införs nu brett i hela landet föräldrastöd i förebyggande syfte. Sex modellkommuner har tagits fram som visar upp

bästa möjliga förebyggande arbete. Det har också bäring på narkotikafrågan, för det är alltid bättre att stämma i bäcken än i ån.

Den stora psykiatrisatsningen på 900 miljoner kronor per år vill jag också nämna, för den har barnfokus. Det har stor betydelse för att förebygga missbruk eftersom vi vet att många som blir beroende av narkotika har olika neuropsykiatriska störningar.

Sammanfattningsvis: Jag är övertygad om att föräldrar som bryr sig är det bästa botemedlet mot missbruk av olika slag, och jag tror inte att jag är ensam om det. Men det kan ändå gå snett, och då behövs snabba och relevanta insatser från det övriga samhällets sida som anpassas efter varje barns individuella behov. Då kan vi förhoppningsvis hejda brottslighet och narkotikamissbruk bland våra barn och unga.

Ingen ska behöva säga som flera här har antytt och som jag hört många gånger när jag talat med interner på våra fängelser: Ingen såg mig förrän jag begick det brott som ledde till att jag nu sitter här. Det tycker jag är det sämsta betyg vi som ansvariga kan få. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Fru talman! Eftersom det här är min sista debatt i riksdagen vill jag rikta ett tack till alla som jag haft kontakt med och samarbetat med under tiden i riksdagen. Vi har så fantastiskt många duktiga medarbetare här i riksdagen. Utan dem skulle vi ledamöter inte klara oss en dag. Därför vill jag passa på att tacka alla dem som jag under åren har fått hjälp av på olika sätt och som verkligen har stött mig i min roll som ledamot. Självklart vill jag även tacka mina kolleger i utskottet för gott samarbete. (Applåder)

I detta anförande instämde Helena Bouveng (m).

Anf. 45 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det Inger Davidson sade, inte minst det om polisens arbete och hur polisen i dag arbetar i nära samverkan med socialtjänst och vårdnadshavare. Det vill jag djupt instämma i därför att jag vet att det är så.

Jag vet att om polisen påträffar unga människor eller barn under 15 år i en miljö som inte är bra för dem ser polisen till att köra hem dem och ha ett samtal. Man kan också göra en anmälan hos socialtjänst. Det är just därför som vi inte tycker att man behöver ge polisen verktyget att tvångsvis drogtesta barn. Det görs i dag i en bra och nära relation med både barn och föräldrar. Jag har tidigare talat om att det kan vara en lång process, så jag tänker inte gå in på det längre.

Jag vill gärna ta upp det Inger Davidson säger om alla satsningar ni gjort som ska vara till nytta och gagn för våra barn och ungdomar. Jag delar inte hennes uppfattning. Jag ser hur skolklasserna har blivit större. Jag ser att det finns färre lärare. Jag ser hur mobbningen har ökat, och det är inte bara jag som ser detta, utan även Skolverket säger det. Medan vi fick ned antalet elever i klassen och ökade antalet lärare har det nu blivit fullständigt omvänt. Men det är klart att här landsting och kommuner inte fått de pengar som de så väl behöver raseras välfärden, och det drabbar våra barn och ungdomar.

När det gäller alkohol, narkotika, tobak och information på skolorna visar undersökningar att det 2009 var 50 procent av ungdomarna i år två i

gymnasiet som säger att de inte har fått någon information. 50 procent – tidigare har det varit 25 procent. Det har alltså fördubblats 2009. Barn och ungdomar får inte information.

Anf. 46 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det lät lite annorlunda nyss när Kerstin Haglö beskrev polisens insatser – hur man skulle släpa i väg och tvångsvis testa. Jag tror som sagt att man kommer att fortsätta med att försöka få kontakt med någon vuxen som har ansvar. Men det är undantagsfallen vi vill komma åt, de kanske allra mest utsatta.

Det hindrar inte att vi gör det som ni har tagit upp flera gånger, att vi arbetar med motivation och att vi till och med tvångsomhändertar barn för att placera dem i en annan miljö. Det kan vara många åtgärder som behöver sättas in. Det är de absoluta undantagsfallen vi vill komma åt när vi säger: När ingenting annat hjälper, när man inte lyckas få någon kontakt ska man efter åklagarens beslut – det är viktigt att betona – testa. Det här är inte någonting som en enskild polisman kan besluta sig för att göra hur som helst. Det ska ske med en person av samma kön. När man tar urinprovet ska det vara under överinseende av en person av samma kön.

Det är väldigt tydliga regleringar i lagen som gör att det ska vara så lite integritetskränkande som det bara går. Det är en värre integritetskränkning att inte göra någonting alls.

Anf. 47 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi har debatterat frågan om tvångsvisa drogtestar nog nu. Vi har helt skilda uppfattningar om detta. Vi anser att det verktyget inte behövs för polisen i dag. Vi anser att det går att lösa på annat sätt, även om det är så att ett barn får mycket illa, som Inger Davidson säger. Vi är fullt medvetna om detta. Vi tror också att man i dagens samhälle klarar av även de svåra valen.

Jag vill gå tillbaka lite grann till det förebyggande arbetet, utifrån det som Inger Davidson sade om Mobilisering mot narkotika, som ni valde att lägga ned. Min bild av Mobilisering mot narkotika är en helt annan. Det är oerhört viktigt. Skolan är den plats där våra barn och ungdomar tillbringar den största delen av sin tid, och därför är arbetet både med värdegrund och med alkohol, narkotika och tobak jättevärdefullt. Det ska finnas ett förebyggande arbete på skolorna som gäller narkotika och alkohol men också en handlingsplan som är känd för barn, ungdomar och föräldrar i fråga om vad som händer om skolan misstänker att ett barn missbrukar.

Därför är det också oerhört viktigt att barn och ungdomar själva finns med i det här arbetet. Mobilisering mot narkotika var just ett sådant arbete. Där fanns alltså barn och ungdomar själva med som informatörer och rapportörer till sina kompisar om narkotikans skadeverkningar.

Jag beklagar att den moderatledda regeringen valde att lägga ned narkotikasamordnaren, för man har tappat kraft och mycket mark.

Vi vill i stället både stärka skolhälsovården och stärka detta med attityder. Vi vill att exempelvis en ung människa som missbrukar ska garanteras bra vård med en väntetid på högst två veckor. Det finns i vår budget. Vi vill möta unga i kris. Vi vill öppna upp den nationella hjälplinjen

till att också bli Skriv till hjälplinjen, som unga kan använda eftersom ungdomar i dag använder datorn mycket.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna ägna mina två minuter åt att räkna upp allt som regeringen gör på alla områden, som Kerstin Haglö nu försöker göra. Men jag tycker att vi nu ska hålla oss till saken.

Det handlar om: Var det bra eller dåligt att lägga ned Mobilisering mot narkotika? Jag anser att det var bra, därför att man har gjort en helt annan struktur. Det var många spektakulära utspel, som jag nämnde ett exempel på, som gjorde att det här syntes. Folkhälsoinstitutet har alltså gjort en väldigt positiv utvärdering av det långsiktiga arbete som nu har införts. Det är väldigt strukturerat, och där sitter experter med i alla de olika delarna av drogförebyggande verksamhet.

Jag vet många som jobbar med detta inom departementen som säger: Måtte nu detta få vara kvar om olyckan skulle vara framme och vi får byta regering! De kanske inte uttrycker sig riktigt så, utan det var jag som lade till det. Det här är alltså ett långsiktigt arbete som har inletts, inte en partipolitiskt knuten organisation, som Mobilisering mot narkotika var.

Sedan håller jag naturligtvis helt med om det som sägs om arbetet i skolorna eftersom jag själv är gammal lärare. Jag vet hur viktigt det är med värdegrundsarbete och att eleverna blir indragna. Men det kommer lite grann vid sidan om det som vi nu diskuterar.

Vi kan sluta med att konstatera, som Kerstin Haglö sade, att vi har olika inriktning när det gäller förslaget om tvångsvisa drogtester. Det ska bli väldigt intressant, även om jag inte finns kvar här i riksdagen, att följa hur det går med det, om utvärderingarna kommer att visa att det har hjälpt vissa barn och unga. Jag är övertygad om att det kommer att bli så. (Applåder)

Anf. 49 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Kära kolleger! Vice ordföranden i justitieutskottet Inger Davidson tackade i anförandet för ett gott samarbete. Hon räknade med att det skulle bli hennes sista anförande i våra debatter, men det är möjligt att bli återvald till Sveriges riksdag även om man inte kandiderar i detta val.

Jag vet också att Margareta Persson från Socialdemokraterna kommer att sluta. Hon har i en annan debatt, som jag inte begärde replik i, tackat utskottet för gott samarbete.

Jag skulle vilja tacka er båda för fina insatser. Jag har haft väldigt roligt och haft en mycket bra debatt med båda – kanske mer av debatt med Margareta Persson och mer av diskussion med Inger Davidson, av förklarliga skäl.

Nu är det fler som slutar, men jag åhörde själv när Margareta Persson var uppe och sade det. Jag tog ingen replik då men reparerar detta nu.

Jag vill tacka alla andra i utskottet och hoppas att ni får en bra sommar.

Jag vill också tacka fru talmannen och alla andra talmän för att ni har hjälpt till med att hålla ordning på oss i talarstolen.

*Barn under 15 år
som misstänks för brott*

Tack så mycket, Inger, Margareta och alla andra som slutar i utskottet, för fantastiska insatser!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

*En ny fängelse- och
häkteslagstiftning*

11 § En ny fängelse- och häkteslagstiftning

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU21
En ny fängelse- och häkteslagstiftning (prop. 2009/10:135 och framst. 2009/10:RRS21).

Anf. 50 CHRISTER ADELSBO (s):

Fru talman! Kriminalvården utgör en av rättskedjans viktigaste funktioner. Här ligger ansvaret för att straff avtjänas på ett säkert sätt och för att återanpassa människor som har begått brott så att nya brott inte sker i framtiden. Därför är insatser för vård och behandling väldigt viktiga.

Kriminalvården har utvecklats radikalt på säkerhetssidan med utbyggnad av säkerhetsplatser på de tyngsta anstalterna och förhöjd säkerhet över lag. Allt detta måste göras samtidigt och är en förutsättning för varandra, eftersom en god vård inom kriminalvården självklart förutsätter att internerna är på plats och deltar i program, behandling och aktiviteter.

Målet för kriminalvården är att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Detta sker bäst genom ett meningsfullt innehåll med vård och behandlingsinsatser som syftar till att minska återfall i brott och med respekt för mänskliga rättigheter.

En väl fungerande tillsyn är central för den slutna verksamhet som kriminalvården utgör. Den tillsyn som JO utgör i dag är inte kontinuerlig och heller inte fullständig. Den övervägande delen av verksamheternas tillsyn ansvarar den egna myndigheten Kriminalvården för.

Vi anser att en modern kriminalvård ska ha en oberoende tillsyn utifrån. Vi vill därför att regeringen utreder hur en sådan här oberoende insats utanför kriminalvården ska sköta tillsynen över kriminalvården.

Fru talman! Våren 2006 röstade riksdagen igenom propositionen om en modernare kriminalvårdslag. Den började gälla från och med den 1 januari 2007. Med den nya kriminalvårdslagen ville vi åstadkomma en förbättrad och mer strukturerad övergång från livet i anstalt till livet i frihet.

En grundtanke var att individualisera kriminalvården. Utslussningen skulle anpassas till vad varje intagen behöver för att förbättra förutsättningarna för att han eller hon ska klara sig i samhället efter frigivningen utan återfall i brott.

Ett av utslussningsalternativen var vistelse i halvvägshus. Halvvägshus innebär att den intagne är placerad i ett av Kriminalvårdens kontrollerade hem som är anpassat för att ge intagna särskilt stöd och särskild tillsyn.

Den borgerliga regeringen har tyvärr visat ett ljummet intresse för verksamheten med så kallade halvvägshus. Den borgerliga regeringens passivitet avseende förbättrad utslussning är svår att förstå. Både samhället och den enskilde individen tjänar på att den intagne på ett så bra sätt som möjligt kan komma in i samhället igen. Dessutom är halvvägshus ett ekonomiskt billigare alternativ än anstalt. Vi menar att regeringen måste anstränga sig för att förbättra utslussningen och öka antalet klienter i halvvägshus till minst 200.

Fru talman! Vi anser att det är uppenbart att samarbetet mellan kriminalvården och socialtjänsten måste bli bättre. En human kriminalpolitik bör garantera att det finns fler särskilda besöksrum för barn, att särskilt utbildad personal ska finnas med när ett barn besöker häktet eller anstalten och att födelsedagar och skolavslutningar ska kunna vara grund för att bevilja permission.

Dessutom är det rimligt att barnen, på sina villkor, får en lagstadgad rätt att kunna ringa sin frihetsberövade förälder. En rimlig utgångspunkt bör, då det är lämpligt för barnet, vara att det ska finnas möjlighet till daglig kontakt med föräldern i anstalten.

Att intagna i kriminalvården måste få behålla kontakt med familj, släkt och vänner under verkställigheten är självklart. En viktig del i detta är möjligheten att ta emot besök.

Regeringen vill nu begränsa dessa kontakter genom att införa möjligheten att hänvisa besöken till rum där intagna och besökare hålls fysiskt åtskilda, till exempel genom en glasruta. Detta gäller både häkten och fängelser.

Vi och flera remissinstanser anser att detta är alltför långtgående och riskerar att försämra klimatet inom kriminalvården genom att det påverkar de intagna mycket negativt.

Motivet till förslaget, som man har, är att man vill omöjliggöra överlämnandet av otillåtna föremål. Detta problem måste man dock kunna arbeta med bland annat genom visitationer. Förslaget står inte alls i proportion till de konsekvenser det innebär, och det bör inte genomföras.

Fru talman! Tillgång till personlig egendom är en betydelsefull beståndsdel i en human kriminalvård. Det är viktigt för den intagne att kunna ta emot böcker, tidningar, tidskrifter eller annat som kan ge honom eller henne sysselsättning under fritiden. Rätten att ta del av information är dessutom en stark rättighet som är grundlagsfäst.

Enligt vår uppfattning står den lagstiftning som trädde i kraft den 1 april 2008 inte i överensstämmelse med regeringsformen. Beredningen av ärendet var otillräcklig, och viktiga instanser, som Lagrådet, nonchalerades helt. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser det här.

Inom kriminalvården erbjuds det på vissa håll yrkesutbildningar som finansieras av Arbetsförmedlingen. Dessa utbildningar leder i många fall till yrken där det är brist på arbetskraft.

Fler intagna inom kriminalvården bör erbjudas kvalificerad yrkesutbildning. På vissa anstalter erbjuds det i dag utbildning, men kvaliteten och utbudet varierar för mycket. Vi anser att det bör finnas möjlighet att studera på högskolenivå vid landets kriminalvårdsanstalter.

Och angående utbildning kräver ett så krävande yrke som kriminalvårdarens en vidare utbildning än vad som kan erbjudas genom Kriminalvårdens egen försorg. En särskild utbildning skulle uppvärdera vårdaryrket. En möjlighet skulle kunna vara att skapa en särskild inriktning i socialhögskolans regi under rubriken: Socialt arbete med inriktning på kriminalvård. Vi anser att det bör utredas hur en särskild högskoleutbildning för kriminalvården kan utformas.

Fru talman! Sverige har fått kritik av Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling för förhållandena på och lagstiftningen kring de svenska häktena. Ett område där kritiken har varit mycket stark gäller de restriktioner som åklagare utfärdar i samband med häktningen.

I Häktesutredningen föreslogs att åklagare i samband med häktningsförhandlingen ska begära tingsrättens tillstånd och motivera varje enskild restriktion som han eller hon vill ålägga den häktade. Dessa förslag välkomnades av många remissinstanser som såg dem som nödvändiga för att leva upp till de krav som ställts på Sverige. Regeringen väljer trots detta att inte genomföra förslagen och anför att utredningsförslaget inte medför någon stor eller principiell ändring.

Detta uttalande får man väl säga är ganska häpnadsväckande, eftersom utredningens förslag faktiskt innebär ett helt annat perspektiv i fråga om vem som ska ta initiativ till en omprövning. Vi anser att Häktesutredningens förslag om prövning av restriktioner i häkten bör genomföras.

Fru talman! Vi anser att den kritik som framförs av Riksrevisionens styrelse är graverande. Som Riksrevisionen anför har regeringen inte gjort tillräckligt för att underlätta samverkan för kriminalvårdens klienter. Det är inte acceptabelt att samverkan i hög grad är personberoende och sårbar, som fallet faktiskt är i dag.

Vi anser därför i likhet med Riksrevisionens styrelse att regeringen bör ta initiativ till en översyn av befintlig lagstiftning för kommuner och landsting om krav på samverkan med kriminalvården.

Vi ser också allvarligt på den kritik som Riksrevisionens styrelse framför när det gäller verkställighetsplaneringen. Trots att frågeställningen uppmärksammats under senare år finns det brister när det gäller såväl kvalitet och dokumentation som planering. Vi delar styrelsens uppfattning att regeringen måste säkerställa att verksamhetsplaneringen genomförs i enlighet med de krav som lagen ställer.

Det är viktigt att kommunerna har en god beredskap för att kunna erbjuda det stöd och den vård som behövs efter frigivandet. För att underlätta kommunernas möjlighet till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbrukarvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etcetera kan samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen. Det skulle kunna ske genom en så kallad utslussningspeng.

Stödet ska vara individuellt, och insatserna ska vara riktade mot till exempel fortsatt missbrukarvård, arbetsplatspraktik, utbildning och boende. Insatserna ska också vara dokumenterade i en handlingsplan som skrivits under av den enskilde, av kriminalvården och av kommunen.

Fru talman! Jag står självklart bakom samtliga våra reservationer men nöjer mig här med att yrka bifall till reservationerna 1 och 9.

Anf. 51 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i vad Christer Adelsbo sade – jag glömde bara att trycka på knappen.

Vi har då behandlat propositionen 2009/10:135 *En ny fängelse- och häkteslagstiftning*. Här har Christer på ett föredömligt sätt tagit upp det mesta, så jag ska försöka hålla mig kort.

Medan regeringen fokuserat nästan uteslutande på fler poliser och hårdare straff har resten av rättskedjan utsatts för ett hårt tryck. Regeringen har under hela mandatperioden stått passiv inför larmrapporter om den ekonomiska krisen inom kriminalvården.

I det senaste budgetunderlaget kan man läsa om hur nödvändig ut- och ombyggnad har bromsats och att i stort sett allt utvecklingsarbete som inte rör säkerheten har avstannat. Man har fått dra åt svångremmen rejält.

Trycket på kriminalvården har varit stort när antalet intagna ökat, till stor del som en följd av regeringens egen politik. Beläggningen på anstalter och häkten ligger på en alltför hög nivå för att man ska kunna utföra ett tillräckligt bra arbete med det som är och bör vara huvuduppgiften, att förhindra att de intagna begår nya brott i framtiden.

Grunden till regeringens förslag är Kriminalvårdskommitténs betänkande *Framtidens kriminalvård* från 2005. Baserat på utredningen genomförde vi, De rödgröna, under förra mandatperioden reformer för en förbättrad utslussning för att på ett bättre sätt förbereda de intagna för livet efter strafftiden. Vi införde möjligheter till utökad frigång, vistelse i halvvägshus samt vårdvistelse som innebar större möjligheter att få hjälp med till exempel missbruksproblem. Regeringen slutför nu behandlingen av utredningens förslag. Regeringens förslag grundas även på utredningen *Ny häkteslag*.

Även om regeringen i sitt förslag har några bra förslag för att förbättra rehabilitering och samverkan med myndigheter utanför Kriminalvården är det tydligt att man har lagt störst vikt vid ökad säkerhet. Det är självklart en viktig fråga. Vi är till exempel positiva till regeringens förslag om fordonskontroller och större möjlighet att avvisa obehöriga personer. Men säkerhetstänkandet får inte gå så långt att arbetet med vård, rehabilitering och återanpassning motverkas. Klimatet på häkten och anstalter påverkas negativt, vilket i sin tur utgör en säkerhetsrisk för både intagna och anställda.

Man kan säga att detta var övergripande.

Vi har också inom utskottet, i uppföljningsgruppen, tittat speciellt på kvinnorna, och vi gör bedömningen att säkerhetshöjande insatser alltid måste ställas i relation till de inskränkningar som de medför för de intagna kvinnorna, i grupp och på individnivå. Man drabbas alltså hårdare av säkerhetsnormer som tas generellt, och det blir kvinnorna lidande av. Detta har fått till följd att omotiverade restriktioner och inskränkningar tillämpas på anstalterna.

Proportionalitetsprincipen måste framöver få genomslag på så sätt att kvinnor intagna på anstalt inte beläggs med restriktioner eller inskränkningar som motiveras av händelser av ordningsstörning eller säkerhetsrisker som uppstått på anstalter för män. Det är en viktig fråga. När jag tittar i betänkandet vad det gäller bakgrund, pågående arbete och utskottets ställningstagande ser jag att man tycker att det är viktigt.

Vi vet allihop att det här är ett stort problem. Men jag vill veta exakt, konkret vad det är som har hänt. Uppgifter som vi får är att det inte har hänt så mycket. Kvinnor som i mycket större omfattning sköter sig bättre inom anstaltsvården ska inte behöva bli lidande. Jag vill ställa frågan konkret: Hur långt har man kommit? Vad är det för konkreta åtgärder som man har gjort när det gäller det här?

Vi har också tagit upp i vår reservation särskilda villkor för långtidsdömda. Utredningen som ligger till grund för regeringens förslag till ny lagstiftning föreslog att man ska ta bort de särskilda villkoren för långtidsdömda. Regeringen vill dock behålla dem.

Det handlar om att de som är dömda till fängelse i minst fyra år har särskilda villkor när det gäller anstaltsplacering, permission och utslussning. Man kan även införa detta för dem som är dömda till fängelse i minst två år om det finns särskilda skäl.

Regeringen motiverar detta med att särskilt samhällsskydd behövs när personer gjort sig skyldiga till grova brott. Precis som utredningen föreslog anser vi att särskilda säkerhetsvillkor ska ställas upp efter individuell bedömning och att det inte behövs särskilda regler grundade på strafftider.

I en rapport från Kriminalvården, *Långtidsdömdas verkställighet* från 2002, slås fast att många långtidsdömda på grund av dessa regler blir kvar på anstalter med hög säkerhet trots att det inte längre finns behov av det. Onödigt hög säkerhet är också kostnadsdrivande och motverkar återanpassning. Därför bör de särskilda villkoren för långtidsdömda tas bort.

Jag vill återkomma till det som revisorerna har tittat på. Det gäller verkställighetsplaner och det som Christer Adelsbo tar upp. Det är betydelsen av att få en högskolebaserad utbildning för kriminalvårdare. Det är de som står klienten närmast.

I revisorernas rapport ställs det höga krav på verkställighetsplaner, men det svar som revisorerna har fått är att man inte kan utföra dem på ett bra sätt därför att man inte har kunskapen. Det är allvarligt för en kategori människor som mer än allt behöver stöd och hjälp för att komma igen och få chansen att leva sitt liv utanför kriminaliteten.

Anf. 52 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Vi får nu en ny fängelselag och en ny häkteslag. Det är en modernisering av en gammal lagstiftning som härrör från 1974. Den här lagstiftningen är ganska efterlängtd. Den kommer att förenkla verksamheten. Den löser en del problem som finns i och med att den gamla lagstiftningen just har 36 år på nacken.

Det är viktigt att titta på och föra en diskussion om vad som är bra och vad som är dåligt med kriminalvården. Vi ser ett antal förbättringar. Jag ska nämna några områden där vi har lyckats.

När den här mandatperioden började var i princip hela Kriminalvårdens personal utbildad. Det var en ohållbar del. Under den här perioden har det skett mycket.

I dag har 878 medarbetare fått en central introduktion. Alla nya anställda får en introduktion och en utbildning. 866 har fått en kriminalvårdsspecifik kurs, och 561 har fått en efterfrågad högskolekurs.

Utöver det har 315 personer gått igenom Kriminalvårdens myndighetsgemensamma fortbildningskurs om två veckor. 120 medarbetare som har arbetat en längre tid utan att ha fått någon grundutbildning fick 2009 sin anpassade grundutbildning. Nu är hela Kriminalvårdens personal utbildad. Det är en stor framgång under den här mandatperioden som har löst ett stort problem.

Det finns andra saker som har förbättrats. Jag minns min egen parti-ledare nämna ett par ord just i slutet av förra mandatperioden när det var ett problem med rymningar. Ni minns kanske att han sade: Tänk att det ska vara så svårt att komma in och så lätt att komma ut!

Vi vill inte tillbaka till den situationen. 2009 hade vi två rymningar, endast två, från slutna anstalter och endast 40 från öppna anstalter. Antalet rymningar från permissioner har minskat rejält. Det här är positivt. Det är bra.

Men precis som har sagts tidigare i den här debatten måste det med en kriminalvård som i den här lagstiftningen ska förena humanitet med säkerhet och effektivitet finnas ett innehåll på anstalterna. Mycket av innehållet och arbetslinjen försvann under det tolvåriga socialdemokratiska regeringsinnehavet. Arbetslinjen upphörde. Sysselsättningen försvann.

Föregående år deltog 5 220 interner i programverksamhet, den verksamhet som syftar till att bryta med ett destruktivt och kriminellt leverne. Den syftar till att bryta med missbruksproblem och annat. Det är rekord. Det är bra. Ingenting är så pass bra att det inte kan bli bättre, men vi noterar nu för varje år bättre siffror och bättre resultat just när det gäller programverksamheten.

Det är viktigt att internerna får en utbildning så att de har en möjlighet att klara livet utanför anstalt. Föregående år gavs 1 775 betyg till 1 060 interner. Det är rekord. Det har inte skett tidigare.

Det är ett steg i rätt riktning. Jag kan nästan travestera ett gammalt uttryck: Stolt men inte nöjd. Men så är det. Det finns fortfarande saker som kan bli bättre, men det har aldrig gjorts så bra som det görs nu.

Arbetslinjen var nedmonterad sedan tidigare. Det jobbas nu hårt med att försöka återställa den. Det kan bli betydligt bättre än vad det är. Det finns ett behov av en yrkesutbildning som nu har börjat att utvecklas. Den kan naturligtvis också bli bättre.

Utslutsningsåtgärderna, de som syftar till att få en intern tillbaka till livet utanför, bestod av 1 911 åtgärder. Det är fler, men det är absolut inte tillräckligt. Vi ser också med de nya åtgärderna att halvvägshusen inte har fått så stort genomslag. Den största anledningen till det hela är att det är en frivillig form. Det är alldeles för få som söker sig dit. Det är viktigt att vi kan motivera dem till det. Men det handlar inte om att tvinga människor dit utan om att se till att internerna är intresserade av det.

Det finns anledning, fru talman, att rikta kritik mot Kriminalvården i andra avseenden också, men den ska naturligtvis ha goda ord för det som har varit positivt. Något som vi har diskuterat under mandatperioden är sättet att sköta ekonomin.

Låt oss då konstatera att ingen har svultit ned, som mycket felaktigt påstods här nyss när det gäller Kriminalvårdens ekonomi. Tvärtom har Kriminalvården fått 54 procents ökade anslag på fem år. Det är ingen annan myndighet som har fått så pass mycket.

I den mån det har uppstått några hål handlar det väl mer om att göra fler hål i livremmen så att man kan nyttja resurserna på ett effektivt sätt. Det är snarare effektiviteten och hanteringen av ekonomin som har granskats av ett flertal, bland annat Riksrevisionen men även fler instanser. Det har riktats kritik, inte minst vad det gäller lokalplaneringen.

Jag ska inte gå in på det som pågår just nu som inte är en sak för riks- dagen utan för våra rättsvårdande myndigheter. Vi får hoppas att de misstankar som finns inte är korrekta. De skulle annars tyvärr kunna förklara en del.

Det har funnits kritik med all rätt, inte minst från Riksrevisionen, när det gäller förmågan att få människor att upphöra med brott. Det är inte bra. Det kan bli betydligt bättre. En del är det som just lyfts upp från Riksrevisionen och som en del av oppositionen nu har nämnt, nämligen att man inte i den utsträckning som faktiskt är tänkt utformar och gör individuella verkställighetsplaner. Där har det brustit ordentligt, så pass ordentligt att regeringen i och med den här propositionen har tagit fasta på det. Det blir nu ett lagstadgat krav. Det ska genomföras. Det får inte bara vara en målsättning, som inte genomförs.

Vad som också är viktigt i den här diskussionen och som vi alla är medvetna om är att det inte bara handlar om Kriminalvården. Det handlar om att fler myndigheter, kommuner och många gånger också landsting samverkar på detta område. Riksrevisionen kan också peka på de brister som i och för sig vi alla känner till.

Låt oss också konstatera följande: För att det ska finnas en förutsättning för att denna samverkan ska ske måste Kriminalvården först ta sitt huvudansvar och göra verkställighetsplanering. Finns det ingen sådan planering finns det heller ingen förutsättning för samverkan. Det är oerhört viktigt att vi i dag kan lagstadga detta krav och se till att det genomförs.

Jag vill nämna ännu en sak. Det finns ytterligare en anledning till att vi har en hög andel återfall: Vi har i Sverige en onormalt hög andel mycket korta fängelsestraff. Påföljdsutredningen följer nu detta. På den korta tiden, som ofta är ett par månader – många gånger handlar det tyvärr också om att fara in och ut ur anstalten – hinner man inte påbörja behandlingen. Man hinner inte påbörja utbildningen och hinner inte göra något konkret. Därför är den påföljdsutredning som nu sitter väldigt viktig framöver som en del i lösningen av den problematik som har att göra med utslussning.

Den här lagstiftningen innehåller dock ytterligare ett antal klarlägganden. Det handlar bland annat om permissioner. Det behövs nämligen en enhetlig reglering. Det måste finnas någon form av rättssäkerhet. Vi är väldigt måna om att tala om att det krävs en kvalifikationstid för att man ska kunna börja få permissioner. Man ska ha suttit av en fjärdedel av sin tid och åtminstone två månader.

Det ska naturligtvis göras en riskbedömning fortsättningsvis av huruvida det finns en risk att personen under permissionen begår brott, inte minst allvarliga misshandelsbrott, kanske övergrepp mot en kvinna man har misshandlat. Den riskbedömningen måste göras. Det är också viktigt att kunna införa möjligheten som nu kommer att ha elektronisk kontroll under permissionen, alltså fotboja.

Men det här tar inte bort möjligheten att i särskilt ömmande fall ändå kunna få permission. Visst är det naturligtvis bra att man ska kunna närvara på sitt barns skolavslutning utifrån barnets perspektiv. Men det är viktigt att vi kommer ihåg att det ska vara utifrån barnets perspektiv och att det heller inte får vara en säkerhetsrisk för vare sig barnet eller barnets mamma.

Vilken anstalt man ska placeras på regleras här. Här ska fortsättningsvis tas hänsyn till sysselsättning, omvårdnad och framför allt tydligare lagstiftning vad gäller frigivningsplaneringen. De särskilda villkor för långtidsdömda som nämndes finns kvar. Det finns en anledning. Den som är dömd till ett långt fängelsestraff har begått ett allvarligare brott än den som är dömd till ett kort fängelsestraff och är normalt sett också farligare. Däremot är det – och det är väldigt tydligt i förslagen i propositionen – likafullt så att man måste göra en individuell bedömning. Det kan också innebära att någon slipper de särskilda villkoren. Det är klart och tydligt.

Det ska vara lättare att kunna placera människor på säkerhetsavdelning. I dag är det så att man måste ha en dom på minst två års fängelse. Men det kan vara så att en del klienter som är intagna på anstalterna bedömer sig själva som säkerhetsrisker, vilket jag träffat på. Det blir slagsmål på avdelningen. Man vill in på en säkerhetsavdelning. Där måste man ha den flexibiliteten. Det finns också i de fall vi nu har med en ökad organiserad brottslighet en större risk för fritagningsförsök. Därför måste man titta på riskbilden hos den intagne.

Fru talman! Man kan tycka att det är lite konstigt att vi nu måste lagreglera om att en obehörig ska kunna avvisas från en anstalt utan att man behöver ringa polisen och vänta tills polisen har kommit. Men det har man faktiskt behövt. Det reglerar vi nu, likaväl som att man ska kunna kontrollera ett fordon, så att man inte tar in saker.

Häkteslagen förändras och ska nu likna fängeslagen, så att det hänger ihop. En del av det som har kritiserats, en av de få konkreta saker som oppositionen har någonting emot, är den så kallade glasrutan. Vi vet i dag att vi har ett stort problem inte minst med narkotika på de olika anstalterna. Vi vet också att det känns väldigt kränkande för många besökande att behöva genomföra en kroppsbesiktning. En kroppsbesiktning är väldigt genomgående och innebär att man tittar i kroppens olika håligheter.

Möjligheten till glasruta för att kunna hålla någon enskild finns inte i dag. Nu gör vi detta möjligt. Men det är viktigt att man för diskussionen på ett sådant sätt att man klargör att detta inte kommer att vara huvudregeln. Det rör sig om mycket särskilda fall. Det innebär också att många besökare kan slippa vad de kan uppfatta som en kränkning. Glasrutan kan vara bättre.

Efter kritiken från Tortyrkommittén som kommit när det gäller restriktioner hos häktade blir det nu en förbättring, oavsett vad som tidigare sagts. Det kommer att finnas möjlighet att överklaga de beslut som tingsrätterna fattat. Det har inte varit möjligt tidigare. På det sättet genomför vi nu en förbättring.

Fru talman! Jag skulle vilja yrka bifall, men jag vill först försöka fundera och analysera lite kort vad oppositionen egentligen vill. När jag läser igenom reservationerna kan jag konstatera att vi egentligen är över-

ens om det mesta. Det är kaskader av ord, men inte så mycket innehåll. Egentligen säger man att man vill göra det som redan har påbörjats, men kanske göra det fortare och tidigare och så vidare, ungefär som man brukar säga.

Det finns några saker som skiljer oss. Det är glasrutan och två saker till där det riktigt skiljer sig. Det första gäller Vänsterpartiet, som vill spara pengar på kriminalvården, även om de anklagar regeringen för att ha gett för lite pengar. Det kan man tycka är lite konstigt. Vänsterpartiet är också det parti som vill införa halvtidsfrigivning, som innebär att man släpper ut internerna efter halva tiden. Oppositionen har ingen rättspolitisk arbetsgrupp, och det är lätt att förstå varför. Det skulle inte bli särskilt mycket konkret. Det är svårt att gripa in i frågorna.

Men det finns en fråga som förenar oppositionen. Vi har nämligen fattat beslut om en lag som trädde i kraft den 1 april 2008 och som innebär att det vad gäller till exempel sexualbrottsdömda fångar ska finnas en möjlighet för kriminalvården att ta bort sådant som motverkar behandlingen, exempelvis pornografi. Det kan naturligtvis också handla om drogförhålligande litteratur för den som har missbruksproblem.

Det här tycks förena oppositionen. Man är så angelägen om att de sexualbrottsdömda ska få tillbaka sina porrtidningar att man i sin reservation, utan att nämna just det, skriver att det är "viktigt för den intagne att kunna ta emot böcker, tidskrifter, tidningar eller annat som kan ge honom eller henne sysselsättning under fritiden". Detta tycks förena oppositionen. Vi tycker inte om det.

(Applåder)

Anf. 53 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! I dag debatterar vi en av de mest omfattande lagändringarna under denna mandatperiod, en helt ny fängelse- och häkteslagstiftning. Det har varit en lång process. Kriminalvårdskommittén tillsattes redan 2002. En del av kommitténs förslag har genomförts tidigare, men nu tar vi ett helhetsgrepp och byter ut den gamla fängeslagen och häkteslagstiftningen mot en ny, som är både språkligt och systematiskt modernare än den gamla.

Krister Hammarbergh har på ett förtjänstfullt sätt gått igenom den här lagstiftningsprodukten. Alla sju partier är överens om det allra mesta. Jag tänkte uppehålla mig speciellt vid tre viktiga delar i den nya lagen.

Det första är att vi nu får en fängeslagstiftning som är individualiserad. Verkställigheten i anstalten ska anpassas efter de behov och förutsättningar som varje individ har. Det lagregleras också att varje intagen ska ha en individuellt utformad verkställighetsplan.

Alltför länge har de intagna behandlats som en grupp med samma behov och samma förutsättningar, trots att det enda gemensamma de egentligen har är att de är dömda till fängelsestraff för ett brott som de begått. Det behövs ingen större utredning för att förstå att personer som är intagna i kriminalvården har olika bakgrunder, behov och förutsättningar. Därmed krävs det också olika sorters kriminalvård för att möta varje enskild person, så att han eller hon kan komma ut som en mer laglydig medborgare när straffet är avtjänat.

Det andra som jag vill lyfta fram är det som även Krister Hammarbergh var inne på, nämligen att det nu föreslås ett mer enhetligt permis-

ionsinstitut. Man gör en uppdelning av permissionerna. Den ena delen handlar om permissioner för att underlätta den dömdes anpassning till samhället. Alla ska någon gång tillbaka ut i samhället. Då är det oerhört viktigt att vi har gjort allt för att anpassa den intagne så att denne ska kunna komma ut till ett liv i samhället som inte längre består av brott. Den andra delen av permissionsinstitutet handlar om de ömmande skälen. Det är viktigt, inte minst för rättssäkerheten och förutsägbarheten, att reglerna kring permission blir tydligare.

Fru talman! Det tredje som jag vill poängtera är den så kallade glasrutatan, som samtliga debattörer tidigare har varit inne på. Det handlar om ett besöksrum där den intagne och besökaren skiljs åt av en glasruta och inte kan ha någon fysisk kontakt utan bara kan se varandra och prata med varandra genom en glasruta. Detta är på inget sätt något nytt förslag. Redan 1993 föreslog Fängelseutredningen att man skulle ha en glasruta. Narkotikakommissionen upprepade förslaget år 2000, och 2005 kom Kriminalvårdskommittén med detta förslag. Det är inget som är speciellt unikt för Sverige. Storbritannien och vårt grannland Norge har redan anstalter med så kallad glasruta.

Bakgrunden är att det kommer in alltför mycket saker på våra anstalter som inte bör vara där. Då är det framför allt narkotika som vi talar om. Kriminalvården gör självklart visitationer och säkerhetskontroller. Men vi vet att narkotikan ändå kommer in.

Alliansregeringens satsningar på narkotikahundar har förbättrat situationen. Vi vet att det finns mindre narkotika på anstalterna nu än tidigare, men fortfarande finns det problem, och dessa problem måste vi göra någonting åt.

Oppositionen skriver i sin reservation att regeringen vill begränsa intagnas möjlighet att behålla kontakten med familj, släkt och vänner under verkställigheten genom att införa glasrutatan. Christer Adelsbo var också inne på detta tidigare. Jag undrar om ni egentligen har läst propositionen.

I propositionen på s. 84 kan man läsa att kontroll av glasrutebesök ska få ske enbart när det är nödvändigt av säkerhetsskäl. ”Det innebär att glasrutebesök inte får användas för kontroll av besök som tidigare inte krävt bevakning av säkerhetsskäl.” Man kan också läsa följande om glasrutebesök: ”En sådan kontrollform torde även innebära att fler intagna kan beviljas besök.”

Det betyder alltså att de som av säkerhetsskäl tidigare inte har fått ta emot besök eller som kanske inte har fått ta emot besök av just de personer som de vill ta emot nu får en större chans att träffa och samtala med dessa personer, även om det sker genom en glasruta.

Glasrutatan kan även komma att användas i stället för så kallade personalövervakade besök. Personalövervakade besök innebär att någon i kriminalvårdspersonalen närvarar i det rum där den intagne och besökaren träffas. I normalfallet ska den intagne och besökaren inte ha någon fysisk kontakt. Man kan göra undantag för detta till exempel när det är ett minderårigt barn som ska träffa en förälder. Då måste det så klart finnas en fysisk kontakt. Men oftast får det inte ens under personalövervakade besök förekomma någon fysisk kontakt mellan besökaren och den intagne.

Nackdelen med personalövervakade besök är att det hela tiden sitter någon och lyssnar på vad man säger. Vid ett glasrutebesök kan man åt-

minstone tala i lugn och ro utan att någon sitter och lyssnar. Jag tror att det kan upplevas som mindre integritetskränkande att ha samtal vid en glasruta än att sitta i samma rum då någon lyssnar och man ändå inte får ha någon fysisk kontakt.

Ytterligare en positiv effekt med glasrutan kan vara att den besökare som kommer inte behöver känna någon press från den intagne att ta med någonting in. Vi vet att det förekommer att de som ska göra ett besök känner sig pressade att begå brott och ta med saker som de inte får ta med in i anstalten.

Jag vill bestämt hävda att de rödgröna vänsterpartierna har rejält fel i sin reservation 14 om glasrutan.

Jag vill avsluta med att läsa upp författningskommentaren till den nya fängelselagen, 7 kap. 2 § på s. 144 i propositionen.

”Det ankommer på Kriminalvården att i varje enskilt fall göra en individuell bedömning av om det av säkerhetsskäl är nödvändigt att kontrollera ett besök och vilken kontrollform som, i förekommande fall, ska användas. Den minst ingripande formen av kontroll ska väljas.”

Vi ska alltså inte på något sätt förhindra de intagna att ha kontakter med och träffa släkt och vänner. Tvärtom tror vi att denna glasruta, när sådan kommer på plats, kommer att underlätta besök och kan göra att fler får ta emot besök, vilket borde vara något positivt för de intagna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 54 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Johan Linander använde mycket av sin talartid till detta med glasrutan. Som jag nämnde i mitt anförande ser vi helt klart detta som att man begränsar de möjligheter som finns i dag. Det är inte någonting som bara vi påstår. Det finns också remissinstanser som menar att detta är alltför långtgående och att risken är uppenbar att det försämrar klimatet inom kriminalvården.

Ni skriver att ert motiv till förslaget är att ni vill omöjliggöra överlämnande av otillåtna föremål. Det är huvudmotivet. Både vi och remissinstanserna menar att man måste kunna komma till rätta med detta bland annat genom visitation.

Då måste jag ställa en fråga till Johan Linander: Anser du att den oro som en del remissinstanser känner är helt obefogad?

Jag skulle också vilja passa på att fråga Johan Linander om Riksrevisionens styrelses förslag, att regeringen bör ta initiativ till översyn av befintlig lagstiftning för kommuner och landsting om krav på samverkan med Kriminalvården, är klart befogat. Ni påstår att ni ser allvarligt på detta. Ni skriver att de brister som Riksrevisionens styrelse tar upp är allvarliga. Ni säger också att ni utgår från att regeringen ska göra vad som krävs för att komma till rätta med detta. Då blir självklart följdfrågan: Varför har ni inte yrkat bifall med anledning av Riksrevisionens styrelses framställning?

Anf. 55 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Eftersom vi är överens om det mesta i förslaget till denna nya lagstiftning som Alliansen lägger fram blir det naturligtvis så att vi

koncentrerar oss på det som vi inte är eniga om. Men jag vill än en gång betona att vi i mycket stor utsträckning är överens om hur kriminalvården ska se ut. Jag skulle snarast vilja hävda att gränsen för kriminalvårdspolitiken inte går mellan Alliansen och det rödgröna blocket, utan den går mellan Alliansen och Socialdemokraterna på den ena sidan och Vänsterpartiet och Miljöpartiet på den andra sidan, till exempel med tanke på Vänsterpartiets ganska långtgående förslag som också finns i reservationerna i betänkandet.

Fru talman! När det gäller visitationer kan man inte säga annat än att det görs försök med allt möjligt. Det är inte så i dag att besökare får komma in på anstalterna och göra besök utan att det sker rejäla kontroller. Först ska den besökande genom en säkerhetskontroll i form av metallbåge. Det finns i stor utsträckning narkotikahundar, dock inte alltid och överallt. Det görs även kroppsvisitationer. Men vi vet att de som smugglar narkotika tyvärr använder mycket effektiva metoder som är svåra att komma åt. Hade de visitationer som redan finns varit hundra procentiga hade det inte funnits så mycket narkotika på anstalterna, även om vi vet att den kommer in också på andra sätt.

Gör man en väldigt noggrann visitation, alltså en kroppsvisitation, av en besökare kan det också vara kränkande och närgånget. Vi tror att glasrutan kan göra att det blir fler besök och att det blir mindre integritetskränkande.

Anf. 56 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Johan Linander kom in på det som kommer upp i nästan alla debatter, nämligen den så kallade oenigheten och så vidare mellan oss rödgröna. Det är självklart tröttsamt att höra det. Det är också ganska överdrivet. Som vi alltid sagt är vi tre partier. Vi är noga med att visa väljarna att vi är tre partier. Dessutom samarbetar vi. Där har vi inget att bevisa, för i tolv år visade vi att vi kan samarbeta och lägga fram gemensamma förslag.

Om ni är så eniga som ni påstår och om ni alltid tycker exakt likadant är det däremot ett märkligt besked till väljarna. Vilket parti ska man rösta på? Om ni borgerliga tycker exakt likadant finns det ju inte något behov av fyra partier, men det är ert problem.

Här har det talats om glasrutan. Johan, du har egentligen inte gett något svar om de remissinstanser som känner en oro. Är oron obefogad? Ser du inga problem alls med det som tas upp i remissvaren och som även vi tar upp?

Vidare gäller det Riksrevisionens styrelse och hur man ser på detta. Om ni nu tycker som ni säger – ni håller med om nästan allt som Riksrevisionens styrelse säger och ni tycker att regeringen ska göra vad som krävs – varför kan ni då inte visa lite kurage och yrka bifall till vårt förslag och därmed sätta lite mer press på regeringen så att de i den här frågan handlar på ett riktigt sätt?

Anf. 57 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det är konstigt att vi alltid kommer in på hur man inom blocken samarbetar. Eller kanske är det inte så konstigt. Självklart är det intressant för väljarna att veta vilken politik som ska bedrivas.

Vi borgerliga är fyra partier. Vi tycker lite olika men visar att vi kan kompromissa. Christer Adelsbo hänvisar till de tolv år då Socialdemokraterna ensamma regerade, med stöd från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Från den tiden vet vi att den dåvarande justitieministern Thomas Bodström ofta ringde till mig som centerpartist, till Johan Pehrson som folkpartist eller till Kristdemokraterna. Han behövde stöd eftersom det inte gick att komma överens med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Därför vill vi att det ska vara så tydligt som möjligt så att väljarna vet vad de röstar på den 19 september.

Sedan har vi detta med remissinstanserna och oron. Jo, visst kan man titta på vad remissinstanserna har tyckt. De tre remissinstanser som det står om i propositionen och som inte riktigt varit nöjda med regeringens förslag är Sveriges Advokatförbund, Seko och förtroenderådets riksförbund – de intagnas fackförbund, samarbetsorganisation, eller vad det kallas. De är motståndare till förslaget. Å andra sidan kan man säga att Justitieombudsmannen, Rikspolisstyrelsen och den dåvarande Kriminalvårdsstyrelsen är positiva till förslaget. På något sätt kan jag tycka att de senare är lite tyngre remissinstanser än de remissinstanser som varit motståndare.

Fru talman! Jag ska också helt kort säga några ord om Riksrevisionens framställning. Här har vi ett evigt dilemma. Riksrevisionen gör en granskning av någonting från en tid tillbaka. En viss tid går. När framställan kommer har det egentligen gått rätt lång tid sedan granskningen. Arbetet är redan påbörjat. Varför ska vi i ett läge där vi redan påbörjat arbetet skicka ett tillkännagivande till regeringen om att börja göra det som redan påbörjats? Det tycker vi är en bakvänd ordning.

Anf. 58 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag hoppas att blodsockret inte tryter för mycket här bland riksdagens ledamöter.

Vi diskuterar nu tredje etappen på reformeringen av lagstiftningen om den svenska kriminalvården, av reglerna om hur det ska se ut och om hur verksamhet ska bedrivas i våra häkten. Det är en väldigt viktig verksamhet.

När sociala insatser, villkorliga domar, bötesdomar, skyddstillsyn och sådant inte räcker till döms människor i Sverige till slut till fängelse – ofta inte av en slump. Man kan ha begått väldigt allvarliga brott. Man kan ha haft ihjäl någon, mördat någon på olika sätt. Man kan ha våldtagit eller stympat någon eller ha gjort en mängd olika saker. Man kan ha rånat banker eller förstört livet för en mängd människor. I Sverige blir man då inlåst, men inte av en slump. I stället är det fråga om ett medvetet tänkande. Människor som begår grova brott ska låsas in. Där inne ska man få hjälp och stöd. Jag återkommer senare till detta.

Också tidigare har vi efter en omfattande och lång utredning om kriminalvården reformerat lagstiftningen. Då har vi fokuserat på utslussningsåtgärderna. Ännu mer har vi fokuserat på den individuella prövningen av villkorlig frigivning. I den andra etappen fokuserade vi på livet på en anstalt – på vilka tillhörigheter man ska få ha, som delvis nämnts i debatten så här långt. Man ska också granska reglerna om hur folk inne på anstalten får avskiljas för isolering och så vidare.

Nu kommer den sista delen. Dels är det fråga om en omfattande modernisering språkligt – det handlar då om text, struktur och systematik – dels stärks den individuella verksamhetsplanen. Detta är viktigt. Nu lyfts det upp till lagnivå att individer som är intagna ska ses som just individer. De ska få hjälp och stöd efter egna förutsättningar.

Vi ser till att kriminalvården får skärpta krav på sig att samverka med det övriga samhället, för en dag ska ju den intagne komma ut. Tanken är att kriminalvården ska ses som en vändpunkt, inte som en ändpunkt – för att använda Kriminalvårdens egen slogan. Här är det centralt att samverka med dem som finns utanför anstalterna.

Vi ser till att proportionalitetsprincipen kodifieras, det vill säga att alla insatser ska vägas av om det finns ett behov och ett ändamål och om det gör nytta. Vi stärker barnperspektivet och tydliggör brottsofferperspektivet. Om man är brottsoffer och en person är inlåst för att ha systematiskt misshandlat, våldtagit eller kanske försökt dränka en ska man lättare och tydligare få rätt att få reda på att personen ska släppas ut ur fängelset, kanske på en permission. Även om det en välförtjänt permission i återanpassningen är det bra för brottsoffret att få kännedom om permissionen.

Vi väljer *inte* att gå vidare med frågan om ett nivåinriktat förmånssystem. Det har funnits en del kritik mot det. Men det har prövats och det här kostar mycket och är svårt att genomföra. Det kräver också väldigt många överplatser, det vill säga tomma fängelseplatser – platser som kostar fastän ingen sitter där. Dessutom har vi funnit att en del åtgärder trots allt kan vidtas för att göra det lättare för dem som sköter sig och svårare för dem som systematiskt missköter sig.

För Folkpartiet liberalernas del vill jag inte avskrika detta på lång sikt. Jag tycker att det måste finnas med, för det måste vara oerhört tydligt att den person som har kommit in på anstalt tydligare måste kunna påverka sin situation. Bidrar man till sin rehabilitering, utbildar sig, arbetar och behandlar sina aggressionsproblem eller drogproblem ska man, menar jag, få tydliga lättnader. Men om man systematiskt missköter sig, hotar, förstör och vägrar ska det bli svårare. Det krävs en nästan barnslig pedagogik för personer som har svårt med sina värderingar.

Vi ser att det här har lett till en hög reservationer från oppositionen, vänsterpartierna. En del har tagits upp här. Men som en upplysning kan jag säga att väldigt mycket är lika. Man vill bara lite mer, men så brukar det vara med oppositionen.

Två saker måste jag liksom ändå nagla mig fast vid, för jag blir så frustrerad. Först gäller det detta med innehav i cellen. I Sverige är man inte inlåst av en slump, utan man är inlåst därför att man har begått ett mycket allvarligt brott; man är frihetsberövad. Då ska man självklart inte inne på anstalten, i fängelset, ha tillgång till vad som helst – det är ju därför man är inlåst. Jag tycker att det är konstigt att detta ifrågasätts.

Det heter att man ska ha tidningar, böcker och tidskrifter. Det låter som att man ska ligga och läsa trevliga deckare och romaner eller om fem finner en skatt. Men, mina vänner, folk vill läsa annat.

Jag vänder mig nu till vänsterpartierna och frågar: Är det verkligen så viktigt att Sveriges inlåsta fångar ska kunna få läsa tidningar med grovporr? Är det en viktig reform och något som ni måste ändra på?

Vad är det annars man ska läsa? Ska man läsa Så gör man en bomb eller Så här bedrar man banken? Det finns ju skäl till att man är inlåst, och då ska man inte få läsa vilka tidskrifter som helst. Jag tycker att det är helt självklart. Det förstör behandlingen. Detta har vi åtgärdat, och jag menar att det bidrar till en bättre rehabilitering.

Det är samma sak som att vi inom kriminalvården har ändrat så att man inte får ha vilken gymrustning som helst. Man får inte ha hur mycket vikter som helst som man kan ägna fem års fängelsestraff åt att bygga upp sig med och äta upp sig och bli ännu större för att kunna gå ut och fortsätta att kanske hota människor. Man har i stället riklig tillgång till löpband, cyklar och andra sätt att hålla sin hälsa i trim. Det är nämligen jätteviktigt också för människor som är inlåsta att man sköter sin hälsa och tränar. Fler borde träna i Sverige, inte färre, men inte på det sätt att man kan utgöra ett hot för andra.

När det gäller glasrutan är diskussion nästan överflödigt. Det är givet att en person ska kunna möta en annan intagen genom en glasruta. Det är glädjande att man på Kronobergshäktet några stenkast härifrån efter kl. 16 i eftermiddag kan sätta upp den glasruta man har förberett. Den har varit nedtagen beroende på lex vänsterpartierna – ja, egentligen lex Vänsterpartiet, säger alla. Det är nämligen Vänsterpartiet som sägs ha stoppat detta genom åren. Jag tror att Socialdemokraterna egentligen inser vikten av att detta blir en mer flexibel möjlighet att möta intagna vid besök.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag säga att Krister Hammarbergh från Moderaterna på ett föredömligt sätt redovisade statistik över hur personalen har fått mer utbildning. Vi får mer kompetenta människor i kriminalvården. Det var mycket exakt, och jag är mycket glad för det. Sammanfattningsvis kan man väl med den breda penseln säga att vi har rekord i utbildning för de intagna på anstalterna, vi har rekord i arbete för de intagna på anstalterna och vi har rekord i behandling för de intagna på anstalterna. Det tycker jag är en fantastisk resa vi har gjort.

Resan är dock inte gratis. Vi har valt att satsa på innehållet i kriminalvården: mer behandling, utbildning och arbete. Människor ska få en chans att komma tillbaka. Samtidigt har vi rekord i få rymningar. Vi har faktiskt också snart slagit rekord i tillgången på narkotika; det blir allt mindre narkotika. Det är klart att det hänger ihop. När människor får arbete, behandling och utbildning och när knarket minskar känns det mer meningsfullt att avtjäna sitt straff, och då rymmer man inte i samma omfattning. Det finns en anledning att avtjäna sitt straff, en anledning att se detta som ett sätt att gå vidare.

Vi står samtidigt inför den största omställningen av svensk kriminalvård sedan 1800-talet, då man införde cellfångelserna. Det byggs mycket nytt. Vi ser till att utbyggnaderna och moderniseringen av våra fängelser hamnar på rätt ställen. Det har när det gäller kriminalvården till och från förts en debatt här i kammaren om att vi ska ha väldigt mycket fängelser i Norrland. Jag tycker att det står för en mycket gammaldags kriminalvårdssyn, att man ska skicka fångarna till Norrland där de har mycket långt till släktingar och långt till personer som kan komma på besök. Den normalitetsprincip vi står för i Alliansen handlar om att vi ska ha kriminalvård nära där människor lever så att de kan ha ett samarbete med det omgärdande samhället, träffa anhöriga och träffa ideella organisationer i närheten. Det är viktigt.

Fru talman! Debatten och diskussionen om svensk kriminalvård kommer att gå vidare även efter att vi har beslutat om dagens betänkande. Jag hoppas dock att alla vi här inne kan se att svensk kriminalvård står sig väl i en internationell jämförelse, även om mycket kan fortsätta att bli bättre. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 59 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det var mycket på en gång, Johan Pehrson. I stora delar är vi dock överens när det gäller detta, och det är bra.

Du tog upp en del saker, och bland annat ställde du några frågor till oss. Det gällde tillgång till personlig egendom för dem som sitter på anstalt. Det är lite lustigt att du tog upp just detta. Vi vet att det är en rättighet att ta del av information, och det är också grundlagsfäst. Men du kanske ska ställa samma frågor du ställde till oss till Lagrådet, som också var emot detta. Så konstigt är det faktiskt inte.

Du tog också upp att det ska löna sig att sköta sig, och missköter man sig ska det synas. Det är väl gott så, och det kan man tycka, men på s. 31 i betänkandet framgår av Kriminalvårdens egen årsredovisning att upp till 30 procent av de intagna inom kriminalvården beräknas ha neuropsykiatriska funktionshinder, främst adhd. Vi vet genom en debatt vi hade förra veckan att det finns vissa problem och trauman med detta. Man har inte sådan koll att man kan hejda sig, utan här är det utbrott det handlar om. Detta måste man ha viss förståelse för.

Vi kan också ta upp de frågor jag nämnde i talarstolen, för dem fick jag inga som helst svar på.

Anf. 60 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det är klart att det blir mycket när det är ett omfattande betänkande.

Jag vill säga till mina kolleger, alla lyssnare på läktaren och andra att det är fantastiskt att vänsterpartierna slåss fortsatt hårt för att man ska få lära sig vad man vill och läsa exakt vad man vill när man är intagen på anstalt, trots att det kan motverka hela tanken med inläsningen. Jag vill bara understryka att det inte är någon slump att man är inläst. Man är inläst för att kanske ha slagit ihjäl någon. Man kanske har våldtagit någon eller sprängt ihjäl någon.

Att då få ägna sig åt att läsa grov porr trots att det strider mot behandlingen eller att man när man ska lära sig att sluta misshandla folk ska få läsa sådana tidningar – jag tycker att det är häpnadsväckande. Att det är en viktig kamp att man ska få ägna sin tid i kriminalvården åt detta saknar stöd hos alla rimligt tänkande människor. Man ska lära sig läsa. Man ska få hjälp att arbeta. Man ska behandlas, och man ska utbilda sig. Hela tanken med att vara inläst är att man inte ska få utöva de friheter som Lena Olsson och jag får utöva varje dag. Det får man göra när man kommer ut. Då får man väl börja läsa dessa tidningar.

Sedan, fru talman, tycker jag att fokuseringen på neuropsykiatriska funktionshinder är väldigt viktig. Så är det ju: Tittar man noga på intagna på till exempel Kumlaanstalten ser man tydligt människor med olika former av funktionsnedsättning i form av neuropsykiatriska problem. Jag tycker att den forskning man nu bedriver inte minst vid Norrtäljeanstalten – och man har också börjat göra detta på kvinnliga intagna – är jätteviktig för att vi ska lära oss mer och kunna möta detta.

Det är helt självklart att det om man har denna typ av funktionsnedsättning rimligen ska tas hänsyn till detta när kriminalvård utövas. Skulle jag få rapport om att det inte var på det sättet skulle jag personligen åka direkt till den anstalten, diskutera med dem och höra hur de har tänkt sig. Det är självklart att man om man är funktionsnedsatt, oavsett på vilket sätt, ska mötas med respekt för det. Det är därför vi också har behandling för detta.

Anf. 61 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det går att raljera och försöka vara populistisk när det gäller det jag tog upp i min första replik och säga att vi på vänsterkanten är fruktansvärda som tycker si och så. Nu handlar det inte bara om det du tar upp, Johan. Jag menar att du fördömer också en bröthög med jurister som sitter i Lagrådet och som tyckte att detta var illa berett. De var emot förslaget. Det blir väldigt konstigt. Det finns en anledning till att de har varit emot förslaget.

Jag ställde några frågor i mitt anförande. Vi har gjort en uppföljningsrapport om kvinnor på anstalt och de säkerhetsrestriktioner de har blivit drabbade av trots att de bevisligen har skött sig väldigt bra. Kvinnorna får skulden för det som händer på manliga anstalter. Jag vill veta vad man konkret har gjort för att lätta på dessa restriktioner. Jag tycker nämligen att man om man sköter sig bra ska ha behållning av det, och det gäller även på en kvinnoanstalt. Sköter man sig bättre ska man inte vara belagd med samma säkerhetsrestriktioner.

Anf. 62 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattningen. Det finns all anledning att lyssna noga på dem som jobbar med kriminalvård och kvinnor. Jag ska själv snart till Hinseberg för att bland annat diskutera dessa frågor.

Men man ska inte heller låta sig luras. Det finns kvinnor – ursäkta mig – som är mycket brutala och farliga. Nu skakar de kvinnliga ledamöterna på huvudet, men det har visat sig i domstol att så är fallet. De behöver också en hög säkerhetsklassning.

Ofta kan det vara en annan bedömning mellan män och kvinnor. Man ska se människan, och han eller hon ska få en individuell bedömning. Den frågan stärks i hela detta betänkande. Propositionen bygger på att varje individ ska få mer rätt till individuella förutsättningar när det gäller behandling och rehabilitering.

Jag kallas populistisk. Varsågod! Jag välkomnar vänsterpartierna. Släpa Sverige till Europarådsdomstolen. Ifrågasätt och säg att det är en viktig kamp för vänsterpartierna; Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill kräva att man ska få läsa våldsporr på våra anstalter. Jag tror inte att frågan kommer att prövas.

Anf. 63 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det blir lätt att man upprepar vad flera innan har sagt, och jag ska försöka dra ned lite grann på det jag har med i mitt utkast.

Kriminalvården har under de senaste åren utvecklat verksamheten mycket. Antalet platser i häkten och på anstalter har ökat. Precis som Krister Hammarbergh har varit inne på har det hänt mycket. Jag tänker inte räkna upp det nu heller. Man kan konstatera att det går framåt på de olika avdelningarna när det gäller till exempel behandlingsprogram och antalet deltagare i behandlingsprogrammen. Det ser bra ut.

På ett annat område är det inte riktigt lika bra. Det som släpar efter är fullföljandet av verkställighetsplaneringen, så att det blir något bra av det. Utslussningen i samhället är viktig. Det måste ske på ett ännu bättre sätt. Detta har Riksrevisionen också påtalat. Samverkan med myndigheter, kommuner, arbetsmarknaden och andra aktörer måste öka.

Verkställighetsplaner är en viktig del för återanpassning till livet utanför anstalt. Det är positivt att regeringen poängterar i propositionen vikten av att ge belöningar och också restriktioner beroende på uppförande och hur verkställighetsplaner fullföljs och sköts. Det jag också tycker är bra är att de i någon mån tangerar idén om ett förmåns- och motivationssystem.

Propositionens och betänkandets förslag om en individuellt utformad verkställighetsplan för varje intagen är avgörande. Det är grundläggande för individens möjlighet att bryta sin brottsliga bana, och därför är det också angeläget att Kriminalvården fortsätter att höja ambitionsnivån på planernas innehåll så att de intagna känner sig engagerade och anstränger sig när det gäller verkställandet. Det är det som Riksrevisionen också tydligt pekar på.

Det är viktigt att individen följer sin uppgjorda plan och efter hand kan få belöningar men också tvärtom restriktioner om planen inte följs. Det ska alltså vara tydliga konsekvenser i relation till hur den intagne förhåller sig till planen. Verkställighetsplanen ska vara utformad efter individens förutsättningar, behov av utbildning, möjliga önskningar och så vidare. I den individuella verkställighetsplanen ska så långt som möjligt hänsyn tas till den intagnes behov av sysselsättning, studier, programverksamhet, omvårdnad och lämplig frigivningsplanering. Oftast är det till gagn för den intagnes möjligheter att bryta brottsbanan om frigivningen förberetts på anstalt som ligger nära hemorten, för att därmed utslussningen ska underlättas före frigivningen.

Samhällsskyddet men också behovet av närhet till hemorten bör alltså beaktas. Det kan naturligtvis ibland vara en svår avvägningsfråga. Placeringen för inte minst en ung intagen bör i möjligaste mån ske så att han eller hon undviker andra intagna som kan ha en negativ påverkan på honom eller henne.

Fru talman! Jag går över till frågan om fotboja inom kriminalvården. Fotboja är en positiv åtgärd, vilken efter hand har utvecklats. Frihetsberövandet ska kunna verkställas under kontrollerade former också inom anstalt. Kriminalvården behöver ha möjligheter att på effektiva men humana sätt kunna upprätthålla ordning och säkerhet i anstalterna.

Sedan en tid har det på prov förekommit fotboja också inom anstalt. För detta krävs att intagna frivilligt går med på att använda fotboja. Observera att bojan kan avlägsnas av den enskilde. Försöken som har gjorts visar att intagna som får prova på metoden inom anstalt inte har haft nämnvärda invändningar. I stället tycks de ha tilltro till systemet och inser att det ger fördelar för dem. Det finns heller inget författningsstöd för att tvinga på intagna fotboja. Det är en sak som jag tycker kommer att vara bra när det fullt ut permanentas.

Jag hoppar över diskussionen om glasrutan eftersom flera har talat om den. Jag går i stället över till frågan om permission.

Ett förslag om ett samlat och rättvist permissionsinstitut ingick i Kriminalvårdskommitténs betänkande. Regeringens förslag i propositionen överensstämmer huvudsakligen med kommitténs vad gäller permission. Tillfällig vistelse utanför anstalt syftar till att underlätta för den intagnes anpassning i samhället men bör ske genom enhetlig reglering. Den nuvarande regleringen framstår som onödigt splittrad. Regeringen har bejakat kommitténs bedömning att en enklare och tydligare reglering kan åstadkommas om de olika formerna av vistelse utanför anstalt syftar till att underlätta den intagnes anpassning i samhället och om det för samman inom ramen för ett institut benämnt permission. Första permissionen ska kunna ske först efter att en bestämd del av straffet har avtjänats. Regeringen föreslår därför att den så kallade kvalifikationstiden ska utgöra en fjärdedel av utdömd strafftid, dock lägst två månader. Undantag kan ske vid särskilda skäl. Permission ska beviljas endast om det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. Det kan också i vissa fall med anledning av ömmande skäl beviljas särskild permission.

Regeringen föreslår att det i anslutning till permission eller särskild permission ska vara möjligt att använda elektronisk kontroll. Det finns inget bärande skäl att inte använda sig av den tekniken när det anses behövligt vid intagnas permissioner.

Fru talman! Jag går över till ett område som jag tror ingen har berört, inte så mycket i alla fall. Det gäller Kriminalvårdsnämndens och övervakningsnämndernas vara eller icke vara.

Majoriteten i Kriminalvårdskommittén föreslog i sitt betänkande att avskaffa både Kriminalvårdsnämnden och övervakningsnämnderna. Vi var några ledamöter i kommittén som lämnade en gemensam reservation mot att övervakningsnämnderna skulle avskaffas. Det är välkända fakta att övervakningsnämnderna gjorde, och gör, ett mycket bra jobb. De behövs helt enkelt inom rättsväsendet. Kriminalvårdsnämnden har däremot fått allt färre ärenden att behandla efter tidigare justeringar i arbetsuppgifterna. Det känns bra att regeringen har kommit till samma slutsats som vi i vår reservation i kommittébetänkandet, nämligen att övervakningsnämnderna behövs i instansordningen.

Jag går nu in för landning. Jag hade nöjet och förtroendet att vara ledamot i den mycket omfattande utredningen som Kriminalvårdskommittén överlämnade till regeringen 2005. Ett av förslagen, som inte har bifallits, är det mycket omfattande förslaget om ett förmåns- och motivationssystem. Jag har för mig att större delen av kommittén var för detta. Efter de försöksverksamheter som har gjorts inom kriminalvården har rege-

ringen bedömt att det i varje fall i nuläget inte är möjligt med det systemet.

Fru talman! Jag går nu över till att vara lite personlig. Jag började min bana i riksdagen 1991, och jag har därefter kommit in i riksdagen vartannat val. Mitt första anförande i denna kammare höll jag den 30 november 1991 med ett inlägg i en interpellationsdebatt där justitieminister Gun Hellsvik var den som svarade på interpellationen. Så intresset för min del har gällt justitiefrågor ända från början.

Mitt anförande nu är med all säkerhet mitt sista i denna talarstol. Jag är glad över de elva riksdagsår som jag har fått vara med.

Jag riktar ett stort tack till talmännen, till dem som jag känner i riksdagen, till utskottsledamöter och personal. Tack så mycket!
(Applåder)

Anf. 64 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Jag har en kort fråga till Kjell Eldensjö. I vår motion om utbildning för kriminalvårdare pratar vi om en vidare utbildning än den som kan erbjudas genom Kriminalvårdens egen försorg. Vi menar att en särskild utbildning skulle uppvärdera vårdaryrket.

Vårt förslag är att vi bör titta på hur en särskild högskoleutbildning för Kriminalvården skulle kunna utformas. På detta svarar majoriteten att de med tillfredsställelse konstaterar att en omfattande utbildningssatsning genomförts inom kriminalvården. Detta tycker självklart också vi är jättebra, men vi pratar ju inte om den interna utbildningen utan mer om den vidare utbildning som man inte kan erbjuda genom Kriminalvårdens försorg.

Frågan är varför den borgerliga majoriteten inte är intresserad av möjligheten att uppvärdera vårdaryrket och inte ens vågar titta på möjligheten att ta fram ett förslag på hur en sådan utbildning skulle kunna se ut.

Anf. 65 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den fråga som Christer tar upp tror jag så klart att både regeringen och Kriminalvården tittar på saker och ting.

Det är bra med de utbildningar som finns och som har utvecklats efterhand. Vi kan ju inte vara säkra på att det här inte skulle kunna komma någon gång i framtiden. Jag tycker att det är en självklarhet, när det kommer upp diskussioner om sådant, att både regeringen och Kriminalvården tittar på det.

Anf. 66 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Det låter positivt. Jag hoppas att Kjell Eldensjö kan övertyga sina kamrater inom Alliansen, för som vi sade pratar vi om två olika saker. Vi tar upp frågan om att man ska uppvärdera yrket, inte bara den interna utbildningen utan vi pratar om att ta ytterligare ett steg. Det är ju positivt att Kjell Eldensjö tycker likadant.

Avslutningsvis vill jag tacka dig, Kjell Eldensjö, för den tid du har varit här, liksom Inger Davidson som gjorde sin sista aktion här i kammaren. Stort tack till er båda!

Anf. 67 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Tack så mycket för de vänliga orden!

Allting har ju sin tid, och det gäller även detta att gå vidare med den här utbildningen. Den kan komma senare. Men jag vet att Kriminalvården har ganska mycket att stå i nu och att lyfta upp ytterligare. Därför kanske det får ta sin tid innan det kommer till skarpt läge när det gäller den biten.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

12 § Verksamheten i Europeiska unionen under 2009, inklusive det svenska ordförandeskapet

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under 2009, inklusive det svenska ordförandeskapet (skr. 2009/10:150 och skr. 2009/10:174).

Anf. 68 MAGDALENA STREIJFFERT (s):

Fru talman! Inledningsvis vill jag för ordningens skull yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i utrikesutskottets betänkande 10. Vi socialdemokrater står självfallet bakom samtliga våra reservationer men väljer ändå att begränsa vårt bifallsyrkande till dessa två.

Vi har flera gemensamma rödgröna reservationer i detta betänkande om EU-frågor. Det är i sig inget nytt. Det har vi haft tidigare år också. Men jag vill ändå understryka, för att det ska bli tydligt för alla, att även EU-politiken ingår i det rödgröna samarbetet.

Det finns olika uppfattningar om EU och EU-medlemskapet. Men vi är överens om att vi vill att Sverige ska arbeta för ett öppnare EU, ett EU som är öppnare mot sina medborgare och där underlag och beslutsprocesser är offentliga så att både förslag och beslut kan granskas. På det här området har öppenheten ökat betydligt de senaste åren, men utvecklingen måste fortsätta.

Vi vill ha ett EU som är öppet mot omvärlden. EU får inte vare sig vara eller bli den slutna klubb för inbördes beundran som EU ofta beskylls för att vara. Det är ohållbart att bygga murar eller vallgravar mot andra länder och hela kontinenter. Det vi i dag alltför ofta ser, människor som med risk för sina liv försöker ta sig över Medelhavet i överlastade rangliga båtar, är fruktansvärt. Vi kan aldrig acceptera att Medelhavet fungerar som ett Rio Grande som skiljer fattiga och rika människor åt.

Vi vill ha ett EU som är öppnare mot nya medlemmar. För oss är en fortsatt EU-utvidgning viktig. Självklart ska alla grundkrav gälla för alla nya medlemsstater. Det avgörande för om medlemskap beviljas måste vara att det enskilda landet uppfyller kraven på demokrati och mänskliga rättigheter, de som vi gemensamt har satt upp.

Tyvärre har en förfärande utvidgningströtthet börjat göra sig gällande i EU. För oss rödgröna är det viktigt att slå fast att utvidgningen av EU är en positiv utveckling för Europa som kontinent.

Turkiets framtida medlemskap är en mycket omdiskuterad fråga i många europeiska länder. För oss är det inte en fråga om Turkiet kan bli medlem utan när. Detta när avgörs av hur snabbt Turkiet klarar att uppfylla kriterierna för ett medlemskap om Turkiets folk önskar ett sådant.

Vi ser ett framtida turkiskt EU-medlemskap som viktigt, inte minst med tanke på hur det främjar rättigheterna för kurder och andra folkgrupper. Tyvärr ser vi fortfarande hur kurder och andra etniska och religiösa minoriteter inte får sina mänskliga rättigheter fullt ut respekterade. Förbudet av DTP och det gångna årets fängslanden av kurdiska politiker inger stark oro. De pågående medlemskapsförhandlingarna med EU och dialogen med den turkiska regeringen och kurdiska företrädare ger Sverige och EU en möjlighet att stå upp för kurdernas rättigheter i Turkiet.

Grunden för förhandlingarna är Köpenhamnskriterierna, som bland annat innehåller krav på att de mänskliga rättigheterna ska respekteras. Det är avgörande att kräva att Turkiet inte bara på papperet utan också i verkligheten lever upp till dessa krav.

Utvidgningen och den europeiska integrationen får inte gör halt ens efter ett turkiskt medlemskap. Hittills har ett möjligt framtida medlemskap fungerat som en fantastisk drivkraft för många länders reformering. EU har nu utarbetat en grannskapspolitik. Den måste användas för att underlätta ett framtida medlemskap – även om det ligger långt fram i tiden – snarare än att bli ett alternativ till medlemskap. Unionen bör bland annat erbjuda tillgång till den inre marknaden, biståndsinsatser, studentutbyten och bilaterala handlingsprogram som ger länderna möjlighet att själva bestämma sin integrationsnivå.

Fru talman! EU har en viktig roll att spela i världen, och EU:s gemensamma utrikespolitik är en viktig del av EU-samarbetet. Unionen behöver mer av gemensamt uppträdande i viktiga utrikespolitiska situationer för att kunna påverka stormakternas agerande. Ett aktuellt exempel är Israels oacceptabla agerande gentemot Ship to Gaza. Vetorätten på utrikespolitikens område måste dock gälla även i fortsättningen. Ytterst bidrar den till att utveckla gemensamma ståndpunkter inom EU. När EU väl kan agera enat innebär det en betydande styrka på den internationella scenen.

Sverige ska naturligtvis i största möjliga mån eftersträva enighet i EU, men Sverige måste alltid vara berett att hävda sin uppfattning när enighet inte kan uppnås. Sverige har historiskt varit ett land som trots dess mindre storlek har spelat en stor roll i den internationella debatten. Genom att i dag agera tillsammans med övriga EU-länder kan vår utrikespolitik få den tyngd som ett gemensamt EU-agerande ger.

Vi vill att EU ska fortsätta att vara en förebild för ett öppet samhälle byggt på respekt för mänskliga rättigheter och demokrati. EU:s möjlighet att påverka utan att använda militära vapen är stor. EU ska inte militariseras. EU är till skillnad från Nato ingen militärallians. En demokratisk globalisering kräver respekt, internationella regelverk och institutioner. Den internationella rätten, konventioner, protokoll och regelverk måste följas. Med gemensamma spelregler skyddas små staters rätt, och den globala demokratin stärks. När den internationella rätten efterlevs styrs utvecklingen av gemensamma överenskommelser och lika villkor, inte av de stater som har störst militär eller ekonomisk styrka. Därför vill vi

värna och stärka den internationella rätten. Här har EU en stor roll att spela.

Fru talman! Många medlemsländer har i form av stigande arbetslöshet och växande budgetunderskott drabbats hårt av finanskrisen. De kraftigt fallande tillgångsvärden som låg till grund för krisen blottade stora brister inom regleringen och tillsynen av den finansiella sektorn. Under 2009 har EU-samarbetet inom det ekonomiska och finansiella området därför i hög grad varit inriktat på att åtgärda många av de brister som identifierats i syfte att minska risken för framtida kriser. En prioriterad fråga för oss kommer att vara att inom ramen för det europeiska samarbetet skapa ett så enhetligt finansiellt regelverk som möjligt.

En central fråga för Sveriges agerande i det europeiska samarbetet är att säkra att det internationella kapitalet möts av internationell politik och internationella regler. På sikt vill vi se en europeisk finansiell myndighet med möjlighet att överpröva nationella inspektioner under vissa förutsättningar.

Vi anser också att en utökad reglering av utformningen av rörliga ersättningssystem och förbättrade riskbedömningar av finansiella instrument är nödvändiga.

En kraftfull reglering för att begränsa de så kallade skatteparadisen är också av stor vikt för att åstadkomma en tryggare finansiell sektor.

Fru talman! Kampen för svenska kollektivavtal handlar om att alla arbetstagare ska behandlas lika oavsett om de kommer från Ronneby, Riga eller Rotterdam. Vi menar att ökade möjligheter att arbeta i olika länder i grunden är positivt. Fri rörlighet får dock inte innebära försämrade villkor för löntagarna. Därför ser vi det som en central uppgift att värna de fackliga rättigheterna och den svenska kollektivavtalsmodellen.

Målsättningen med borgarnas politik i Sverige och EU verkar vara den motsatta. Regeringen talar vackert om den svenska kollektivavtalsmodellen, men i praktiken vill man införa kraftiga begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i arbetslivet.

Det lagförslag som regeringen har drivit igenom i riksdagen med anledning av Lavaldomen i EG-domstolen öppnar för lönedumpning och illojal konkurrens. Regeringen går längre än vad som kan motiveras av EG-domstolens dom. Den angriper grundförutsättningarna för att den svenska kollektivavtalsmodellen ska fungera och utmanar föreningsfriheten som skyddas såväl i svensk grundlag som i Europakonventionen och andra konventioner som Sverige ratificerat.

Regeringen genomför historiska inskränkningar av fackets rätt att fritt förhandla och teckna kollektivavtal med utländska företag och av rätten att använda stridsåtgärder för att få ett avtal till stånd.

Vi är starkt kritiska till hur regeringen har agerat i Lavalfrågan både här hemma och i Europa. Inte minst under det svenska ordförandeskapet hade regeringen haft chansen att lyfta fram frågan, men varken statsministern eller arbetsmarknadsministern har tagit ett enda initiativ i den fråga som kan medföra allvarliga konsekvenser för Europas löntagare.

Fru talman! Avslutningsvis talade den ny tillträdde borgerliga regeringen när denna mandatperiod inleddes om att Sverige skulle höra till EU:s kärna. Tyvärr blev det inte mycket mer än ett högtidstal. I för Sverige viktiga frågor har svenska ministrar tigit sig igenom mötena. Det svenska EU-ordförandehalvåret i höstas genomfördes väl – i administra-

tiv mening. Politiskt innebar det inte några framsteg. Tvärtom kantades det av politiska bakslag och av att inte minst statsministern hela tiden ville sänka förväntningarna på vad som skulle kunna åstadkommas.

Politik handlar om att ha idéer och om att vilja och våga. Vi socialdemokrater har idéer om hur Sverige och EU kan bli bättre. Den politiken både vill vi och vågar vi genomföra. Vi kommer aldrig att tiga oss igenom mötena i Bryssel.

Anf. 69 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! I dag debatterar vi Sveriges arbete i EU under 2009 och ett antal motioner som har med EU-frågor att göra. Det är åter ett så kallat uppsamlingsbetänkande.

När jag tittar ut över kammaren ser jag, förutom fru talmannen och en publik, fyra ledamöter och fyra personer på regeringsbänkarna. Relationen fyra ledamöter och fyra representanter från Regeringskansliet, inklusive ministern, är symtomatisk för hur EU-frågorna behandlas i Sverige. Det är regeringen som är med i EU, inte riksdagen. Regeringens arbete i EU-frågorna dominerar; riksdagen jobbar inte särskilt mycket med dem.

Det står i regeringsformen att riksdagen har i uppgift att granska hur riket styrs och att stifta lag. Vi har även en del att göra med skatter och finanser. Två av de tre huvuduppgifterna, stiftandet av lag och granskningen av hur makten utövas, har dock numera till stor del flyttat till EU. Beroende på hur man räknar kommer en tredjedel eller hälften av lagstiftningen i Sverige från EU och inte från riksdagen.

När det gäller granskningen av hur riket styrs är vi i riksdagen hyggligt bra på att granska regeringen. Vi i oppositionen försöker i alla fall göra ett så bra jobb som möjligt med att granska regeringen. Jag är övertygad om att den nuvarande majoriteten också kommer att göra det när den hamnar i opposition.

Men vem granskar makten i EU? Det är en makt som inte granskas. Det är ett demokratiskt problem.

I denna debatt ska vi granska hur regeringen har arbetat i EU under föregående år. Magdalena Streijffert sade mycket bra saker om vad vi i det gemensamma rödgröna samarbetet vill göra framåt i tiden. Vi har en bra politik, och jag kan instämma i det mesta som Magdalena Streijffert sade. Jag tänker dock ta tillfället i akt och utföra oppositionens uppgift att granska och klaga på regeringen, för det finns en del att klaga över.

Först ska jag lyfta upp en fråga på bordet. Regeringen röstade nej tre gånger i ministerrådet under 2009. Av hundratals beslut valde regeringen att rösta nej till tre. Man lade också ned sin röst två gånger. Man röstade alltså ja nästan varenda gång.

Vilka gånger röstade man nej? Man röstade nej till ett förslag där kommissionen ville ha straffrättslig reglering av arbetsgivare. Man ansåg att det inte stämde med vad som står i fördraget om vad kommissionen har rätt att föreslå och EU rätt att besluta om. Därför sade man nej men blev nedröstad. Man röstade också nej, och nu blir det lite komplicerat, till ett förslag från ordförandeskapet om att inte tillåta kommissionen att förbjuda Ungern och Österrike att förbjuda genmanipulerad majs. Det var en nej-röst för att tvinga länder att tillåta genmanipulerad mat. Man förlorade. Man lade också ned sin röst i frågor om östeuropeiskt jordbruk.

Prot. 2009/10:130
2 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2009,
inklusive det svenska
ordförandeskapet*

Man röstade alltså i princip alltid ja.

Jag är övertygad om att hur bra en svensk regering än är och hur skicklig man än är på att förhandla måste det vara betydligt fler än fem gånger under ett helt år som man har misslyckats med att nå sina mål och inte klarat av att få igenom sin vilja.

Så är det i EU. När man har förlorat en förhandling, när man inte når ända fram, lägger man ned sin röst eller röstar ja för att ansluta sig till gruppen. Vi styrs nu, och våra lagar stiftas, av ett politiskt system där den som förlorar en debatt röstar ja för att man inte vill straffa ut sig från gruppen. De politiska konfliktlinjerna blir väldigt otydliga och svåra att se. Jag tror inte att regeringen har varit innerligt för och vunnit varenda debatt under året med undantag av de här fem besluten. Att man döljer konflikterna är ett demokratiskt problem för granskningen.

Jag ska tala något om ordförandeskapet och berömma de svenska förhandlarna, vårt folk i Bryssel och folket i Regeringskansliet som gjorde ett bra och kompetent jobb under ordförandeskapet. Alla som jag har lyssnat på säger att det svenska ordförandeskapet höll normal, utmärkt svensk standardklass. Det beror på att vi har bra folk i Bryssel. Vi har bra folk och vi har bra upparbetade nätverk. Vi har ett bra sätt att jobba.

Det finns dock ett stort misslyckande med ordförandeskapet, nämligen klimatoppmötet i Köpenhamn. Reinfeldt tonade ned förväntningarna. Han hade dåliga kort att spela med; det måste medges. Han kom till Köpenhamn utan att ha med sig pengar och utan att ha övertygat EU om att föra en politik som hänger ihop med krav på minskningar som är tillräckligt stora för att klimatet, enligt forskarna, ska klara sig. Forskarna talade om att vi behöver minska med 25–40 procent. EU nöjde sig med 20 nu och kanske 30 sedan.

Världens rika länder hade lovat de fattiga länderna att stå för kostnaden för klimatomställningen. Reinfeldt kom med några enstaka miljarder som dessutom skulle tas från redan utlovade biståndspengar. EU kom till Köpenhamn i konflikt med G77-gruppen, i konflikt med de fattiga länderna, utan att ha en genomtänkt ståndpunkt som hängde ihop med forskarnas rekommendationer. Det var inte lätt att försöka få med sig världens stora och rika länder på ett bra avtal i Köpenhamn. Det misslyckades, och det misslyckades till stor del för att regeringen hade en för passiv strategi – ett dåligt upplägg.

Om vi hade haft en rödgrön regering kanske vi inte heller hade lyckats, men jag är övertygad om att vi hade haft en bättre strategi med bättre förutsättningar att lyckas. Jag hoppas att vi om några år kan konstatera att den rödgröna strategin för att få till stånd ett bättre klimatavtal var bättre.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation nr 19.

Anf. 70 WALBURGA HABSBUURG DOUGLAS (m):

Fru talman! Fru Europaminister! Först vill jag tacka Europaminister Birgitta Ohlsson för att hon är hos oss i kammaren för att diskutera verksamheten inom EU. Som bekant har vi just genomlevt det stora Europaåret för Sverige och det gör frågorna om verksamheten i EU särskilt relevanta.

Glädjande nog kan vi även konstatera att Europa och Europeiska unionen just nu upptar en allt större del av diskussionerna i vårt samhälle. Samtidigt noterar jag att debatten om ett eventuellt utträde nästan helt har

försvunnit, även om några av riksdagens partier fortfarande förespråkar att Sverige lämnar EU. Det är glädjande att sakpolitiken äntligen tagit över och att Europapolitiken har blivit en naturlig del av vår vardag. Vi har insett vikten av ett fördjupat Europasamarbete.

I dag diskuterar vi betänkandet som behandlar regeringens skrivelse i årsboken om EU, *Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2009*. Denna skrivelse redogör för det arbete som regeringen under det gångna året har gjort i EU. Vi talar även om redogörelsen för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd andra halvåret 2009. Det är en lite tunnare skrift som vi verkligen kan vara stolta över. Vi har ett program för Europa när det gäller vad vi vill göra och hur vi kan uppnå det.

EU utgör den centrala plattformen för vår utrikes- och säkerhetspolitik. När vi kan påverka den gemensamma EU-linjen kan vi påverka världen på ett helt annat sätt än om vi agerar ensamma. Vi får en bredd och kraft som vi aldrig tidigare haft. Sverige har aldrig stått starkare inom EU än under ordförandeskapshalvåret. Det vilar ytterst på att vi vill vara med och påverka och ta ansvar för unionen. Vi har en tydlig vision att tillhöra kärnan i Europasamarbetet och vi arbetar aktivt för ett starkare Sverige i Europa och ett starkare Europa i världen. Det är genom ett kraftfullt agerande inom EU som vi bäst förvaltar våra svenska intressen.

Sverige vill fortsätta att arbeta för att unionen genom en bred och effektiv utrikespolitik ska vara väl rustad för att möta de globala utmaningar som Europa och världen står inför. Europa står inför betydande utmaningar, men ännu större möjligheter. Med Lissabonfördraget fick unionen nya viktiga instrument inom utrikespolitiken. Vi vill se en utrikespolitik som tar sin utgångspunkt i det gemensamma europeiska intresset och som snarare lutar sig på den kunskap och kompetens som den gemensamma utrikestjänsten besitter än på kompromisser initierade av huvudstäderna. Alternativet till ett starkt EU är ett Europa styrt av stormakter.

Sverige har betydligt större inflytande i den internationella politiken nu än vi hade när vi stod utanför EU. Man förändrar inte världen genom symbol- och plakatpolitik utan genom dialog och intensivt samarbete med andra länder. Det svenska ordförandeskapshalvåret, men även halvåret innan, präglades av två centrala frågor, nämligen klimatutmaningen och den ekonomiska och finansiella krisen. Dessutom trädde Lissabonfördraget i kraft under Sveriges ordförandeskap. Vårt ordförandeskap blev det sista vanliga ordförandeskapet och Fredrik Reinfeldt den sista nationella statsminister som var ordförande i Europeiska rådet. Mycket kraft krävdes för att lösa de institutionella frågorna. Sveriges regering lyckades snabbare än väntat med att få Europeiska rådet att enhälligt utse Herman Van Rompuy till ordförande och Catherine Ashton till hög representant för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik. Strax därpå började arbetet med att organisera den europeiska utrikestjänsten EAS – External Action Service – som ska effektivisera unionens internationella agerande.

Med Lissabonfördraget har nu EU även skyldighet att ansluta sig till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Det är bra.

Sveriges regering sjösatte också Östersjöstrategin, vilken vi redan har diskuterat här i kammaren. Den ska snart få en uppföljare genom Do-

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2009,
inklusive det svenska
ordförandeskapet*

naustrategin och Svarta havsstrategin. Det är en mycket intressant och glädjande utveckling.

Även Stockholmsprogrammet för rättsliga och inrikes frågor antogs av Europeiska rådet. Den centrala idén i programmet är att värna den enskildes rättigheter och trygghet. Det har varit en hjärtefråga för Sverige. Inte minst behandlas asyl- och migrationsfrågor i detta program. EU ska senast 2012 bli ett gemensamt område som erbjuder skydd med målsättning att införa ett gemensamt asylförfarande och en enhetlig status för personer som får asyl.

Fru talman! Frågan om EU:s utvidgning intar återigen en särställning i vår EU-politik. Sverige har ansträngt sig hårt för att förverkliga kommissionens övergripande utvidgningsstrategi. Särskilt fokus ligger på Kroatien, Makedonien, Turkiet och västra Balkan. Inom EU är Sverige bland de mest utvidgningsvänliga länderna, och riksdagen har ett flertal gånger enhälligt beslutat att ett EU-perspektiv gäller för Ukraina, Moldova och Vitryssland. Kroatien ser ut att kunna slutföra sin anslutningsförhandling under 2010 om reformtakten blir tillräckligt hög. Det är välkommet.

I detta sammanhang vill jag även lyfta fram det östra partnerskapet som tillkom förra året genom ett gemensamt svensk-polskt initiativ och är av synnerligen stort intresse. På detta sätt bekräftar hela EU medlemskapsperspektivet för våra östra grannländer, sex länder som för 21 år sedan var en del av Sovjetunionen, nämligen Vitryssland, Ukraina och Moldavien samt de tre länderna i södra Kaukasus, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan. En viktig punkt i detta samarbete är viseringslättnader som ska förenkla utbytet och samarbetet. Den 19 december fick Serbien, Makedonien och Montenegro viseringsfrihet. Det var ett stort steg åt rätt håll.

EU:s utvidgning har starkt bidragit till fred, demokrati och stabilitet på hela vår kontinent. Genom denna process bidrar EU också med så kallad nation-building på Balkan. Medlemskapsperspektivet är en förstärkande kraft som fungerar som soft power i den meningen att det kan motverka de Europeanegativa och radikala krafterna i de olika länderna.

EU har under det gångna året gjort stora framsteg i arbetet med den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige spelar i detta en mycket aktiv roll, exempelvis i och för Europas nyaste land, Kosovo. Allt detta har resulterat i ett förstärkt inflytande, inte bara i vårt närområde genom den europeiska grannskapspolitiken, utan också i de olika konflikthärdarna runt om i världen.

Fru talman! Som en viktig grundprincip i EU-arbetet slås fast att subsidiaritetsprincipen, eller närhetsprincipen, ska genomsyra allt arbete, alla beslut och alla avtal som lägger grunden för EU. I budgetöversynen läggs stor tyngd på en sund ekonomisk förvaltning. Vikten av sunda statsfinanser är särskilt central nu när vi befinner oss mitt i den ekonomiska krisen. Se bara på Grekland!

Hela 2009 präglades för oss av det svenska ordförandeskapet och dess fem övergripande mål: miljö, jobb och tillväxt, ett tryggare och öppnare Europa, Östersjösamarbetet och EU:s roll som global aktör samt fortsatt utvidgning.

De ekonomiska frågorna har varit viktiga under perioden. För att öka stabiliteten i hela unionen är frågan om en bra exit-strategi av stor vikt.

När konjunkturen vänder måste stimulansåtgärderna avskaffas. Frågan om sysselsättningen är ju nära förknippad med den ekonomiska stabiliteten, och därför behandlades också frågorna ihop – hur man kan ha öppna gränser men samtidigt bibehålla och förbättra EU:s konkurrenskraft.

Den utan tvekan svåraste frågan under 2009 var miljöfrågan, och däri särskilt klimatförhandlingarna. Klimatfrågan är en ödesfråga, inte bara för Sverige och EU utan för hela världen. Kampen mot klimatförändringar gick som en röd tråd genom hela det svenska ordförandeskapet. Därför var det synd att Köpenhamnsmötet inte resulterade i en tillräckligt långtgående överenskommelse, på det sätt som EU hade verkat för. Men den ger en grund för fortsatta förhandlingar. Nästa klimatmöte äger snart rum i Mexiko, och Sverige ska fortsätta att driva på för ett bra resultat där.

Avslutningsvis kan man säga att år 2009 var ett framgångsår för EU och för Sverige i EU. Vi kan vara stolta över allt vi har uppnått, och det är glädjande att läsa de två regeringsskrivelserna, som man bara kan anbefalla alla som är intresserade av Europafrågor till läsning – faktsäkrat och informativt.

EU är vårt stora framgångsprojekt, och regeringen och en majoritet i riksdagen gör allt för att förankra Europa i våra hjärtan och hjärnor samt för att lyckas garantera oss, våra barn och barnbarn ett Europa i fred, frihet och välbefinnande.

Fru talman! Jag yrkar att regeringens skrivelse läggs till handlingarna och avslag på alla reservationer.

Anf. 71 MAGDALENA STREIJJFERT (s) replik:

Fru talman! Jag kunde inte underlåta att begära replik på Walburga Habsburg Douglas anförande, bland annat för att jag gärna skulle vilja veta lite mer om de visioner som var aktuella under det svenska ordförandeskapet. De syntes inte riktigt. Det handlade kanske mer om att man skulle försöka komma överens än om vilka frågor Sverige faktiskt drev.

Det är klart att vi som socialdemokrater saknade frågorna om arbetstagarnas rättigheter. I samband med Lavaldomen görs det möjligt för andra företag att komma hit. Det är självklart att de ska kunna få göra det och att människor ska kunna komma hit och arbeta, men det är klart att svenska kollektivavtal ska gälla. Vi ska inte ha en utveckling i Sverige där arbetstagarna ställs mot varandra, där lönerna blir lägre och arbetsvillkoren sämre, medan de som faktiskt redan tjänar pengar tjänar ännu mer.

Lavaldomen och de lagar som man stiftade här, som vi var emot, gör det faktiskt möjligt för människor att komma hit. Vi ser också möjligheterna för arbetsgivarna att utsätta arbetstagarna för konkurrens och därmed också för lönedumpning. Det kan bli försämrade villkor för arbetstagarna i Sverige och Europa.

På vilket sätt har man lyft fram de här frågorna under det svenska ordförandeskapet, eller varför gjorde man inte det? Är inte det en viktig fråga för Europas arbetstagare?

Den andra frågan jag vill ställa utgår från att Walburga Habsburg Douglas tog upp frågan om Stockholmsprogrammet och den gemensamma asyl- och flyktingpolitiken i EU. Här ser vi en mer restriktiv riktning när det gäller asylpolitiken i Italien, Grekland, Malta och Cypern, som är de som bestämmer färdriktningen. Vi ser många länder som fak-

tiskt bryter mot mänskliga rättigheter och som har ett mottagande, exempelvis Malta och Grekland, som är fruktansvärt. Dit skickar vi fortfarande tillbaka barn enligt Dublinförordningen.

På vilket sätt har man egentligen förbättrat möjligheterna för människor att komma hit och söka asyl?

Anf. 72 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik:

Fru talman! Först och främst visionerna, och det tror jag är det sätt som vi har bedrivit utvidgningen av Europeiska unionen på, med att hålla Europa öppet och hjälpa till genom viseringslättnader. Det anser jag själv egentligen vara den viktigaste av alla de uppgifter som vi har i EU, eftersom Europatanken bygger på fred och frihet. Jag tror att precis detta också är det som skapar visionerna för europeisk politik. Jag ser absolut visioner.

Man får inte glömma att vi även i klimatpolitiken har försökt att förverkliga våra visioner. Jag vet att Max Andersson inte delar den uppfattningen, men det är faktiskt så att vi även där har haft ett väldigt stramt program och har kunnat pricka av många olika punkter.

När det gäller Lavaldomen, som ju har diskuterats utförligt i kammaren, är det faktiskt så att ingenting som gjordes under vårt ordförandeskap strider mot det svenska arbetsmarknadssystemet. Självklart undergrävs inte det svenska kollektivavtalssystemet av Lissabonfördraget. Det har också slagits fast. Jag tror alltså inte att man kan tvivla på att vi verkligen alltid har befunnit oss på rätt sida i den här frågan.

Vad gäller Stockholmsprogrammet är det fullständigt klart att man måste försöka att få enhetlighet i asylpolitiken, men det är lika klart att det inte ska bli sämre än det är här hos oss i Sverige. Det är någonting som det svenska ordförandeskapet har drivit starkt. Det var ju under svenskt ordförandeskap som Stockholmsprogrammet trädde i kraft. Därför tror jag inte att man kan kritisera oss för detta.

Anf. 73 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Fru talman! Då skulle jag vilja konkretisera min fråga när det gäller asyl- och flyktingpolitiken något. På vilket sätt har man för svensk del lyft fram frågor som ser till att länder som Malta, Cypern, Grekland och Italien följer de mänskliga rättigheterna och Genèvekonventionen och inte hindrar människor som kommer i de rangliga båtarna att försöka ta sig hit och söka asyl? Vi har faktiskt uppgifter om att man har skickat tillbaka människor till exempelvis Libyen utan att människorna på båtarna fick sin mänskliga rättighet att söka asyl.

Vi ser också att mottagandeförhållandena i Malta och Grekland är under all kritik. Enligt Dublinförordningen skickar vi fortfarande tillbaka människor dit. Den europeiska politiken på det här området handlar väldigt mycket om att försöka hindra människor från att komma hit, om att bygga upp ett gränsövervakningssystem, Frontex, som mer och mer går åt det militära hållet.

På vilket sätt försöker man från svenskt håll hindra det och se till att man kommer åt människosmugglare och brottslighet i stället för att skicka tillbaka människor utan rätten att söka asyl? På vilket sätt har man under det svenska ordförandeskapet lyft de här frågorna som gör att standarden som vi är eniga om ska vara högre än vad den är i dag i många

länder? Den får gärna också vara bättre än den är i dag i Sverige, för även här ser vi att det har gått i en mer restriktiv riktning.

När det gäller arbetstagarnas rättigheter har de försämrats i samband med Lavaldomen och de beslut som har tagits här i Sveriges riksdag. Det gör att människor som kommer hit och arbetar ska göra det för löner och arbetsvillkor på en miniminivå som faktiskt är lägre och sämre än de löner och arbetsvillkor som svenska arbetstagare har. I längden gör det att människor konkurrerar med varandra, och man går ned i lön och arbetsvillkor för att kunna få ett arbete. Det blir konsekvensen av det beslut vi har tagit.

Anf. 74 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik:

Fru talman! När det gäller asyl- och flyktingpolitiken är det fullständigt klart att det inte är perfekt överallt i EU. Men det svenska ordförandeskapet har aldrig hållit tyst om detta. Man har ju försökt förhandla om detta, och man har sagt att man till år 2012 ska försöka förenhetliga asyl- och flyktingpolitiken i EU. Jag tror att det blir en väldigt stor fördel, och jag tror mycket på förhandlingskraften i Sverige. Å ena sidan tycker ni i oppositionen att svenskarna bara har förhandlat och inte visat visioner, å andra sidan säger ni att Sverige inte har förhandlat tillräckligt. Jag tror att vi måste se att Sverige verkligen har fört fram problemen som finns. Det är ett program som är i högsta grad levande och som först 2012 ska föras i hamn när man har lyckats med förhandlingarna.

När det gäller Frontex är det viktigt att man försöker titta på vad som händer i asyl- och flyktingsektorn och ser till att man gör det gemensamt, och absolut inte militariserar det, så att det blir möjligt att hålla EU så öppet som möjligt.

När det gäller arbetstagarrättigheterna är det faktiskt så att Lavaldomen får en förklaring från kommissionen så att man verkligen förstår den på det sättet som vi har sagt att den måste förstås. Jag tror inte att arbetstagarnas rättigheter försämras av detta.

Anf. 75 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Walburga Habsburg Douglas. Hon sade i sitt föregående inlägg att det är klart att det inte ska bli sämre. Hon talade då om EU:s nya, gemensamma harmoniserade flyktingpolitik. Det är klart att det inte ska bli sämre än vad det är hos oss i Sverige, sade hon. Men flyktingpolitiken ska ju beslutas med majoritetsbeslut, och de flesta EU-länders flyktingpolitik är så dålig, så restriktiv och så omänsklig att den svenska flyktingpolitiken verkar bra i jämförelse på de flesta områden. Det är helt uppenbart för mig att det kommer att bli fråga om kompromisser och att den gemensamma politiken kommer att lägga sig någonstans mittemellan. Det är så det brukar vara.

Jag undrar om Walburga kan förtydliga detta för mig. Kommer en borgerlig regering att rösta nej till förslag om en gemensam harmoniserad flyktingpolitik som innebär försämringar i Sverige eller kommer ni att rösta ja till det precis som ni röstar ja till nästan allting annat?

Jag tänkte också ställa en fråga om EMU. Nu när den grekiska krisen utsätter EMU för allvarliga påfrestningar och vi dessutom ser en spansk, portugisisk och italiensk kris under uppsegling skulle jag vilja veta: Vad

är egentligen Moderaternas politik? Vill ni gå med i EMU, och när vill ni i så fall göra det?

Anf. 76 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik:

Fru talman! När det gäller flyktingpolitiken är det som alltid i EU att man måste förhandla om resultaten. Men det är klart att vi har en vision – den vision som Magdalena tidigare i dag har avkrävt av mig – och jag tror att vi kan förhandla mycket väl. Vi har väldigt goda kort i våra förhandlingar, särskilt för att vi var ordförande när Stockholmsprogrammet skrevs. I dag kan jag inte säga hur Sverige ska rösta eftersom jag inte har sett något förslag. Men det är fullständigt klart att vi ska göra allt som står i vår makt för att uppnå att den gemensamma asylpolitiken blir så bra som vi föreställer oss och önskar i dag och som även Max Andersson önskar.

När det gäller EMU är det klart att det har varit stora påfrestningar på EMU-systemet, men man måste också säga att det ofta när det gäller väldigt många saker i EU i viss mån finns barnsjukdomar. Det är fullständigt klart att vi fortfarande håller fast vid – det tror jag att de flesta partierna här i riksdagen gör, och jag förväntar mig att även s fortfarande står bakom detta – att målet måste vara att vi verkligen blir ett förenat Europa. Det kan man inte bli när man inte fullt ut arbetar med alla frågor. Men jag kan inte i dag säga att vi ska ha en folkomröstning till exempel den 19 september 2014. Det kan jag absolut inte göra. Det är någonting som vi måste ha när alla verkligen är med på noterna.

Anf. 77 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Det var ett svar som faktiskt var värt att tacka för. Det var ett förtydligande av att det som i det första inlägget kanske lite slarvigt framställdes som en självklarhet – att det är klart att det inte ska bli sämre än vad det är i Sverige med flyktingpolitiken – nu nedgraderades till en seriös ansträngning och att man kommer att göra allt för att det inte ska bli försämringar.

Jag tror att det är viktigt att man är ärlig gentemot medborgarna – och jag tror att det är viktigt att även vi i den rödgröna oppositionen är ärliga gentemot medborgarna – och inte lovar för mycket. Men jag har märkt en tendens att företrädare för majoriteten säger: Det kommer inte att hända! Vi kommer inte att ge oss! Det gör man trots att man vet att det är frågor som beslutas med kvalificerad majoritet och där sannolikheten är väldigt stor att man kommer att bli nedröstad och rösta ja till dåliga beslut man egentligen är emot just därför att man inte vill utstå skammen att bli nedröstad och bli tvungen att erkänna att den stolta deklARATIONEN om att man inte kommer att ge sig inte höll i verkligheten.

Slutligen, vad gäller EMU, tyckte jag att det var klagande att Walburga Habsburg Douglas sade att målet måste vara att vi verkligen blir ett gemensamt Europa och att det är motiveringen för att gå med i EMU. Det är inte barnsjukdomar som EMU lider av i dag. Det är ett systemfel till följd av att man tvingar in ekonomier som inte går i takt och som är enormt olika i ett gemensamt system. Det fungerar inte. Ni är ideologiskt förblindade i Moderaterna.

Anf. 78 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik:

Fru talman! Jag anser inte att jag själv eller mitt parti är ideologiskt förblindade. Äkta Europavänner är vad vi faktiskt är. Vi vill se framför oss ett EU som fungerar. Jag hoppas att ditt parti, Max Andersson, som nu har strukit det där med att ni vill lämna EU kan gå med oss i den här visionen. Jag tror inte att en vision om ett äkta, förenat Europa där man verkligen arbetar ihop för att uppnå det bästa för våra barn och barnbarn kan vara ideologisk förblindning.

Du säger att vi röstade nej så få gånger under ordförandehalvåret, och jag kan bara svara att det berodde på att vi är duktiga förhandlare.

Anf. 79 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Det är inte ett motionsbetänkande vi nu behandlar, om någon möjligen fått den bilden av den tidigare debatten. Egentligen handlar det om en kombination där vi behandlar regeringens skrivelser som berättar om verksamheten i Europeiska unionen under 2009 samt ger en redogörelse för det svenska ordförandeskapet, också det under 2009. Eftersom det är skrivelser finns till dessa ett antal motioner som berör de ämnen som skrivelserna tar upp, och dessutom ytterligare några. Detta säger jag bara för att ingen ska sväva i tvivelsmål om det.

Fru talman! Ett öppet, grönt, fritt, solidariskt och fredsfrämjande Europa är något som jag drömmer om. Jag hoppas att jag hinner vara med om det. Om inte hoppas jag att mina barn och deras barn ska få möjlighet att uppleva den verkligheten. Det handlar om människor, om att ge människor möjligheter, inte om system. Mot den bakgrunden måste vi arbeta vidare för att förverkliga drömmar.

År 2009 är inte längre en dröm, utan det är historia, och historien ska naturligtvis granskas. Av den har vi skäl att lära. Den har präglats av både klimatkris och finanskris. Det gäller inte bara Europa; de har en tendens att vara globala. De började inte heller i Europa, men vi är en del av dem båda. Självklart har det även präglat det svenska ordförandeskapet. Det var ett ordförandeskap som dessutom tillkom i en något turbulent situation eftersom det tjeckiska ordförandeskapet fick politiska komplikationer som gjorde att övergången blev något speciell under 2009. Det präglade ingången till vårt ordförandeskap. Detta är icke att förglömma när vi talar om kriser. Även politiska kriser påverkar.

En viktig utgångspunkt för oss och för regeringen har varit att säkerställa att det Lissabonfördrag som inte kunde antas under våren faktiskt kom i hamn under vår ordförandeperiod. Det var tydligt fokus på att få slut på det inåtblickande arbetet för att kunna börja agera i en ny verklighet. Det är väl den största framgången, fru talman, alltså att Lissabonfördraget kunde föras i hamn under det svenska ordförandeskapet. Det ger oss möjligheter att inta den roll som så många förväntar sig att EU ska inta.

Vi må tala om Ship to Gaza, konflikt i Sydkorea eller vad det nu är – man förväntar sig att EU ska inta en roll, ha en åsikt och kunna verka till skydd för våra värden och intressen, för internationellt samarbete och för att främja mänskliga rättigheter och demokrati. I Lissabonfördraget är utrikestjänsten en vital del, en utrikestjänst som vi under vårt ordförandeskap jobbade intensivt med för att skapa goda förutsättningar. Det var

inte lätt, men det är aldrig lätt när något nytt ska bryta fram. Rom byggdes som bekant inte på en dag, så inte heller EU:s globala roll.

Lissabonfördraget och det arbete som följde av det är grundstenen, men det räcker inte med det. Det fanns andra viktiga delar under 2009. Vi hade Stockholmsprogrammet, som diskuterats tidigare, liksom Östersjöprogrammet, som jag vill lyfta fram, samt naturligtvis Östliga partnerskapet. De har varit och är viktiga delar för att kunna klara vårt uppdrag på vår kontinent och kunna främja demokrati, mänskliga rättigheter och en god miljö samt arbeta för ett öppet Europa.

Utvidgningsprocessen är givetvis viktig, och det finns skäl att betona, också när EU-ministern är närvarande i kammaren, att kommissionen i den delen uttryckt framgång på alla punkter och i alla de länder som är föremål för förhandlingar. Det är bra.

Jag vill även nämna det aktiva arbete som bedrivits i samband med finanskrisen för att försöka hitta vettiga och rimliga regler samt det intensiva arbete som inte endast präglat 2009 utan hela denna mandatperiod när det gällt att arbeta proaktivt för att från EU:s sida kunna ligga långt framme och skapa framgång för ett nytt klimatavtal. Nu lyckades inte det, trots de intensiva insatser som gjordes från svensk sida både i Sverige och i övriga Europa för att ta de steg som krävdes för att göra det möjligt.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att granska oppositionen, för det är intressant. Vi har inte hört särskilt mycket om deras synpunkter, och det finns måhända skäl till det. Max Andersson ägnade sig åt matematiska övningar genom att kritisera och diskutera hur många nej, ja respektive avstod man från regeringens sida ägnat sig åt. Max Andersson kommer kanske ihåg att vi haft rätt omfattande diskussioner i EU-nämnden, och EU-nämnden är ju det organ där vi samråder och ger regeringen klar- tecken, eller någonting annat. Här får regeringen ett mandat.

Det var spännande att lyssna på den utflykt i förhandlingsteorier som Max Andersson gjorde. Jag funderade på om det är så det går till när oppositionen förhandlar sig samman, att det är viktigt att visa att man har tillräckligt många nej så att medlemmarna kan granska resultatet. Måhända är det därför vi ser en opposition som spretar när det gäller reservationer. Utvidgningsprocessen är kanhända ett undantag. Där noterar jag att Socialdemokraterna nu går med på Vänsterpartiets krav om att villkora en utvidgning, medlemskap för Turkiet. Det är en spännande förnyelse i den delen, och av retoriken att döma svajar det inom oppositionen när det gäller utvidgningsprocessen.

Det är dock ingenting, fru talman, mot vad det svajar när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Om man läser den socialdemokratiska reservationen, den som Magdalena Stenroos inte talade så mycket om, ser man att där finns en strävan efter enighet, att bygga ut EU:s kris- och konflikthanteringsförmåga, vilket är viktigt. Det hänvisas till Anna Lindh och hennes initiativ för att åstadkomma detta. Det talas om solidaritet.

Om man å andra sidan läser Vänsterpartiets reservation ser man att det som vanligt handlar om att själv är bäste dräng. Sverige kan självt. Möjligen kan vi ibland tillsammans med andra, och då lyfts FN och Europarådet fram. Okej, så länge vi är medlemmar i EU kan vi väl göra några saker, är den hållning som Vänsterpartiet har. Miljöpartiets Max Andersson gav sig inte in i den diskussionen. Om han hade gjort det

skulle det väl ha blivit någonting mittemellan. Man säger nämligen att vi ska ha en aktiv och självständig utrikes- och säkerhetspolitik, att det finns många arenor, att EU är en av dem och där kan vi vara.

Man kan föreställa sig hur diskussionerna gick och hur många nej det blev när oppositionen skulle försöka skriva sig samman i en gemensam reservation gällande en vital del i utvecklingen av EU, nämligen den globala aktören utrikes- och säkerhetspolitiken. Jag läser tre nej av tre möjliga. Därmed må väljarna granska hur trovärdig oppositionen skulle vara som aktör för att driva utvecklingen framåt i denna del.

Fru talman! Jag konstaterar att det finns anledning för fler än den här kammaren att granska oppositionen och gärna regeringen också.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 80 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Fru talman! Majoriteten diskuterar gärna oppositionens samarbete och är oroliga för hur vi tre partier kan samarbeta så bra ihop. Det gör vi nämligen. Vi har på en rad olika punkter gemensamma reservationer, både här och i EU-nämnden, där även Kerstin Lundgren sitter, när det gäller klimat- och miljöfrågor, asyl- och flyktingpolitiken, de finansiella frågorna och utrikespolitiken. Vi har också gemensamt skrivit vad vi tycker i andra frågor inom utrikespolitiken, och det är så klart det som gäller.

Ibland undrar jag varför EU-politiken ligger på utrikesutskottet. EU-politiken handlar ju egentligen om inrikespolitiska frågor. Det vi beslutar i Bryssel påverkar oss i olika sammanhang, både här i riksdagen och i kommunerna. Det vi har kommit överens om på en rad olika områden, betydligt mer än vad de fyra borgerliga partierna var överens om före den här regeringsperioden, har vi kommit överens om på punkt efter punkt.

Jag är inte orolig; tvärtom tycker jag att det har varit ett bra och konstruktivt samarbete. Vi har en rad gemensamma reservationer här och i en mängd olika frågor. Vi kommer att komma överens. Vi har dessutom samarbete sedan tidigare. Vi har lagt fram säkert 17–18 gemensamma budgetar och samarbetat på en rad olika områden.

Vi rödgröna är överens även när det gäller EU-samarbetet och vad vi vill för någonting. Vi tycker att Sverige ska ha en starkare roll när det gäller en rad olika frågor. När det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken är det klart att om EU är enat så är vi mycket starkare. Men då måste Sverige hävda den åsikt vi har, och kommer man inte så långt som man skulle önska skulle vi också kunna ha en egen åsikt i frågor, till exempel när det gäller Mellanöstern, Västsahara eller Burma.

Där är vi överens.

Anf. 81 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det här är spännande. Jag är övertygad om att man kan komma överens inom oppositionen, men frågan är om vilken uppfattning.

Vad var visionen? Burma och Västsahara – det skulle bli en spännande resa. Det är alldeles klart. Jag är inte orolig, och jag vet inte om någon annan i majoriteten är det. Jag är snarast lätt road av att höra hur spännande diskussionerna verkar vara.

När oppositionen säger titta vad vi har samarbetat och titta vad vi har gjort och vad vi kan är det som är nytt, fru talman, att man tidigare inte har samarbetat just på utrikes- och säkerhetspolitikens område. Det är det nya. Där har man inte agerat samfällt tidigare. Det har varit så under lång tid i Sveriges historia att när Socialdemokraterna har styrt har man sagt att kommunisterna inte kommer in i utrikes- och säkerhetspolitiken.

Men nu är de där, fru talman, och att döma av förhandlingsinteriörerna är det många nej som sägs, och det präglar också den debatt som förs just nu på det utrikespolitiska området. Socialdemokraterna är rätt tysta, medan många andra talar högt.

När de gäller EU-nämnden vågar jag inte säga att jag har suttit på alla sammanträden, för så är det inte. Jag följer framför allt utrikesområdet. En av mina återkommande frågor när oppositionen säger att de har en avvikande mening har varit: Låt höra den!

Men det har varit tyst.

Anf. 82 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Fru talman! När vi har avvikande meningar finns det alltid argument för varför vi har dem. De tas i utskotten. Kerstin Lundgren kan läsa de protokollen. Där är motiveringen till varför vi har avvikande mening i de frågorna.

Vi har också tagit upp det här i diskussionen i dag. Det gäller arbetstagarnas rättigheter. Vi tycker att man från regeringens sida i samband med Lavaldomen gör det möjligt för människor att komma hit och arbeta för sämre löner och på sämre villkor än de svenska arbetstagarna, vilket gör att de konkurrerar med varandra. Det gör också att vi generellt får lägre löner och sämre arbetsvillkor i Sverige.

När det handlar om klimatförhandlingarna och klimatfrågorna tycker vi inte att den borgerliga alliansen drar på sig ledartröjan och faktiskt går före, vilket man måste göra när det handlar om att komma framåt i förhandlingar. Där har vi gemensamma avvikande meningar.

När det handlar om utvidgningen är det heller inte så konstigt. Kerstin Lundgren sade att vi villkorar Turkiets medlemskap – men det gör man med alla medlemskap i Europeiska unionen. Sedan finns Köpenhamns-kriterierna. Man ska följa mänskliga rättigheter och så vidare. Det är väl självklart, och jag hoppas att även Kerstin Lundgren ställer upp på att det är de kriterierna som ska gälla för att ett land ska bli medlem i Europeiska unionen. Men vi ser också att vissa länder tycker att Turkiet inte ska vara medlem för att de är muslimer. Det är helt fel argument att använda. Här ser jag inga problem, och det är självklart att vi har en gemensam åsikt i den frågan.

Jag tror också att Kerstin Lundgren har missat att det är 20 år sedan Vänsterpartiet tog bort ordet ”kommunisterna” ur sitt namn och sitt parti. Jag tycker därför att det är ett dåligt argument att säga att vi samarbetar med kommunisterna när vi samarbetar med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Vi har ett bra samarbete som vilar på grundläggande värderingar som handlar om att vi vill ha ett mer rättvist och ett mer solidariskt Sverige och EU än vad som är i dag. Jag tycker att vi har redovisat det på ett bra sätt. Vi redovisar det i dag med ett antal gemensamma reservationer, och vi gör det i EU-nämnden.

Anf. 83 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det är 20 år sedan eller inte, men jag minns att inför förra valrörelsen handlade en av de stora diskussionerna om huruvida Lars Ohly var kommunist eller inte.

Anf. 84 ANDRE VICE TALMANNEN:

Nu handlar debatten inte längre om betänkandet. Det var fel från ömse håll.

Anf. 85 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Av respekt för talmannen ska jag inte fortsätta den tråden.

Däremot är det väldigt spännande att höra Socialdemokraternas syn på vad som hände i klimatförhandlingarna. Här har ju Sverige varit ledande i att driva fram en egen klimat- och energipolitik som ligger i framkant när det gäller dessa områden. Här har EU varit ledande genom 20-20-20-uppgörelsen och möjligheten att gå upp till 30 procent i reduktion.

Vilket annat land av de stora länderna har gått längre? EU har varit ledande för att driva fram en klimatöverenskommelse och kommer att vara ledande och ha stor betydelse i det sammanhanget.

Fru talman! Om det ska kunna bli trovärdigt när man hänvisar till att EU skulle ha stått i vägen för att nå en framgång i Köpenhamn behövs mer kött på de benen. Så var inte fallet.

Anf. 86 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag undrar om det är möjligt att bege sig ut i gränslandet för vad som har att göra med detta betänkande för att besvara frågor jag fått under debattens gång.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vädjar att ni håller er till det som betänkandet handlar om.)

Då ska jag försöka formulera mig så att jag håller mig inom gränserna.

Det är ett problem inom EU att man gör en kompromiss i ministerrådet. Man tvingas göra en kompromiss, för annars blir det ett värre beslut. Man blir nedröstad. Sedan är det så i politiken att när man väl har gått med på en kompromiss måste man försvara den. Jag kan tänka mig att Centerpartiet känner till detta mycket väl, men jag ska av respekt för talmannen inte gå in på detaljer.

Problemet när man har gjort en kompromiss är att då försvarar man den, och då syns inte längre de politiska skiljelinjerna.

Jag tänker inte påstå att Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet är eniga om allt. Det finns små nyansskillnader mellan de texter vi har skrivit i reservationen, men det är i vissa fall väldigt små nyansskillnader.

Det finns en variation inom det rödgröna samarbetet. Vi kommer att kunna kompromissa oss fram till någonting som vi sedan kommer att kunna försvara utan problem.

Vi erbjuder väljarna ett rödgrönt alternativ på samma sätt som borgarna erbjuder ett blått alternativ, ett orange alternativ eller vad ni vill kalla det. Väljarna har ett val. Skiljelinjerna är tydliga.

Problemet med EU-politiken är att skillnaderna där sällan är tydliga. Det är otydligt och mycket svårt för journalister och allmänhet att granska vilka beslut som fattas. Var det tydligare så här?

Anf. 87 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag har svårt att se det. Vi hänvisar i det här betänkandet till olika initiativ som vi har tagit från utskottets sida för att belysa EU-frågor. EU-nämnden är ett organ som riksdagen har för att granska, synliggöra och tydliggöra. Det är inget hemlighetsmakeri.

Det är snarare så att mycket av EU:s arbete är mer öppet än vad det är i denna riksdag med våra slutna utskott. Det är en tydlig möjlighet att kunna granska och se hur de olika positionerna är.

Vi kommer också med Lissabonfördraget att få möjlighet att bli ännu tydligare med den roll som riksdagen tilldelas med Lissabonfördraget på plats. Vi får möjligheter att gå in och jobba och granska.

För mig är kompromisser inte problemet. För mig är det inte avgörande och viktigast att det blir precis som jag önskar. Det viktigaste är att det blir en bra lösning för så många människor som möjligt.

Det handlar om att vi med vårt arbete kan bidra till att inte bara göra det bra för oss nio miljoner i Sverige utan också göra det bra för hela vår kontinent.

Det är så mycket svårare och en så mycket större utmaning, men det är en så oerhört mycket större vinst med det om vi når framgång. Då måste vi vara beredda att kompromissa. Där ligger politikens möjligheter.

Anf. 88 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Det var ett så innehållslöst svar att jag avstår från ytterligare replik.

Anf. 89 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman, fru statsrådet och ärade övriga ledamöter! Finns Europa i Sverige? I syfte att utröna det svaret och också som inspiration till denna debatt om Europeiska unionen 2009 inklusive det svenska ordförandeskapet valde jag att i går åka till Kista. Det är ett ställe där det finns många nationaliteter. Man hör lätt att människorna kommer från andra delar av världen utanför Sverige.

Jag tänkte att jag skulle äta där också. Där fanns en uppsjö av möjligheter. Det fanns mat som var grekisk, italiensk och spansk och även från utanför Europa som libanesisk, chilensk och amerikansk. Jag valde en god svensk husmanskost. Men den var serverad av en man som alldeles uppenbarligen var av annan härkomst än den svenska. Man kunde höra det väldigt tydligt av idiomet.

Jag menar inte att Kista är typiskt. Men det är typiskt för den nya värld som vi lever i. I denna något solfattiga del av Europa är vi på väg att bli mer av européer och världsmedborgare än vad vi själva förstår.

Sverige är numera en del av Europa. Det är inte längre ”dom” och ”vi”, utan ”vi” är en del av ”dom”. Ska man anknäta till just 2009 finns

det två saker som var väldigt betydelsefulla för Sverige och Europa och som speglas i betänkandet.

Det första, eftersom det inträffade först, var valet till EU-parlamentet den 7 juni förra året. Det var en vattendelare. Det var första gången vi hade en diskussion i Sverige vid valet till EU-parlamentet som inte var fråga om vi skulle vara med i Europa eller inte.

Det var väldigt intressant. Nu kunde vi koncentrera oss på viktiga sakfrågor och inte ja eller nej till Europa. Det var det ena stora som inträffade förra året. Det tror jag spelade en stor roll för bilden av EU så småningom inför det svenska ordförandeskapet.

Det andra viktiga som hände var antagandet av Lissabonfördraget. Vi ser som följd av detta för EU under de mycket svåra påfrestningar vi nu har att det är mycket värdefullt att vi har haft ett nytt fördrag att luta oss mot. Det hade inte varit möjligt tidigare.

Vi kan nu hantera alla de problem som står framför oss både i Sverige och i övriga Europa. Det är verkligen stora problem. Det är ekologiska, ekonomiska, miljömässiga och klimatmässiga utmaningar.

Fru talman! De frågorna förväntar sig människorna i hela Europa att vi ska kunna lösa. När jag talar om "vi" är det alla vi som bor här i Europa. Frågan är: Är det detta Europa som vi nu ser speglat i detta utmärka betänkande och i fina skrifter? Det gäller också årsboken om EU, som har kommit i många tidigare utgåvor också under den socialdemokratiska tiden. Det har varit många goda produkter under de åtta år som jag har suttit i riksdagen och kunnat följa detta.

Är Europa minoriteternas eller majoriteternas Europa? Jag tror att det är en väldigt viktig fråga att försöka besvara. När vi ser spelet ser vi det ofta som Tyskland, Frankrike, England och några länder till. De gör det till ett politiskt spel nästan som i denna riksdag.

Någonstans ser jag Europa som helt annorlunda. Det är den fantastiska verksamhet som kan förena så väldigt många minoritetsintressen. Det är olika nationaliteter, religiösa uppfattningar och så vidare. Ingen annanstans i denna världsdelen har vi någon institution som kan klara detta.

Vi kan samsas och ta hänsyn till olika minoriteter trots de svåra motsättningar – det måste vi medge – som finns på många håll i Europa inte minst mellan olika människor. EU:s naturliga tillstånd tycks mig vara kris. Ändå rör hon sig framåt under alla dessa kriser som löses i Bryssel och på många andra håll vid olika sammanträden.

Där tvingas man, som flera talare har varit inne på här, kompromissa för att uppnå något som är viktigare än det enskilda som vi kan ha synpunkter på. Denna kris speglar just de motsättningar som ska hanteras inom EU och på ett fredligt sätt.

Årsboken om EU är tjock. Den är ungefär 400 sidor. Den visar just på de väldigt många olika frågorna som hanteras där och hur EU kan agera på många håll. Vi kan vara missnöjda, som oppositionen är i ett par ändå marginella frågor i helheten. De är viktiga frågor, men de är ändå marginella.

Vi skulle säkert allihop i den här riksdagen vilja att EU agerade mycket kraftfullare i en sådan fråga om mänskliga rättigheter som fallet med Dawit Isaak i Eritrea. Magdalena Streijffert brukar till exempel ofta hävda att vi borde göra mer för Burma. Det kan vi säkert hålla med om. Men på det stora hela sköter vi detta ganska väl.

Sverige har med sina 9 miljoner ungefär 2 procent av 500 miljoner människor.

Jag vill gärna få fört till protokollet att Sverige har haft mycket framstående företrädare som EU-kommissionärer. Anita Gradin var alldeles utmärkt från början. Margot Wallström gjorde mycket bra på tio år. Vi har nu också, som jag ser det, en mycket förnämlig och trevlig kvinna, Cecilia Malmström, som företräder vårt land. Jag tror att det är viktigt vem man har som kommissionär. Det är betydelsefullt i det dagliga arbetet.

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga i anslutning till betänkan- det: Hur mår Europa i dag? Det är en intressant fråga. Vi måste medge, särskilt vi som är starka anhängare av Europa, att Europa i sina delar på den ekonomiska sidan inte mår bra. Vi har stora bekymmer nere i Europa. Det är väldiga skillnader mellan nord och syd. Det är väldiga skillnader mellan institutionerna.

Fru talman! Låt mig ta vårt skatteverk som exempel. De driver in un- gefär 98,5 procent av de debiterade skatterna i vårt land. Det är fantas- tiska siffror jämfört med andra institutioner, till exempel det italienska skatteverket och många andra som inte alls kommer upp till den nivån. Det finns olika sätt att arbeta på. Jag tror att detta är någonting som vi måste förstå i Norden; det är skillnad på olika institutioner.

Jag drar slutsatsen av den nuvarande kris som har gått över Grekland, Spanien, Irland och många andra länder att nationernas institutioner måste stärkas. Det låter konstigt för en liberal och kanske för en moderat att säga att staten måste bli starkare. Men ibland är det på det sättet – staten måste bli starkare för att man ska kunna ta tag i de svåra problem som finns. Det får inte finnas sådana som vill åka vid sidan av och bara få fördelarna.

Jag tror att en av de saker som vi måste lära oss av den nuvarande krisen är att när vi ger medlemskap till nya länder får man inte invagga dessa länder i tron att medlemskap i Europeiska unionen eller ännu mindre i euroområdet – som jag ju tycker att vi ska gå med i – befriar länderna från det absoluta kravet att sköta sin egen ekonomi. Det är detta vi ser nu. Det är inte så att det är något speciellt med euron och så vidare, utan det är bara fråga om hur man har skött den egna ekonomin. Det är skillnad på Finland, som är med i eurosamarbetet, och Grekland som också är det. Skillnaden ligger i hur man har skött den egna ekonomin. Vi, som står utanför, och Danmark, som i praktiken nästan följer euron, har också ett alldeles utmärkt utgångsläge liksom Holland, Belgien och flera andra länder.

Jag tycker för min del att det är en brutal svensk egoism som Vänsterpartiet härförleden visade i EU-nämnden där jag satt med. Man ville inte anvisa någon väg för hur de problem som finns nere i Grekland, Spanien och Portugal ska hanteras. Det var en brutal svensk egoism och nationalism som där demonstrerades från Vänsterpartiet. Jag är glad att inga andra partier var med på det.

Till sist: EU:s nuvarande talman Buzek från Polen har uttalat att han ser fram emot att det under den närmaste mandatperioden och budgetpe- rioden ska bli mer stöd till jordbruket i olika länder. Jag skulle vilja säga från denna talarstol att om det är någonting som jag från svensk sida inte vill se mer av så är det just detta. Jag tror att det är viktigt att vi är eniga

på den punkten från Sveriges riksdag. När det gäller jordbruksstödet behöver vi ett rationellt jordbruk men inte fler subventioner.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Anf. 90 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tänker inte påstå att jag sitter inne med alla svar på hur man ska hantera EMU-krisen. Läget är allvarligt för Grekland, Spanien och Portugal. Det kan bli allvarligt även för Italien.

Jag tror – och nu säger jag *tror* – att det bästa för Grekland och för EMU som helhet är om Grekland lämnar euron eller om Tyskland och de andra rika länderna lämnar euron och låter de länder som inte klarar av att vara med i EMU och konkurrera med Tyskland behålla euron. Det är två olika alternativ som diskuteras just nu i internationell press. Men som sagt är jag bara politiker och inte Nobelpristagare, och jag noterar att även Nobelpristagarna är oense om hur frågan ska hanteras.

Gunnar Andrén skyllde den grekiska krisen på att Grekland inte har skött sig. Men detta är inte bara en grekisk kris. Det är en eurokris. Länder som Spanien har skött sig alldeles utmärkt, men ligger ändå illa till. Visst – det är fel på det grekiska politiska systemet. Det är fel på de gamla grekiska politikerna som fanns före de nuvarande, som försöker sköta det hela bättre. Men det är EMU, systemfelet, som är det grundläggande problemet. Har du något att tillföra diskussionen, Gunnar Andrén?

Anf. 91 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Icke heller jag har de absoluta svaren på varje sådan här fråga. Då skulle jag också bli Nobelpristagare i ekonomi, och det tror jag inte att jag kommer att bli även om vi har haft en folkpartiledare som blev det i en annan fråga.

Det är mycket svåra frågor som Max Andersson drar upp här. En annan gång har han från talarstolen berättat för mig att Sverige måste gå med i EMU. Det visade sig sedan att det inte var så när Lissabonfördraget trädde i kraft. Vi förde en diskussion här om detta. Så är det inte, utan det är varje lands frivilliga åtagande. Däremot är det fördragsmässigt så att man ska gå med vid tillfälle när landet vill det. Så är det med den saken.

När det gäller Spanien och de andra länder som har skött sig utmärkt måste man ändå konstatera att även Spanien har ett visst underskott om man jämför bruttonationalprodukten. De har nämligen 11,2 procent. Irland har 14,3, Grekland 13,6, Storbritannien 11,5 och Portugal 9,4.

Max Andersson säger att det finns ett systemfel i detta, nämligen att det har att göra med euron. Men Storbritannien har inte euron. Likväl har de misskött sin ekonomi. Danmark har inte heller euron i den bemärkelsen, men de har skött sin ekonomi. Finland har också skött sin ekonomi. Det handlar om hur man sköter sin egen ekonomi. Vi gjorde i Sverige tuffa erfarenheter 1991–1994. Det var effekter av att ekonomin var misskött.

Om man tror att det skulle vara bättre i Grekland om Grekland kom utanför nu är det superbrutalt, för då säger Max Andersson att vi inte ska bry oss om grekerna. Det är vad han säger. De får klara sig bäst de vill, och de får gå tillbaka till sin drakma. Då kommer hela det grekiska folket att bli mycket, mycket fattigare än om vi kan hjälpa dem.

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2009,
inklusive det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 92 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att korrigera påståendet att jag har sagt att Sverige måste gå med i EMU. De som vet var jag står i frågan vet att det inte är en sådan sak som Max Andersson skulle säga. Det är möjligt att Gunnar Andrén har missuppfattat det hela, men jag lämnar den diskussionen åt sidan.

Storbritannien är ett land som inte har skött sin ekonomi bra. De har stora problem med budgetunderskott och måste göra stora nedskärningar. Men deras ekonomiska kris är inte tillnärmelsevis lika allvarlig som den grekiska krisen, för Storbritannien har en egen valuta. Den valutan kan deprecieras. De får en bättre växelkurs. Det är en krockkudde som gör att Storbritanniens ekonomi kommer att klara sig mycket bättre än den grekiska. Grekerna är fastbundna i en valutaunion med Tyskland. De har en grovt övervärderad valuta. En siffra som jag har någonstans i bakhuvudet är 30 procent. Jag undrar om det verkligen kan vara så mycket. Men alla som jag har hört uttala sig om detta säger att den grekiska valutan är gravt övervärderad jämfört med vad den borde vara. Det gör att de inte klarar av att konkurrera. Man är fast i en valutaunion med Tyskland.

Det innebär att det inte räcker med att de gör nedskärningar. De måste genomföra stora, brutala lönesänkningar, nedskärningar av välfärdssystemen och skattehöjningar som driver på och förvärrar den konjunkturnedgång som de nu genomlider. De kommer att drabbas av en lång motsvarighet till den svenska 90-talsdepressionen som de inte kan komma ur genom att låta valutan flyta. EMU gör krisen värre för Grekland.

Anf. 93 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Max Andersson har rätt på många punkter. Greklands befolkning har svåra tider framför sig. Däremot gör jag en helt annan bedömning när det gäller vår grad av solidaritet.

Det är förmodligen som Max Andersson säger att Grekland behöver anpassa sin köpkraft med 20–30 procent. Jag är ingen expert, och det är inte Max Andersson heller, och vet inte exakt hur många procent det ska vara i en intern devalvering. En intern devalvering eller en devalvering som Storbritannien kommer att göra genom sin valuta får exakt samma effekt. Det blir ungefär som 1992 när vi släppte vår valuta fri. Då blev hela svenska folket ett antal procent – hur många det nu var – fattigare.

Jag vill inte göra människor fattigare, till exempel pensionärer som inte kan försvara sig. Där skiljer vi oss åt. Jag vill inte att vi ska ha den typen av devalveringar. Det är ett elände om man inte sköter sin egen ekonomi. Den lärdomen drog vi, och tyvärr måste också England, Spanien och Grekland dra den. Om de ska kunna försvara värdet av sina pengar måste de sköta sin egen ekonomi. Det kan vi inte hjälpa dem med. Det måste de göra själva. Tron att grekerna skulle bli rikare om de gick tillbaka till drakman är en felsyn enligt mitt sätt att se det. Max Andersson får Nobelpriset om han visar motsatsen.

Anf. 94 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Fru statsråd och ledamöter! Jag har först några synpunkter på EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Vi måste konstatera att allt fler utrikespolitiska frågor har en global karaktär. Därför måste Sveriges utrikespolitik bli alltmer integrerad i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. EU är en självklar global aktör, och svenska intressen sammanfaller ofta med europeiska intressen. EU ger Sverige en effektiv politisk plattform från vilken vi effektivt kan verka för frihet, fred och försoning i vår omvärld.

Medlemskapet i Europeiska unionen innebär att Sverige ingår i en politisk allians och tar ett solidariskt ansvar för Europas och delvis också för världens säkerhet. Vårt ställningstagande är att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller ett nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige skulle drabbas. Den solidaritetsklausul som finns i Lissabonfördraget ställer inte krav på militärt bistånd till andra medlemsstater. Den handlar snarare om viljan att hjälpa andra medlemsstater vid händelser som en katastrof eller en terroristattack. Det är upp till medlemsstaterna att själva besluta på vilket sätt man vill hjälpa varandra.

Fru talman! Låt mig lämna några synpunkter på de ekonomiska och finansiella frågorna i den här skrivelsen.

Det framgår av skrivelsen – och poängteras av finansutskottet i dess yttrande – att medlemsstaterna under det svenska ordförandeskapet bland annat tagit viktiga steg mot en gemensam tillsynsmyndighet inom den finansiella sektorn.

Vidare har det antagits slutsatser i Europeiska rådet om en finanspolitisk exitstrategi utifrån de principer som arbetades fram vid Ekofinrådets informella möte i Göteborg i oktober 2009.

Alliansregeringen sätter budgetbalans främst och fokuserar på en arbetslinje som skapar jobb. Det är högsta prioritet. Även under krisen har man bekämpat risken för att arbetslösheten ska bita sig fast på en hög nivå.

Den internationella finanskrisen ger globalt negativa effekter och måste få sin lösning på EU-nivå och tillsammans med övriga G20-länder. Den svenska alliansregeringens hantering av finanskrisen har rönt respekt både inom EU och globalt och nu senast också från Finanspolitiska rådet i Sverige.

Fru talman! Låt mig gå över till jordbrukspolitiken.

Kristdemokraterna anser att Sverige, liksom tidigare, aktivt ska verka för att landsbygds- och jordbrukspolitiken prioriteras i biståndsarbetet när det gäller fattigdomsbekämpning i utvecklingsländerna. Målet måste vara att stimulera en ökad produktion, en hållbar livsmedelsförsörjning och en hållbar ekonomisk utveckling i samarbetsländerna.

EU:s framtida jordbrukspolitik ska formuleras 2013. Den måste ta ett stort ansvar för nu nästan en miljard människor som hungrar. Livsmedelsförsörjningen är inte enbart en europeisk fråga. Där är vårt ansvar globalt. Det behövs både en marknadsanpassning och en effektiv styrning för att vi ska nå en humanitär politik för människors överlevnad.

Fru talman! Jag vill också säga något om miljö- och klimatutmaningen.

Klimatfrågan och hotet om klimatförändringar är en ödesfråga som inte nog kan betonas, inte bara för EU utan för hela världen. Vi har tidi-

gare framhävt vikten av den satsning som Sverige gjorde på hållbarhetsfrågorna och klimatfrågorna under EU-ordförandeskapet.

Rollen som samordnare och företrädare för EU vid FN:s globala partsmöte i Köpenhamn 2009 var epokgrundande. Man måste konstatera att FN:s klimatmöte i Köpenhamn trots förberedelserna på EU-nivå inte lyckades komma så långt som vi hade arbetat för. Den så kallade Köpenhamnsöverenskommelsen lämnar en hel del övrigt att önska men bör ändå uppfattas som ett klart steg framåt.

Utsläppsbegränsningarna är otillräckliga för att hålla den globala uppvärmningen inom två grader, men Köpenhamnsöverenskommelsen representerar trots det en gemensam grund och en metodik för att gå vidare. Överenskommelsen har fördelen att den ska förverkligas omedelbart. Man konstaterar också att arbetet för att bekämpa hotet om klimatförändringar går vidare.

Fru talman! Kolleger! Sist men inte minst vill jag säga att man inte bygger världen genom att säga nej. Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkande nr 10.

Anf. 95 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! En bra kompromiss och en bra lagtext är som en god mening eller ett stycke bra musik. Det funkar, och det gör skillnad. Orden kommer från den amerikanska presidenten Barack Obama.

Sveriges EU-ordförandeskap gjorde skillnad. Vi lyckades få till stånd kompromisser som tidigare ordförandeskap hade misslyckats med.

Vi lyckades få ihop Lissabonfördraget. Vi lyckades få ihop den europeiska unionen i en tid av ekonomisk kris som vi sällan skådat.

För oss i alliansregeringen är det oerhört viktigt att betona att Sverige ska tillhöra och tillhör EU:s kärna. Det är bara ett trovärdigt regeringsalternativ i EU-frågor som kan göra anspråk på detta.

Regeringens mål var därför att EU-ordförandeskapet skulle vara effektivt, öppet och resultatriktat. Det skulle vara ett ordförandeskap i hela Europas intressen. Vi skulle driva både EU:s gemensamma sakfrågor och de svenska prioriterade frågorna framåt.

För ett år sedan befann vi oss mitt i den finansiella krisen. Banker hade gått omkull, världshandeln rasade och tillväxten med den. För ett år sedan kom det nya rapporter om ökad global uppvärmning. EU hade ingen gemensam position vad gäller klimatet. Det var bara ett halvår kvar till FN:s stora klimattoppmöte i Köpenhamn.

I alliansregeringen är vi övertygade om att det inte går att stänga in sig i den här riksdagskammaren och besluta om nationella lösningar för klimatet och krisen. Både klimatet och krisen kräver samarbete och gränsöverskridande lösningar eftersom varken avgaser, utsläpp eller föroreningar skyr några nationsgränser. Just krisen och klimatet, som var två av alliansregeringens huvudpunkter, är gränsöverskridande problem som svenska folket allra mest vill att en regering ska syssla med och att EU ska ta ansvar för.

För regeringen var dessa frågor de viktigaste under ordförandeskapet. Vi skulle möta den ekonomiska krisen samordnat och ta ett större ansvar för det globala klimathotet.

Stockholmsprogrammet för ett tryggare och öppnare Europa och Östersjöstrategin var två andra viktiga frågor. Dessutom skulle EU:s roll som global aktör stärkas och utvidgningsprocessen ta ett steg framåt.

Men den institutionella dramatiken tog väldigt mycket uppmärksamhet, något som också märktes av i denna kammare. Vi visste att ett nyvalt Europaparlament skulle formeras efter valet i juni och att mandatperioden för den sittande kommissionen skulle löpa ut under hösten och en ny kommission utses.

Till detta kom förstas den stora dramatiken kring Lissabonfördraget. Det skulle hållas en folkomröstning i Irland, men det var framför allt turerna i Prag som bjöd på mest dramatik. Det var väldigt länge osäkert om fördraget skulle kunna träda i kraft under det svenska ordförandeskapet. Därför krävdes det en oerhört stor flexibilitet och ett kraftfullt agerande för att hantera både de institutionella frågorna och de utmaningar som klimatet och krisen innebar.

Jag ska i korthet redogöra för de viktigaste resultaten under just ordförandeskapet.

Det första handlar om klimatet. Kampen mot klimatförändringar stod allra högst på vår dagordning under hela ordförandeskapet. Sverige skulle leda EU vid partsmötet för FN:s klimatkonvention i Köpenhamn i december 2009. Efter ett mycket intensivt arbete kunde man få ett omfattande mandat för förhandlingarna. Det antogs i Europeiska rådet i oktober. Vid Europeiska rådets möte den 10–11 december beslutade EU dessutom att bidra med 2,4 miljarder euro per år under perioden 2010–2012. Det var de snabbstartspengar som skulle användas för anpassning till klimatförändringarnas effekter och utsläppsbegränsningar i just utvecklingsländer.

Vi vet alla att klimattoppmötet i Köpenhamn den 7–18 december inte alls gav det resultat som vi alla hade hoppats på och som Europeiska unionen intensivt strävade efter att nå. Stora utsläppsländer som USA och Kina var inte alls redo att göra de åtaganden om utsläppsminskningar som vi krävde. Men genom själva Köpenhamnsöverenskommelsen lades en grund för att arbeta vidare. Det är den roll som regeringen fortsätter att driva på för. EU ska behålla sin ledande roll i världen i förhandlingar om ett internationellt avtal. Vi ska bygga kloka allianser med både utvecklingsländer och de länder som är de största miljöbovarna i världen. Först då kan vi nå ett avgörande steg inför FN-toppmötet i Cancún i höst.

Den andra stora utmaningen kopplad till resultat var förstas krisen. Det svenska EU-ordförandeskapet ägde rum i spåren av den värsta ekonomiska krisen i Europa sedan 1930-talet. Det blev en mycket viktig uppgift att hantera uppföljningen av krisen och lägga grunden för tillväxtarbetet de kommande åren – ni vet alla EU 2020-arbetet. Det här arbetet riktades in på att utforma strategier för avveckling av genomförda stödåtgärder när tiden skulle vara mogen och att enas om att förbättra stabiliteten i och tillsynen över det finansiella systemet.

Den nya tillsynsstrukturen innebär en förbättrad övervakning av EU:s finansiella sektor som gör det lättare att upptäcka risker i tid. Flera diskussioner om EU:s nya strategi för tillväxt och sysselsättning, EU 2020, hölls på ministernivå under det svenska ordförandeskapet.

Den tredje aspekt jag vill lyfta upp är kriminaliteten. Det svenska ordförandeskapet tog fram ett nytt program på det rättsliga och inrikes om-

rådet för perioden 2010–2014. Det programmet, som kom att kallas för Stockholmsprogrammet, antogs av Europeiska rådet den 11 december 2009. En viktig utgångspunkt i det svenska ordförandeskapet var att än tydligare fokusera på den enskilde EU-medborgarens rättigheter. Enligt regeringens uppfattning är Stockholmsprogrammet ett steg i rätt riktning på den fronten. Därför är det viktigt att vi alla tänker på hur man kan följa upp med konkreta åtgärder för att bygga ett säkert Europa där den enskildes mänskliga rättigheter respekteras och där frågor om integritet får större genomslag.

Det fjärde fält jag vill lyfta är Östersjöstrategin. EU:s strategi för Östersjöregionen antogs i Europeiska rådets möte den 29–30 oktober 2009. Den strategin är ett resultat av ett målmedvetet arbete före och under det svenska ordförandeskapet. Den utgår från fyra utmaningar om Östersjöns framtid: miljömässigt hållbar region, en region i tillväxt, en tillgänglig och attraktiv region samt en trygg och säker region.

Det svenska initiativet har redan följts av en Donaustrategi som ska bli en makroregional strategi som bland annat Walburga nämnde tidigare under diskussionen.

Det femte handlar om EU som global aktör kopplat till utvidgning. Ordförandeskapet ville stärka EU som en global aktör med en tydlig agenda för fred, utveckling, mänskliga rättigheter och demokrati. EU:s förmåga att agera vid internationella kriser skulle utvecklas och samarbetet med viktiga partner därmed stärkas. Det handlade också om fortsatta framsteg i den utvidgningsprocess som pågår inom EU just nu.

Det var mål som uppnåddes. Samarbetet med EU:s närområde utvecklades, särskilt det vi kallar för det östliga partnerskapet. Under själva ordförandeskapet hölls toppmöten med Brasilien, Indien, Kina, Ryssland, Sydafrika, Ukraina och USA. Mötena innebar flera konkreta steg med fördjupat samarbete med dessa länder. Under det svenska ordförandeskapet lade man också grunden till det vi kallar den europeiska utrikes-tjänsten, European External Action Service. Den kommer att skapa bättre förutsättningar för att genomföra en effektiv och samstämmig utrikespolitik. Vi vet hur tydliga och klara Europa och EU kan vara när det gäller att exempelvis tala med gemensam röst i frågor som att avskaffa dödsstraffet globalt.

Ytterligare ett fält som jag vill lyfta är de institutionella frågorna. Trots det osäkra läge som fanns under hösten krävdes ett omfattande arbete av ordförandeskapet för att förbereda ikraftträdandet av Lissabonfördraget. Den 2 oktober röstade irländarna ja till fördraget, och efter det att Europeiska rådet den 29–30 oktober hade enats om att ge Tjeckien ett förtydligande angående tillämpningen av stadgarna om de grundläggande rättigheterna skrev landets president Václav Klaus till slut under den tjeckiska ratifikationen av Lissabonfördraget.

På mycket kort tid skulle de beslut som krävdes förberedas för att få det att träda i kraft. Det lyckades vid ett extra möte med stats- och regeringscheferna den 19 november. Då utsågs Herman Van Rompuy till ordförande i Europeiska rådet och Catherine Ashton till hög representant för utrikes- och säkerhetspolitik. Lissabonfördraget trädde därmed i kraft den 1 december 2009, och det är en dag som jag tror kommer att nämnas i historieböckerna tydligt i framtiden.

Att leda EU handlar om att samarbeta. Det handlar om att förstå andra länders behov och politiska förutsättningar. Det handlar om att finna kompromisser som alla kan få stöd för i sina nationella parlament. För att leda EU krävs att man vill vara med i EU. Att leda EU handlar inte om att bara acceptera att Europeiska unionen finns. För att EU ska ledas på ett bra och effektivt sätt krävs att man är med i EU och också vill vara en del av Europeiska unionens kärna. Då får man trovärdighet, tydlighet och inflytande.

Jag vill avslutningsvis nämna att vi fyra partier i alliansregeringen är tydliga med att Sverige ska vara en del av Europeiska unionens innersta kärna. Det krävs för att man ska kunna lösa den ekonomiska krisen. Det krävs för att man ska kunna lösa klimatfrågorna, och det krävs för att man ska kunna lösa de problem vi har med gränsöverskridande kriminalitet i regionen.

Anf. 96 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Fru talman! Vi tre oppositionspartier i De rödgröna är överens på en rad punkter om vad vi tycker att Sverige borde föra upp på den politiska dagordningen, och kanske också gå lite längre än i de frågor som ministern tog upp. Några av frågorna har vi redan diskuterat här under debattens gång.

Jag tänkte ta upp en fråga som handlar om EU som en global aktör, vilket EU-ministern också tog upp i sitt anförande. Det är viktigt att EU när vi kan ha en gemensam röst agerar för en fredligare värld, för att man inte kränker mänskliga rättigheter och för att se till att stötta och hjälpa dem som behöver stödet. Min fråga till EU-ministern – en fråga som jag tror att vi alla här i riksdagen är eniga om – gäller situationen i Västsahara.

Marocko ockuperar fortfarande landet och hjälper dem inte att få till den folkomröstning som de enligt FN är berättigade till. Situationen för människor i flyktinglägren är väldigt svår. Mänskliga rättigheter kränks på ockuperad mark av marockansk säkerhetspolis och militär. Den frågan togs tyvärr inte upp under det svenska ordförandeskapet – en fråga som jag vet att EU-ministern är både väldigt kunnig och engagerad i.

Vi ser nu också när det gäller fiskeavtalet att kommissionären och juristerna tyvärr har kommit fram till att det är fullt lagligt enligt folkrätten, vilket man verkligen kan ifrågasätta. Det här är en fråga som inte bara skulle hanteras under det svenska ordförandeskapet, men det var en möjlighet för oss att sätta upp den på den politiska dagordningen, att trycka på fler länder, framför allt Frankrike och Spanien som har en annan åsikt i den här frågan, för att försöka se till att få en enad röst.

Jag undrar lite: Varför tog man inte upp den här frågan under det svenska ordförandeskapet som hade gjort det möjligt att försöka få en enad röst?

Anf. 97 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Som Magdalena Streijffert vet – hon är också mycket engagerad i frågan som rör det västsahariska folkets framtid och välmående – är länderna inom Europeiska unionen oerhört splittrade, av historiska skäl, kulturella skäl och geopolitiska skäl.

När det gäller Västsahara är det viktigt att se att det inte bara handlar om en gemensam EU-hållning, som det är väldigt svårt att komma fram till på grund av den avgrundsstora skillnaden politiskt sett i frågan, utan också om vad vi kan göra inom Förenta nationerna. Det är där bollen ligger när det gäller frågan om att få en folkomröstning. Det är självklart att det västsahariska folket självt ska bestämma och avgöra sin framtid, hur de vill leva och hur de vill att en nation ska ta form.

När det gäller frågor som är kopplade direkt till Europeiska unionen tror jag att vi alla har följt fiskeavtalet och vet att det avtal som finns med Marocko innebär att fiskeintäkter ska komma det västsahariska folket till del. Så är det inte i dag.

Där kan jag också säga att den svenske jordbruksministern Eskil Erlandsson har agerat väldigt flitigt i den frågan. Han skrev bland annat ett brev nyligen till EU:s fiskerikommissionär där han lyfte fram Sveriges åsikt, som skiljer sig radikalt från resten av EU:s länder. Som bekant togs ett beslut i EU-nämnden våren 2006, under den förra regeringen – mycket tack vare mitt eget parti, Folkpartiet – där man lyfte fram att det som pågår är oacceptabelt. Men det är en svår fråga.

Nu inväntar vi svaret från fiskerikommissionären. Jag vet att Eskil Erlandsson är oerhört engagerad i frågan. Svenska Europaparlamentariker från flera olika partier sitter i fiskeriutskottet, som vi vet lyfter frågan, bland andra Isabella Lövin och Marit Paulsen. Det är viktigt att man driver en enad front här.

Anf. 98 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Fru talman! När det gäller fiskeavtalet var det precis så, som Birgitta Ohlsson sade, att den svenska regeringen under socialdemokratiskt styre sade nej till det. Tyvärr var vi helt ensamma. Därför är det viktigt, när det nu ska omförhandlas och beslutas igen, att man försöker se till att hitta några fler allierade och försöker sätta ett tryck på Spanien och Frankrike, som är verkliga motståndare i fråga om västsahariernas framtida situation.

Jag tycker att det som är gjort är bra, men jag hoppas verkligen att man fortsätter att trycka på, att försöka hitta allierade och att våga, precis som den svenska socialdemokratiska regeringen gjorde, säga nej till ett sådant avtal.

Jag är lite besviken på det svar som Birgitta Ohlsson ger när det gäller just rätten till en folkomröstning. Även om det är FN som ansvarar för det tror jag att det är väldigt viktigt, med tanke på att det har drivits så väldigt länge. Det kom fram redan 1991 att de skulle få ha folkomröstningen. Man lade ned vapnen och inledde en fredlig kamp för denna folkomröstning, men ändå har ingenting hänt. Då är det viktigt att EU, i den mån man kan enas kring det, försöker trycka på FN-systemet för att se till att detta blir möjligt.

Jag tror att man hade kunnat göra det genom att lyfta upp frågan exempelvis under det svenska ordförandeskapet och försöka hitta allierade. Även om länderna i Europeiska unionen är splittrade finns det många som säkert skulle hålla med om att västsaharierna har rätt att bestämma om sin egen framtid. Det humanitära biståndet till flyktinglägren måste också ges på det viset att människor inte drabbas som de gör i dag. De kränkningar av mänskliga rättigheter som sker på ockuperad mark är

oacceptabla, och det handelsavtal som EU har med Marocko borde ifrågasättas.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Anf. 99 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Som Magdalena Streijffert vet är det flera länder inom Europeiska unionen, däribland framför allt Sverige, som ger ett oerhört starkt och generöst bistånd till det västahariska folket. Det sker förstås både via statligt direkt stöd till flyktinglägren och via många individer som samlar in pengar, kläder och leksaker till barnen och människorna i flyktinglägren. Det är någonting som vi ska fortsätta att uppmuntra. Det finns flera andra länder som har en liknande politik.

Om vi kommer tillbaka till frågan om folkomröstning är det oerhört svårt att få en radikal och tydlig hållning inom Europeiska unionen, där Sverige som i många andra människorättsfrågor intar en helt annan position än många andra länder. Vill vi få en lösning i folkomröstningsfrågan gäller det framför allt att världens absoluta stormakter, där EU är en men också USA och andra länder, lägger om politiken och lyfter upp det arbete som James Baker, tidigare förhandlare, och andra tagit upp. Det måste hända mycket mer på den internationella agendan. Då först tror jag att man får ett konkret resultat.

Frågan var inte uppe under det svenska ordförandeskapet, men det var många andra frågor som inte heller var uppe. Man måste koncentrera sig. Politik är inte bara kompromissandets konst, utan också att kunna konkretisera och hitta enskilda punkter där man kan få resultat. Vi följer frågan. Jag är inte minst väldigt engagerad i just det arbete som Eskil Erlandsson gör som jordbruksminister. Jag tror att det är en nyckel som vi kan trycka på med.

Anf. 100 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Om ett litet land vill påverka inom EU är det viktigaste att man kan agera snabbt, att man kan ha framförhållning och se till att komma in med input i frågorna när det fortfarande finns möjlighet att påverka på allvar när kommissionen börjar tänka. Jag hoppas att en röd-grön regering kommer att vara bra på detta. Vi är ganska eniga i sakfrågorna – betydligt mer eniga om vad vi verkligen vill åstadkomma i EU-politiken än i frågan om grundsynen på EU.

Vill man påverka gäller det att man har mycket folk i Bryssel som är bra och som jobbar seriöst på att bygga allianser. Jag tror inte att det är någon slump att statsvetarnas undersökningar säger att Sverige, Danmark och Storbritannien, länder som alla sagt nej till EMU och inte på något sätt kan sägas vara en del av EU:s kärna, är de länder som har mest inflytande i förhållande till sin folkmängd. Det beror på att vi är länder som jobbar bra. Jag får nog säga att alliansregeringen på det stora hela har gjort ett hyggligt jobb i det praktiska arbetet.

Men det handlar inte om vad man vill när det gäller EU, eller Europa, som vi så ofta säger. Det handlar om vad man vill åstadkomma.

Jag har en kort fråga om regeringens arbete. Folkpartiet vill att vi ska ha en ny folkomröstning om EMU nästa mandatperiod. Jag undrar: Anser ministern att det är okej om EU-kommissionen gör som de gjorde på Irland och blandar sig i och aktivt tar del i kampanjarbetet, bedriver pro-

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2009,
inklusive det svenska
ordförandeskapet*

paganda och sprider propagandabroschyrer för att den ena sidan ska vinna? Är det okej att EU-kommissionen gör så som de gjorde på Irland?

Anf. 101 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt viktigt att se en skillnad. Vi inom Alliansen diskuterar ett speciellt datum för en eventuell folkomröstning om att Sverige eventuellt ska ansluta sig till euron. Vi diskuterar datum.

Ni går till val med en rödgrön gruppering där ett parti säger nja till Europa, ditt eget parti, där ett parti, Vänsterpartiet, vill lämna Europeiska unionen och där Socialdemokraterna som tidigare har varit varma försvarare av både euron och ett mer aktivt EU-samarbete faktiskt har gått ned från den linjen.

Det är en väldigt stor skillnad att diskutera ett datum om en eventuell folkomröstning och att tre partier inte är eniga om huruvida man ska vara medlem i den organisation som utgör stommen i utrikespolitiken för inte bara Sverige utan faktiskt också 26 andra länder i Europa. Det är en otroligt stor skillnad.

Jag tycker att det är viktigt att få in de perspektiven i debatten. Vi ska inte ägna oss alltför mycket åt inrikespolitik i dag, men det är ganska uppseendeväckande att när De rödgröna publicerade sin utrikespolitiska deklaration innehöll den avsnitt om Norden, mycket viktigt, om Arktis, om Latinamerika, om Nordamerika, om Asien, om Oceanien och om Afrika men inte en mening om Europa trots att EU är stommen för svensk utrikespolitik i dag. Där är det faktiskt en stor skillnad.

Man kan diskutera en roll. I sitt anförande tidigare lyfte Max Andersson upp att det var för lite EU-debatt i Sverige i dag. Det kan jag hålla med om. Det måste bli bättre. Jag utmanar gärna dig och andra miljöpartister i att diskutera Europeiska unionen i valrörelsen. Jag hoppas att vi kan få livliga debatter, som exempelvis Vänsterpartiet och Folkpartiet hade för några år sedan om euron, då partiledarna möttes på olika ställen runt om i landet.

Vi behöver mer EU-diskussion i Sverige. Men där kan man också se en stor skillnad. Min föregångare på EU-ministerposten, Cecilia Malmström, hade en dialogturné. Hon reste runt i hela Sverige och drog i gång debatter. Det gjorde inte direkt Bosse Ringholm under sin tid som EU-minister.

Anf. 102 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Det kommer mer vad gäller rödgröna uppgörelser. Jag vet inte om ministern är bekant med det, men jag misstänker att det inte är helt ovanligt att man väljer att släppa en uppgörelse i taget, så att inte allting kommer på samma gång. Det är ganska vanligt. Jag har för mig att även Alliansen gör på det viset.

Jag noterade att EU-ministern inte svarade på frågan om det är okej att kommissionen blandar sig i en nationell folkomröstning och att hon inte heller svarade på frågan om det vore okej om kommissionen gjorde så i en EMU-folkomröstning. Det vore trevligt att få ett svar på den frågan.

Sedan har jag en annan fråga – nu hoppar jag väldigt. Jag går återigen tillbaka till klimatförhandlingarna. Jag noterade med tillfredsställelse

ministrarnas tal om vikten av att bygga allianser, även med de fattiga länderna. Det var just det som var ett av de stora problemen med regeringens approach inför klimatförhandlingarna i Köpenhamn, avsaknaden av alliansbygge med de fattiga länderna. Därför hoppas jag att detta innebär att regeringen är på väg att ändra åsikt lite grann. Men jag vill ställa en fråga till ministern: Anser ministern att de fattiga länderna borde ha accepterat det danska förslaget, som lades fram med regeringens medverkan? Det danska förslaget innebär att man skulle lämna den gamla överenskommelsen om att den rika världen ska betala för de skador som den rika världens utsläpp har åstadkommit. Det innebär att även år 2050 skulle de rika länderna få släppa ut betydligt mer koldioxid än de fattiga länderna. Och det innebär att de pengar man kommer med från de rika länderna bara blir, från EU, 2,4 miljarder. Det ska dessutom kunna tas från biståndet. Är inte det alldeles för lite, framför allt i jämförelse med behoven?

Anf. 103 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är klart att politiska överenskommelser kommer i olika doser, men det är ganska anmärkningsvärt att släppa ett helt program om utrikespolitiken och utelämna Europeiska unionen som utgör vår maktbas på de flesta fält när det gäller det här.

Det är kanske inte heller en slump att man inte har kommit överens om detta. Vi vet att Vänsterpartiet först nästa år ska diskutera frågan om EU-utträdet. Ska Vänsterpartiets väljare, Vänsterpartiets sympatisörer och Vänsterpartiets partiledning som är väldigt emot Europeiska unionen i sig och som tycker att vi inte hör hemma där plötsligt då behöva gå med på en uppgörelse där man ska vara en aktiv EU-medlem? Det är också ett intressant demokratiperspektiv.

Vi i Alliansen behöver inte ha sådana inre blödningar i vår koalition, för alla är entydigt för Europa och Europeiska unionen.

När det gäller klimatfrågorna är det oerhört intressant. Vi får ofta höra att vi gjorde saker för sent, att vi gjorde för lite och att vi inte hade tillräckligt stor entusiasm. Om jag skulle nämna detta för mina EU-ministerkolleger skulle de nog bli ganska förvånade. Om det är något land som för en miljöradikal aktivism på EU-toppmöten, oavsett om det är jag som företräder Sverige eller statsminister Fredrik Reinfeldt, är det just Sverige. Det är vi som diskuterar hur man ska fortsätta att ha ambitiösa mål om 30-procentiga utsläppsminskningar, ofta tillsammans med Storbritannien. Det är vi som driver de mest långtgående förslagen när det handlar om miljöteknik. Det är vi som pressar på när många andra länder är oerhört klimattrötta i dag.

Den bild som ni målar upp på hemmaplan stämmer inte i Europeiska unionen. Där är Sverige ett av de mest klimataktivistiska länderna.

Det är också viktigt att se en sak när det gäller kopplingen till länderna. Det är klart att det inte var världens fattigaste länder som var problemet under Köpenhamnstoppmötet, absolut inte. Men världens fattigaste länder var inte heller helt eniga. Det fanns olika fraktioner. Det fanns stora block, EU på ena sidan, progressiva, och Kina, USA och Indien på andra sidan, som försökte få med sig dessa. Där måste man ha en större sammanhållning.

Nu har vi Copenhagen Accord som bas. Vi har Cancún-mötet, och sedan har vi Sydafrika nästa år. Men Sverige gör allt för att samarbeta med både de största miljöbovarna och de allra mest utsatta länderna.

Anf. 104 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! 2009 var ett händelserikt år för EU och naturligtvis även för Sverige, särskilt under det svenska ordförandeskapet under hösten. Finanskrisen och dess hantering samt Lissabonfördragets försenade antagande kan man väl säga överskuggade de egentliga sakfrågorna.

Finanskrisen började redan hösten 2008. Men en stor del av 2009 gick åt till att bekämpa effekterna av krisen, en kris som dess värre har fått ny fart under innevarande år, främst symboliserad genom utvecklingen i Grekland och det enorma räddningspaket som EU tvingats lägga på bordet för att, som man säger, lugna marknaden eller, med finansministern ord, vargflocken. Det är en ganska talande beskrivning för att komma från en representant för ett parti som brukar lyfta marknadskrafternas välståndsgivande förmåga till skyarna.

Min förhoppning är att vi av denna finanskris lär oss att mer se till ekonomins helhet, med inslag av marknadsmekanismer, offentligt ägande, långsiktig planering, arbetsplatsdemokrati, lagstiftning med mera. Varför inte börja använda begreppet blandekonomi igen?

Fru talman! Finanskrisen och dess effekter har för mig och Vänsterpartiet bekräftat det kloka i att Sverige står utanför eurosamarbetet. De allra flesta bör ha insett eurokonstruktionens allvarliga brister och inlåsnings effekter. Det är en gåta att euroförespråkare i riksdagen, främst från EU-ministerns parti, argumenterar för en ny svensk folkomröstning om att införa euron i Sverige under nästa mandatperiod. Här är vi rödgröna överens. Vinner vi valet blir det ingen folkomröstning om euron före valet hösten 2014.

Det är dock intressant och trots allt ett steg i rätt riktning att EU nu på allvar börjar diskutera åtgärder mot det spekulativa finanskapitalet, till exempel en Tobinskatt eller en skatt på finansiella transaktioner.

Även det tyska beslutet att förbjuda så kallad naken blankning är intressant. Blankning innebär att aktier som inte innehas säljs i hopp om att kunna köpas vid en senare tidpunkt till ett lägre pris. För att kunna leverera de sålda aktierna lånas sådana mot en avgift via en bank av långsiktiga investerare som till exempel en pensions- eller aktiefond. Så kallad naken blankning innebär att aktier säljs utan att först lånas. Är det någon som hänger med?

Det här är exempel på frågor som vi i Vänsterpartiet anser att den finanskommission som regeringen sagt sig vilja tillsätta ska ta sig en ordentlig funderare på.

Fru talman! I betänkandet finns ett flertal reservationer som Vänsterpartiet står bakom. Jag står naturligtvis bakom alla dessa men väljer här att ta upp några.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1 om utvidgningsprocessen. I reservationen tar vi upp vikten av att Sverige på ett tydligare sätt lyfter upp den kurdiska frågan när det gäller Turkiet. Den turkiska författningsdomstolens beslut att i december 2009 stänga DTP, Demokratiska Samhällspartiet, visar tyvärr att Turkiet fortfarande har lång väg att gå för att re-

spektera demokratiska spelregler och ge utrymme för andra etniska grupper inom den turkiska statsbildningen.

Inför det svenska ordförandeskapet lyfte Vänsterpartiet just den kurdiska frågan. Jag beklagar att den svenska regeringen inte tydligare använde tillfället under ordförandeskapet. Sverige har goda förutsättningar att göra detta med alla svenskar med kurdisk bakgrund med mångåriga kontakter med kurdiska organisationer och alla från Sverige till Turkiet och andra kurdiska länder återvändande kurder samtidigt med våra utvecklade relationer med Turkiet.

Jag yrkar även bifall till reservation nr 14 om rättsliga och inrikes frågor. Vid den så kallade gränsförvaltningen av EU:s yttre gränser, bland annat Medelhavet utanför Afrikas västkust, bedrivs både av enskilda EU-stater och genom EU:s byrå för yttre kontroll Frontex en verksamhet för att stoppa flyktingar på väg till Europa för att söka asyl.

Det är av avgörande betydelse att FN:s flyktingkommissariat UNHCR bereds möjlighet att delta i denna verksamhet för att tillföra sitt kunnande om flyktingkonventionens riktiga tillämpning i dessa sammanhang. EU bör anslå medel för att finansiera detta. Regeringen borde driva det i EU så att UNHCR kan medverka vid förvaltningen av EU:s yttre gränser.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 15 om sysselsättning och fackliga rättigheter. Kampen för svenska kollektivavtal handlar om att alla arbetstagare ska behandlas lika, oavsett om de kommer från Sverige, annat EU-land eller andra länder.

Ökade möjligheter att arbeta i olika länder är i grunden positivt, men fri rörlighet får inte innebära försämrade villkor för löntagarna. Vi ser som en central uppgift att värna de fackliga rättigheterna och den svenska kollektivavtalsmodellen.

Regeringen talar i och för sig vackert om den svenska kollektivavtalsmodellen, men i praktiken vill den införa kraftiga begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i arbetslivet. Det lagförslag som regeringen har drivit igenom i riksdagen med anledning av Lavaldomen i EG-domstolen öppnar för lönedumpning och illojal konkurrens enligt vår åsikt.

Regeringen går längre än vad som kan motiveras av EG-domstolens dom. Den angriper grundförutsättningar för den svenska kollektivavtalsmodellen och utmanar den föreningsfrihet som skyddas såväl i svensk grundlag som i Europakonventionen.

Vi är starkt kritiska till hur regeringen har agerat i Lavalfrågan. Inte minst under det svenska ordförandeskapet hade regeringen chansen att lyfta frågan, men varken statsministern eller arbetsmarknadsministern tog något initiativ. Detta kan medföra allvarliga konsekvenser för Europas löntagare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Ajournering

Prot. 2009/10:130
2 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2009,
inklusive det svenska
ordförandeskapet*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 maj

KU19 En reformerad grundlag

Punkt 6 (Folkomröstningar)

Yrkanden:

1. utskottet
  2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2009/10:K235 (m)
- Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU23 Säkerhetskopiors rättsliga status

Punkt 1 (Säkerhetskopiors rättsliga status)

1. utskottet
  2. res. (v)
- Votering:
276 för utskottet
19 för res.
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 80 m, 25 c, 23 fp, 21 kd, 15 mp, 1 -

För res.: 19 v

Frånvarande: 19 s, 16 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 3 v, 4 mp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU42 Nya villkor för stödet till dagspressen

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Tidsbegränsning och översyn av bestämmelserna om presstöd samt distribution och minoritetsspråk)

Prot. 2009/10:130
2 juni

---

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

143 för res.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res.: 109 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

SfU19 Uppehållstillstånd för skyddspersoner

Kammaren biföll utskottets förslag.

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU33 Upphandling från statliga och kommunala företag

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Förslaget i regeringens proposition om tidsbegränsning av undantaget)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

279 för utskottet

19 för res. 2

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 15 mp, 1 -

För res. 2: 19 v

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

FiU22 Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet

Punkt 1 (Regeringens proposition)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

144 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -
För res. 1: 111 s, 18 v, 15 mp
Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 4 v, 4 mp

Punkt 2 (Miljöhänsyn vid upphandling)

1. utskottet
2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet
145 för res. 2
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 23 fp, 22 kd, 1 -
För res. 2: 111 s, 19 v, 15 mp
Frånvarande: 19 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 8 (Krav på sociala hänsyn och kollektivavtal vid upphandling samt ratificering av ILO:s konvention 94)

1. utskottet
2. res. 4 (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet
145 för res. 4
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 21 kd, 1 -
För res. 4: 111 s, 19 v, 15 mp
Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 3 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 11 (Innovativ upphandling)

1. utskottet
2. res. 5 (v)

Votering:

277 för utskottet
20 för res. 5
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 80 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 15 mp, 1 -
För res. 5: 1 s, 19 v
Frånvarande: 19 s, 16 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Tomas Eneroth (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank
Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU38 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt
Punkt 1 (Mål för förvaltningspolitiken)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet

145 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res.: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU25 Barn under 15 år som misstänks för brott

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

151 för utskottet

146 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 22 fp, 22 kd

För res.: 111 s, 19 v, 15 mp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 6 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

JuU21 En ny fängelse- och häkteslagstiftning

Punkt 2 (En individuellt utformad verkställighetsplan)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

145 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 1: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 10 (Utslussning och samverkan inför frigivning)

1. utskottet
2. res. 9 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

145 för res. 9

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 9: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2009, inklusive det svenska ordförandeskapet

Punkt 2 (Utvidgningsprocessen)

1. utskottet
2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

151 för utskottet

145 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 25 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 1: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 16 m, 4 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 4 (EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik samt bilaterala och regionala förbindelser)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

153 för utskottet

110 för res. 2

35 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 80 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 2: 110 s

Avstod: 1 m, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Malin Löfsjögård (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 11 (Rättsliga och inrikes frågor)

1. utskottet

2. res. 14 (v, mp)

Votering:

264 för utskottet

34 för res. 14

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 14: 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 12 (Sysselsättning och fackliga rättigheter)

1. utskottet

2. res. 15 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

145 för res. 15

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 15: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 19 (Klimatförhandlingarna)

1. utskottet

2. res. 19 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

144 för res. 19

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 -

För res. 19: 110 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU20
Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen (prop.
2009/10:139, skr. 2009/10:186, redog. 2009/10:RRS22 och redog.
2009/10:RRS26).

Anf. 105 MIKAEL DAMBERG (s):

Fru talman! I dag debatterar vi utbildningsutskottets betänkande UbU20 om regeringens proposition *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen*, ett förslag – så har Sveriges universitetslärarförbund, Sulf, beskrivit regeringens förslag – som är olämpligt, olyckligt, otydligt och delvis obegripligt.

Dagens debatt blir på sätt och vis slutpunkten i en beredningsprocess för en proposition som är under all kritik.

Fru talman! Ni börjar redan förstå att vi i oppositionen inte är särskilt imponerade av vare sig regeringens förslag eller processen fram till i dag. Om detta kommer debatten i dag att handla. Men skulle det verkligen behöva vara så? Mitt svar är enkelt: nej, faktiskt inte. Regeringen har på egen hand och helt oprovocerat kört över hela högskolevärlden och dessutom på egen hand och – som det har sagts – amatörmässigt lekt högskoleverk genom att knåpa ihop ett eget, detaljstyrt kvalitetsutvärderingssystem. Egentligen är det obegripligt. Förutsättningarna har nämligen aldrig varit bättre än i dag.

Det finns en bedövande enighet i Sveriges riksdag om behovet av ett nytt resursfördelningssystem som främjar kvaliteten. Det var den socialdemokratiska regeringen som först tillsatte den utredning som skulle titta på ett nytt resursfördelningssystem. Det var den borgerliga regeringen som efter en del turer gav Högskoleverket i uppdrag att föreslå ett nytt kvalitetsutvärderingssystem baserat på kvalitet. Detta skulle göras i nära samarbete med landets lärosäten, SUHF och studenterna i SFS. När arbetet var klart och förankrat hoppade regeringen likt en elefant i en glasbutik in och rörde runt. Den tog fram ett nytt förslag, som presenterades med hjälp av OH-bilder på ett möte med sektorn bara 20 dagar innan propositionen lades fram på riksdagens bord.

Problemet för regeringen nu är att regeringens egen expertmyndighet är oerhört kritisk till delar av propositionen. Problemet för regeringen nu är att många lärosäten känner sig överkörda och funderar över varför de över huvud taget ska delta i processer om man inte lyssnar på deras åsikter. Problemet för regeringen nu är att studenterna också tycker att det nya förslaget är sämre än det förra. Man kan fråga sig vad regeringen egentligen har uppnått och vunnit på detta annat än att skapa turbulens och politisera en fråga där högskolesektorn själv hade varit med och tagit ansvar. Jag tycker naturligtvis att det var oklokt men också att det visar på en enorm misstro mot Högskoleverket och mot landets lärosäten.

Vad handlar då debatten egentligen om? Ja, ytterst handlar den om ifall vi i framtiden ska ha en nationell och oberoende granskning av högskoleutbildningarnas kvalitet eller inte. För oss i den rödgröna oppositionen är det självklart att mäta och granska kvaliteten inom den högre utbildningen. Staten, som finansierar utbildningarna, måste veta om

skattemedel används på bästa sätt och därigenom höjer kunskapsnivån och bidrar till utvecklingen i samhället.

Studenterna har rätt att veta vilken utbildningskvalitet de har att välja mellan och också att veta att de får goda kunskaper oavsett vilka högskolor de studerar vid. De har också rätt att få veta hur användbar utbildningen är på arbetsmarknaden. Arbetsgivare har rätt att veta vilken kompetens en anställd med examen från högskolan har. Också internationaliseringen och den så kallade Bolognaprocessen ställer krav på ett väl utvecklat system för kvalitetsgranskning.

I denna debatt kommer säkert en del av diskussionerna att bli lite teknisk. Jag vill redan inledningsvis säga att det finns delar i dessa förslag som liknar varandra. Regeringen kommer att säga att den vill granska de självständiga arbetena och kvaliteten och resultaten i dessa, och då säger vi att det är bra. Det säger Högskoleverket också. Men man kan inte bara sätta fokus på de självständiga arbetena. När regeringen säger att den ska ha alumnienkäter för att titta på vad studenterna har tyckt om sina utbildningar är det bra. Även detta finns med i Högskoleverkets förslag. Men det som också finns i Högskoleverkets förslag är att studenter som går utbildningen ska få tycka till om utbildningen där och då. Det tror vi också är en viktig kvalitetsindikator för högre utbildning.

Konsekvenserna av regeringens förslag är som jag ser det tre. Nummer ett är att pratet från regeringens sida om autonomi, som säkert kommer att återkomma flera gånger i denna talarstol senare, blir alltmer innehållslöst för varje gång man kör över högskolesektorn och från regeringens sida detaljstyr förslag.

Nummer två är att vi får ett system där utbildningskvalitet inte kommer att utvärderas nationellt. Studenternas åsikter om sin utbildning kommer inte att ingå i den nationella kvalitetsgranskningen.

Nummer tre är att vi riskerar internationalisering av högre utbildning eftersom studenter kan få svårare att få sin examen erkänd i andra länder. Högskoleverket riskerar att förlora sin ackreditering som utvärderare.

Detta är tre möjliga konsekvenser av regeringens förslag – helt i onödan.

Näst sist vill jag säga att ett nytt system, oavsett hur det utformas, inte kommer att lösa alla kvalitetsproblem i högre utbildning. Vi i den rödgröna oppositionen har i andra sammanhang presenterat konkreta insatser för att höja kvaliteten i högre utbildning. Vi har levererat ett kvalitetspaket på 400 miljoner kronor årligen som ska gå framför allt till de utbildningar som har störst behov av extraresurser. Det är viktigt för att studenterna ska få en närmare koppling till sina lärare och för att den akademiska utbildningen ska hålla en hög kvalitet. 400 miljoner kronor är en viktig kvalitetssatsning som vi är överens om.

Vi är överens om att vi måste ha en tydlig arbetsmarknadskoppling. Det kommer att diskuteras av Björn von Sydow här senare. Det handlar om hur vi ska minska glappet mellan universitet och arbetsmarknad och hur vi har föreslagit insatser för att hjälpa studenterna att välja rätt och senare hitta rätt på arbetsmarknaden.

Jag tror att diskussionen om högre utbildning och kvalitet också borde ha ett element av diskussion om mångfald och breddad rekrytering. I går i den här kammaren debatterade högskoleministern och jag breddad rekrytering och snedrekrytering till högre utbildning och att vi i dag för-

lorar mycket begåvning och kompetens på vägen till högre utbildning. Vi slösar med kunskap och begåvningar. Denna debatt måste också finnas när vi pratar om kvalitet i högre utbildning.

Avslutningsvis gör vi socialdemokrater tillsammans med våra vänner i både Miljöpartiet och Vänsterpartiet bedömningen att det behövs ett nytt resursfördelningssystem för högskoleutbildningar som premierar kvalitet. Eftersom detta inte åstadkoms med regeringens förslag yrkar vi avslag på propositionen. Vi delar i huvuddrag förslagen till det kvalitetsgranskningssystem som Högskoleverket har tagit fram i samråd med lärosäten och organisationer som representerar både lärare och studenter.

Jag yrkar därför på att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag till system för utvärdering av kvaliteten i högskolan där Högskoleverkets förslag ska utgöra grunden. Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 1 och reservation 2.

I detta anförande instämde Lage Rahm (mp).

Anf. 106 AMINEH KAKABAVEH (v):

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen* att ett nytt system för utvärdering av kvalitet inom den högre utbildningen ska införas.

Det föreslås att Högskoleverket ska ansvara för att utbildningar som leder till examina på grundnivå och avancerad nivå utvärderas vart fjärde år. Kvalitetsbedömningen ska bygga på granskning av studenternas självständiga arbeten, självvärderingar av lärosätena, platsbesök och alumnienkäter. Granskningen ska resultera i ett samlat omdöme om utbildningen på en tregradig skala. Denna omdömesförmåga ska styra även en del av resursfördelningen.

Fru talman! Det var våra tre partier som under den förra mandatperioden initierade utredningen beträffande ett nytt resurstilldelningssystem. Detta hade vi åstadkommit i en överenskommelse mellan både riksdagen och högskolevärlden om att kvalitet på den högre utbildningen ska understödjas och prioriteras.

Högerregeringen har bortsett från dessa goda förutsättningar och i stället skapat en konflikt om hur kvalitet ska definieras och mätas. Det var representanter för studenter, lärarkåren, rektorer och ansvariga myndigheter som faktiskt arbetade under lång tid för att komma fram till ett långsiktigt välgrundat förslag med bred förankring. Man var då överens om att kvalitet ska mätas efter hur studenternas kunskaper och analysförmåga utvecklas. Förslaget, som har lagts fram av Högskoleverket, bygger på tre kvalitetsindikatorer som stöder varandra, det vill säga lärandemål och examination, läranderesultat samt studenternas erfarenheter. Enligt Högskoleverkets bedömning är, eller var, förslagen rättssäkra, transparenta och kvalitetsdrivande i sättet att granska utbildningens kvalitet.

Med högerregeringens proposition kommer dessa förslag att kastas i papperskorgen. I och med framtagningen av propositionen har samarbetet med högskolesektorn avbrutits. Vi i Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna tycker att regeringens förslag är illa underbyggt och saknar stöd. Ett av de förslag som högerregeringen föreslår är att studenternas självständiga arbeten ska ha stor betydelse för kvalitetsbedöm-

ningen. Förvisso ger detta ett tydligt resultat av vad studenten presterar men säger litet om kvaliteten på utbildningen.

Med vetskap om vilka studenter som i allmänhet presterar bäst resultat blir det tydligt att de högskolor som har satsat på breddad rekrytering och mångfald riskerar att få sämre kvalitetsomdömen. De kunskaper studenterna får beror snarare på den utbildning de får, utbildningens kvalitet och självfallet på vilka premisser och mål som råder. Därför måste hela kunskapsprocessen såsom utbildningens innehåll, mål, form och resultat granskas. Det måste finnas möjlighet att tydligt peka på vilka bristerna är och hur de ska kunna åtgärdas. Ännu en viktig kvalitetsaspekt som saknas i förslaget är att mäta hur effektivt utbildningarna bedrivs. Därtill tas Höskoleverkets roll bort som granskare av det interna utvärderingsarbetet på högskolorna.

Vi anser att detta bara urholkar värdet av det interna arbete som sker på högskolorna. Trots de europeiska riktlinjerna för kvalitetsvärdering framhävs att det interna kvalitetsarbetet ska granskas av oberoende bedömare.

Fru talman! Beträffande studenternas inflytande över kvaliteten avfärdar regeringen därtill på väsentliga punkter i Höskoleverkets förslag att studenternas kunskap och inflytande ska användas som en kvalitetsindikator. Genom att studenterna berörs direkt av utbildningens kvalitet bör deras erfarenheter och ståndpunkter vara väl värda att ta till vara för att utveckla utbildningen. Studenter satsar mycket tid och pengar på sin utbildning och kan förmodas ha stark anledning att vilja förbättra den. Detta är en metod som används internationellt också.

Av Höskoleverkets förslag återstår endast alumnieenkäterna som ska göras några år efter avslutad utbildning. De undersöker hur användbar en utbildning är på arbetsmarknaden. Enligt Höskoleverkets bedömning ska denna metod kompletteras med ytterligare enkäter från verksamma studenter för att få svar på de olika frågor angående bland annat hur lärandemål och examensmål uppfylls, bedömningen av de egna arbetsinsatserna och kontakttid med lärarna.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet har ytterligare lösningar när det gäller kvaliteten. Vi tycker att studenternas inflytande är en viktig aspekt gällande kvaliteten på den högre utbildningen. Därför föreslår vi höjda studiemedel som möjliggör för studenter att studera på heltid. Vi har också föreslagit pengar till studieinflytande, vilket togs bort av högerregeringen.

Fru talman! Resurstilldelningen är också ett redskap som ska användas för att främja kvaliteten. Vi, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har genom vårt tidigare budgetarbete förstärkt grundutbildningarna med 270 miljoner kronor per år. I anknytning till statsbudgeten för 2010 har vi föreslagit ytterligare kvalitetsinsatser på 400 miljoner kronor årligen.

De resurser som den borgerliga regeringen har föreslagit ska fördelas enligt kvalitetsutvärderingen är opålitliga eftersom de är beroende av de avgifter för utländska studenter som ska införas. Varken vi eller regeringen vet hur många studenter som kommer att betala för sin utbildning och hur mycket medel som därmed avges. Spelreglerna för resurstilldelningen måste vara kända och förutsägbara innan riksdagen kan fatta beslut om en sådan viktig reform.

Enligt vår bedömning behövs ett nytt resurstilldelningssystem för högskoleutbildningar som gynnar kvaliteten. Vi konstaterar att detta inte frambringas med regeringens förslag. Därför yrkar vi avslag på propositionen och dess dåligt förankrade och illa utformade system.

Vi är i stort överens om det förslag till kvalitetsgranskningssystem som Högskoleverket har tagit fram i samråd med majoriteten av lärosätena samt de organisationer som representerar lärare och studenter. Regeringen bör därför återkomma med ett nytt förslag till system för utvärdering av kvaliteten vid högskolan, och Högskoleverkets förslag ska utgöra underlag.

Att mäta och granska kvaliteten inom den högre utbildningen är nödvändigt. Staten som finansierar utbildningen måste veta om skattemedel används på bästa sätt och får den avsedda effekten att bland annat höja kunskapsnivån och bidra till utvecklingen av samhället. För studenter ska utbildningen vara likvärdig och ge goda kunskaper oavsett vilken högskola de studerar vid.

Därför yrkar jag bifall till vår gemensamma motion, och för tids vinnande yrkar jag bifall till endast reservationerna 1 och 2.

Anf. 107 LAGE RAHM (mp):

Fru talman! I dag diskuterar vi kvalitetsutvärderingar och kvalitetssystem i den högre utbildningen i Sverige. Vi tycker att det här är oerhört viktigt, och vi hade egentligen sett fram emot att vi tillsammans skulle ta fram ett bra och välförankrat förslag som hade stöd i sektorn, hos dem det berör, och som sedan skulle bidra till en riktigt bra kvalitet i högskolan. Högskoleverket fick också tidigare i uppdrag att börja ta fram ett förslag. Det fanns kritik mot hur det var tidigare. Därför fick Högskoleverket uppdraget att ta fram ett förslag. Förslaget tog de fram tillsammans med sektorn, universiteten, studenterna och lärarna. Man kom fram till ett förslag som var välförankrat, vilket är lite förvånande, kanske man kan tycka, eftersom man vet att inom högskolesektorn finns det väldigt många som tycker väldigt olika. Det är en tillgång, men det är också en tillgång att sektorn kan enas om någonting och är eniga om något som kan leda till högre kvalitet.

Vad händer då när regeringen ska bereda förslaget? Regeringen tar emot förslaget och sätter sig sedan bakom stängda dörrar och funderar eller vad man gör. I vilket fall som helst läcker det ut saker som gör att insynsrådet, som har jobbat med förslaget, är kritiska och vill få möjlighet att träffa regeringen. Då presenterar regeringen en del förändringar med powerpoint. Jag ska citera någon som var med, vilket vi i oppositionen inte fick vara, och det har jag full förståelse för. ”Cirka 20 dagar innan propositionen ska läggas till riksdagen fick vi se en Powerpointpresentation av ett inte tidigare sett till stor del omarbetat förslag, utan detaljer.” Det sägs att de som var där – lärosätena, Universitets- och högskolornas förbund, studenterna och lärarna – var relativt eniga i ifrågasättandet och kritiska till förslaget. Högskoleverket fick inte ens vara med eller var i alla fall inte med, och det är ju lite lustigt.

Om någon undrar vad regeringens expertmyndighet och universitetskanslern har tyckt om förslaget kan jag citera vad universitetskanslern har sagt: ”Det är en viktig debatt, jag hade inte heller haft något emot en kompromiss kring vårt förslag, men amatörismen och lekmannamässig-

heten i departementets agerande är något annat.” Det är ganska allvarligt när en myndighetschef på en expertmyndighet som har att just granska förslaget så tydligt går in och säger att beredningen har varit amatörmässig och lekmanmässig och att man också har kört över hela sektorn.

Man kan då fråga sig hur olika människor och organisationer ser på det här. Det är tydligt att studenterna inte är nöjda. Till exempel har SFS och många andra studentkårer, studentorganisationer, studentfackförbund och så vidare sagt en hel del. Lärarna är inte nöjda. Sulf, Saco och andra har varit väldigt kritiska. Lärosätena har också varit väldigt kritiska. Och det kan förtjänas att nämna att lärosätenas egen organisation, Sveriges universitets- och högskoleförbund, har varit oerhört kritisk, och inte minst Högskoleverket, som jag sade förut.

De som verkar vara nöjda med förslaget blir en betydligt kortare lista. Jag kan ungefär sammanfatta det med att regeringen är nöjd med förslaget, och jag utgår från att det är en förutsättning när de lägger fram ett förslag. Men det är tråkigt att vi inte kan få ett bättre förankrat förslag och ett förslag som är bättre.

Vad man gör är en hel del ändringar i det av Högskoleverket och sektorn tillsammans framarbetade förslag. Man tar till exempel bort att man ska fråga studenterna vad de tycker om sina utbildningar. Då kan man fråga sig: Har inte studenterna något med kvaliteten att göra? Är det inte relevant att veta vad studenterna tycker?

Man tar bort granskningen av utbildningskvaliteten och lägger i stället till en självvärdering, där det i och för sig kan ingå lite allt möjligt, säger man. Så fort vi i oppositionen kritiserar att någonting inte ingår säger man: Men det kan ingå där, om man vill.

Låt mig återigen citera universitetskanslern, den här gången från *Ny Teknik*, en utmärkt tidning: ”Men att begränsa utvärderingssystemet till endast de självständiga arbetena likställer bra studenter med bra utbildning. Det kan jag inte stå bakom.” Det handlar alltså om att när man har tagit bort det andra har man kvar resultaten från de självständiga arbetena. Precis som Mikael Damberg tidigare har sagt är det väl bra att veta och se resultaten från de självständiga arbetena. Men det kan inte ensamt bedöma kvaliteten på en utbildning. Det krävs mer, och det är väldigt tydligt.

Dessutom kan man fråga sig, som många frågat sig, om inte universiteten nu kommer att konkurrera om de bästa studenterna i stället för att konkurrera om att hålla den bästa kvaliteten. Det är nämligen något som med det här förslaget tyvärr skulle kunna löna sig. Till exempel har Sacos ordförande sagt: ”Det är viktigt att kvalitetsutvärderingssystemet mäter kvaliteten på utbildningen, inte kvaliteten på studenterna. Lärosäten ska inte få extra pengar för att de lockar till sig duktiga studenter, utan för att de är duktiga på att utbilda.” Det är en alldeles utmärkt sammanfattning av hur det egentligen borde vara. Tyvärr är det inte en sammanfattning av regeringens förslag.

Som har sagts har det varit många turer i det här. Vi hade i utbildningsutskottet en stängd hearing där jag fick erfara att SUHF menade att förslaget antingen inte har något med kvalitet att göra eller att det motverkar breddad rekrytering. Då kan man fråga sig vad det handlar om. Jo, det handlar just om att det helt plötsligt premieras att inte syssla med breddad rekrytering, därför att bara resultaten ska bedömas. Men då har

det invänts att det kan tas med i självutvärderingen. Då frågar man sig: Vad är självutvärdering till för? Är det ett sätt att ursäktas för resultaten? Det är lite så det blir, och det är det som många rektorer har varit oerhört kritiska till. Det är väl ändå inte poängen med självutvärdering att den ska användas för att ursäktas någonting annat, utan det rimliga är väl att Högskoleverket eller de som Högskoleverket har satt att granska gör en bedömning av vad som sker.

Det är lite ironiskt att stå här och debattera ett kvalitetssystem som helt uppenbart inte är kvalitetssäkrat i sig självt. Man undrar hur det egentligen kan komma sig att vi har landat där. Det som har nämnts här är autonomin, att högskolorna ska vara fria, och jag delar den uppfattningen. Det är oerhört viktigt och bra, och jag uppskattar den inriktningen från regeringen. Men jag tycker att det har blivit oerhört missriktat. Det är väl inte så att högskolorna blir ofria om man frågar dem som studerar på högskolorna vad de tycker om utbildningen? Vari består högskolornas ofrihet om vi skulle säga att vi tycker att det är viktigt att höra vad studenterna tycker om kvaliteten på utbildningarna? Hur blir det ofrihet? Och hur ser man på autonomi när man börjar med att köra över hela sektorn när man inrättar det här?

Jag undrar: Är det inte så att ett lärosäte, trots att det självständigt jobbar med utbildning, kan ha en granskning utifrån och inte bara en självvärdering? Är det inte rimligt att kunna bedöma det som faktiskt existerar? Det går ju på en massa andra områden. Till exempel finns det på skolområdet en viss pedagogisk frihet kvar, och vi har ändå en möjlighet att utvärdera och se över. Det är klart att det behöver utvecklas, men det är inte principen där som det är fel på.

Jag vill avsluta med att se något lite mer abstrakt och bredare på det här. Det är nämligen så att det har sagts att det bara är resultaten som ska granskas. Jag tycker att det är en oerhört konstig inriktning från en regering och en forskningsminister som vill ha vetenskap i utbildningarna. Men vetenskap är väl inte bara resultat. Det är väl rimligtvis också metoden för att komma fram till resultaten. Om man får ett resultat vill man ju veta att det är med en bra metod man har kommit fram till det. Om man bara funderar ihop resultatet är det inte alls lika mycket värt som om man har en bra metod. Jag tycker att det är olyckligt att man på det här sättet helt bortser från metoderna och att kvaliteten när man lär sig är god.

Jag vill därmed yrka bifall till reservationerna 1 och 2 och vara tydlig med att det behövs en kvalitetsutvärdering och förändringar. Mycket som har kommit fram i Högskoleverkets förslag är oerhört bra, och vi ställer oss oerhört positiva till det. Men vi menar att det här förslaget inte är kvalitetssäkrat. Det är under all kritik. Vi menar att regeringen borde få komma tillbaka med ett vettigt förslag.

Anf. 108 BETTY MALMBERG (m):

Fru talman! Just nu är det många studenter som pluggar hårt för att klara läsårets sista tenta eller för att redovisa någon form av självständigt arbete. Vissa gör det för sista gången, och självklart måste de känna både glädje och lättnad när flera år av studieflit nu är till ända. De känner säkert också förväntan inför framtiden när de nu på allvar ska ta steget ut i förvärvslivet och äntligen få pröva sina vingar. Målet med en anställ-

ning hägrar förstås, men hur väl de lyckas med att hitta ett relevant jobb och hur lång tid det tar att hitta det skiljer mycket.

Anställningsbarhet, det vill säga utbildningens användbarhet på arbetsmarknaden, är ett viktigt begrepp som kommit alltmer i fokus de senaste åren, såväl i Sverige som internationellt. Det är ett av de tre övergripande målen i Bologna-processen och har därmed fått stort genomslag, åtminstone i den politiska retoriken.

Kritiker menar att våra lärosäten blir mer av arbetsförmedlingar och att lärosätena inte alls ska bry sig om vad framtida arbetsgivare behöver. De förespråkar mer av akademiska värden som bildning, kritiskt tänkande, reflexion, personlig utveckling och vetenskaplighet. Det är naturligtvis viktigt och självklart, men samtidigt finns det inget motsatsförhållande mellan anställningsbarhet och traditionella akademiska värden.

Inom ramen för Bologna-processen beskrivs målen med högre utbildning, och då nämns just de nyckelbegrepp jag räknade upp. Dessutom är det kvaliteten i utbildningen som är avgörande för anställningsbarheten liksom för de andra akademiska kriterierna. Men självklart har varken den enskilde studenten eller samhället råd att helt och hållet bortse från hur användbar en utbildning är på arbetsmarknaden.

Riksrevisionen har granskat detta, och deras slutsats är att med tanke på den stora investering som samhället och den enskilde gör i högre utbildning bör det leda till att nytutexaminerades anställningsbarhet ökar väsentligt. Det är något som vi moderater håller med om och vill sätta mer fokus på. Det kommer dessutom att realiseras i det nya kvalitetssäkringssystem som vi debatterar i dag.

Fru talman! Sverige har höga internationella ambitioner. Våra studenter konkurrerar på en internationell marknad. Det kräver att kvaliteten på våra utbildningar förbättras kontinuerligt. Flera åtgärder har presenterats sedan alliansregeringen tillträdde. Som ytterligare ett inslag i det strategiarbetet lanseras ett nytt kvalitetssäkringssystem som också kan få betydelse för resurstilldelningen till universitet och högskolor.

Examenstillstånden ska fortsatt prövas, men då det gäller utvärderingar av kvalitet för grundläggande och avancerad nivå kommer fokus att ändras. Tidigare utvärderingar har varit koncentrerade på processer om hur lärosätena har bedrivit sitt kvalitetsarbete. Nu förskjuts fokus till utbildningarnas resultat, det vill säga vad som uppnås. Dessutom ökas frekvensen av utvärderingar. I dag sker de vart sjätte år; efter årsskiftet kommer de att ske vart fjärde år.

Tre bedömningsunderlag ska ingå i en utvärdering: studenternas självständiga arbeten, lärosätenas självvärderingar inklusive platsbesök från externa bedömare – det är något som tidigare motdebattörer tydligen har missat – och enkäter till tidigare studenter. Resultatet av detta vägs samman i en flergradig skala. De lärosäten som har utbildningar som får högsta betyg kommer att kunna tilldelas extra medel som alltså ges utöver de medel som i dag fördelas till lärosätena – allt för att stimulera till ökat fokus på kvalitet.

Jag tänker inte gå in på fler detaljer i de utvärderingssystem som diskuteras. Jag ställer mig helt bakom regeringens uppfattning, inte minst vad gäller att utvärderingarna ska vara inriktade på vad som uppnås och inte hur arbetet sker eller hur lärosätenas dokumentation för förväntade lärandemål ser ut.

Det är ingen hemlighet att det finns olika uppfattningar i universitetsvärlden om förslaget för- och nackdelar. Det är inte bara vår frispråkige universitetskansler Anders Flodström som har uttalat sig och blivit citerad i debatten. En som inte hörts så mycket i debatten är den förra universitetskanslern, Sigbrit Franke, som tvärtemot Flodström förordar regeringens förslag och har uttryckt stor skepsis mot det som hennes tidigare myndighet presterat.

Hennes uttalanden är dessutom särskilt intressanta eftersom Franke i sin forskargärning främst var inriktad på just utvärdering av kvalitet i utbildningssystem. Hon skriver bland annat på sin blogg att den målmodell som Höskoleverket föreslagit inte bara är ofullständig utan direkt olämplig vid utvärdering av utbildningskvalitet. Det här bidraget till debatten har jag saknat från oppositionen.

Hur ser oppositionen på det hela? Värt att notera är att de är överens, vilket vi inte är vana vid. Men i stället för att se till vikten av att koppla resurser till kvalitet och vikten av långsiktighet säger de bara: Det duger inte, regeringen. Gå hem och gör om!

I vanlig ordning saknas det konstruktiva förslag om vad som ska göras om, och riktigt vari kritiken består är inte lätt att utläsa. Oppositionen förordar att Höskoleverkets förslag ska utgöra underlag. Det gör det redan. Vidare säger de att de i huvudsak stöder det förslag till kvalitets-säkringssystem som Höskoleverket tagit fram. I vilka delar de inte tycker som Höskoleverket och vad de tycker att regeringen bör ändra framkommer dock inte.

Min personliga reflexion är att oppositionen i stället tar tillfället i akt att politisera alla frågor de kan.

Ytterligare en fråga som finns med i betänkandet, och som tidigare inte har nämnts, är att möjligheten till positiv särbehandling av studenter vid antagning till högskolan antligen försvinner. Det är resultatet av de många juridiska mål som den ideella organisationen Centrum för rättvisa har drivit. Bland annat handlade det om att kvinnor som sökte till veterinärstudier förfördelades för att Sveriges lantbruksuniversitet ville jämna ut könsfördelningen på programmet.

Sådant här är inte rimligt och anständigt i Sverige 2009. Självklart är det individernas meriter som ska bedömas vid antagning, inte deras kön.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande UbU20.

(Applåder)

I detta anförande instämde Margareta Pålsson (m).

Anf. 109 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Betty Malmberg påstod att det är oklart vad oppositionen tycker, men vi har just argumenterat för att vi tycker att det förslag som Höskoleverket presenterade efter samråd med sektorn är bra. Jag vet inte vad annat vi ska säga, kanske att det är jättebra.

Betty Malmberg säger också att vi inte har presenterat vilka detaljer vi vill ändra. Men det är ju själva poängen. Vi tycker att regeringen lägger sig i alldeles för mycket detaljer när det gäller exakt hur kvalitetsgranskningen ska ske. Vår uppfattning är att regering och riksdag ska ge en inriktning om att granska kvalitet. Vi såg det som en enorm fördel att

sektorn och Högskoleverket kunde enas om en egen definition och begreppsvärld för vad kvalitet är i högre utbildning.

På tal om autonomi, vilken annan fråga är viktigare för högskolor och universitet än att få vara med och bestämma vad kvalitet i högre utbildning är? Det är vad de håller på med hela dagarna. På vilket sätt är regeringen, enligt Betty MalMBERG, bättre på att avgöra vad som är kvalitet i högre utbildning än Högskoleverket och högskolorna?

Anf. 110 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Högskoleverkets förslag är bra, och vi stöder det i huvudsak, säger oppositionen. Frågetecknen reser sig dock. Vad innebär i huvudsak? Antingen tycker ni att man ska köra på Högskoleverkets förslag rakt upp och ned eller så har ni invändningar, vilket denna formulering antyder.

Mikael Damberg sade i sitt anförande att det råder en bedövande enighet om att kvalitet ska premieras. Jag undrar när det ska ske. Ni har ett tillfälle nu. Vi ville det från Alliansens sida redan för 16 år sedan. Den möjligheten stoppade ni när ni kom till makten. Ni har haft chansen under alla år sedan dess. Hur viktigt är det för er?

Tycker ni att det är rimligt att dåliga utbildningar kan varnas om att en examensrätt dras in, men att ganska dåliga utbildningar som ändå klarar sig får lika mycket resurser som andra? Det blir ju konsekvensen när ni väljer att skippa möjligheten att försöka enas och hitta en långsiktighet i något som ni själva tycker vore väsentligt.

Vad är kvalitet i högre utbildning, frågar Mikael Damberg, och vilka är bäst på att bedöma det? Det är självklart oerhört väsentligt vad högskolevärlden säger. Men det är också väsentligt att man lyssnar in och ser att Högskoleverket inte tog till sig den kritik som framfördes när Högskoleverket presenterade sitt första förslag. Man lanserade detta som att det var fixt och färdigt. Kåre Bremer som är rektor för Stockholms universitet skriver på sin blogg att det stod klart redan i oktober 2009 att det var oenighet mellan regeringen och Högskoleverket. Det är kanske där vi står i dag.

Anf. 111 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det här är fullständigt obegripligt. Först hänvisar man till det första förslaget från Högskoleverket som fick mycket kritik från högskolesektorn. Det var där kritiken var oerhört kraftfull för att förslaget inte fungerade. På uppdrag av regeringen arbetade man sedan fram ett förslag som är gemensamt. När det kommer ändrar regeringen förslaget. Det blir en märklig debatt om man säger att man förespråkar autonomi när man kör över sektorn på det sättet.

Kåre Bremer var ju med på hearingen. Han hade synpunkter även på det förslag som regeringen har lagt fram. Han brukar ha synpunkter. Det är mycket riktigt att inte alla har exakt samma uppfattning i frågan. Där emot hade man enats om ett förslag. Jag tycker att vi från politiskt håll inte ska politisera frågor i onödan. Om vi säger att kvalitet är viktigt och att vi ska ha ett system som ska vara kvalitetsdrivande och om Högskoleverket och sektorn arbetar fram ett förslag som de menar driver kvalitet och går att utvärdera kanske politiken ska passa sig för att detaljstyra det och politisera frågan så som regeringen har gjort.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att regeringen har gjort på det här sättet. Jag tycker att det är märkligt att Betty Malmberg försvarar det och undrar vilka förändringar vi vill göra. Vi vill inte gå in och detaljstyra mer. Vi tycker att regeringen ska ange en inriktning på utvärdering av granskningen. Vi tycker inte att regeringen i detalj ska ange hur granskningen ska gå till på Högskoleverket. Om vi gör det finns det en risk att Högskoleverket förlorar sin europeiska ackreditering. Då har vi verkligen tagit ett steg bakåt när det gäller oberoende granskning och internationalisering av högre utbildning. Man får vara försiktig med att detaljstyra granskningen av högre utbildning på det sätt som regeringen gör i dag.

Jag skulle vilja ha en kommentar av Betty Malmberg om det senare.

Anf. 112 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Vi talar om farhågorna för att vi skulle förlora vår internationella ackreditering. Med de överenskommelser som finns i Enqva konstaterar man att det ska råda ett fritt nationellt oberoende när det gäller överenskommelserna om ackreditering. Oron för att Högskoleverket skulle tappa ackrediteringen är väl inte så stor. I Danmark till exempel är det i princip regeringen som styr vad som ska granskas. Här är det ändå Högskoleverket som står för granskningen.

Det har varit oenighet om detta. Det har lanserats flera förslag av Högskoleverket. Det är det som skapar problem. Kåre Bremer sade att han kan leva med både Högskoleverkets förslag och regeringens förslag. Sigbrit Franke kommenterar och kritiserar. Flera har gjort det. Testpiloter har testat ett förslag som inte var förankrat. Mattias Alveteg skriver i Universitetsläraren nr 8 2010 att indikator 1 med lärandemålen som Högskoleverket förordar har fått väldigt kraftig kritik från dem som har testat det. Han menar att det inte går att bedöma studenters kunskap genom att titta bara på lärandemålen.

Visst ska autonomi råda, men det är ju också viktigt att vi når syftet. Det kanske är det som Riksrevisionen syftar till. Hur når vi bästa kvalitet och bästa möjliga anställningsbarhet för våra studenter? Kvalitetssäkringssystemet är viktigt.

Anf. 113 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att Betty Malmberg pratar så mycket om oppositionens förslag i stället för att prata om regeringens förslag. Det är ju ändå det vi är här för att diskutera.

Jag tycker att Mikael Damberg redogjorde tydligt för vad vi tycker. Jag undrar varför regeringen beslutade sig för en sådan här process. Är det inte olyckligt med en process där alla som ska jobba med detta är missnöjda med hur processen har gått till och tycker att det har varit oproffsigt och konstigt? Är det inte rimligt att man i ett land som Sverige som värnar om demokrati och inflytande och att man ska lyssna på alla har den här typen av process? Särskilt ironiskt blir det ju när det handlar om kvalitetssystem. Varför har regeringen drivit fram processen på det här sättet?

Anf. 114 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Varför talar jag inte om regeringens förslag? Det är ju huvudförslaget. Jag vill veta vad ni kritiserar. Enligt min uppfattning är det intressant att veta vad i förslaget som oppositionen är negativ mot. Det är en sak att ni kritiserar processen. Vi pratar om innehållet i förslaget. Man kan ha synpunkter på processen, men vi är här för att slutgiltigt fastställa ett nytt kvalitetssäkringssystem för högskolan. Jag vill hävda att det fortfarande är mycket vida ramar. Det finns inte någon detaljreglering av vad som exakt kommer att ingå i de olika momenten.

Det här är väsentligt för oss eftersom det en dag blir regeringen som får ta kritiken om förslaget inte fungerar så bra som vi hoppas. Det är inte Högskoleverket som kommer att få ta kritiken i det läget. Därför är det viktigt att regeringen är med på det förslag som läggs fram.

Jag har flera exempel på personer och rektorer som efter avstämningsmötet i mars 2010 skriver att de blev uppmanade att komma in med synpunkter och att de tycker att det är bra att de får äga frågan hur man ska agera för att säkra kvaliteten.

Jag vill passa på att ställa en fråga till Miljöpartiet. En fråga är hur man ska komma åt studenter som har sämre förutsättningar att klara högskolan. Att inte det finns med i Högskoleverkets förslag kritiserar starkt av Sigbrit Franke och SUHF. Hur vill ni åstadkomma det?

Anf. 115 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det blev lite oklart i slutet. Däremot tycker jag att det är anmärkningsvärt att det jag faktiskt frågade om, nämligen varför regeringen har valt att ha en sådan här process, svarade Betty Malmberg över huvud taget inte på. I stället fortsatte hon att prata om oppositionens förslag, som jag nämnde att Mikael Damberg hade redogjort väldigt tydligt för.

Sedan säger Betty Malmberg att en dag får regeringen ta kritiken. Om man har den inställningen undrar jag om regeringen någonsin får ta kritik. Om man inte tycker att det som har varit nu har varit kritik utan att den kanske kommer sedan, hur hård ska kritiken bli för att den ska kunna klassas som kritik? Om man har den inställningen att man inte tycker att det har varit kritik utan att den kanske kommer sedan och om man har så högt ställda krav på att det ska vara riktigt hårt innan det är kritik då slipper man ju kritik. Det är onekligen väldigt praktiskt, men det är inte rimligt. Det är faktiskt rimligt att regeringen har en process och har ett förslag som accepteras av dem som det berör, kan jag tycka. Det är då jag undrar igen och skulle vilja fråga Betty Malmberg varför man har drivit den här typen av process.

Anf. 116 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill hävda att jag svarade just på frågan om process. Att det sedan inte faller Lage Rahm i smak må så vara.

Problemet är ju att det finns skilda uppfattningar bland så prominenta personer som dagens kansler och fjolårets universitetskansler. De är diametralt motsatta vad gäller det förslag som vi faktiskt diskuterar. Och SUHF, som är Sveriges universitets och högskolors förbund, har själva sagt att de inte tar ställning i frågan.

De som har enats är en grupp människor som tillsammans har diskuterat och debatterat och tillsammans säger att det här förslaget är bäst. Men när SUHF inte ens har varit med i den dialogen vill jag hävda att man inte samtidigt kan säga att det här har en oerhört stark förankring ute bland universitet och högskolor. Det finns också kritik.

Som jag nämnde finns här alltså rektorer från SLU, Karolinska Institutet och Uppsala universitet som efter den här hearingen säger att de ser positivt på den betoning av autonomi som görs, och ambitionen att detaljregleringen ska minska välkomnas. Man välkomnar kvalitetssäkring och att den inriktas på resultat och inte på processen, som Högskoleverket förordar. Man säger att möjligheten med självvärdering och platsbesök är ett viktigt instrument för att rättvist kunna bedöma förutsättningarna för att nå utbildningsresultat.

Det här finns heller inte med i Högskoleverkets förslag, och det var det min fråga till Lage Rahm egentligen rörde. Hur tänker sig oppositionen detta, om man säger att Högskoleverkets förslag är det bästa? Varför kan man då inte på något vis möta upp för att faktiskt hjälpa de studenter som kommer att ha det svårast?

Anf. 117 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c):

Fru talman! Jag tycker att det är härliga tider att få diskutera kvalitet i den högre utbildningen. Betty Malmberg började med att nämna alla de studenter som nu kanske jobbar i sluttampen av sin högskole- och universitetstid. För att vara lite personlig kan jag säga att jag är i den andra ändan. Min dotter tar på fredag förmodligen på sig studentmössan och firar att det nu är dags att gå in i nästa period.

Det är spännande att följa alla de unga människor som nu också funderar på hur deras framtid ska se ut. Är det ett svenskt lärosäte jag ska ansöka till eller är det någonstans i Europa – att över huvud taget fundera på vad som ligger framför. Vi ser också studentmössor på stan och man sjunger ”Sjungom studentens lyckliga dag”.

Det är klart att det är oerhört viktigt att i det här sammanhanget också fundera över på vilket sätt vi ytterligare kan stärka den sektor vi diskuterar i dag, för att också visa vår respekt för alla de kommande studenter som ska söka till en utbildning som givetvis ska ha hög kvalitet.

Att välja utbildning och våga den investering som det innebär att skaffa sig en högre utbildning tror jag är spännande för många unga människor, eller lite äldre människor, men det kan också vara fyllt av lite vånda. Ska man våga sig på en utbildning? På vilket sätt kommer jag att ha nytta av den på arbetsmarknaden? Det är mycket av det som har varit uppe i debatten redan i dag.

I tidigare debatter om kvalitet i den högre utbildningen och hur man ska välja har möjligheten med rankingslistor förts fram. På det sättet skulle man också se vilka universitet och högskolor som har bra utbildningar. Men det vi diskuterar i dag, med anledning av den här propositionen, handlar faktiskt om att fundera på ett ännu mer grundläggande arbetssätt. Vad är det som är kvalitetsdrivande i den högre utbildningen och hur kan det ytterligare driva fram en högre kvalitet?

Centerpartiet och alliansregeringen har under sina år visat att utbildning och forskning är prioriterade både utifrån individens perspektiv och

givetvis också utifrån samhällets perspektiv, utifrån Sverige som kunskapsnation men också utifrån Sveriges konkurrenskraft.

Fru talman! Det resursfördelningssystem som vi har i dag tillkom i stort sett under den förra borgerliga regeringen. Redan då fanns kvalitetsindikatorer med i förslagen. Beslut togs, men innan de hann börja gälla ändrade sig en ny riksdag och så blev det ingenting.

Sedan gick det ytterligare ett ganska stort antal år då man diskuterade kvalitet och man tillsatte utredningar. Det blev tilläggsdirektiv och så vidare. Men det är först nu, än en gång med en borgerlig regering, som vi vågar lägga fram ett förslag på det här området. Det är klart att det också i det är sprängstoff att diskutera kvalitet och värdera vad som är kvalitet.

I dag handlar det om att ha ett kvalitetsdrivande system för utbildningsresultat av hög kvalitet. Det är ju i dag nya krav på universitet och högskolor som man ställs inför för att kunna möta framtidens utmaningar om ökad frihet, internationalisering och hög kvalitet. Då krävs det att kvalitetssäkringssystemet utvecklas.

Jag ska ändå bara beskriva det här förslaget i korthet, precis som det har beskrivits innan. Det är ju så att resurserna ska fördelas utifrån både antal helårsstudenter, helårsprestationer och utvärdering av utbildningsresultat. Det är endast en mindre del som fördelas utifrån resultat, och inget lärosäte, som man skriver i propositionen, kommer att få mindre pengar. Snarare är det så att man kommer att fortsätta fördela utifrån det resursfördelningssystem som redan finns.

I debatten har man hävdat att nu kommer man som grund för fördelningen enbart att ha studenternas självständiga arbeten. Men det är bara en av tre faktorer. En minst lika viktig faktor handlar faktiskt om universitetens och högskolornas självvärdering av utbildningens resultat, en oerhört viktig faktor.

Flera har lyft fram i debatten att det här faktiskt är någonting som högskolor och universitet gör väldigt ofta. Man granskar sin utbildning. Man granskar lärosäten emellan. Man granskar hela tiden studenternas arbeten och den kvalitet som de också innehåller.

En ytterligare del kommer att vara att man faktiskt tittar över på vilket sätt den här utbildningen också är användbar på arbetsmarknaden. Då är det oerhört viktigt att ha den dialogen med de tidigare studenterna, och vi vet att redan i dag finns den dialogen vid ett antal lärosäten och den går också att utveckla.

Utvärderingen ska ske i fyraårscykler. Jag vill ändå påpeka att det skrivs och det sägs, och det är oerhört viktigt, att utvärderingen präglas av relevans, likvärdighet, transparens och förutsägbarhet. Mycket av det som man talar om att den inte skulle innehålla. Men om man går igenom logiken som finns i det här förslaget ser man att det är väldigt tydligt.

Det är oerhört viktigt att lärosätena involveras i utvärderingsprocessen och ges möjlighet att både redovisa och förklara sina resultat. Själva granskningen ska ju ske av bedömargrupper. Det har skett tidigare, och det har varit framgångsrikt i tidigare utvärderingar. Det är klart att de bedömargrupperna också kommer att ha en relevant sammansättning, och man lyfter fram både experter på området som en del i bedömargrupperna men också arbetslivsföreträdare och studenter.

Man har hävdad härifrån att studenter inte skulle ha någon möjlighet att vara med i utvärderingsprocessen. Men då har man inte läst propositionen i sin helhet.

Begreppet anställningsbarhet har, i en väldigt bred betydelse, kommit alltmer i fokus. Jag tror att det är viktigt att se att det inte enbart handlar om att skaffa sig en anställning på arbetsmarknaden, utan det kan också handla om att som entreprenör testa sina kunskaper. Det är därför det är så viktigt att det också inkluderas i kvalitetsutvärderingen.

I dagens betänkande ingår en granskningsrapport från Riksrevisionen som heter *Studenternas anställningsbarhet – regeringens och högskolans insatser*. Här konstaterar vi i utskottet att uppdrag på det här området redan finns med i regleringsbrevet för 2010 till både högskolor och universitet och i regleringsbrev till Högskoleverket.

Fru talman! Det har varit lätt att säga i debatten: Visst ska vi fördela resurser utifrån kvalitet. Men så snart det finns konkreta förslag har framför allt oppositionen haft väldigt svårt att förhålla sig till det. Man har hängt sig åt att kritisera stort och smått på olika sätt. Jag tror att det beror på att man har svårt att kombinera synen på fördelning efter kvalitet med att det ska vara lika för alla.

En fråga som har varit aktuell under hela våren har varit de här förslagen och de underlag som har funnits under processen. Visst kan man ibland säga att processen måste ske ganska snabbt, men det vi framför allt ska diskutera här i dag är ju det förslag som ligger.

Det som är en bärande tanke när vi eftersträvar en större autonomi för våra lärosäten är att vi samtidigt måste ha ett ansvar för att säkra kvaliteten. Vi ska utvärdera resultatet och inte själva innehållet i undervisningen. Socialdemokratiska företrädare skrev i en debattartikel i Göteborgs-Posten i maj att hela utbildningen, inte bara sluttampen, ska bedömas. Man vill att Högskoleverket ska granska utbildningarnas upplägg, står det längre fram i artikeln, och så har man tre krav. Det kan kännas lite löjväckande när det första kravet är att Högskoleverket även i framtiden ska tillåtas granska utbildningarnas kvalitet. Vi pratar ju om en fördelning utifrån kvalitet och att man ska titta på det resultat som sedan ska ligga till grund för detta. Det är vad det handlar om.

Socialdemokraternas synsätt, och kanske resten av den rödgröna oppositionens synsätt också för den delen, visar att man inte litar på lärosätenas egen självvärdering som en betydelsefull del av kvalitetsvärderingen, utan den är något som man vill överpröva. I reservationen skriver man: ”Därför måste både utbildningens innehåll och mål, form och resultat granskas, dvs. hela kunskapsprocessen.”

Man ska tydligt peka ut vad det är för brister som man ser. Snacka om detaljreglering! Det visar den låga tilltro som man har till landets lärosäten när man föreslår överprövning på det här sättet.

Fru talman! Sveriges lärosäten har en central roll både för samhället och för den enskilda människans utveckling och välbefinnande. Centerpartiet och alliansregeringen anser att Sveriges universitet och högskolor ska vara utbildningsanordnare av hög kvalitet, utgöra en kritiskt reflekterande kraft i samhället och vara tillväxtcentrum för ny kunskap och innovation. För att nå detta är frihet och ett större självstyre nödvändigt. Men ökad frihet måste också följas av väl fungerande system för kvalitetsut-

värdering, och det är det vi har framför oss att debattera och besluta om i dag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Anf. 118 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag ska kort säga någonting om det som Ulrika Carlsson sade sist om att man inte litar på universitetens självvärdering. Nu är ju inte jag socialdemokrat, men jag tycker ändå att det är lite konstigt om man har utgångspunkten i det här att man helt ska lita på vad den som är granskad säger. Jag tror inte ens att den som är granskad vill ha ett sådant system, utan den som är granskad vill ju bli det utifrån objektiva kriterier. Det är också vad vi har hört från universiteten.

Så till själva huvudfrågan. Vi har hävdade att det inte finns med att man ska fråga studenterna. Det är sant, det finns inte med. Det finns däremot, som jag sade i mitt anförande, skrivningar om att det är möjligt för universiteten om de vill att som en del av sin självvärdering fråga dem och så vidare. Men faktum är att vi inte här har några synpunkter och inte menar att det måste vara med.

Jag tycker att det är rimligt att fråga studenter vad de anser om kvaliteten. Jag tycker att det är rimligt att vi får reda på det och att det är en del av hur man ser på kvalitet. Det har också hela sektorn tyckt. Men regeringen tar bort det. Det blir oerhört konstigt. Det är väl ändå rimligt att man har den här typen av frågor även om någon inte skulle vilja ha dem.

På vilket sätt gör det universiteten ofria om studenterna skulle tillfrågas om kvaliteten? På vilket sätt blir det sämre om man frågar studenterna?

Anf. 119 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Lage Rahm säger att den som vill bli granskad vill bli det på objektiva grunder. Det är det som det handlar om. Vi ser att det förslag till kvalitetsutvärdering som den här propositionen också visar på handlar om en större förutsägbarhet, en större transparens, än vad som har rått tidigare just vid granskningar. Det har funnits en kritik mot tidigare granskningar angående att det inte har varit tillräckligt förutsägbart, men nu visar vi med det här nya kvalitetsutvärderingssystemet att det är så pass viktiga grunder vi har.

Det är också så, precis som jag sade i mitt anförande, att studenter på olika sätt kommer att vara delaktiga i den utvärdering som sker. Jag tycker att det här att man inte skulle tillmäta sina studenter den vikten är ett bevis också på en låg tilltro till våra lärosäten. Jag ser det som en självklarhet att lärosätena faktiskt också lyfter in den delen när de vill utvärdera sin verksamhet.

Det sker redan i dag att man efter olika kurser och program utvärderar och låter studenter vara med och utvärdera. Det är alltså redan i dag en väl fungerande verksamhet. Jag förstår inte riktigt varför det återigen ska skrivas lärosätena på näsan. Vi tror inte att ni kommer att använda er av studenternas erfarenheter, och därför ska vi tala om för er att det är precis så ni ska göra.

Det är ju det vi har kunnat se i tidigare tillägg till den resursfördelning vi har haft. Det handlar om att ytterligare detaljstyra. Under de tolv år då man inte har kommit fram med något eget förslag på kvalitetsområdet har man i stället kommit med ett antal fler parametrar och därmed ökat detaljregleringen.

Anf. 120 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Ulrika Carlssons resonemang har sina poänger och kan låta vettigt isolerat från vad det här faktiskt handlar om. Det är klart att man ska lita på människor, det menar jag också. Men om det nu är så att regeringen menar att utgångspunkten är att vi ska lita på att universiteten tar med studenternas åsikter, varför ska vi inte lita på att universiteten tar med examensarbetena? Varför ska vi inte lita på att universiteten tar med alumniekäter? Hela det resonemanget faller. Om man argumenterar för att alla kriterier ska bort därför att vi litar på att de sköter det själva får man rimligtvis ta bort alla kriterier. Om man i andra hand menar att vi ska ha några kriterier kvar är det rimligt att man faktiskt *har* kriterier och att vi säger att man har kriterier. Då kan man inte argumentera mot andra kriterier och säga: Men vi litar på dem. Det blir ett väldigt konstigt synsätt.

Rimligtvis tycker regeringen att vissa kriterier är viktiga, nämligen granskningen av examensarbetena och resultaten – och jag kan säga att de är bra och viktiga – och andra saker är oviktiga, nämligen studenterna, och dem kan man ta med om man känner för det.

Det är den enda rimliga slutsatsen. Man kan inte argumentera på ett sätt med vissa saker och på ett annat sätt med andra. Jag vet att studenter redan i dag är med och att man har interna utvärderingar och så vidare. Det tycker vi är alldeles utmärkt. Men nu pratar vi om ett system som vi ska inrätta och som vi tycker ska vara kvalitetsdrivande och som vi också vill koppla resursfördelning till. Då är det faktiskt en helt annan sak, och då får man antingen argumentera för att alla regleringar från staten ska bort eller faktiskt vara tydlig med vilka regleringar man vill ha och vilka man inte vill ha.

Anf. 121 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Lage Rahm återkommer till de skrivningar som finns i propositionen. Låt mig ge ett litet lästips: Läs hela propositionen. Läs alla de delar och kriterier som finns. Där står det att i bedömargrupperna har studenterna en given plats. Det är viktigt att säga att studenterna har det.

Samtidigt kan vi se att vi behöver stärka möjligheten för dem som tidigare varit studenter, att vi när det gäller anställningsbarheten hittar ytterligare kriterier. Det har varit svårt att se på vilket sätt man kan mäta samverkan. Det har förts diskussioner om det. När det gäller granskningen av resultaten är detta det viktigaste.

Det studenterna känner till när de går sin utbildning är den kvalitet de upplever i den studentmiljö där de befinner sig. Då kommer de också att finnas med i bedömargrupperna och kunna vara med och göra inspel under studietiden. Vi lyfter fram att studenterna har en viktig roll även sedan de lämnat sina studier vad gäller anställningsbarheten och den användbarhet de anser att studierna haft. Det blir då ett ytterligare kriterium. Dessutom tittar man på de självständiga arbetena.

När man sammanväger studenternas åsikter ger det en bred bild av hur de ser på kvaliteten vid lärosätet. Vi tittar alltså på studenternas möjligheter under alla de tre kriterier som finns beträffande kvalitetssystemet.

När det gäller möjligheten att ha ett kvalitetsdrivet system har studenterna självklart en viktig roll, men vi måste också se hur det kan bli långsiktigt hållbart. De expertgrupper som granskat propositionen, och som det tidigare hänvisats till, säger att de ser med tillförsikt an detta kvalitetstvärderingssystem, att det kommer att bli långsiktigt hållbart. Givetvis kommer lärosätena och studenterna att finnas med hela tiden.

Anf. 122 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Det är egentligen för sent att stå här och försöka övertala varandra. Jag insåg att det inte fanns så mycket utrymme för den kritik som framfördes till utskottet, bland annat av ordföranden för Sveriges Förenade Studentkårer, SFS, som organiserar 70 000 studenter. De ansåg tydligt och klart att de inte fanns med i processen.

Den egna ambitionen är en sak, men det är en helt annan sak om man har en allians eller sitt parti med sig. Enligt SFS och andra studentkårer har de inte haft möjlighet att påverka hela processen. TCO och studentkårerna efterlyser fortfarande tiden, det vill säga den tid lärarna har för studenterna. De kräver så mycket som 15 timmar i veckan för vissa utbildningar. Det är det som är kvalitet, inte det självständiga arbetet.

Problemet är, Ulrika Carlsson, att det inte är fråga om de studenter som har goda möjligheter att klara sig på egen hand. Vi har alla någon gång varit studenter. Hur var det? Jo, man jobbade vid sidan av och gjorde en mängd andra saker. I slutändan fick man skynda sig med studierna. Det är helheten i utbildningen som ger kvalitet.

Vad tycker Ulrika Carlsson om att studentinflytandet inte alls var så centralt i processen, vilket också framkom vid mötet i utskottet?

Anf. 123 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång påpeka att hela detta fokus på kunskap och kvalitet i den högre utbildningen handlar om studenterna. Det är de som blir bärare av den nya kunskapen. De använder kunskapen antingen det är som anställda, entreprenörer eller något annat i arbetslivet. Jag anser att det finns ett mycket tydligt studentperspektiv i alla de olika delarna. Det gäller både kvaliteten på det avslutande arbetet och att man finns med och bedömer det pågående kvalitetsarbetet, samt att man även gör det i efterhand. Jag har därför svårt att förstå att studenterna inte skulle finnas med.

Vi blandar och ger lite grann i debatten, och det är klart att man ibland känt att man inte funnits med i hela processen. Det är viktigt att säga att vi i dag diskuterar kvalitetstvärderingssystemet, och där finns en stark betoning på studenternas roll och på studenterna som bärare av kvalitet.

I den kritik som funnits tidigare har man framfört att det kvalitetssäkringssystem som vi nu lyfter fram ger större möjligheter för lärosäten som arbetar med breddad rekrytering att på olika sätt förklara sitt arbete och visa på det resultat man når beroende på de studenter man har. I debatten har lite föraktfullt sagts att det nu bara kommer att handla om att

Prot. 2009/10:130
2 juni

jaga de bästa studenterna. Detta förslag handlar inte om det. Däremot handlade det förslag som tidigare fanns till viss del om det. Det är således viktigt att läsa propositionen med nya glasögon.

Det finns en del att kritisera beträffande processen. Den har många varit missnöjda med. När man tittar på innehållet i propositionen ser man emellertid att det finns ett starkt stöd, och det finns också ett starkt studerandeperspektiv.

Anf. 124 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Låt mig tydliggöra att det är Ulrika Carlsson som tycker det. Vi är inte föraktfulla mot de duktiga studenterna, snarare tvärtom. Alla vill belöna, men det vi vill belöna är helheten och majoriteten, inte bara dem som är duktigast. Alla är inte duktigast. Det är därför TCO, SFS och många andra studentkårer anser att det är viktigt med lärartätheten. Vi menar att en del av kvaliteten bygger på just detta. Det vore en viktig kvalitetssatsning.

När det gäller propositionen och den process som varit framgår det av Högskoleverket att det enda studenterna kan vara med på är alumnienkäterna, och det är något som kommer långt senare; det finns inte med under studietiden. Då kan man utvecklas och upptäcka brister i kvaliteten. Det blir dock långt senare och kan därför inte ge den kvalitet som gäller utbildningarna i dag.

Det låter på debatten som om det handlade om studenterna, men det handlar om den kvalitet som studenterna vill ha i sina studier för att sedan kunna berika sig själva, samhället, arbetsmarknaden etcetera. Det är det viktigaste. Därför undrar jag vad Ulrika Carlsson tycker om kritiken som säger att studenternas arbete inte bara ska gälla enkäterna efter studierna i fyra till nio år. Vad vill ni utveckla?

Anf. 125 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Vi har gjort många olika saker för att stärka kvaliteten i den högre utbildningen. Låt mig påpeka att alliansregeringen i sina två första budgetar lade in kvalitetsförstärkningspengar kopplade till de lärosäten som hade den lägsta lärartätheten. Vi anser oss inte vara färdiga med tilldelningen, men det finns många olika delar som måste tillgodoses. Därför var det en prioriterad första fråga, och vi är beredda att framöver titta på detta ytterligare utifrån kvalitetsaspekterna för att se hur vi kan gå vidare.

När det gäller studenternas möjligheter vill jag än en gång påpeka och betona att det är studenterna som är de viktigaste faktorerna kopplat till vilken kvalitet man uppnår. Då är det oerhört viktigt att man i det förslag som nu föreligger som proposition lyfter fram många delar som på olika sätt visar på kvaliteten. Det ger möjligheter för lärosätena att motivera och förklara de resultat man når.

Det handlar inte enbart om examensarbetena. Från oppositionens sida har man i reservationen skrivit att det inte är så lätt för alla att skriva och tala om vad man kan, utan man kanske i stället vill visa det på olika sätt. Därför finns det med i propositionen att man ska göra besök vid lärosätena för att även kunna ta del av det. Det finns olika uttryckssätt när det gäller examensarbetena, och därför säkrar man att alla de olika sätten ska kunna tillgodogöras.

Utifrån propositionens fokus på kunskap och kvalitet i den högre utbildningen vill jag än en gång betona att den nuvarande regeringen faktiskt vågar komma med förslag, inte bara diskutera kvaliteten, som Väns-

terpartiet gjorde när man stödde den tidigare regeringen. Möjligtvis diskuterade man förslag som gällde kvaliteten, men man vågade inte göra någonting. Här visar vi på möjligheterna att hitta och på olika sätt stärka ett kvalitetsdrivet system för studenternas skull och för Sveriges skull.

Anf. 126 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Med början för ungefär 15 år sedan och fram till för några år sedan har det skett en enormt kraftig utbyggnad av det svenska högskolesystemet. Ett antal nya högskolor har kommit till, och ett antal högskolor har graderats upp till universitet. Alla de här nya högskolorna var välkomna och betydde mycket för att fler skulle söka sig till högre utbildning. De betydde också mycket för den regionala utvecklingen och specialiserade sig ibland på intressanta nischer.

Men det fanns ett stort fel med Socialdemokraternas högskolepolitik. Den var inte finansierad fullt ut. Tvärtom urholkades under ett antal år resurserna till högre utbildning. De nya studenterna fick mindre undervisning, färre lärartimmar och mindre stöd, men fler gruppmentor och hemmentor och dålig utvärdering. Den socialdemokratiska regeringen var på den tiden ensidigt fixerad vid antalet studenter som kom in på en utbildning, men glömde ofta bort hur många som kom ut med kvalificerade kunskaper. Kvantiteten var helt enkelt viktigare än kvaliteten.

Fru talman! Det är dags att lämna den här utbildningsfabriken och inte bara mäta framgång i antal eller procent som börjar eller slutar. Alliansregeringen inledde också mandatperioden med en kvalitetssatsning på studenternas utbildning. År 2008 öronmärktes 120 miljoner extra och år 2009 öronmärktes 240 miljoner till höjd kvalitet i grundutbildningen. Dessutom fick vi en forskningsproposition som gav den historiskt största ökningen av forskningsmedel någonsin i Sverige.

Men nu handlar det inte bara om hur stora summor som fördelas till högskolorna. Det handlar också om hur fördelningen sker och om den sker på ett sätt som gynnar bra utbildning. Under många år har en stor del av ersättningen som går till högskolorna betalats ut efter hur många studenter som blivit godkända, så kallade helårsprestationer. Det ska villigt erkännas att det var den borgerliga regering som satt 1991–1994 som införde det systemet med stöd av Socialdemokraterna. Det var ett system som låg i tiden då. Men så småningom vaknade insikten hos många av oss att det kanske inte alltid är så klokt att ensidigt premiera antalet godkända studenter. Det kanske inte alltid är det perfekta systemet att en lärare vid en institution vet att han eller hon får ökade medel till sin institution ju fler studenter som blir godkända. Det behövs någon form av utvärdering av nivån på till exempel examensarbeten som blir godkända.

Folkpartiet motionerade om detta flera gånger i opposition. Alliansen gick till val på att komplettera det gamla systemet med ett mer kvalitetsinriktat system. Det är ett förslag från regeringen till ett första steg i den riktningen, kan man väl säga, som vi har framför oss här i dag.

Regeringen föreslår att det blir oftare förekommande granskningar, minst vart fjärde år i stället för vart sjätte, som i dag. Högskoleverket får i uppdrag att utvärdera utbildningens resultat i första hand, inte bara antalet godkända studenter eller hur man arbetar på olika sätt på olika nivåer i högskolan.

Det här blir kanske en upprepning, men jag säger det med tanke på eventuella nytillkomna åskådare eller lyssnare: Studenternas självständiga arbete blir en väldigt viktig del av utvärderingen, liksom högskolans självvärderingar kombinerade med platsbesök från Högskoleverket och även enkäter till studenter som har avslutat utbildningen och har erfarenhet av hur det har gått med anställningsbarhet och så vidare. Det ska vara externa oberoende sakkunniga som genomför platsbesök och jämför sina bedömningar med högskolornas egna. Men en kärna i bedömningen blir de självständiga examensarbetena, för de ger en helhetsbild av den akademiska nivån på lärosätet.

Lärosäten som har riktigt allvarliga brister i sina utbildningar ska kunna mista sin examensrätt efter att ha fått möjlighet att rätta till det som är dåligt. De som får det bästa helhetsomdömet tilldelas extra resurser på grund av sin höga kvalitet. Ett bra omdöme av Högskoleverket ger större resurser. Samtidigt framhåller regeringen att utvärderingen ska ta hänsyn till olika förhållanden, så att det blir en helhetsbedömning som bland annat också väger in hurdana studenternas förutsättningar är.

Fru talman! Det är naturligtvis alltid viktigt att riksdag och regering utvärderar och följer upp hur universitet och högskolor når upp till målen. Utvärderingen förstärks nu. Vad som är nytt är också att regeringen dessutom tar ett första steg för att fördela resurserna till högskolorna efter deras resultat. I dag finns inte någon jättestor koppling till kvalitet när pengar till grundutbildningen på högskolorna fördelas.

Oppositionen yrkar avslag på propositionen, men har inget alternativt förslag. Jag har suttit här och lyssnat och försökt höra vad ni vill utvärdera och göra. I stället har jag fått höra ganska detaljerade beskrivningar av hur olika remissinstanser, enskilda högskolor, Högskoleverket och utredningen förhåller sig samt att man borde ha haft fler diskussioner innan. Men det är väldigt lite och tunt om vilken inriktning mot utvärderingssystem oppositionen skulle vilja föreslå. Ändå har man inte bara några yrkanden, utan man avslår propositionen helt och hållet. Det här första steget till att höja nivån på kvalitetsgranskningen skulle alltså upphöra helt, och vi skulle börja om från början igen.

Jag ser som sagt det här förslaget som ett ganska försiktigt men mycket viktigt steg mot ett nytt system där kvaliteten sätts i fokus. Till att börja med blir den nya principen för resursfördelning närmast ett komplement till det gamla systemet med helårsersättningar. Ingen högskola kommer inledningsvis att få mindre resurser med detta nya system, men tillskott av nya resurser kommer att fördelas inom det nya systemet.

Det utrymme som frigörs genom avgifterna för utländska studenter, som Amineh Kakabaveh talade om, får Utbildningsdepartementet behålla, och det tänker man använda som ett extra resurstillskott, oavsett hur många studenter som kommer. Hur det sedan blir med det i verkligheten om vi mot förmodan skulle få en ny regering är naturligtvis oklart, eftersom Socialdemokraterna har accepterat avgifter för utländska studenter, medan både Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill avskaffa dem. Vi kommer naturligtvis att arbeta på olika sätt för att hitta ytterligare resurser som ska kunna föras över till utbildningarna och våra studenter. Men det finns redan från början ett utrymme frigjort på grund av denna reform.

Fru talman! Oppositionen har till 80–90 procent talat om hur förarbetena har gått till. Jag ser tvärtom den här reformen som inledningen på ett nytt sätt att tänka när det gäller både kvalitet och resursfördelning. Fokus sätts mer än tidigare på att bedöma lärosätenas resultat, inte på hur de kommer fram till resultatet, inte på processen.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 127 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik på Ulf Nilsson, för det var till att börja med mest den gamla vanliga debatten. Men när han på slutet försöker göra gällande att vi inte har varit tydliga i den här debatten i våra yrkanden om vad vi föreslår undrar jag om Ulf Nilsson bara läst reservation 1 eller om han också har läst reservation 2. Reservation 2 säger: ”Vi delar i huvudsak de förslag till kvalitetsgranskningssystem som Högskoleverket tidigare tagit fram i samråd med majoriteten av de svenska lärosätena samt de organisationer som representerar lärare och studenter. Regeringen bör därför återkomma med ett nytt förslag till ett system för utvärdering av kvaliteten i högskolan, där Högskoleverkets förslag ska utgöra underlag.”

Det är väl ganska tydligt med vad vi föreslår. Vi tycker att det föreslagna system som sektorn har arbetat fram är bättre än regeringens. Det är väl ganska tydligt, eller måste vi upprepa det en gång till? Det känns ganska märkligt.

Vi är också tydliga med andra saker. Vi är tydliga i vårt budgetalternativ att vi har 400 miljoner mer till kvalitetssatsningar. Jag vet att Folkpartiet i förra valet lovade ett miljardregn över universitet och högskolor för att höja kvaliteten i grundutbildningen. Det har inte riktigt blivit fallet.

Det har kommit en forskningsproposition som är hyggligt bra. Men i övrigt är de kvalitetssatsningar som har föreslagits från regeringen trickande med siffror. Man har dragit ned på ett anslag och satsat på ett annat anslag. Det är inte första gången vi har debatterat det i den här kammaren.

Det är i varje fall lite intressant att man måste något årtionde tillbaka för att diskutera framtiden. Om Ulf Nilsson skulle vilja diskutera framtiden är det viktigt att titta på de förslag vi nu lägger fram. Det gäller förslaget att höja kvaliteten här och nu, där vi är helt överens. Vi är också helt överens om att vi behöver ett kvalitetsutvärderingssystem som premierar kvalitet men som också har sin förankring i sektorn.

När det gäller enighet i övrigt skulle man kunnat ställa en fråga om huruvida Alliansen kommer att förstatliga skolan eller inte, men det är inte temat för dagens debatt. Jag antar att Ulf Nilsson inte vill svara på det i dag.

Anf. 128 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker nog att det hade varit intressant för ledamöterna här, debattörerna och den intresserade allmänheten att se vad det är av Högskoleverkets förslag som ni vill ha med i stället för att ni bara hänvisar väldigt generellt och allmänt till att det är i linje med Högskoleverkets förslag.

Det finns väldigt mycket i Högskoleverkets förslag. Det föreslår till exempel att utvärderingar ska ske inom en fyraårsperiod, vilket också regeringen föreslår. Det föreslår tre betygssteg i huvudbedömningen för lärosätena. Det tar också regeringen upp som ett förslag.

Det är inte den självklara enighet som ni säger i er reservation. Majoriteten av universitet och högskolor kritiserar Högskoleverket för att vilja utvärdera just processen och arbetsprocessen för mycket.

Det ger inte mig särskilt mycket att ni allmänt hänvisar till Högskoleverket. Jag tror att både studenter och universitetsfolk i största allmänhet skulle tycka att det vore intressant att höra tre, fyra exempel på vad som är skillnaden mellan er utvärdering och den som regeringen föreslår.

Anf. 129 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Ulf Nilsson kanske har varit borta lite från den högskolepolitiska debatten så att han har missat en del som har hänt på senare tid. Det var en väldigt kritik från högskolorna mot Högskoleverkets första förslag. Högskoleverket fick då regeringens uppdrag att tillsammans med universitet och högskolor arbeta fram ett nytt förslag. Jag välkomnade det.

När det förslaget kom fanns det en enighet i sektorn. Därefter valde regeringen att riva upp detta. Det är en historiebereskrivning som Ulf Nilsson och hans allianskompisar får ta ansvar för. Vi är väldigt tydliga med att vi tycker att det framarbetade förslaget är bättre än regeringens förslag. Vi tycker att det ska utgöra grund för det nya systemet.

Det innebär, precis som Ulf Nilsson var inne på, samma antal betygssteg och processer i övrigt som vi har diskuterat. Det är inte något konstigt. Det är inte så att vi ska arbeta fram något nytt förslag. Vi hade tyckt att det hade varit bra om Sveriges riksdag hade kunnat enas om ett förslag.

Tänk vad bra det kunnat vara om det också hade kunnat bli en långsiktighet i dessa frågor. Det hade jag känt varit bra. Men den här gången har regeringen och de borgerliga partierna valt att politisera en fråga som inte hade behövt vara politiserad i stället för att kunna gå härifrån och säga att vi haft en process som skötts bra.

Jag undrar om Ulf Nilsson tycker att processen har varit bra. Har beredningen av ärendet varit till fyllest? Är han stolt över den process som har varit? Känner han sig nöjd med detta? Det är den första frågan.

Den andra frågan är: Känns det bra, Ulf Nilsson, att man talar om ökad autonomi, och när högskolor och universitet får vara med och tycka till om kvalitet i högre utbildning bortser regeringen från det man har kommit fram till? Känns det som en logik som Ulf Nilsson är stolt över?

Anf. 130 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har här en klocka till min hjälp. Jag ser att Mikael Damberg har talat i 1 minut och 40 sekunder utan att nämna ett enda exempel på vad ert alternativ till utvärderingssystem skulle vara. Däremot har Mikael Damberg ägnat dessa nästan två minuter till att tala om att vi inte har lyssnat på Högskoleverket tillräckligt mycket och till att tala om hur processen har varit.

Jag tycker inte att det borde ha varit så svårt om man hade något förslag som låg en väldigt varmt om hjärtat att nämna det. Men det fick vi

inte höra. Jag tycker fortfarande att vi sätter kvaliteten i fokus och känner mig trygg i det oavsett detaljerna i förhandlingarna innan.

Anf. 131 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Oj, vad spännande debatten blev om vårt efterlängtrade förslag om ett resursfördelningssystem med utgångspunkten i kvalitet! Innan jag gör en kort genomgång av historiken vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Fru talman! Detta är en del i en jättestor reform för hela högskoleväsendet. Det startade med att vi har gjort precis det som vi har yrkat från den här talarstolen i många år. För mig själv handlar det om åtta år som jag har varit uppe i debatten och yrkat bifall till mina förslag och mitt partis förslag innan vi kom i majoritet så att vi äntligen kunde genomföra någonting med utgångspunkt i kvaliteten.

Det är spännande. Vi gav pengar till kvalitetshöjande åtgärder. Vi har fått kämpa med det ras som fanns inom högskoleutbildningen under förra mandatperioden och innan dess. Man tog bort en rad undervisningstimmar inte minst för dem som läste inom humaniora. Där fick vi, fru talman, öka till med medel hela tiden för att kvalitetshöja.

Sedan funderade vi på detaljstyrningen. Vi har i omgångar efter omgångar sagt att det är förkastligt för våra lärosäten i en internationell verklighet. Vi måste absolut ha autonomi på lärosätena. Då fick regeringen lägga fram direktiv till en autonomiutredning, och det återkommer vi till.

Så har vi detta med resursfördelningssystemet, som är en så oerhört viktig del för våra lärosäten. Hur har det varit tidigare? Det är klart att man går till sin egen verklighet när man har mött problemen inifrån.

När Linköpings universitet startade var det filial till Stockholm. Då visste man inte vad man skulle få för anslag. Man blev lovad medel från Strategiska stiftelsen, men det hissades ju aldrig upp till regelbundna anslag. Umeå och Linköpings universitet som tillkom ungefär samtidigt fick helt olika resursfördelning. Det fanns inget förutsebart resursfördelningssystem över huvud taget.

Jag har debatterat med såväl tidigare utbildningsminister Thomas Östros som Leif Pagrotsky och förhört mig: Var finns resursfördelningssystemet så att det blir förutsebart och lärosätena kan veta vad de får för resurser? Ingen har kunnat tala om utifrån vilka kriterier som resurserna tilldelades.

Sedan kom detta med helårsstudenter och halvårsstudenter och allt vad det vara, HÅP:ar och annat som vi kallade det. Det byggde på alla dem som hade genomgått den utstakade processen som var kurserna. Där fick man lika mycket medel till varenda en.

Det bygger på en knepig människosyn att alla människor lär sig lika mycket på lika lång tid och på samma sätt. Då kan man ha en sådan ordentlig modell där man bara låter alla passera. Det är inte kvalitet för oss.

Kvalitet för oss är erkännandet att vi, våra barn som nu är studenter och andra lär sig på olika sätt. En utbildningsinstitution som en högskola och ett lärosäte är måste erbjuda en mångfald av sätt att lära sig på och få utvecklas på. Det är vad som ger framgång. Det är inte vad vi lägger upp som process rakt av som gör att vi kan mäta en kvalitet. Kvaliteten måste

i huvudsak mätas i vad studenterna har lärt sig. Båda de här är väldigt viktiga.

Prot. 2009/10:130
2 juni

Fru talman! Den här processen är spännande i sig. Det var professor Dan Brändström, kanske den mest kunniga i hela landet om helheten i svensk högre utbildning och forskning, som från början fick uppdraget att utreda ett nytt fördelningssystem med utgångspunkt i kvaliteten. Han lade fram ett betänkande där många delar var bra. Andra delar upplevde vi inte var lika bra politiskt. Sedan fick Högskoleverket uppdraget att jobba vidare med utgångspunkt i vad Dan Brändström hade lyft fram i sin utredning. De hade den goda smaken att dessutom förankra det i sektorn.

Det här är jättebra. Det kom fram en produkt, och sedan tog departementet den och lade på det politiska raster som finns i varje beslut inom den här världen och som av tradition har funnits i vårt land, inte minst under socialdemokratiskt regeringsinnehav. Sedan kom en politisk produkt med utgångspunkt först och främst i Dan Brändströms utredning men även i det förslag som Högskoleverket var överens med sektorerna om. Så kom detta fram.

Detta är en fantastisk process när man ska ha fram ett instrument som ska vara hållbart över tid. Det har aldrig funnits tidigare. Kom ihåg, mina kolleger, att det aldrig har funnits något kvalitetsresursfördelningssystem i vårt land tidigare! Nu har vi ett, och det borde vi fira med kraft. Vi har ett som många har bidragit till.

Alliansregeringen och vi som arbetar med de här frågorna i riksdagen är tillräckligt ödmjuka för att öppna för att om det visar sig att det finns missar måste vi naturligtvis åtgärda dem. Visar det sig att det inte är hållbart måste det kanske justeras, och det tror jag. När man gör ett sådant banbrytande arbete och kommer fram med någonting helt nytt kan de allra bästa underlag få oförutsägbara konsekvenser. Det har vi mängder med bevis på inom utbildningsforskningen. Då måste man gå in och korrigera det.

Kära kolleger i Sveriges riksdag, vi har äntligen och för första gången i historien ett förslag på ett kvalitetsresursfördelningssystem som vi har möjlighet att fatta beslut om. Detta, mina vänner, har ingen tidigare regering kommit fram till. Inget tidigare utskott har kommit med ett betänkande med ett sådant förslag.

Fru talman! Låt mig sedan titta på oppositionen. Jag har blivit besviken över att man inte tycks ha läst propositionen eller det betänkande som har diskuterats. Jag tycker att det ges fel bilder av processen. Jag vet att det har varit många upprörda känslor här, men det är inte alls konstigt eftersom det handlar om en oerhört komplicerad kunskapsmassa när man bygger upp ett fördelningssystem av den här arten. Man ska ha med processen, samhället i övrigt och individens utveckling. Det tillsammans är oerhört komplicerat. Jag ser det som fullständigt självklart att det kan finnas upprörda känslor under den processen. Men att man här inte ger en korrekt bild av vad som faktiskt har hänt och vad det innebär tycker jag är bekymmersamt. Nu har mina kolleger på allianssidan gjort jättebra föredragningar.

Jag är också bekymrad över den reservation som oppositionen har, reservation 2. Där talar man om ett nytt förslag där Högskoleverkets förslag ska vara underlag. Det tycker jag är bekymmersamt. Det innebär att det inte finns något förslag. Jag trodde ett tag under debatten här i dag

att oppositionen ville ha Högskoleverkets förslag, men efter att ha läst reservation 2 har jag förstått att så är inte fallet.

Med det vill jag säga att vår handlingskraftiga alliansregering för första gången i historien har lyckats ta fram ett kvalitetsresursfördelningsförslag som är användbart rakt ut i hela vårt högskolesystem. Det kan vi glädjas åt. Det finns bara ett enda förslag att besluta om i dag. Något annat förslag finns inte.

Tiden får utvisa om det kommer kritik längre fram när det har satts i sjön. Nu har vi ett förslag som vi tror är hållbart. Jag var i måndags på SLU i Uppsala, och där var de mycket positiva till det här förslaget. Det har vi att fatta beslut om i dag.

Fru talman! Vi kan inte annat än glädjas. Jag yrkar bifall till förslaget.

Jag vill också tacka vår högskoleminister som är här i dag för att han har orkat bära det här ända fram till ett riktigt förslag som vi har möjlighet att ta ställning till i dag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Tjernberg (kd).

Anf. 132 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Vi lever i en mycket omvälvande och spännande tid. Runt om i världen ser vi nu ett antal nya aktörer som träder in på den globala, ekonomiska scenen och som förändrar vår värld mycket kraftigt. Kraften i den här förändringen är mycket stark.

EU-kommissionen publicerade för något år sedan en rapport där de försökte se in i framtiden, hur man ser på de trender som finns i dag och om de råder om 20, 25, 30 år. Hur ser världen ut då?

Det är en dramatisk förändring av den värld vi lever i som ligger framför oss om de här spådomarna slår in. Vi kommer att få en befolkningsökning i världen med runt 20 procent. 97 procent av den här befolkningsökningen kommer att äga rum i Asien. 60 procent av världens befolkning kommer att bo i Asien om 20, 25, 30 år. Endast 6–7 procent kommer att bo i Europa. Världshandel och världsproduktion kommer att fördubblas under de här 20, 25, 30 åren. Huvuddelen av den här ökningen kommer att ske i Asien. Vi kommer att få se en global medelklass växa fram på kanske en miljard människor. 90 procent av den här befolkningen kommer att bo i länder som vi i dag betecknar som utvecklingsländer. Indien och Kina, som i dag står för 10 procent av de samlade utgifterna för forskning och utveckling i världen, kommer om 20, 25, 30 år att stå för 20 procent, det vill säga en fördubbling.

I allt väsentligt måste man säga att detta är en mycket positiv utveckling. Jag tillhör dem – och det gör kanske flera andra i kammaren också – som en gång gick in i politiken därför att vi trodde på en mer rättvis värld. Vi ville se minskade klyftor mellan den rika världen och den fattiga världen. Det är fantastiskt att vi nu kan se att allt fler länder lyckas häva sig upp ur fattigdomen och får njuta av välståndets frukter.

Vi har aldrig haft så lite fattigdom i världen som vi har nu. Vi har aldrig haft så många människor som lever under demokratiska förhållanden som vi har nu. Trots att vi fortfarande har en hel del miljöproblem att lösa har vi också löst en hel del miljöproblem. Det är på många sätt en fantastisk värld som vi lever i.

Samtidigt innebär förstås den här världen en stor utmaning för oss svenskar och för oss européer. Jag tror att det i grund och botten finns tre olika sätt att möta den globala utmaning som Sverige står inför.

Det första man kan göra är att säga att vi möter den globala utmaningen genom att konkurrera med låga löner. Jag vet inte hur kammarens ledamöter upplever det, men jag upplever väldigt sällan demonstrations-tåg som står utanför riksdagen eller Utbildningsdepartementet och kräver att Sverige ska konkurrera med låga löner.

Den andra modellen är att säga att vi ska konkurrera genom att montera ned den sociala välfärden i Sverige eller att vi ska konkurrera med dåliga miljövillkor. Jag upplever inte heller att det är ett stort medialt eller folkligt tryck på att vi ska genomföra den modellen och gå den vägen.

Vad är det då som återstår? Jo, det återstår att vi ska satsa på kunskap. Det återstår att vi ska satsa på att de varor och tjänster som vi producerar i Sverige ska ha så stort kunskapsinnehåll som möjligt.

Det är därför som regeringen har gjort det till en av sina allra största prioriteringar under den här mandatperioden att återupprätta kunskapslinjen i det svenska utbildningsväsendet. Och därför genomför vi den största satsningen i modern tid på svensk forskning. Vi ökar forskningsanslaget med 20–25 procent under fyra år. Sverige är ett av de länder i världen som i förhållande till bruttonationalprodukten satsar allra mest pengar på forskning. Vi inför ett nytt kvalitetssystem för forskning. Vi satsar mer pengar på grundutbildningen. Vi satsar mer pengar på att öka friheten – autonomi, självständighet – för landets lärosäten. Till det sistnämnda återkommer vi i en debatt senare under våren.

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag till nytt kvalitetssystem för högskolan. Förslaget innebär att en kvalitetspremie införs för den högre utbildningen i vårt land. Vi ska gå från att mäta hur universitet och högskolor jobbar med kvaliteten till att mäta att det uppnås resultat. Vi ska fokusera mindre på processen och mer på resultaten. I grund och botten är det viktiga vad studenterna efter att ha gått ut en utbildning kan, inte vad som står i olika typer av interna dokument.

Nya resurser kommer att tillföras. Genom införandet av avgifter för utomeuropeiska studenter frigörs ett utrymme i statsbudgeten på 500–600 miljoner kronor. Regeringen har varit mycket tydlig och sagt att en väsentlig del av dessa resurser ska användas till det nya kvalitetssystemet. Det införs successivt från år 2013 och kommer att vara fullt utbyggt år 2015.

Självständigt arbete ska spela en viktig roll. Det ska också studenternas erfarenheter samt lärarkompetensen och förutvarande studenters erfarenheter av den utbildning de gått göra.

I allt väsentligt grundas det förslag som regeringen nu lägger fram på det förslag som Högskoleverket tidigare har lagt fram. Men på några punkter, särskilt på en central punkt, skiljer sig vårt förslag i förhållande till det förslag som Högskoleverket tidigare lagt fram. Det gäller vår syn att vi verkligen vill fokusera på att mäta resultat, inte på processer. Vi tycker inte att Högskoleverket ska gå in och detaljgranska olika lärosätens interna dokument – till exempel om de använder passiva eller aktiva verb i sina dokument – utan vi tycker att man ska fokusera på resultaten.

Vi tycker att de lärosäten ska gynnas som presenterar de bästa resultaten och som har studenter som verkligen har en god utbildning med sig när de kommer ut, inte de lärosäten som har de bästa utbildningsbyråkraterna.

Dessutom genomför vi skärpningar på ett par punkter i det förslag som Högskoleverket har lagt fram. Till exempel gäller det kravet på att ta hänsyn till att olika högskolor och lärosäten aktivt jobbar med breddad rekrytering. Det förslaget fanns nämligen *inte* med i det förslag som Högskoleverket lade fram och som Mikael Damberg och övriga företrädare för oppositionen nu hyllar. Jag vill inte ha, regeringen vill inte ha och Alliansen vill inte ha ett kvalitetsutvärderingssystem som innebär att de lärosäten som mycket aktivt jobbar med breddad rekrytering ska missgynnas. Det fanns en mycket tydlig sådan risk med det förslag som Högskoleverket lade fram. Jag vägrar acceptera en sådan ordning. Det är utbildningens resultat som ska utvärderas, ingenting annat!

Vi har också skärpt skrivningarna om kopplingen till arbetslivet, precis som flera företrädare för Alliansen tidigare sagt i debatten här.

Om det förslag som vi har presenterat och som vi debatterar i dag råder det naturligtvis olika meningar. Jag kan konstatera att företrädare för ett antal universitet skriftligen hört av sig till Utbildningsdepartementet.

Bland annat skriver man: Vi ser positivt på den betoning av autonomi som gjordes då förslaget presenterades med ambitionen att detaljregleringen av lärosätenas verksamhet ska minska. Vi välkomnar att kvalitets-säkringen främst inriktas på resultat och därmed lämnar åt oss lärosäten att utforma hur vi åstadkommer kvaliteten.

Det skriver Anders Hallberg, Harriet Wallberg-Henriksson och Lisa Sennerby Forsse – företrädare för Uppsala universitet, Karolinska Institutet respektive Sveriges lantbruksuniversitet.

Förra universitetskanslern Sigbrit Franke skriver på sin blogg – detta har här konstaterats, men de mycket kloka tankarna förtjänar att upprepas – om det förslag som Högskoleverket tidigare lagt fram: Intrånget i lärarnas ansvarsområde från central myndighetsnivå rimmar illa med tankar om ökad autonomi. Utvärderingen är närmast att likna vid en överprövning av lärarnas arbete.

Om det förslag som regeringen nu lägger fram skriver Franke i stället: Propositionsförslaget kännetecknas av att såväl helheten som dess delar har en inneboende logik, bygger på en konsekvent argumentation och är stringent i sin framställning. Bristerna i HSV:s förslag är härvidlag anmärkningsvärt stora.

Franke avslutar sitt inlägg tidigare under våren med följande: Sammantaget kommer de här utvärderingarna att utgöra ett utmärkt svenskt kvalitetssäkringssystem, ett system som även får stor acceptans och väcker respekt i andra länder.

Detta skrev Sigbrit Franke i mars 2010.

Mycket i debatten hittills har ägnats åt hur processen har gått till. Därför vill jag gärna säga att processen med att ta fram ett nytt kvalitet-sutvärderingssystem för den svenska högskolan har pågått under så lång tid som fyra år. Under processen har en mängd synpunkter hämtats in i en rad olika skeden, och olika remissomgångar har ägt rum.

Regeringen har lyssnat *mycket* noga på olika intressenter som framfört olika synpunkter. Jag vill passa på att tacka alla dem som engagerat

sig och skickat in synpunkter och som kommit med synpunkter under processens gång. Men ytterst är regeringen naturligtvis ansvarig inför riksdagen när det gäller hur resurserna till den högre utbildningen i Sverige investeras. Det finns inget utvärderingssystem för högskolan som är helt fritt från politiska värderingar. Så har det aldrig varit, och så kommer det inte att bli. Så är det också här.

För oss i Alliansen är det en stark underliggande ideologisk värdering att landets universitet och högskolor inte ska behöva ha centralbyråkrater från Högskoleverket som petar i och granskar deras läroplaner eller kursplaner. Det är, som sagt, en ideologisk värdering. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet får gärna ha en annan värdering. Här är det fråga om *vår* politiska värdering. Den präglar också vårt förslag.

Låt mig, apropå detta med god förankring i processen, få konstatera hur det gick till förra gången – under den socialdemokratiska tiden – ett kvalitetssystem skulle tas fram. Det kopplades inte till resurser, men ett kvalitetssystem skulle tas fram. En proposition lades fram hösten 1999. Processen med att ta fram den propositionen inleddes på våren samma år med att den politiska ledningen på Utbildningsdepartementet angav den politiska inriktningen. Man anställde en person på Utbildningsdepartementet som under sommaren tog fram ett förslag. Detta stämdes sedermera av med dåvarande universitetskanslern. Statssekreteraren var också nöjd. I övrigt skedde ingen beredning. Över huvud taget hördes inga övriga instanser. Dessa uppgifter kommer från den person som under sommaren fick ta fram det här kvalitetssystemet, nämligen Karl-Axel Nilsson.

Jag säger inte detta för att moralisera över hur den tidigare socialdemokratiska regeringen tog fram sitt kvalitetsutvärderingssystem. Däremot säger jag att det måste få vara så att politiska värderingar spelar roll när ett nytt kvalitetsutvärderingssystem tas fram.

Fru talman! Hur ser då vänsterpartiernas alternativ ut? Ja, om man läser de förslag som vänsterpartierna lägger fram i den här debatten framstår det tydligt att det inte finns någon konkret idé om vad som ska finnas i stället för det förslag som regeringen nu lagt fram – förstås bortsett från att man säger nej till regeringens förslag. Men uppriktigt sagt: Är inte detta lite väl torftigt och visionslöst av tre partier som gör anspråk på att styra Sverige?

I praktiken säger man att vi ska säga nej till regeringens förslag och skicka ett förslag om ett nytt kvalitetssystem, något som många tycker att vi verkligen behöver, till ytterligare utredning och ytterligare beredning – detta i stället för att nu avsluta en process som pågått i flera år, en process där olika instanser har hörts inte bara en gång eller två gånger utan tre och fler gånger.

Nej, jag har sällan sett maken till passivitet och handlingsförlamning. Detta är inte värdigt partier som gör anspråk på att styra Sverige. Så kan Sverige inte styras!

Det råder alltså enighet bland oppositionspartierna om att säga nej till regeringens förslag, men oenighet råder om hur man ska finansiera en kommande kvalitetssatsning på den svenska högskolan.

Regeringen har ju lagt fram ett förslag som tidigare klubbats i riksdagen och som gäller införandet av avgifter för utomeuropeiska studenter. Detta ska finansiera den kvalitetssatsning som vi nu ska genomföra. Men

här är oppositionspartierna helt oeniga. Socialdemokraterna säger ja till förslaget, vilket jag uppskattar. Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger nej. Inte en rad i Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets vårbudgetmotion finns om vad det gemensamma beskedet är. Men nu har Mikael Damberg, Lage Rahm och Amineh Kakabaveh chansen att här ge besked om hur det blir med avgifterna för utomeuropeiska studenter och med den kommande kvalitetsreformen.

Fru talman! Avslutningsvis: Regeringens förslag har väckt debatt. Det tycker jag är alldeles utmärkt. Det är mycket bra att viktiga förslag debatteras och att de engagerar. Den dagen det är tyst i den svenska akademien om viktiga förslag finns det skäl att vara orolig. Det finns de som är för förslaget, och det finns de som är kritiska. Bästa sättet att undvika kritik är att inte göra någonting. Men Sverige står inför en *mycket* viktig och stor utmaning. Då duger det inte att sitta med armarna i kors. Sverige ska ha en högskola i världsklass!
(Applåder)

I detta anförande instämde Tina Acketoft och Ulf Nilsson (båda fp), Mahmood Fahmi, Betty Malmberg och Fredrik Schulte (alla m), Ulrika Carlsson i Skövde och Sofia Larsen (båda c) samt Yvonne Andersson och Gunilla Tjernberg (båda kd).

Anf. 133 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att vara tydlig. Vi ger tydliga besked om att vi tycker att det förslag sektorn har kommit fram till om ett nytt kvalitetssystem är bättre än regeringens och att det är detta system vi borde införa i Sverige.

Vi ger också tydliga besked från De rödgröna om en kvalitetssatsning på 400 miljoner kronor till grundutbildningen i Sverige. Jag skulle gärna välkomna det om regeringen i dag i denna talarstol kunde säga om det blir några pengar och i så fall hur mycket till kvalitet i framtiden. Det har vi inte hört. Du talar om att detta kan ge pengar, att det inte är klart och sådant. Vi har 400 miljoner vi är överens om i budgeten här och nu. Det är pengar som går till kvaliteten i grundutbildningen. Då har jag gett de beskeden.

Sedan blir det nästan lite parodiskt, för jag hör ministern säga att det i allt väsentligt blir samma förslag. Och så har regeringen en egen myndighet, Högskoleverket, som producerar rapporter på sju sidor där det står: ”Det hävdas ibland att det inte är några stora skillnader mellan Högskoleverkets och regeringens förslag på nytt kvalitetsutvärderingssystem för högskoleutbildningar. Men de båda förslagen skiljer sig väsentligt åt.” Det är publicerat på Högskoleverkets hemsida – sju sidor argument varför. Man får bestämma sig för vilken argumentation man väljer. Det är tydligen skillnader, och vi föreslår att man faktiskt ska gå på det förslag sektorn har tagit fram.

Jag har två frågor till ministern. Den första är om ministern verkligen är nöjd med den process som var kring regeringens senaste förslag. Man hade en powerpointpresentation 20 dagar innan och inget skriftligt underlag. Var det en bra beredning? Är ministern nöjd med det?

Den andra frågan är varför regeringen i fortsättningen inte vill nationellt granska om och hur väl utbildningarna säkerställer att studenterna når målen i högskoleförordningens examensbeskrivningar. Är det inte viktigt att man vet att till exempel läkarutbildningen utbildar läkare? Att inte göra några innehållsmässiga granskningar kan få stora konsekvenser, eller menar ministern att Högskoleverket, som är den expert som granskar detta, har fel även på denna punkt?

Anf. 134 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Låt mig vara tydlig på de punkter Mikael Damberg ställer frågor till mig om. Ja, jag tycker att den process som har pågått under ett antal år har varit mycket bra. Ett antal olika intressenter har fått komma in med synpunkter under ett antal olika delar och skeenden av processen.

Till syvende och sist är det dock så – och det tror jag att också gamla, socialdemokratiska regeringar har kunnat erfa – att man förr eller senare politiskt måste bestämma sig för vad man tycker om ett underlag som kommer in från en expertmyndighet. Så är det i alla processer. Det gäller inom högskolepolitiken, inom försvarspolitiken och inom andra politikområden, och det är precis det regeringen har gjort. Vi har lyssnat mycket noggrant, och i allt väsentligt är det samma förslag som Högskoleverket har lagt fram.

Det finns dock delar, viktiga delar, som har diskuterats och som vi har en annan uppfattning om. Vi tycker inte att centralbyråkrater på Högskoleverket ska gå in och granska i detalj om det finns passiva eller aktiva verb i olika dokument och att det ska vara avgörande för om man ska dra in examenstillstånd eller tilldela vissa universitet och högskolor mer pengar.

Detta är en djupt liggande politisk värdering hos Alliansen. Har vänsterpartierna, företrädna av Mikael Damberg, en annan uppfattning vore det bra om den uppfattningen redovisades. Självklart ska man mäta mot de examensmål som finns. Så är det självklart, och det är själva poängen med vårt förslag. Man ska mäta just mot målen, och man ska mäta resultaten av utbildningen, inte de interna dokument som har funnits.

Sedan blir det faktiskt lite egendomligt. Mikael Damberg har pressats flera gånger av tidigare debattörer på vad som är Socialdemokraternas alternativ i sak. Vi vet att ni är missnöjda med processen, men vad tycker ni i sak? I huvudsak, säger ni, men om ni säger att ni i huvudsak stöder Högskoleverkets förslag måste det finnas saker ni inte tycker om. Det vore bra om ni kunde redovisa det före valet så att de väljare som tycker att detta är en viktig fråga får reda på det. Berätta nu, Mikael Damberg! Vilket kvalitetsutvärderingssystem vill ni ha? Det är dags att berätta det nu.

Anf. 135 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Ja, vi tycker att det förslag som utarbetades av Högskoleverket och sektorn är bra. Vi tycker att vi ska genomföra det, och vi tycker inte att man ska detaljstyra det mer än att ge en inriktning att jobba mot det förslaget. Kan det sägas tydligare än så, eller har vi något slags kommunikationsproblem? Vi kan debattera mycket om innehållet,

men när det gäller just denna fråga hoppas jag att debatten har varit klargörande.

Det är tydligt att Höskoleverket och ministern har helt olika bild av om ni tycker samma sak eller om ni tycker olika. Väsentligt nytt förslag, säger Höskoleverket, och du säger att det är väsentligen samma sak. Det är två helt olika bilder. Ministern och den egna myndigheten har helt olika bilder av detta.

När det handlar om att mäta målen tycker du att det är självklart. Man ska mäta målen, säger du. Vad bra! Höskoleverket menar att regeringens förslag till proposition inte gör det möjligt att mäta målen på detta sätt, att det inte går att mäta gentemot det. Ni fokuserar nämligen så oerhört tydligt på en sak när det gäller att mäta resultaten, och det är de självständiga arbetena.

Problemet med att fokusera så tydligt på de självständiga arbetena är dock att de fungerar på olika sätt i olika utbildningar. Det varierar. Inom ingenjörutbildningen funkar det alldeles utmärkt att mäta resultaten med de självständiga arbetena. Det går väldigt bra. Lärarutbildningen är dock lite svårare. I läkarutbildningen är ofta det självständiga arbetet mitt i utbildningen. Detta skapar en del problem.

Höskoleverket säger att de även i fortsättningen vill kunna mäta och värdera att man når målen i examensbeskrivningarna. Det handlar om att en läkares utbildning vid ett universitet i Sverige ska motsvaras av en läkares utbildning vid ett annat universitet. Om regeringens expertmyndighet Höskoleverket säger att detta är viktigt för dem i det nya kvalitetsutvärderingssystemet, varför kan då inte regeringen säga att det är viktigt att mäta också mot examinationsmålen på det sätt Höskoleverket föreslår?

Anf. 136 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Denna diskussion blir något parodisk, för det är inte så att regeringens förslag innebär att kursplaner eller examensbeskrivningar avskaffas. De finns kvar. Det innebär att alla som vill anordna en lärarutbildning, en läkarutbildning eller en annan utbildning naturligtvis ska följa de planer som fastslås av regering och riksdag. Där finns en garant för att det finns en likvärdighet när det gäller hur läkarutbildningen, som Mikael Damberg nämnde, ser ut.

Som jag har sagt tidigare tycker vi dock inte att det ska vara grund för indraget examenstillstånd att vissa universitet och högskolor har tjugigare utarbetade planer på hur detta ska nås än andra universitet och högskolor. Vi tycker att man ska premiera att universitet och högskolor ser till att studenter får en bra utbildning och att de kommer ut på arbetsmarknaden, inte att man har bra universitetsbyråkrater. Det är det som är vår inställning och den stora skillnaden.

På denna punkt finns en stor, avgörande skillnad mellan vårt förslag och Höskoleverkets förslag, och det är precis vad jag har sagt hela tiden. Jag tänker inte hymla med det; så är det. På flera andra punkter är det så att vi följer det förslag Höskoleverket har lagt fram, men det finns skillnader. Det här är en viktig skillnad.

En annan viktig skillnad, som Mikael Damberg inte vill prata om, är att vi i vårt förslag tillför ett moment där man kan ta hänsyn till att universitet och högskolor ägnar sig åt till exempel breddad rekrytering,

vilket jag tycker är mycket viktigt. Jag tycker att det är mycket viktigt att de universitet och högskolor runt om i landet som satsar på att rekrytera studenter från studieovana hem inte missgynnas av ett nytt resursfördelningssystem.

Denna komponent fanns inte med i Högskoleverkets förslag, som Mikael Damberg nu hyllar och som han har talat för tidigare i debatten. Den intressanta frågan, som Mikael Damberg gärna får svara på vid ett annat tillfälle eftersom han inte har rätt till fler repliker nu, är varför Socialdemokraterna på denna punkt inte tycker att det är viktigt att satsa på att bredda rekryteringen.

Återigen saknar vi ett besked. Mikael Damberg säger att man i huvudsak ska jobba med denna inriktning. Uppenbarligen finns det då vissa delar i Högskoleverkets förslag som Mikael Damberg och andra inte tycker är bra. Det hade varit klädsamt om det hade redovisats nu när vi ska fatta detta beslut. Det beskedet har vi dock heller inte fått. Socialdemokraterna och vänsterpartierna står passiva och vilsna i högskolepolitiken.

Anf. 137 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att klargöra för statsrådet att vi inte är vilsna. Vi har tydliga alternativ och förslag. Därför har vi lagt 400 miljoner kronor för att utveckla och förbättra kvaliteten.

Regeringen har i stället helt enkelt ambitioner, eller snarare förhoppningar, om att studenterna från utlandet kommer att betala. Varken regeringen eller någon av oss andra ska få veta eller bestämma hur många studenter som kommer att få betala för sin utbildning för att berika regeringens ambition. Det är inte kvalitet; det är ett antagande. Jag undrar hur statsrådet ställer sig till detta. Hur garanterar man dessa pengar, den resurstilldelning som man pratar gott om här i kammaren?

I början av anförandet pratade statsrådet gott om hur omvärlden påverkar oss och hur vi påverkar omvärlden. Vi från De rödgröna vill inte att Sverige ska vara som andra länder där eliten belönas. Den här resultatinkriktade regeringen har aldrig pratat så mycket om resultat som under de senaste åren. Det är endast resultatet som är viktigt. Det sägs inget om kvaliteten och hur man når resultat. Vilka möjligheter finns för att nå ett gott resultat?

Anf. 138 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det råder ett missförstånd. Jag läste i Vänsterpartiets reservation och i tidigare uttalanden om hur resurstilldelningssystemet fungerar och hur pengarna som är tänkta att anslås ska fungera.

Det verkar finnas en uppfattning att hur mycket pengar som kan anslås till systemet är avhängigt av hur många utländska studenter som i framtiden kommer att betala. Så är det inte. När vi genomför systemet med avgifter för utländska, utomeuropeiska, studenter frigör det ett utrymme i statsbudgeten på 500–600 miljoner kronor. Det utrymme finns där alldeles oavsett hur många utländska studenter som väljer att betala sina utbildningar i Sverige. Då har vi klargjort den punkten. Vi har sagt att en väsentlig del av pengarna ska gå till ett nytt kvalitetsutvärderingssystem.

Här är det viktigt, menar jag, att vänsterpartierna försöker klargöra var de står. Vi vet att Vänsterpartiet och Miljöpartiet under den debatt som föregick beslutet om avgifter för utländska studenter sade att de inte ville ha det. Socialdemokraterna tyckte att det ska finnas. Vad händer då med den kvalitetssatsning som vi tänker göra, nämligen att satsa 500–600 miljoner, om olyckan skulle vara framme och vänsterpartierna får makten efter höstens val? Det vore önskvärt och intressant för dem som följer debatten om Amineh Kakabaveh kunde ge något besked på den punkten.

Jag prövade med Mikael Damberg vad ert förslag innebär i praktiken i sakfrågan. Jag tänker inte ge mig på den punkten. Jag tycker att ni ska avkrävas ett besked. Ni säger att ni i huvudsak menar att Högskoleverkets förslag ska genomföras. Det hade man också kunnat säga om vårt alternativ. I huvudsak genomför vi Högskoleverkets förslag, men på vissa punkter ändrar vi.

På vilka punkter tänker ni ändra Högskoleverkets förslag? Det vore klädsamt om detta klargjordes före höstens val och inte efter. Tänker Amineh Kakabaveh ge besked på den punkten?

Anf. 139 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Mikael Damberg och jag har lyft fram de 400 miljonerna. Det framgår klart och tydligt. Vi är överens. Det handlar helt enkelt om kvalitetssatsningar på högre utbildning. Det är klart och tydligt. Förut var det 270 miljoner årligen, och vi har utökat utifrån de behov som finns. Vi var inte nöjda, och vi är inte nöjda. Det är så hela tiden. I relation till utvecklingen behövs mer resurser och det behövs nya tankar, men de tankarna och resurserna måste satsas i samråd med de olika sektorer som berörs. Högskoleverket är missnöjt.

Vi delar uppfattningen i den tidigare utredningen, där vi tillsammans kom överens. Det var en bred konsensus om kvaliteten i den högre utbildningen. Det är det som är viktigt, och det är det ni har missat.

Vi har fått höra om detta eftersom sektorerna har varit på besök i utbildningsutskottet, och dessutom har vi kunnat läsa om detta i olika skrivelser, mejl och annat. Hur tänker ministern svara människorna, sektorerna och Högskoleverket när beslutet fattas i morgon? Vad kommer att hända? Vad får framför allt studenterna för svar? De var ju missnöjda med helheten. Den finns med i en enkät där de är representerade. Hur kan man mäta kvaliteten för att nå de resultat man hela tiden pratar om?

Anf. 140 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Låt mig ta upp det Amineh Kakabaveh tog upp på slutet om studenternas inflytande. Jag tycker att det är viktigt att studenterna har stort inflytande över processen i fråga om hur utbildningarna ska utvärderas. Det är därför det finns med som ett tydligt element under rubriken ”Självvärdering” i vårt förslag. Där står det tydligt och klart att studenternas erfarenheter ska tas till vara. Redan i dag runt om på landets universitet och högskolor sker det självvärdering, och studenternas erfarenheter är självklara.

Studenterna ska också vara representerade i bedömargrupperna som ska betygssätta olika utbildningars kvalitet. Studenternas inflytande kommer att vara mycket starkt.

Jag får inget tydligt besked från vare sig Mikael Damberg eller Amineh Kakabaveh om vad innehållet i det nya kvalitetssystemet ska vara om vänsterpartierna får bestämma. Ni säger att ni i huvudsak ska följa Högskoleverkets förslag. Då hade det varit intressant att få veta – kanske Lage Rahm som ska ta replik senare kan klargöra – vad det i så fall är i Högskoleverkets förslag som ni inte gillar och som ni vill ändra på om ni får makten vid höstens val. Det är klädsamt att redovisa det före valet och inte bara säga att man är emot regeringens förslag och att man i huvudsak ska göra något annat.

Risken är nu att det efterlängttade kvalitetssystemet med de efterlängttade pengarna som sektorn verkligen behöver skjuts på en obestämd framtid därför att ni bara vill utreda och utreda eftersom ni själva inte riktigt vet vad ni vill.

Vi får heller inget besked från vare sig Amineh Kakabaveh eller från hennes tidigare meddebattörer om vad det är för linje som gäller i fråga om finansieringen av en kommande satsning. Om vänsterpartierna får makten efter höstens val, kommer avgifterna för de utomeuropeiska studenterna att vara kvar? Om inte, hur blir det med den kvalitetssatsning som vi planerar? På ingen punkt har vi fått besked i dag. Det är beklagligt.

Anf. 141 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att uttrycka min besvikelse över att Tobias Krantz målmedvetet använder sig av angrepp i sin sista replik så att mina tidigare meddebattörer inte har kunnat svara.

Jag ska gå in på några saker som Tobias Krantz har pratat om.

Först var det frågan om finansiering av kommande kvalitetssatsning. Vi har 400 miljoner kronor som vi vill satsa på kvalitet. Det har vi haft i budgeten länge. Det har varit en gemensam satsning, och det har ingenting med er finansiering att göra. Den summan har vi finansierat i våra budgetförslag.

Sedan var det de olika frågorna. Mikael Damberg pratade om att det är rimligt att följa upp målen för utbildningarna. Då sade Tobias Krantz att de måste följas. Ja, det måste göras. Men helt tydligt vill ni inte att det ska ha något med kvalitetsgranskningen att göra om målen för utbildningarna följs upp, till exempel läkarprogrammet. Det kommer bara att ligga på de självständiga arbetena.

Tobias Krantz sade tidigare att det är utbildningars resultat som ska mätas – inget annat. Samtidigt har Tobias Krantz sagt att breddad rekrytering kan vara en aspekt i detta. Mäter examensarbeten utbildningars resultat och inget annat? Antingen får man säga att utbildningars resultat ska mätas och inget annat, och examensarbeten ska användas för att mäta utbildningars resultat och inget annat, eller så får man säga att utbildningars resultat ska mätas bland annat med hjälp av examensarbetena. Det är väl rimligare?

Sedan var det frågan om hur man i vårt förslag ska komma åt problemet med den breddade rekryteringen. Vi menar att man inte bara ska mäta resultat utan också mäta kvaliteten i utbildningarna. Då kommer man att komma åt detta.

Anf. 142 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag uppfattar att jag var mycket tydlig om vad kvalitets-systemet innebär. Man behövde inte bara lyssna på mitt anförande utan det kan man läsa i propositionen och i betänkandet.

Kvalitetssystemet innebär att man ska granska självständiga arbeten, ska ha självvärdering och platsbesök, granska alumnieenkäter, ta hänsyn till lärarkompetens samt studenternas erfarenheter och kunskaper om förslagen. Allt detta finns med.

Det är inte alls så att utbildningarnas resultat endast ska mätas på grundval av självständiga arbeten, även om det är en viktig del på många utbildningar.

Vid utvärderingar av olika utbildningar kommer de självständiga arbetena att spela olika roll. Det är skillnad mellan att utvärdera en student som har läst statskunskap C, som det hette tidigare, eller att utvärdera en student som har gått ut en sjuksköterskeutbildning. Självständiga arbeten spelar olika roll. Det står mycket tydligt i vår proposition att det ska vara så.

Sedan blir det lite parodiskt när oppositionspartierna ägnar väldigt stor kraft åt både processen inför propositionen och tydligen också processen under den debatten här. Ni har haft åtskilliga minuter på er att svara på de frågor som jag har ställt och som flera av mina meddebattörer har ställt tidigare. Hur blir det med finansieringen av kvalitetsreformen som vi nu föreslår? Visst, ni kan föreslå andra pengar till detta, men vi har föreslagit att en kommande kvalitetssatsning ska finansieras av att vi inför avgifter för utomeuropeiska studenter. Ni kan väl berätta vad ni har för gemensam position i den här frågan. Ni har haft åtskilliga minuter, både Mikael Damberg, Amineh Kakabaveh och du, att berätta detta. Är ni överens om att vi ska ha avgifter för utländska studenter, som vi tänker oss ska finansiera en kommande kvalitetsreform? Det är ju rätt lätt att svara ja eller nej på den frågan.

Likadant är det lätt att åtminstone ge något exempel på vad ni vill ändra i Högskoleverkets förslag. Ni säger ju att i huvudsak tycker ni att Högskoleverkets förslag är bra. Då kan ni väl åtminstone ge något exempel på det. Problemet är att ni inte riktigt vet vad ni ska svara, och det är därför ni klagar på processen. Men ni har ju haft massvis med minuter på er att berätta vad ni vill göra. Nu har du ytterligare minuter på dig, så berätta nu, Lage Rahm, vilka förändringar du vill se!

Anf. 143 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Studieavgifter är, såvitt jag vet, inte någonting som vi har att diskutera i kammaren i dag. Jag hade önskat att debattörerna höll sig till ämnet.

När det gäller finansieringen är vi överens om en finansiering av en kvalitetssatsning. Regeringens förslag till när den ska börja gälla är från 2013, och det är ju en annan sak.

Jag kommer tillbaka till att jag tycker att det är oerhört viktigt att mäta utbildningens kvalitet och inte bara mäta hur duktiga de studenter är som går ut från en utbildning. Det mäter inte givet kvaliteten, därför att det kan vara olika faktorer som avgör hur bra arbetena är. Det är *en* bra faktor, men det kan inte vara den största faktorn som man från den statliga sidan tar hänsyn till. Sedan vill man att det ska göras självutvärde-

ringar. Det är heller inget fel med självvärderingar. Men man kan inte bara förlita sig på att de ska göras, utan det är väl ändå rimligt att ha ett förslag om att mäta just kvaliteten i utbildningarna.

Jag konstaterar att de universitet som jag vet har varit bäst på breddad rekrytering är kritiska till det här förslaget, och det kanske finns en anledning till det.

Anf. 144 Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Kvalitet i högskolan måste mätas på olika sätt. Det måste finnas olika komponenter. Jag har sagt det flera gånger, att självständiga arbeten är en viktig del men att de måste kompletteras med andra. Och självständiga arbeten måste tillåtas väga olika när man utvärderar olika utbildningar. Jag tror till exempel, eftersom jag själv har en bakgrund som statsvetare, att ett mycket bra sätt att mäta om utbildningen håller god kvalitet eller inte är att låta en statsvetare bedöma självständiga arbeten. Jag tror också att om man ska mäta exempelvis kvaliteten och resultaten på en sjuksköterskeutbildning spelar inte de självständiga arbetena samma roll. Det är därför vi mycket tydligt skriver i propositionen att självständiga arbeten ska kunna spela olika roll när man gör utvärderingar av utbildningars resultat. Och för oss är det viktigt att det är just utbildningarnas resultat som ska mätas.

Det har funnits en diskussion om att om man alltför tydligt inriktar sig på att mäta resultaten finns det en risk för att de universitet och högskolor som lyckas rekrytera de bästa studenterna också faller bäst ut i ett utvärderingssystem. Det är just därför som vi har infört den här komponenten i det förslag som vi nu lägger fram och som riksdagen i dag debatterar, nämligen att man ska kunna ta hänsyn till om universitet och högskolor särskilt ägnar sig åt att jobba med breddad rekrytering. Det fanns inte med i det förslag som Högskoleverket lade fram och som jag har förstått att den samlade oppositionen nu hyllar.

Avslutningsvis har jag återigen inte fått några besked från vare sig Lage Rahm, Mikael Damberg eller Amineh Kakabaveh i två centrala frågor. Ni har haft flera minuter på er att svara. Jag konstaterar bara att jag inte får några svar på frågorna. Jag tycker att det är beklagligt att ni inte kan tala om var ni står i en så viktig fråga som avgifter för utländska studenter och den koppling som finns till det kvalitetssystem och den kvalitetsreform som vi vill genomföra. Ni har inte heller kunnat ge ett enda exempel på vad ni vill ändra i Högskoleverkets förslag, som ni säger att ni i huvudsak stöder. Jag tycker att lite mer måste krävas ett antal månader före ett val av dem som aspirerar på att styra Sverige. Det är beklagligt att vi inte har fått de beskederna i dag.

(Applåder)

Anf. 145 BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Vid nyår kom det en rapport från Riksrevisionen. Den handlar om studenternas anställningsbarhet. Jag måste säga att den positivt sett är otroligt genomarbetad. Man kan väl å andra sidan inte säga att den är alldeles lättförståelig. Men den fokuserar faktiskt på alla huvudaktörerna i svensk universitetsutbildning: regeringen, högskoleenheterna och Högskoleverket.

Man kommer med en mängd förslag. Men min bedömning är att kärnan är att man kan visa på en ganska splittrad bild. Tar universiteten och de som finns kring universiteten en genomarbetad del i vad studenten blir efter sin utbildning eller i samband med sin utbildning? Det finns många goda exempel, säger man. Men det verkar som att det hänger på att det finns eldsjälar. Systemet är därmed ganska svagt. Det hänger på individen, lärare och kanske till och med byråkrater i systemet, om det blir någonting av vägen från utbildning till arbete.

Styrelsen i Riksrevisionen fann också rapporten av intresse och överlämnade den på det sätt som man gör hittills – det ska ju ändras – till riksdagen för bedömning. Jag kände emellertid att jag ville ha någonting mer. Jag skrev en motion, och kärnan i den kanske är det som Riksrevisionen avslutar sin rapport på 70-talet sidor med. Man föreslår att regeringen ska förtydliga lärosätenas ansvar för vägledning när det gäller såväl studier som yrken och framtida karriär på arbetsmarknaden, och det kanske ändå är det som är kärnan i förslaget.

Jag lyfte fram detta i en motion, och jag är inte tillfredsställd med utskottsmajoritetens skrivning som inte tar till sig och fokuserar på en låt vara komplicerad rapport från Riksrevisionen.

Hur ser verkligheten ut? Ja, det är arbetslösheten och svårigheten att kunna ta det där steget från utbildning in i yrkesliv. Jag bestämde mig därför att ta vara på en möjlighet som gavs att vara mentor för en student för att se hur situationen ser ut. Det var Utrikespolitiska föreningen vid Stockholms universitet som anordnade det, belysande nog, och inte universitetet självt eller dess institutioner. Det är ju ett jätteuniversitet.

Jag har bett Karin Sundström att ge mig några förslag på vad man skulle kunna göra men som ändå inte riktigt sker. Hon sade: Studiebesök, arbetsmarknadsdagar, examensjobb för statsvetare på det förnäma sätt som många av teknologerna har, stöd från institutionerna, att institutioner på samma universitet hanterar den här frågeställningen någorlunda likartat, för all del också bättre kvalitet på de undersökningar som görs beträffande studenternas situation, till exempel när det gäller förväntningar på sitt kommande arbetsliv. Dåliga urval och svaga undersökningar är vi inte betjänta av, men engagemanget som finns i dem, bland annat från Saco, vill vi ju ha.

Beträffande splittringen i engagemanget och den katalog av möjligheter som finns, vad är det som gör att vi inte kan ta till oss det riktigt?

Jag drog mig till minnes när jag var vid socionomutbildningen vid Stockholms universitet. Har man en högskoleutbildning som är starkt fokuserad på forskning blir forskningens intressen såklart dominerande. Har man utbildningar som är fokuserade på undervisningen vid universitetet blir det de som är ansvariga för det som får ett avgörande inflytande på hur pengarna ska användas.

Jag har till och med varit prefekt för socionomutbildningen. I den fanns inbyggda praktikperioder. Vi hade anställda som skötte det och såg till att de som läste där fick en chans att lotsas in i yrkeslivet.

Bygger man inte in något som är tydligt för att ta vara på övergången från utbildning eller forskning till yrkeslivet lämnar man alltför mycket åt den utträdande studenten. Man kan göra mycket mer om man lägger vikt vid det. Någon ska vara ansvarig för överbyggnaden.

Hur är situationen nu? Vi har en arbetslöshet till och med i Stockholmsområdet bland akademiker som vi inte har haft på jag vet inte hur länge. Jag bad min kontakt, min adept som det heter, att berätta lite om hur det är att söka praktikplats efter praktikplats utan att få någon hjälp eller plats. Hur är det när det inte finns någon tydlig ansvarig som hjälper till när arbetslivet inte är vant vid detta? Kanske har man det lite bättre i andra länder efter vad jag har hört.

Vi har en situation till och med i Stockholmsområdet där vi inte använder de kunskapsfyllda människor som finns på ett rimligt sätt, utan de är fast och kvar i ett otillräckligt system. Är det rimligt när Sveriges ekonomi står och väger om och när vi går över till att få tillväxt och just dessa människor behövs?

Fru talman! Det räcker inte med eldsjälar. Det behövs institutionaliseringar av den viktiga aspekt som Riksrevisionen tydligt begär av regeringen för att riksdagens mål, som man också lyfter fram, ska kunna tillgodoses.

Det finns skäl att förtydliga lärosätenas ansvar genom en förändring i högskoleförordningen. Jag har tidigare varit inne i debatten om undervisning och kvalitet. Studenterna känner av svårigheterna med tre fyra timmars undervisning per vecka, ingen möjlighet att få göra examensjobb och en arbetsmarknad som inte är intresserad. Tiden går, och vi borde verkligen få till stånd den resursförstärkning som innebär fler kontakter med lärare och med personal som har till uppgift att vara de som överbryggar från studier till arbetsliv.

Fru talman! Min motion är ingalunda tillgodosedd i utskottsmajoritetens betänkande, men den är väl tillgodosedd i reservation 3. Jag tillåter mig därför att yrka bifall till den.

I detta anförande instämde Mikael Damberg (s) och Amineh Kaka-baveh (v).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 juni.)

16 § Bidragsvillkor för fristående verksamheter

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU22
Bidragsvillkor för fristående verksamheter (prop. 2009/10:157).

Anf. 146 MARIE GRANLUND (s):

Fru talman! Det är inte första gången vi debatterar bidragsvillkor för fristående verksamheter. För ett år sedan talade vi om samma sak. Då tog vi från den socialdemokratiska oppositionen upp problemet med att besparingar bara drabbar kommunala skolor och inte fristående skolor medan däremot satsningar gynnar alla skolor. Vi vill ha lika villkor för alla skolor.

I de större städerna börjar andelen fristående skolor närma sig 40–50 procent. Då är det viktigt att det är lika villkor som gäller.

När vi diskuterade detta för ett år sedan, närmare bestämt den 10 juni 2009, sade utskottsmajoriteten att det vi framförde om besparingar inte var något problem och att det inte gick att göra något åt detta.

Vi kan vara glada över att vi nu får en proposition och ett betänkande som behandlar detta. Det gick alltså att göra något åt det – visserligen ett år för sent men i alla fall. Vi borde få ett erkännande. Det gick att göra något åt det; vi hade rätt.

Det återstår dock flera saker, och här säger man återigen att man inte kan eller vill göra något. Jag ska lyfta upp två saker.

Det ena är meddelarskyddet. Oavsett i vilken verksamhet man arbetar ska man ha rätt till meddelarskydd. Det måste självklart införas.

Det andra är att precis som bidragen innevarande år och besparingar och ökningar var djupt orättvisa är det djupt orättvist med en momsats på 6 procent. Det är något som bland andra borgerliga ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala har reagerat på. Fristående skolor blir överkompenserade. När kommer det ett betänkande om detta? Det är inte så mycket tid kvar, och vi kommer självklart att lägga fram ett sådant.

Varför kan man inte lyssna från början? Varför ska man förhålla allt i stället för att skapa lika villkor när man har möjlighet? Varför skapa oreda i en sektor som verkligen behöver arbetsro?

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 147 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Alliansen tar med detta betänkande ytterligare steg för likvärdiga villkor för kommunala och fristående verksamheter. Grunden för det är att vi är övertygade om att mångfald är något bra. Mångfald är viktigt. Mångfald stimulerar, utvecklar och berikar. Det gynnar i slutändan den enskilda eleven och dennes utveckling.

Det står i kontrast till det vänstersidan brukar plädera för, nämligen att stat och kommun ska bestämma mer och människor mindre. Det ska vara centralstyret i stället för valfrihet.

Dagens betänkande handlar om att stärka likvärdigheten mellan våra skolor oavsett huvudman. Precis som föregående talare var inne på hade vi för ungefär ett år sedan en första debatt om detta utifrån ett delbetänkande som hette *Offentliga bidrag på lika villkor*. Vi kom överens om och fattade beslut om att kommunala skolor och friskolor ska ha likvärdiga villkor. Det ska inte spela någon roll för en elev och en elevs resurser vilken huvudman skolan som eleven väljer har.

Vi gör alltså detta utifrån ett elevperspektiv eftersom valfriheten bland svenska skolor är ett faktum som är här för att stanna. Elever och föräldrar tycker att detta är bra. Därför vill vi stärka rättigheterna för eleven.

Det vi i dag ska fatta beslut om är några delar som fanns med i det slutbetänkande som kom efter det delbetänkande vi hade. Betänkandet hette *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet*.

Fru talman! Jag vill ta upp ett par saker i detta. Det ena handlar om att det nu ändras i ansökningstiden för förskolor, andra enskilda verksamheter och fristående skolor.

Man flyttar fram det en månad, vilket gör att det finns mer tid för Skolinspektionen att hantera detta. Man kan också fatta beslut tidigare. Det underlättar framför allt för de enskilda verksamheter som ska starta. Man får tidigare veta om man har möjlighet till bidrag och om man får starta en skola eller verksamhet eller inte. Det blir mycket enklare för kommunerna, och det blir bättre för eleverna som ska välja när de vet vad som finns. Detta är ett bra förslag. Vi stärker möjligheterna för alla inblandade.

När man får en ansökan om en fristående verksamhet ska Skolinspektionen göra en helhetsbedömning. Tidigare har man ofta sett det ur ett kommunperspektiv och i stället för att se till helheten har man tittat på om det blir några svårigheter för kommunen om man yrkar bifall till en ytterligare fristående verksamhet. Det kan vara så att en elev går i en fristående grundskola med en speciell pedagogisk inriktning och det inte finns ett gymnasium som kan vara en fortsättning. Nu ska man se till helheten också ur elevperspektiv. Det är bra. Det blir en helhetsbedömning. Det ska också vara en grund när kommunerna ges tillfälle och rätt att yttra sig om en ny skola ska etableras. Kommunen bedömer om flera aktörer är negativa eller positiva. Kommunen har rätt att yttra sig, så det blir helt onödigt med det tvång och obligatorium som Socialdemokraterna är inne på.

Jag ska också säga något om det som tidigare talare tog upp, nämligen sexprocentsregeln. Socialdemokraterna säger att detta självklart ska ändras på en gång. Man hade ju några år på sig att göra det. Jag vill ge några konkreta fakta om hur det är.

Från 1991, då det blev konkurrensutsatt, har det funnits ett schablonbelopp som kallas sexprocentsregeln. De flesta kommuner har följt detta för att det ska bli en anpassning till praxis. Utskottet har sagt att det är bra att vi kommer att ha en utredning om detta. Det är bra att kunna se hur vi kan gå vidare. Det är svårt att bedöma detta eftersom denna momsregel finns inom olika områden. Det är inte bara inom skolområdet, utan inom många fler områden. Det gör att det behövs en generell översyn. Man kan inte, som Socialdemokraterna naivt verkar tro, ändra bara på ett område. Det går inte att blunda för att det i dagsläget är omöjligt att förvaltningsrättsligt upphäva gynnande beslut. Det gör att det krävs en bred utredning. Det är nu är på gång från regeringen, vilket vi i utskottet välkomnar.

Fru talman! Med dessa beslut tar vi ytterligare steg för bättre likvärdighet mellan skolorna. Det blir också bättre kvalitet för eleverna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionsyrkandena.

(Applåder)

I detta anförande instämde Betty Malmberg och Fredrik Schulte (båda m) samt Tina Acketoft (fp) och Gunilla Tjernberg (kd).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 juni.)

Anmäldes och bordlades

EU-dokument

KOM(2010)250 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén Förstärkt samordning av den ekonomiska politiken

KOM(2010)256 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 539/2001 om fastställande av förteckningen över tredje länder vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredje länder vars medborgare är undantagna från detta krav

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 juni

2009/10:855 Regional skattekraft

av *Per Åsling* (c)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:856 Kapitalförsörjning vid nybyggnation på landsbygden

av *Per Åsling* (c)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:857 Norden som en kärnvapenfri zon

av *Johan Linander* (c)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:858 Finansiering av skattesänkningar

av *Birgitta Eriksson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:859 Värnskatten och danska konservativas erfarenheter

av *Birgitta Eriksson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:860 Skattesänkningarna och framtidens välfärd

av *Birgitta Eriksson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:861 Skid-VM i Falun

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 juni.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 juni

2009/10:830 CSN

av *Göran Lindblad* (m)

till statsrådet Tobias Krantz (fp)

2009/10:831 Helikopterinköpen

av *Gunilla Wahlén* (v)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:832 Starkare arbetslinje också för anhöriginvandrare

av *Luciano Astudillo* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:833 Kraftigt ökad försäljning av receptfria läkemedel

av *Phia Andersson* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:834 Kvinnor i Demokratiska republiken Kongo

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2009/10:839 Ökat cyklande till skolan

av *Karin Svensson Smith* (mp)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:840 Miljökrav vid tillverkning av läkemedel

av *Thomas Nihlén* (mp)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:842 Abort i Sverige för utländska kvinnor

av *Elina Linna* (v)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:843 Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor

av *Elina Linna* (v)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:844 Deklarationsplikt och tyst godkännande

av *Lennart Axelsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:845 Omsorg för äldre på minoritetsspråk

av *Nina Lundström* (fp)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2009/10:846 Beloppsgräns för skatteplikt och minderåriga

av *Lennart Axelsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:849 Sojaproduktionens negativa miljöeffekter

av *Jacob Johnson* (v)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:850 Möjlighet att klara upp våldtäktsfall

av *Eva-Lena Jansson* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 juni.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 10 §
anf. 21 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 53 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 89 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 110 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

KARI HASSELBERG

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om val.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	5
5 § Förnyad bordläggning.....	6
6 § Upphandling från statliga och kommunala företag och Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet	6
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU33	6
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU22	6
Anf. 1 JACOB JOHNSON (v)	6
Anf. 2 JÖRGEN HELLMAN (s).....	8
Anf. 3 MATS PERTOFT (mp).....	9
Anf. 4 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m).....	10
Anf. 5 MATS PERTOFT (mp) replik	12
Anf. 6 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m) replik	13
Anf. 7 MATS PERTOFT (mp) replik	13
Anf. 8 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m) replik	13
(Beslut fattades under 14 §.)	13
7 § Riksrevisionens årsredovisning	14
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU27	14
(Beslut fattades under 14 §.)	14
8 § Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank	14
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU28	14
(Beslut fattades under 14 §.)	14
9 § Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt	14
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU38	14
Anf. 9 AGNETA GILLE (s)	14
Anf. 10 MATS PERTOFT (mp).....	17
Anf. 11 STEFAN ATTEFALL (kd).....	18
Anf. 12 GÖRAN PETTERSSON (m).....	21
Anf. 13 ROGER TIEFENSEE (c).....	23
Anf. 14 AGNETA GILLE (s) replik	24
Anf. 15 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	24
Anf. 16 AGNETA GILLE (s) replik	24
Anf. 17 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	25
Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	25
(Beslut fattades under 14 §.)	27
10 § Barn under 15 år som misstänks för brott	27
Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU25.....	27
Anf. 19 KERSTIN HAGLÖ (s).....	27
Anf. 20 LENA OLSSON (v).....	31
Anf. 21 JOHAN PEHRSON (fp)	32

Anf. 22	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	36
Anf. 23	JOHAN PEHRSON (fp) replik	36
Anf. 24	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	37
Anf. 25	JOHAN PEHRSON (fp) replik	37
Anf. 26	LENA OLSSON (v) replik.....	38
Anf. 27	JOHAN PEHRSON (fp) replik	38
Anf. 28	LENA OLSSON (v) replik.....	39
Anf. 29	JOHAN PEHRSON (fp) replik	40
Anf. 30	HELENA BOUVENG (m).....	40
Anf. 31	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	43
Anf. 32	HELENA BOUVENG (m) replik	43
Anf. 33	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	44
Anf. 34	HELENA BOUVENG (m) replik	44
Anf. 35	LENA OLSSON (v) replik.....	45
Anf. 36	HELENA BOUVENG (m) replik	45
Anf. 37	LENA OLSSON (v) replik.....	46
Anf. 38	HELENA BOUVENG (m) replik	46
Anf. 39	JOHAN LINANDER (c).....	47
Anf. 40	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	49
Anf. 41	JOHAN LINANDER (c) replik.....	49
Anf. 42	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	50
Anf. 43	JOHAN LINANDER (c) replik.....	50
Anf. 44	INGER DAVIDSON (kd).....	51
Anf. 45	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	53
Anf. 46	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	54
Anf. 47	KERSTIN HAGLÖ (s) replik.....	54
Anf. 48	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	55
Anf. 49	JOHAN PEHRSON (fp).....	55
	(Beslut fattades under 14 §.).....	56
11 §	En ny fängelse- och häkteslagstiftning.....	56
	Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU21	56
Anf. 50	CHRISTER ADELSBO (s).....	56
Anf. 51	LENA OLSSON (v).....	59
Anf. 52	KRISTER HAMMARBERGH (m).....	60
Anf. 53	JOHAN LINANDER (c).....	64
Anf. 54	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	66
Anf. 55	JOHAN LINANDER (c) replik.....	66
Anf. 56	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	67
Anf. 57	JOHAN LINANDER (c) replik.....	67
Anf. 58	JOHAN PEHRSON (fp).....	68
Anf. 59	LENA OLSSON (v) replik.....	71
Anf. 60	JOHAN PEHRSON (fp) replik	71
Anf. 61	LENA OLSSON (v) replik.....	72
Anf. 62	JOHAN PEHRSON (fp) replik	72
Anf. 63	KJELL ELDENSJÖ (kd).....	73
Anf. 64	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	75
Anf. 65	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	75
Anf. 66	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	75
Anf. 67	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	76

(Beslut fattades under 14 §.)	76
12 § Verksamheten i Europeiska unionen under 2009, inklusive det svenska ordförandeskapet	76
Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU10	76
Anf. 68 MAGDALENA STREIJFFERT (s)	76
Anf. 69 MAX ANDERSSON (mp)	79
Anf. 70 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m)	80
Anf. 71 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	83
Anf. 72 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik	84
Anf. 73 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	84
Anf. 74 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik	85
Anf. 75 MAX ANDERSSON (mp) replik	85
Anf. 76 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik	86
Anf. 77 MAX ANDERSSON (mp) replik	86
Anf. 78 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (m) replik	87
Anf. 79 KERSTIN LUNDGREN (c)	87
Anf. 80 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	89
Anf. 81 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	89
Anf. 82 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	90
Anf. 83 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	91
Anf. 84 ANDRE VICE TALMANNEN	91
Anf. 85 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	91
Anf. 86 MAX ANDERSSON (mp) replik	91
Anf. 87 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	92
Anf. 88 MAX ANDERSSON (mp) replik	92
Anf. 89 GUNNAR ANDRÉN (fp)	92
Anf. 90 MAX ANDERSSON (mp) replik	95
Anf. 91 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	95
Anf. 92 MAX ANDERSSON (mp) replik	96
Anf. 93 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	96
Anf. 94 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	96
Anf. 95 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp)	98
Anf. 96 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	101
Anf. 97 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	101
Anf. 98 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	102
Anf. 99 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	103
Anf. 100 MAX ANDERSSON (mp) replik	103
Anf. 101 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	104
Anf. 102 MAX ANDERSSON (mp) replik	104
Anf. 103 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	105
Anf. 104 JACOB JOHNSON (v)	106
(Beslut fattades under 14 §.)	107
Ajournering	107
Återupptagna förhandlingar	108

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 maj	108
KU19 En reformerad grundlag	108
KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen	108
KU23 Säkerhetskopiors rättsliga status	108
KU42 Nya villkor för stödet till dagspressen	108
SfU19 Uppehållstillstånd för skyddspersoner	109
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109
FiU33 Upphandling från statliga och kommunala företag	109
FiU22 Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet	109
FiU27 Riksrevisionens årsredovisning	111
FiU28 Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank	111
FiU38 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt	111
JuU25 Barn under 15 år som misstänks för brott	111
JuU21 En ny fängelse- och häkteslagstiftning	111
UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2009, inklusive det svenska ordförandeskapet	112
15 § Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen	114
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU20	114
Anf. 105 MIKAEL DAMBERG (s)	114
Anf. 106 AMINEH KAKABAVEH (v)	116
Anf. 107 LAGE RAHM (mp)	118
Anf. 108 BETTY MALMBERG (m)	120
Anf. 109 MIKAEL DAMBERG (s) replik	122
Anf. 110 BETTY MALMBERG (m) replik	123
Anf. 111 MIKAEL DAMBERG (s) replik	123
Anf. 112 BETTY MALMBERG (m) replik	124
Anf. 113 LAGE RAHM (mp) replik	124
Anf. 114 BETTY MALMBERG (m) replik	124
Anf. 115 LAGE RAHM (mp) replik	125
Anf. 116 BETTY MALMBERG (m) replik	125
Anf. 117 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c)	126
Anf. 118 LAGE RAHM (mp) replik	129
Anf. 119 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	129
Anf. 120 LAGE RAHM (mp) replik	130
Anf. 121 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	130
Anf. 122 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	131
Anf. 123 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	131
Anf. 124 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	132
Anf. 125 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	132
Anf. 126 ULF NILSSON (fp)	133
Anf. 127 MIKAEL DAMBERG (s) replik	135
Anf. 128 ULF NILSSON (fp) replik	135
Anf. 129 MIKAEL DAMBERG (s) replik	136
Anf. 130 ULF NILSSON (fp) replik	136

Anf. 131	YVONNE ANDERSSON (kd)	137
Anf. 132	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp)	139
Anf. 133	MIKAEL DAMBERG (s) replik	143
Anf. 134	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	144
Anf. 135	MIKAEL DAMBERG (s) replik	144
Anf. 136	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	145
Anf. 137	AMINEH KAKABAVEH (v) replik	146
Anf. 138	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	146
Anf. 139	AMINEH KAKABAVEH (v) replik	147
Anf. 140	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	147
Anf. 141	LAGE RAHM (mp) replik	148
Anf. 142	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	149
Anf. 143	LAGE RAHM (mp) replik	149
Anf. 144	Statsrådet TOBIAS KRANTZ (fp) replik	150
Anf. 145	BJÖRN VON SYDOW (s)	150
	(Beslut skulle fattas den 3 juni.)	152
16 §	Bidragvillkor för fristående verksamheter	152
	Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU22	152
Anf. 146	MARIE GRANLUND (s)	152
Anf. 147	SOFIA LARSEN (c)	153
	(Beslut skulle fattas den 3 juni.)	154
17 §	Bordläggning	155
18 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	155
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	156
20 §	Kammaren åtskildes kl. 19.03.	157

Tryck: Elanders, Vällingby 2010